Myndigheten för delaktighet

När delaktighet blir verklighet

Förslag till nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken 2026–2031

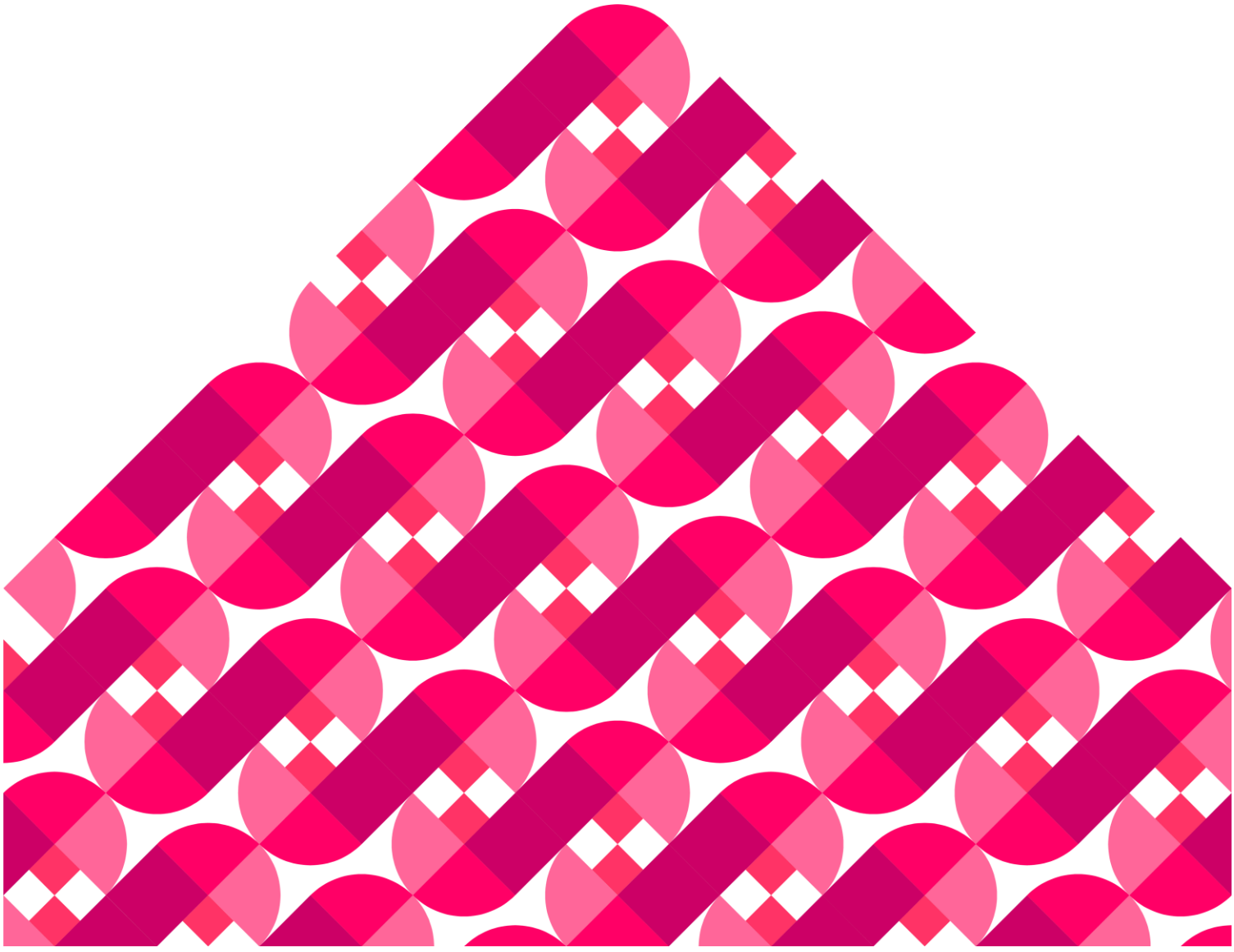

Myndigheten för delaktighet arbetar med att främja, guida och stödja samhällets aktörer att genomföra sina uppdrag utifrån hela befolkningens behov och förutsättningar.

Myndigheten för delaktighet, 2025
När delaktighet blir verklighet

Nummer 2025:24
ISBN: 978-91-990304-0-1

Publikationen finns att ladda ner från myndighetens webbplats www.mfd.se.
Alternativa format kan beställas från Myndigheten för delaktighet.

E-post: info@mfd.se
Telefon: 08-600 84 00

Förord

Vi på Myndigheten för delaktighet (MFD) är mycket glada över att ha fått förtroendet från regeringen att identifiera utmaningar i, och föreslå åtgärder till den kommande handlingsplanen för, funktionshinderspolitiken. Myndigheten ser att det finns behov av ett aktivt och systematiskt arbete för att det ska bli möjligt att uppnå målet för funktionshinderspolitiken om att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund.

Myndigheten har behövt arbeta aktivt och systematiskt, i nära samverkan med övriga berörda aktörer, för att kunna lämna ett väl underbyggt förslag på handlingsplan till regeringen. Vår ambition är att förslagen på åtgärder ska leda till att viktiga steg kan tas mot målet om jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. Förslaget innehåller cirka 120 åtgärder för att utveckla och sprida kunskap, för att utveckla uppföljningen, för att utveckla arbetssätt och för att utveckla samverkan inom funktionshinderspolitiken. Vi anser att det är viktigt att jämställdhetsperspektivet och barnrättsperspektivet integreras i genomförandet av handlingsplanens åtgärder, och att personer med funktionsnedsättning involveras aktivt. Vår förhoppning är också att handlingsplanen ska bli ett startskott för en höjd ambitionsnivå i det systematiska arbetet med att integrera funktionshindersfrågorna i den ordinarie löpande verksamheten hos myndigheter, kommuner och regioner.

Vi vill avslutningsvis tacka alla representanter för funktionshindersrörelsen, civilsamhället och myndigheterna för era bidrag till arbetet med regeringsuppdraget; utan er hade det inte varit möjligt att genomföra det. Vi ser nu fram mot ett fortsatt aktivt och långsiktigt samarbete så att ytterligare steg kan tas mot målet om ett samhälle med jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning!

Liljeholmen i december 2025

Malin Ekman Aldén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning 7

Samarbete och förankring med berörda myndigheter 7

Samråd med civilsamhället till stöd för arbetet 7

Förslag på åtgärder rör främst kunskapsstyrning, samverkan, uppföljning och arbetssätt 7

Förslag på åtgärder bidrar till arbetet med FN-kommitténs rekommendationer 8

Förslaget till handlingsplan för funktionshinderspolitiken 8

Inledning 14

Arbetsprocess och förankring i arbetet med uppdraget 14

Bakgrund till och utgångspunkter för handlingsplanen 18

Den nationella funktionshinderspolitiken 18

Styrning och organisering av funktionshinderspolitiken 30

Förslag till nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken 33

Åtgärdsområden för handlingsplanen 33

Samtliga åtgärder bör beakta perspektiven om aktiv involvering, jämställdhet och barnrätt 33

Åtgärderna i handlingsplanen bör följas upp systematiskt och samordnat 34

MFD kommer att verka för ett effektivt genomförande 34

Åtgärdsområde 1: Uppnå jämlika levnadsvillkor i samhället 35

Strukturella och tvärgående frågor inom funktionshinderspolitiken 35

Byggd miljö och samhällsplanering 44

Transporter 50

Digitalisering 59

Offentlig upphandling 67

Hälsa, folkhälsa och social välfärd 76

Utbildning och livslångt lärande 94

Arbete och försörjning 113

Kultur och fritid 131

Demokratisk delaktighet 143

Konsumentpolitik 154

Krisberedskap och civilt försvar 160

Rättsväsende 170

Migration 181

Åtgärdsområde 2: Stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i statliga myndigheter 192

Statliga myndigheter har en central roll i funktionshinderspolitiken 192
Utvecklingsområden och utmaningar bland de strategiska myndigheterna ..193
Förslag till åtgärder för ökad tillgänglighet och delaktighet hos statliga myndigheter.....198
Åtgärdsområde 3: Stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i regioner och kommuner 201
Utmaningar i det funktionshinderspolitiska arbetet bland kommuner och regioner 201
MFD:s fortsatta arbete för ökad tillgänglighet och delaktighet hos kommuner och regioner 205
Åtgärdsområde 4: Åtgärder för att stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken samt uppföljning av handlingsplanen ... 208
Utmaningar gällande tillgång till nationell statistik som beskriver levnadsvillkorens utveckling 208
MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken och behov av utveckling 214
De strategiska myndigheternas arbete med uppföljning 218
Förslag till åtgärder för att förbättra nationell statistik och stärka uppföljningen 219
Förslag till uppföljning av handlingsplanen.....223
Bilaga 1: Sammanställning av förslag till utgångspunkter och åtgärder i regeringens handlingsplan 225
Bilaga 2: Redovisning av beaktade FN-rekommendationer i relation till åtgärder i den föreslagna handlingsplanen..... 232

Funktionshinderspolitiska målet
Förslag till nationell handlingsplan för funktionhinderspolitiken 2026–2031
Åtgärdsområde 1
Uppnå jämlika levnadsvillkor i samhället
Utvecklingsområden och utmaningar gällande tvärgående frågor samt levnadsvillkor inom de prioriterade samhällsområdena.
Förslag på åtgärder till stöd för arbetet med tvärgående frågor och inom de prioriterade samhällsområdena.
Åtgärdsområde 2
Stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i statliga myndigheter
Utvecklingsområden och utmaningar.
Förslag till åtgärder för att stödja och stärka myndigheternas arbete för ökad tillgänglighet och delaktighet.
Åtgärdsområde 3
Stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i regioner och kommuner
Utvecklingsområden och utmaningar.
Förslag till åtgärder för att stödja och stärka regioner och kommuners arbete för ökad tillgänglighet och delaktighet.
Åtgärdsområde 4
Stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken
Utvecklingsområden och utmaningar.
Förslag till åtgärder för att förbättra nationell statistik och stärka uppföljningen.
13 prioriterade samhällsområden
Arbete och försörjning
Byggd miljö och samhällsplanering
Demokratisk delaktighet
Digitalisering
Hälsa, folkhälsa och social välfärd
Konsumentpolitik
Krisberedskap
Kultur och fritid
Migration
Offentlig upphandling
Rättsväsende
Transport
Utbildning och livslångt lärande
Utgångspunkter
Jämställdhet och barnrätt
Aktiv involvering
Nationell strategi för funktionshinderspolitiken
FN-rekommendationer
Universell utformning
Befintliga brister i tillgänglighet
Individuella stöd och lösningar
Förebygga och motverka diskriminering
Ansvariga aktörer
Strategimyndigheter
Sektorsmyndigheter
Övriga myndigheter
Regioner och kommuner
Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Sammanfattning

Myndigheten för delaktighet (MFD) har i nära samverkan med berörda myndigheter och med stöd av dialog med representanter för funktionshindersorganisationer och civilsamhället identifierat utmaningar i, och tagit fram förslag på en nationell handlingsplan för, funktionshinderspolitiken. Åtgärder föreslås inom fyra åtgärdsområden: för att uppnå jämlika levnadsvillkor i samhället, för att stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i statliga myndigheter, för att stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i regioner och kommuner och för att stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken

Samarbete och förankring med berörda myndigheter

MFD fick i december 2024 i uppdrag från regeringen att analysera och redovisa de utmaningar som finns inom funktionshinderspolitiken samt lämna förslag till åtgärder för att uppfylla det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Till stöd för arbetet med uppdraget har vi, tillsammans med de strategiska myndigheterna, bildat ett flertal arbetsgrupper vilka har haft i uppdrag att identifiera utmaningar och redovisa möjliga utvecklingsåtgärder till handlingsplanen. Denna nära samverkan innebär att de redovisade förslagen på åtgärder inom de olika samhällsområdena är förankrade med de myndigheter som föreslås genomföra dem.

Samråd med civilsamhället till stöd för arbetet

MFD har på olika sätt involverat personer med funktionsnedsättning genom deras företrädande organisationer, till stöd för arbetet med att identifiera utmaningar och möjliga förslag på åtgärder till regeringens handlingsplan. Myndigheten har bland annat genomfört möten med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, samt med en bredare kategori organisationer inom civilsamhället tillsammans med det nationella organet för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället. De myndigheter som MFD har samverkat med har i flera fall också använt sina egna forum för involvering i processen med att ta fram förslag till åtgärder i handlingsplanen.

Förslag på åtgärder rör främst kunskapsstyrning, samverkan, uppföljning och arbetssätt

MFD lämnar tillsammans med berörda myndigheter sammanlagt 119 förslag på åtgärder för att utveckla arbetet inom funktionshinderspolitiken. Merparten av åtgärderna handlar om att utveckla och sprida kunskap, samtidigt som många åtgärder även föreslås för att utveckla uppföljningen och utveckla arbetssätt. Många åtgärder föreslås också genomföras i samverkan mellan flera berörda aktörer. MFD föreslår att jämställdhetsperspektiv och barnrättsperspektiv ska

integreras i genomförandet av samtliga åtgärder, och att personer med funktionsnedsättning ska involveras aktivt i genomförandet av åtgärderna.

Av regeringens uppdrag till MFD framgår att de förslag som lämnas ska utgå från befintliga ekonomiska ramar. Det har därför inte varit möjligt att lämna förslag om större förändringar på området, såsom författningsändringar eller särskilda stimulansbidrag för utveckling av det funktionshinderspolitiska arbetet. I vissa fall redovisar MFD ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov som har bedömts kräva närmare överväganden från regeringen innan konkreta åtgärder kan bli aktuella, bland annat med avseende på de ekonomiska förutsättningarna för att genomföra dem.

Förslag på åtgärder bidrar till arbetet med FN-kommitténs rekommendationer

I enlighet med regeringsuppdraget har de observationer och rekommendationer som FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning lämnat till Sverige beaktats i genomförandet av uppdraget. De åtgärder som föreslås bedöms bidra till arbetet med drygt 40 av FN-kommitténs drygt 80 rekommendationer. I bilaga 2 redovisas samtliga rekommendationer som i någon del bedöms beröras av förslagen på åtgärder eller av de ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov som redovisas i rapporten.

Förslaget till handlingsplan för funktionshinderspolitiken

MFD bedömer sammantaget, utifrån den genomförda problemanalysen, att det finns betydande utvecklingsbehov i arbetet med funktionshinderspolitiken. I det följande sammanfattas översiktligt de utmaningar som har identifierats inom ramen för uppdraget samt de förslag som lämnas om utgångspunkter för, och åtgärder till, regeringens handlingsplan. I bilaga 1 finns en sammanställning av samtliga förslag på åtgärder till handlingsplanen.

Handlingsplansarbetet bör utgå från inriktningen i det nationella målet och strategin för funktionshinderspolitiken

En central utgångspunkt för en nationell handlingsplan bör vara att den tydligt och effektivt stödjer arbetet med det nationella målet och den nationella strategin för funktionshinderspolitiken och dess prioriterade områden. Det innebär att genomförandet av handlingsplanen konkret ska bidra till målet för funktionshinderspolitiken om att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Vidare innebär det att arbetet bör inriktas mot de strategiska myndigheternas arbete och de prioriterade samhällsområdena.

Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas, vilket innebär att dessa perspektiv även bör utgöra utgångspunkt för, och på ett systematiskt sätt integreras i, handlingsplansarbetet. Ett centralt perspektiv för handlingsplansarbetet bör också vara aktiv involvering så att det säkerställs att åtgärderna utgår från behoven och erfarenheterna hos dem som berörs.

Förslag på åtgärder för att uppnå jämlika villkor i samhället

Genomförda analyser visar att det finns betydande utmaningar inom de olika samhällsområdena, vilket ställer krav på ett ambitiöst och systematiskt utvecklingsarbete för jämlika villkor i samhället. Flera av de utmaningar som har identifierats berör också flera myndigheter och samhällsområden varför myndigheterna behöver samverka för ett effektivt genomförande.

Sektorsövergripande samverkan

Många utmaningar och behov inom funktionshinderspolitiken är komplexa och berör flera samhällsområden och system, vilket motiverar tvärsektoriella arbetssätt och nära samverkan mellan berörda aktörer. Detta bör också vara vägledande för det fortsatta arbetet. Mot denna bakgrund föreslås att Jämställdhetsmyndigheten, Barnombudsmannen och MFD samverkar för att tillhandahålla kunskap och stöd om jämställdhets- och barnrättsperspektivet samt säkerställa att de integreras i genomförandet av handlingsplanen. MFD vidtar också åtgärder för att utveckla metodiken för intersektionell analys. MFD föreslår vidare att sektorsansvaret för funktionshinderspolitiken, som vissa strategiska myndigheter har genom sin instruktion, används på ett systematiskt sätt för att analysera och utveckla arbetet med tvärgående utmaningar.

Byggd miljö och samhällsplanering

Utvecklingen på området byggd miljö och samhällsplanering visar att många personer fortsatt möter strukturella hinder i tillgången till den byggda miljön. Den lagstiftning och de byggregler som finns om tillgänglighet följs inte i tillräcklig utsträckning, och antalet anmälningar om diskriminering har ökat, med funktionsnedsättning som den vanligaste diskrimineringsgrunden. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att stärka och närmare följa upp Boverkets arbete för ökad tillgänglighet.

Transport

Det finns i dag brister i fysisk tillgänglighet, information och ledsagning inom transportsektorn. Resandet för personer med funktionsnedsättning är lägre än i övriga befolkningen och färdtjänsten fyller inte fullt ut sin roll som komplement till kollektivtrafiken. Mot denna bakgrund föreslås att Trafikverkets arbete för ökad tillgänglighet följs upp inom ramen för handlingsplansarbetet. Det kan också vara motiverat att närmare analysera hur samverkan inom transportområdet kan utvecklas för att bättre svara upp mot behoven av bättre tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning ur ett ”hela resan”-perspektiv.

Digitalisering

Digitaliseringen medför både möjligheter och risker – möjligheter i form av förbättrade hjälpmedel och risker i form av att personer med stora behov av samhällsservice inte kan använda digitala tjänster till följd av bristande tillgänglighet och stöd. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att förstärka kunskapsutveckling, kunskapsspridning och stöd, för att utveckla samverkan, involvering och kunskapsutbyte samt för att utveckla indikatorer till stöd för ökad digital tillgänglighet och delaktighet.

Offentlig upphandling

Värdet av de upphandlingspliktiga inköpen uppgick under 2023 till mer än 1 000 miljarder kronor, vilket innebär att de krav som ställs vid upphandling i hög grad påverkar möjligheten att använda olika tjänster och produkter. Analysen av utvecklingen på området visar samtidigt att tillgänglighetskrav tillämpas i varierande grad vid upphandlingar. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att utveckla samverkan och stödet samt för att förbättra kunskapen om och uppföljningen av tillgänglighet och användbarhet i upphandling.

Hälsa, folkhälsa och social välfärd

Det finns flera utmaningar för personer med funktionsnedsättning inom området hälsa, folkhälsa och social välfärd. Skillnaderna inom folkhälsan ökar och tillgången till hälso- och sjukvård, tandvård, habilitering och andra individuella stöd varierar. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att stärka förutsättningarna för en bättre hälsa hos personer med funktionsnedsättning, för att öka kunskapen och kompetensen om funktionsnedsättningar, för att öka kvaliteten och individfokuset i de individuella stöden och för att minska förekomsten av tvångs- och begränsningsåtgärder och våldsutsatthet.

Utbildning och livslångt lärande

Arbete med stöd och stimulans för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet leder idag inte i tillräcklig utsträckning till att ge dem samma möjligheter till utbildning och livslångt lärande som barn och elever utan funktionsnedsättning har. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att utveckla stödet och vägledningen, förbättra hanteringen av bidrag, utveckla arbetet med sektorsansvar inom skolväsendet, öka involveringen av elever med funktionsnedsättning och förbättra uppföljningen.

Arbete och försörjning

Personer med funktionsnedsättning behöver i högre grad få möjlighet att delta på arbetsmarknaden och försörja sig, vilket ställer krav på att de berörda aktörerna samverkar effektivt och att stödet till gruppen utvecklas i flera avseenden. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att utveckla stödet till unga med funktionsnedsättning i övergången från utbildning till arbete, stärka kunskapen om psykisk hälsa hos unga som varken arbetar eller studerar, förbättra

förutsättningarna för arbete, främja ett hållbart arbetsliv samt minska risken för ekonomisk utsatthet.

Kultur och fritid

Jämfört med övrig befolkning finns fortfarande betydande hinder för personer med funktionsnedsättning mot att delta i kulturverksamhet, kulturarvsverksamhet och idrotts- och fritidsverksamhet. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att främja deltagande i sådan verksamhet och för att stärka kunskapen och stödet för att möjliggöra arbete och försörjning inom konstnärliga yrken för personer med funktionsnedsättning.

Demokratisk delaktighet

Personer med funktionsnedsättning möter hinder som begränsar förutsättningarna för att vara delaktig i det demokratiska livet. Hinder förekommer i skolans demokratisatsningar, i föreningslivet, i vallokaler, i engagemanget i mellanvalsdemokratin och i arbetet som förtroendevalda representanter i olika politiska församlingar. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att öka tillgängligheten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i demokratiska val, för att stärka representationen och synligheten inom politiska arenor och demokratiska processer mellan val och för att stärka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att synas och göra sin röst hörd i samhällsdebatten.

Konsumentpolitik

Konsumenter med funktionsnedsättning möter fortfarande hinder såsom bristande tillgänglighet och hinder i den digitala miljön. Det finns även brister i bland annat tillgången till stöd samt risk för överskuldsättning. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att öka kunskapen om konsumenträtt och privatekonomi hos barn och unga med funktionsnedsättning, för att öka kunskapen om kopplingen mellan privatekonomi och funktionsnedsättning hos andra relevanta aktörer och för att öka kunskapen om risker för personer med funktionsnedsättning kopplade till telefonförsäljning och marknadsföring till underlag för fortsatta åtgärder.

Krisberedskap och civilt försvar

Personer med funktionsnedsättning har en större utsatthet och löper högre risk att fara illa vid kriser än övrig befolkning. Samhällets krisberedskapsarbete inkluderar sällan personer med funktionsnedsättning, och de vägledningar och informationsmaterial om krisberedskapens olika delar som riktar sig till allmänheten beskriver sällan vad som gäller vid olika behov av tillgänglighet. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att stärka kunskapen hos och stödet till offentliga aktörer och allmänhet om personer med funktionsnedsättning i krisberedskap och civilt försvar samt för att stärka kunskapen hos personer med funktionsnedsättning om krisberedskap och civilt försvar.

Rättsväsendet

Det finns brister i både rättssäkerheten och rättstryggheten för personer med funktionsnedsättning, och utmaningar när det gäller att synliggöra och uppmärksamma personer med funktionsnedsättning inom rättsväsendets olika delar. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att förbättra kunskapen och kompetensen hos personal inom rättsväsendet, för att förbättra metoder och arbetssätt för att effektivt bemöta och stödja personer med funktionsnedsättning i hela rättsväsendet och för att förbättra möjligheterna till jämlika förutsättningar vid frihetsberövande.

Migration

Inom migrationsområdet finns i dag brister i arbetet med att identifiera och ge adekvat stöd till personer med funktionsnedsättning. Det finns också brister i kunskapen om och uppföljningen av situationen för nyanlända personer med funktionsnedsättning. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för mer kunskap, större förmåga och bättre arbetssätt hos myndigheter när det gäller att möta migranter med funktionsnedsättning samt för att förbättra kunskapen om och uppföljningen av levnadsvillkoren för personer som är nya i Sverige.

Förslag på åtgärder för att stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i statliga myndigheter

Många av de strategiska myndigheterna är på god väg i sitt arbete för att verksamheter, lokaler, information och tjänster ska vara tillgängliga för såväl anställda som personer med funktionsnedsättning. Samtidigt anser myndigheterna att de behöver mer stöd för att de ska kunna förbättra sina arbetssätt. Det finns också betydande variationer mellan myndigheterna, vilket sammantaget visar att det krävs ett fortsatt aktivt och systematiskt arbete för att öka tillgängligheten och delaktigheten inom staten. Mot denna bakgrund föreslås åtgärder för att stärka den interna organiseringen och styrningen hos myndigheterna, stärka myndigheternas kunskap och kompetens i deras interna arbete och stärka stödet till myndigheterna inom vissa prioriterade sakområden.

Fortsatt arbete för att stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i regioner och kommuner

Det finns flera utmaningar i det funktionshinderspolitiska arbetet hos kommuner och regioner, bland annat vad gäller prioriteringar, organisering, styrning och uppföljning. Kommuner och regioner har ingen uttalad roll i den nationella strategin för funktionshinderspolitiken, men de är centrala aktörer för att det ska bli möjligt att nå målet för den. Många utmaningar inom funktionshinderspolitiken är också liknande hos kommuner och regioner som hos myndigheter, så det kan vara lämpligt att rikta vissa stödjande insatser till samtliga dessa aktörer samlat. Mot denna bakgrund genomförs åtgärder med utgångspunkt från regeringsuppdraget till MFD om att stödja kommuner och

regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken, i vilket ingår att fördela statsbidrag till utsedda modellkommuner för att de ska kunna arbeta mer riktat med genomförandet av funktionshinderspolitiken. En viktig del i uppdraget blir också att på ett målgruppsanpassat sätt sprida erfarenheter, lärdomar och arbetssätt från modellkommunerna så att dessa kommer alla kommuner och regioner till del.

Förslag på åtgärder för att stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken

Uppföljningen av funktionshinderspolitiken behöver vidareutvecklas så att en än mer heltäckande uppföljning kan göras som ger förutsättningar för ett systematiskt fortsatt arbete med att identifiera utvecklingsbehov, i syfte att kunna vidta träffsäkra och effektiva åtgärder. Mot denna bakgrund vidtas åtgärder för att förbättra den nationella statistiken, för att stärka MFD:s egen uppföljning och för att stödja andra aktörers arbete med uppföljning.

Förslag på samordnad uppföljning av regeringens handlingsplan

MFD föreslår att regeringen ger MFD i uppdrag att följa upp arbetet med den kommande handlingsplanen för funktionshinderspolitiken, vilket innebär att den uppföljningen kan samordnas och integreras med vår uppföljning av den nationella strategin för funktionshinderspolitiken. De åtgärder som strategimyndigheterna åtar sig att genomföra i handlingsplanen föreslås följas upp årligen, medan en mer kvalitativ uppföljning med fokus på implementering och resultat genomförs vartannat år. Myndigheterna föreslås i möjligaste mån också följa upp och redogöra för effekter av arbetet mot slutet av strategiperioden (2030 eller 2031). Uppföljningen av handlingsplanen ska bidra till att regeringen och ansvariga aktörer får en aktuell lägesbild av genomförandet och åtgärdernas resultat och effekter. Den ska också bidra till lärande och utveckling.

Inledning

Myndigheten för delaktighet (MFD) har haft i uppdrag från regeringen att ta fram ett förslag till en nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken och redovisa det senast den 1 december 2025.[1] Av uppdraget framgår att förslaget till handlingsplan ska innehålla:

- analys av de utmaningar som finns inom varje prioriterat område i strategin
- förslag till åtgärder och en redogörelse för hur de föreslagna åtgärderna förväntas bidra till att uppfylla det nationella målet för funktionshinderspolitiken
- förslag på hur det särskilda sektorsansvar för funktionshinderspolitiken som åligger vissa av myndigheterna, särskilt kan beaktas.

I uppdraget ingick även att beakta de observationer och rekommendationer som FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har lämnat till Sverige. Regeringen anger i uppdraget också, att förslagen till åtgärder ska utgå från befintliga ekonomiska ramar.

Arbetsprocess och förankring i arbetet med uppdraget

MFD har i enlighet med uppdraget inhämtat kunskap och involverat berörda myndigheter och aktörer i processen. Även funktionshindersorganisationer och civilsamhällesorganisationer har involverats.

Inhämtning av kunskap från berörda myndigheter

Samtliga strategiska myndigheter och Folkbildningsrådet, samt vissa ytterligare myndigheter har medverkat i processen med att identifiera utmaningar och ta fram förslag till regeringens handlingsplan:

- Myndigheterna har aktivt medverkat i arbetsgrupper som har identifierat och analyserat utmaningar inom strategins tolv prioriterade områden och föreslagit åtgärder för att möta dessa. På MFD:s initiativ har vissa myndigheter även deltagit i en arbetsgrupp om migration.
- Myndigheterna har besvarat en enkät för att bistå i MFD:s behovsanalys om vilket stöd som behövs för att de bland annat ska leva upp till kraven om tillgänglighet i förordningen 2001:526.
- Intresserade myndigheter har deltagit i dialog om uppföljning och statistik.

[1] Regeringen (2024). Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Myndigheten för delaktighet, S2024/01020.

MFD har också haft en särskild dialog med sektorsmyndigheterna om hur sektorsansvaret kan användas för att genomföra handlingsplanen. Vi har även haft en dialog med Barnombudsmannen och Jämställdhetsmyndigheten om hur jämställdhets- och barnrättsperspektivet kan integreras i förslaget till handlingsplan.

MFD har använt det strategiska rådet för funktionshinderspolitiken (GD-rådet) och tillhörande tjänstepersonsnätverk för att informera och diskutera arbetet med handlingsplanen. Denna nära samverkan med de strategiska myndigheterna innebär att förslagen på åtgärder inom de särskilda samhällsområdena (åtgärdsområde 1) har tagits fram tillsammans med de myndigheter som också föreslås genomföra dem.

Involvering av funktionshindersorganisationerna

MFD har på olika sätt involverat personer med funktionsnedsättning, genom deras företrädande organisationer till stöd för arbetet med att identifiera utmaningar och förslag på åtgärder till regeringens handlingsplan. Totalt har 60 organisationer bidragit i arbetet. Flera av de myndigheter som vi har samverkat med har även använt sina egna forum för aktiv involvering i processen med att ta fram förslag till åtgärder i handlingsplanen.

MFD har även använt underlag från organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning som lämnats till regeringen inför och efter Sveriges dialog med FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning 2024.

Samråd och dialog med funktionshindersorganisationer och andra delar av civilsamhället

MFD har genomfört samrådsmöten med en bred grupp av organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, för att redogöra för arbetet med regeringsuppdraget och ta emot inspel under olika faser. I februari 2025 deltog ett trettiotal representanter från 24 organisationer i ett samrådsmöte där syftet var att ge information om uppdraget samt om planen för involvering av civilsamhället. Vid ett uppföljande samråd i september 2025 gav MFD återkoppling om de inspel som inkommit från organisationerna och hur vi har omhändertagit dessa.

MFD har i arbetet med att identifiera utmaningar och förslag till åtgärder även involverat myndighetens funktionshindersråd vars roll är att bistå med strategisk kunskap och erfarenhet i frågor som rör utvecklingen av det strategiska arbetet.[2] En workshop genomfördes med rådet om hur olika insatser som syftar till att

[2] Länk till MFD:s information om Funktionshindersrådet: https://www.mfd.se/om-mfd/mfds-rad/funktionshindersrad/.

stödja personer med funktionsnedsättning och främja delaktighet samverkar med varandra och skapar utmaningar som utgör hinder för delaktighet.[3]

I samarbete med Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD) har MFD också bjudit in till dialog med en bredare kategori organisationer inom civilsamhället. Under två dagar hade vi dialogmöten om tio av de prioriterade samhällsområdena i strategin. I dessa dialoger deltog, bland annat företrädare för funktionhindersorganisationer, barnrättsorganisationer, företrädare för nationella minoriteter och konsumenter.

MFD har utöver detta genomfört en workshop om barnrättsperspektiv och arbetet med tillgänglighet, offentlig upphandling och aktiv involvering. Till den bjöd vi in funktionshindersorganisationer, strategimyndigheter, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), kommuner och regioner för att dela kunskaper och erfarenheter. För att särskilt främja inflytande från unga med funktionsnedsättning har MFD även bjudit in organisationer som företräder unga med funktionsnedsättning till stöd för arbetet med uppdraget.[4]

Alla underlag från dialogerna, inklusive FN-kommitténs rekommendationer, har tagits vidare till respektive arbetsgrupp för de prioriterade samhällsområdena där de har beaktats i arbetet med att identifiera utmaningar och ta fram förslag på åtgärder.

Inspel från funktionshinderorganisationerna och andra delar av civilsamhället till stöd för arbetet med handlingsplanen

Vid mötena med funktionshindersorganisationer och civilsamhället har det framhållits att det krävs ett omfattande och systematiskt reformarbete för att målet för funktionshinderspolitiken ska kunna uppnås. Vid den särskilda dialog som tillsammans med NOD har förts med funktionshindersorganisationer och andra delar av civilsamhället beskrivs att jämlika levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning kräver en tydligare helhetssyn, ett skarpare människorättsperspektiv och bättre konsekvensanalyser samt inte minst att lagstiftning efterlevs i praktiken.

Flera återkommande utmaningar och behov av åtgärder har lyfts fram, bland annat vad gäller kunskap och bemötande, tillgång till stöd och hjälpmedel, statistik, digitalisering, samordning och samverkan mellan myndigheter. Det har till exempel framhållits att det behöver skapas samverkansstrukturer mellan kommuner, myndigheter, föreningar och förbund, och att det finns behov av åtgärder för att öka kunskapen om tillgänglighetskrav inom upphandlingsområdet.

---

[3] MFD (2025). *Minnesanteckningar från möte med Funktionshindersrådet i mars 2025*.

[4] Riksorganisationen för unga med synnedsättning, Unga hörselskadade, Ung diabetes, Unga reumatiker, Unga rörelsehindrade och Unga allergiker.

Behoven av att personer med funktionsnedsättning aktivt involveras i handlingsplansarbetet har också understrukits, eftersom en förutsättning för goda resultat är att de som berörs av funktionshinderspolitiken också involveras i arbetet med att utforma och genomföra den.

Det har också betonats att problemen behöver angripas på systemnivå för att det ska bli möjligt att uppnå det nationella målet för funktionshinderspolitiken, inte minst genom en förändrad lagstiftning. Ett förslag som har lyfts fram från funktionshindersorganisationer är till exempel att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning bör göras till lag. Organisationerna efterlyser tydliga åtaganden och konkreta förslag för att öka efterlevnaden av konventionen, eller ett ärligt erkännande av att ambitionerna har minskat. Många organisationer påpekar dessutom att villkoren för personer med funktionsnedsättning skulle förbättras om den lagstiftning som redan finns efterlevdes i praktiken. Det uttrycks också, bland annat, att den ekonomiska utsattheten hos målgruppen bör mötas med aktiva åtgärder. En närmare sammanställning av resultaten från dialogen med funktionshindersorganisationerna och civilsamhället finns tillgänglig hos NOD.[5]

FN-rekommendationerna har beaktats i arbetet

I processen med att ta fram förslag till handlingsplanen har MFD och de strategiska myndigheterna diskuterat och beaktat de observationer och rekommendationer som bedöms vara relevanta inom de olika åtgärdsområdena och utifrån myndigheternas rådighet. Vissa av rekommendationerna kräver lagstiftningsarbete, vilket innebär att de inte faller inom myndigheternas befintliga ekonomiska ramar och i stor utsträckning inte heller inom deras mandat för att vidta åtgärder. Sådana rekommendationer har, mot bakgrund av regeringsuppdragets utformning, inte kunnat inkluderas i detta förslag till handlingsplan.

I detta sammanhang ska framhållas att MFD har ett pågående uppdrag om att inkomma med ett underlag med de berörda aktörernas bedömning av vad FN-rekommendationerna kan innebära för dem utifrån en nationell kontext.[6] MFD har inom uppdraget fört dialog med strategimyndigheter, regioner, kommuner och funktionshindersorganisationer, och vi kommer att lämna en sammanställning med en bredare analys av utmaningar, behov och åtgärder.

---

[5] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[6] Regeringen (2024). *Ändringsbeslut 2024-05-16 regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Myndigheten för delaktighet*.

Bakgrund till och utgångspunkter för handlingsplanen

I detta kapitel beskrivs bakgrunden till och utgångspunkterna för handlingsplanen för funktionshinderspolitiken. Utgångspunkterna har varit grundläggande för arbetet med att ta fram förslaget till handlingsplan, och de föreslås också utgöra grunden för den slutliga handlingsplan som beslutas av regeringen samt för dess genomförande. Detta innebär att det fortsatta utvecklingsarbetet bör utgå från de nationella målen för funktionshinderspolitiken och från beslutade internationella åtaganden och förpliktelser. Det i sin tur innebär, bland annat, att säkerställa aktiv involvering och att integrera ett jämställdhets- och barnrättsperspektiv i arbetet.

Den nationella funktionshinderspolitiken

Funktionshinderspolitiken har genomgått betydande förändringar över tid. Inriktningen för den nationella politiken har gått från ett vård- och omsorgsperspektiv till att se personer med funktionsnedsättning som fullvärdiga medborgare med lika rättigheter och skyldigheter som alla andra.

Från föremål för vård till personer med rättigheter

Personer med funktionsnedsättning har historiskt betraktats som patienter och omsorgstagare som är föremål för vård och andra samhällsinsatser. Under en stor del av 1900-talet var många individer även föremål för statlig institutionsvård och hölls separerade från den övriga befolkningen.

År 1993 kom FN:s standardregler och vid millennieskiftet skedde ett paradigmskifte i Sverige då den nationella politiken och dess inriktning gick från ett vård- och omsorgsperspektiv till att se personer med funktionsnedsättning som en naturlig del av samhällets mångfald och som fullvärdiga medborgare med lika rättigheter och skyldigheter som alla andra. Perspektivet ändrades då från att fokusera på den enskildes egenskaper och förmågor som ett objekt för samhällets insatser till att i stället fokusera på samhällets förmåga att riva hinder för delaktighet.

Det nya synsättet kom politiskt till uttryck genom att riksdagen 2000 beslutade om propositionen ”Från patient till medborgare”[7] med en handlingsplan för den nya politiken. Målet om jämlikhet i levnadsvillkor lades då fast och flera strategier och handlingsplaner har därefter genomförts för att stärka måluppfyllelsen och öka takten i arbetet. Den pågående nationella strategin för systematisk uppföljning

[7] Från patient till medborgare, prop. 1999/2000:79.

av funktionshinderspolitiken, och den aviserade handlingsplanen, är ytterligare viktiga bidrag till detta långsiktiga och strategiska arbete.

I dag vilar funktionshinderspolitiken på en rad nationella och internationella förutsättningar och åtaganden. Dessa åtaganden är en grund för arbetet, även om politiken utvecklas och förändras med sin omvärld och utifrån behoven hos de människor som den omfattar.

Lagstiftning utgör infrastrukturen för funktionshinderspolitiken

Grundlagarna slår fast de grundläggande fri- och rättigheter som gäller för var och en i Sverige. Regeringsformen utgår från de mänskliga rättigheterna och från principen om lika behandling och förbjuder all form av diskriminering. Dessa grundläggande fri- och rättigheter ställer krav på samtliga offentliga aktörer att kunna möta varje individs varierande förutsättningar.

Den statliga värdegrunden som alla statliga myndigheter och deras anställda ska vägledas av summerar de principer som grundlagarna ger uttryck för i form av sex grundläggande principer för statlig förvaltning.[8] Dessa understryker bland annat skyldigheten att på ett transparent och tillgängligt sätt möta individers varierande förutsättningar.

I Sverige finns ingen särskild övergripande lagstiftning som reglerar rättigheter för personer med funktionsnedsättningar. Rättigheter och skyldigheter för gruppen är integrerade i nationell lagstiftning på olika områden. Viss lagstiftning har dock en särskild och genomgripande betydelse för att förebygga diskriminering av personer med funktionsnedsättning och tydliggöra såväl rättigheter som skyldigheter som är kopplade till målgruppen.

En grundpelare för genomförandet av funktionshinderspolitiken är det skydd mot diskriminering och den skyldighet att förebygga diskriminering som finns i diskrimineringslagen. Diskrimineringsförbudet omfattar alla samhällsaktörer och träffar såväl organisationers inre som deras yttre verksamhet. Lagen fastställer att diskriminering och trakasserier är förbjudna och att det ska finnas aktiva åtgärder för att motverka diskriminering. Lagen omfattar sju diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Det finns också ett särskilt förbud mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet.

Enligt förvaltningslagen (2017:900) ska myndigheter agera inom lagens ramar samt vara sakliga och opartiska. Åtgärder mot enskilda får endast vidtas om de är nödvändiga och proportionerliga och kan antas leda till det avsedda resultatet. Myndigheter ska underlätta kontakterna med allmänheten, vara tillgänglig och ge

[8] Den statliga värdegrundens sex principer är demokrati, legalitet, objektivitet, fri åsiktsbildning, respekt och effektivitet och service.

anpassat stöd så att enskilda kan tillvarata sina intressen utan onödigt dröjsmål. Myndigheter ska informera om hur kontakt kan tas och säkerställa tillgänglighet i enlighet med tryckfrihetsförordningen. Myndigheter ska dessutom samverka med andra myndigheter och i rimlig utsträckning inhämta upplysningar eller yttranden från dem för att bistå den enskilde.

För att särskilt förtydliga statliga myndigheters tillämpning av det offentligas ansvar i relation till personer med funktionsnedsättning har riksdagen fastställt en särskild förordning. Förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken gäller samtliga myndigheter under regeringen och ska säkerställa att de statliga myndigheterna verkar för att deras lokaler, verksamhet och information är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Av förordningen framgår också att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska vara vägledande i detta arbete.

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FN-konventionen) beslutades av FN:s generalförsamling 2007. Samma år var Sverige ett av de första länderna att underteckna konventionen. Efter en analys av svensk lagstiftnings överenstämmelse med konventionen[9], ratificerade Sverige konventionen och den trädde i kraft i Sverige 2009. Utöver konventionen ratificerade Sverige också det särskilda tilläggsprotokollet som möjliggör individuell klagorätt.[10]

Ratificeringen innebär att Sverige har åtagit sig att förverkliga konventionen och dess bestämmelser i sin helhet. Sverige som stat, liksom andra dualistiska stater, är redan genom ratificeringen folkrättsligt bunden att följa en konvention, men konventionen blir inte en del av den nationella rätten förrän den införlivas med denna. Detta kan ske på olika sätt, däribland genom så kallad normharmoni. Det skedde inför ratificeringen av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Då konstaterades att innehållet i svensk rätt redan överensstämmer med konventionens bestämmelser och att inga författningsändringar behövdes.[11] Den utredning som föregick ratificeringen

---

[9] Regeringen, Socialdepartementet (2008). Ds. 2008:23. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*.

[10] Regeringen, Socialdepartementet (2008). Ds. 2008:*23. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*; Regeringen (2008). *Sveriges internationella överenskommelser SÖ 2008:26*.

[11] Regeringen, Arbetsmarknadsdepartementet (2019). Ds. 2019:23. *Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter*.

konstaterade samtidigt att konventionen under lång tid framöver kommer att kunna utgöra riktlinje för och måldokument i arbetet för bättre villkor för personer med funktionsnedsättning i Sverige.[12] Genom sitt beslut om proposition 2016/17:188 knöt riksdagen också formellt Sveriges genomförande av konventionen till den nationella funktionshinderspolitiken.[13]

Den dualistiska principen innebär att domstolar och andra myndigheter inte direkt kan tillämpa konventionsbestämmelserna såvida dessa inte inkorporerats i svensk rätt. Det betyder däremot inte att konventionsbestämmelserna är utan betydelse. Sveriges konventionsåtaganden om enskildas mänskliga rättigheter måste beaktas vid tillämpning av svensk lagstiftning. Enligt principen om fördragskonform tolkning är domstolar och andra myndigheter skyldiga att så långt det är möjligt tolka svenska interna rättsregler på ett sådant sätt att de blir förenliga med Sveriges internationella åtaganden. Principen om fördragskonform tolkning gäller vid all rättstillämpning, både för domstolar och för statliga och kommunala förvaltningsmyndigheter.[14]

FN-konventionen omfattar inga nya rättigheter utan synliggör och reglerar genom sina inledande kapitel och femtio tematiska artiklar hur de mänskliga rättigheterna förhåller sig till gruppen personer med funktionsnedsättning. Konventionen beskriver även hur nationell uppföljning och övervakning ska organiseras och ske samt specifikt hur målgruppen för konventionens rättigheter ska involveras i alla delar av arbetet. Av konventionen framgår också en rad definitioner och begrepp som har grundläggande betydelse för att förstå och tolka de rättigheter som den omfattar.[15]

FN granskar och övervakar konventionen genom en särskild kommitté, Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning (FN-kommittén), under FN:s råd för mänskliga rättigheter. FN-kommittén arbetar löpande med att tolka konventionens artiklar i syfte att tydliggöra och stärka genomförandet hos statsparterna. I Sverige översätter MFD dessa kommentarer, så kallade ”general comments”, och de publiceras på myndighetens webbplats.[16]

---

[12] Regeringen, Socialdepartementet (2008). Ds. 2008:23. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*.

[13] *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*, prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86

[14] Regeringen, Arbetsmarknadsdepartementet (2019). Ds. 2019:23. *Vägledning vid tolkning och tillämpning av FN:s konvention om barnets rättigheter*.

[15] United Nations 2006. OHCHR, UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, A/RES/61/106.

[16]United Nations, OHCHR. Länk till Högkommissionären för mänskliga rättigheter: https://www.ohchr.org/en/disabilities.

Som part till konventionen kallas Sverige löpande till dialog med kommittén om arbetet med att genomföra konventionens bestämmelser. Sverige mottar i samband med det även observationer och rekommendationer från kommittén om det fortsatta arbetet. Det är också FN-kommittén som tar emot individuella klagomål och prövar dessa klagomål.[17]

År 2011 lämnade Sverige sin första rapport om genomförandet av konventionen den första dialogen med kommittén ägde rum 2014. År 2019 lämnade Sverige sin kombinerade andra och tredje rapport.[18] I mars 2024 ägde Sveriges andra dialog med kommittén rum. Till båda dialogerna lämnade funktionshindersorganisationerna alternativrapporter om sin bild av hur situationen och behoven ser ut för personer med funktionsnedsättning i Sverige utifrån artiklarna i konventionen.[19] Inför dialogen 2024 lämnade även Institutet för mänskliga rättigheter, som oberoende nationell uppföljningsmekanism, för första gången en rapport om sina iakttagelser.[20] I april 2024 lämnade kommittén sina observationer och rekommendationer till Sverige.[21]

Under 2024 fick MFD i uppdrag att sprida kommitténs rekommendationer till kommuner, regioner, statliga myndigheter och andra relevanta aktörer. Uppdraget omfattade även att inhämta berörda aktörers bedömning av rekommendationerna.[22] Uppdraget delredovisades till regeringen i februari 2025.[23]

---

[17] United Nations, OHCHR: Länk till samtlig dokumentation om Sveriges dialog med FN återfinns på högkommissionärens webbplats: https://www.ohchr.org/en/countries/sweden.

[18] Länk till regeringens webbplats om Sveriges rapportering om mänskliga rättigheter: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/demokrati-och-manskliga-rattigheter/internationell-granskning-av-manskliga-rattigheter-i-sverige/.

[19] Funktionsrätt Sverige m.fl. (2024). *Andra alternativrapporten om genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Sverige*; Funktionsrätt Sverige m.fl. (2011). *Svenska funktionshindersrörelsens alternativrapport till FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning.*

[20] Institutet för mänskliga rättigheter (2024). *Kompletterande information till FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning inför den andra och tredje granskningsprocessen avseende Sverige 2024*.

[21] MFD (2024). *Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport.*

[22] Regeringen (2024). Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Myndigheten för delaktighet, S2024/01020.

[23] MFD (2025). *Delredovisning av uppdraget att informera om FN-kommitténs rekommendationer till Sverige.*

Det nationella målet och funktionshinderspolitikens inriktning

Sveriges genomförande av konventionen knöts samman med den nationella funktionshinderspolitiken genom beslut om ett nytt nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken 2017. Riksdagen beslutade då att det nationella målet för funktionshinderspolitiken är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som utgångspunkt, uppnå jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning i ett samhälle med mångfald som grund. Målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet ska beaktas.[24] Samtidigt beslutade riksdagen att arbetet för att nå det nationella målet ska inriktas mot fyra områden:

- principen om universell utformning
- befintliga brister i tillgängligheten
- individuella stöd och lösningar för individens självständighet
- förebygga och motverka diskriminering.[25]

Aktiv involvering

Sverige har genom att ratificera FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning åtagit sig att samråda med och aktivt involvera målgruppen, däribland barn med funktionsnedsättning, genom de organisationer som företräder dessa personer.

En väsentlig del av att genomföra funktionshinderspolitiken är dialogen mellan offentliga aktörer och funktionshindersorganisationerna. Aktiv involvering innebär att det finns möjlighet för individer att delta i och ha inflytande över alla frågor som rör ens liv. I samband med riksdagens beslut slogs det, i enlighet med konventionen, också fast att aktiv involvering är en bärande princip i genomförandet av funktionshinderspolitiken och därmed en central aspekt för att nå det funktionshinderspolitiska målet.[26] I praktiken innebär det att samhällsaktörer behöver rutiner och processer i sin verksamhet för att involvera personer med funktionsnedsättning och deras företrädande organisationer i att vara en del av att formulera både problem och lösningar i frågor som berör dem.

Funktionshinderspolitiken är intersektionell

FN-konventionen tydliggör behovet av en intersektionell utgångspunkt för funktionshinderspolitiken och det nationella målet för funktionshinderspolitiken

---

[24] *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*, prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86.

[25] *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken,* prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86.

[26] *Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken*, prop. 2016/17:188, bet. 2017/18:SoU5, rskr. 2017/18:86.

pekar ut barnrättsperspektivet och jämställdhet som två områden som är särskilt prioriterade.

En persons levnadsvillkor påverkas av flera faktorer, och funktionsförmåga är en sådan faktor. Att ha en funktionsnedsättning kan både förstärka och fördjupa andra faktorers påverkan på individens förutsättningar som i sin tur påverkar levnadsvillkoren. Det handlar exempelvis om en persons socioekonomi, utbildning, kön och ålder samt om individen är född i ett land utanför Europa eller tillhör gruppen hbtqi-personer. Hur dessa faktorer påverkar individen beror i sin tur på sammanhanget och på hur omgivningen fungerar.

Barnrättsperspektivet är centralt inom funktionshinderspolitiken

Barnrättsperspektivet pekas särskilt ut i det nationella målet för funktionshinderspolitiken, och det är även särskilt utpekat i den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.

Den nationella barnrätts- och ungdomspolitiken består av mål som riksdag och regering har beslutat om för att förbättra barns och ungdomars levnadsvillkor. Målen för de båda politikområdena harmonierar och uttrycker att barn och ungdomar har rätt att komma till tals i frågor som rör deras eget liv.[27]

Barnrättspolitikens mål är att barn ska

- mötas med respekt
- ha möjlighet att utvecklas
- känna trygghet
- vara delaktiga och ha inflytande.

Ungdomspolitikens mål är att ungdomar ska ha goda levnadsvillkor och ha makt över sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.

Ett barnrättsbaserat synsätt grundar sig i en syn på barnet som rättighetsbärare och inte som ett föremål för vuxnas välvilliga handlingar. Att ha ett barnrättsperspektiv innebär att följa barnkonventionens artiklar och anamma dess barnsyn. I konventionen ses barnet som

- en individ med rättigheter och personlig integritet
- kompetent och handlingskraftigt
- i behov av stöd och skydd.

[27] Barnombudsmannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016). *Revision ur ett barnrätts- och ungdomsperspektiv.*

Att ha ett ungdomsperspektiv innebär att låta insatser för ungdomar bygga på kunskap om ungdomars levnadsvillkor och ungas egna röster.

Sverige inkorporerade den 1 januari 2020 barnkonventionen som lag.[28] Det betyder att konventionens artiklar och barn som rättighetsbärare, vilket även omfattar barn och unga med funktionsnedsättning, ska beaktas inom samtliga samhällsområden.

Jämställdhetsperspektivet är centralt inom funktionshinderspolitiken

Jämställdhetsperspektivet är särskilt utpekat i det nationella målet för funktionshinderspolitiken och i den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.

Enligt det jämställdhetspolitiska målet ska kvinnor och män ha samma makt och möjligheter att forma samhället och sina egna liv.[29] Detta styr även inriktningen för och genomförandet av funktionshinderspolitiken, och är något som löpande ska analyseras och redovisas i de insatser som görs.

Den nationella strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken

För att stärka arbetet med genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och förutsättningarna för att nå det nationella funktionshinderspolitiska målet beslutade regeringen 2021 om en nationell strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Strategin gäller 2021–2031 och fokuserar särskilt på tolv prioriterade samhällsområden.[30]

Strategiska myndigheter utgör basen i den nationella strategin

Alla offentliga aktörer på samtliga nivåer har ett ansvar, men genom den nationella strategin har totalt 29 myndigheter och Folkbildningsrådet ett särskilt uppdrag i att genomföra funktionshinderspolitiken, utifrån det nationella målet och de prioriterade samhällsområdena i strategin.[31] På grund av uppdragets karaktär har några myndigheter ett särskilt ansvar inom flera områden. Vissa av de strategiska myndigheterna har även ett sektorsansvar inskrivet i sin

---

[28] Lagen (2018:1197) om Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter.

[29] Makt att forma samhället och sitt eget liv - nya mål i jämställdhetspolitiken, prop. 2005/06:155, bet. 2005/06:AU11, rskr. 2005/06:257.

[30] Regeringen (2021). *Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031*, S2019/02213 och 2021/06595.

[31] Regeringen (2021). *Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031*, S2019/02213 och 2021/06595.

instruktion[32]. Detta är de tolv prioriterade samhällsområdena och de strategiska myndigheterna:

- **Arbete och försörjning**
  Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Försäkringskassan och Svenska ESF-rådet.
- **Utbildning och livslångt lärande**
  Myndigheten för yrkeshögskolan, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens skolinspektion, Statens skolverk och Universitetskanslersämbetet.
- **Transport**
  Trafikverket och Transportstyrelsen.
- **Byggd miljö och samhällsplanering**
  Boverket
- **Digitalisering**
  Myndigheten för digital förvaltning och Post- och telestyrelsen.
- **Offentlig upphandling**
  Upphandlingsmyndigheten.
- **Hälsa, folkhälsa och social välfärd**
  Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg och Socialstyrelsen.
- **Kultur och fritid**
  Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Riksantikvarieämbetet och Statens kulturråd.
- **Demokratisk delaktighet**
  Myndigheten för tillgängliga medier och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor.
- **Rättsväsende**
  Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården, Migrationsverket och Polismyndigheten.
- **Konsumentpolitik**
  Konsumentverket.
- **Krisberedskap**
  Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

De strategiska myndigheterna och Folkbildningsrådet har i uppdrag att följa upp utvecklingen inom dessa tolv samhällsområden, och årligen redovisa vilka åtgärder som vidtagits i arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken och hur de fyra områdena för genomförandet har beaktats. MFD har i uppdrag att

[32] De myndigheter som har ett särskilt sektorsansvar för funktionshinderpolitiken är Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Försäkringskassan, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Socialstyrelsen, Statens kulturråd och Statens skolverk. Även Konsumentverket har ett särskilt ansvar inskrivet i sin instruktion.

löpande ge stöd till myndigheterna i detta arbete. Fram till 2025 redovisade strategimyndigheterna årligen resultaten av sitt arbete i sina årsredovisningar, och MFD gjorde utifrån dessa redovisningar en sammantagen analys av utvecklingen som vi redovisade till regeringen varje år. Vissa myndigheter valde även att göra separata redovisningar.

Ny modell för årlig redovisning

Under 2025 beslutade regeringen att förtydliga och utveckla rutiner och uppdrag för de strategiska myndigheternas redovisning, genom att ändra myndigheternas uppdrag så att de i stället för återrapportering i sina årsredovisningar ska redovisa till MFD i särskild ordning senast den 1 februari varje år.[33] MFD ska i detta arbete fortsatt ge stöd till myndigheterna, bland annat genom att i dialog föreslå kriterier och en modell för redovisningen. Mer information om uppföljningsmodellen finns i redovisningen av åtgärdsområde 4.

Strategiskt råd för samverkan i genomförandet av funktionshinderpolitiken

Inom ramen för arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken finns ett strategiskt råd med generaldirektörer i de myndigheter som är strategiskt betydelsefulla som sammankallas av generaldirektören för MFD. Rådet träffas två gånger per år för kunskapsbyggande och erfarenhetsutbyte. Rådet förbereds och följs upp av ett tjänstepersonsnätverk som träffas fyra gånger per år. I det löpande arbetet sker också en rad bilaterala kontakter om olika frågor i genomförandet.

Regioners och kommuners arbete har en avgörande roll i funktionshinderspolitiken

Kommuner och regioner har en avgörande betydelse för att uppnå det funktionshinderspolitiska målet genom sina insatser, och de är centrala aktörer för Sveriges genomförande av åtagandena i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Kommuner och regioner har grundlagsstadgat självstyre och beskattningsrätt och ansvarar för den operativa verksamheten som är närmast invånarna inom flera av de samhällsområden som funktionshinderspolitiken omfattar. Staten reglerar och styr kommuners och regioners verksamhet genom lag, förordning och föreskrifter. Staten har också ett ansvar för att kommuner och regioner har goda och likvärdiga förutsättningar för att bedriva en effektiv välfärd med god kvalitet.[34] Flera av de strategiska myndigheternas arbete riktar sig även till regioner och kommuner. Det handlar bland annat om föreskriftsarbete och kunskapsstödjande material.

---

[33] Regeringen (2025). *Ändring av uppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken 2021–2031 utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken* S2025/01367.

[34] Länk till regeringens webbplats: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/kommuner-och-regioner.

Inom flera av de tolv prioriterade områdena i strategin har kommuner och regioner det avgörande ansvaret för det operativa genomförandet. Det rör exempelvis majoriteten av frågor inom skola och vuxenutbildning, vård, rehabilitering och hjälpmedel, stöd och omsorg, hälsa och social trygghet. Fritid och kultur är andra tydliga exempel liksom frågor som rör kollektivtrafik, transporter och samhällsplanering. Kommuner och regioner har även stor del av det operativa ansvaret i arbetet med att stärka Sveriges beredskap i kris och krig samt en avgörande roll i uppbyggnaden av det civila försvaret.

Stöd till och samarbete med och mellan regioner och kommuner spelar en avgörande roll för utfallet av det strategiska arbetet. Regeringen har under flera år haft satsningar för att stödja arbetet i kommuner och regioner inom funktionshinderspolitiken där MFD har haft en roll i att stödja kommuner och regioner i deras utvecklingsarbete. Våren 2025 beslutade regeringen om ytterligare förstärkning av det lokala arbetet inom ramen för MFD:s pågående uppdrag att ge stöd till kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken. Uppdraget löper enligt plan fram till 2031 och samordnas av MFD.[35]

Andra internationella åtaganden och förpliktelser

Funktionshinderspolitiken vilar på en rad nationella och internationella förutsättningar och åtaganden även om FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är politikområdets främsta utgångspunkt. Dessa åtaganden är en grundläggande bas i arbetet, även om politiken utvecklas och förändras med sin omvärld och utifrån behoven hos de människor som den omfattar.

Sverige har genom åren haft en strategisk och instrumentell betydelse för att driva på arbetet för full delaktighet för personer med funktionsnedsättning globalt. Sverige har därmed också åtagit sig att säkerställa funktionshindersperspektivet som en del av arbetet på arenor och i sammanhang som handlar om global utveckling och mänskliga rättigheter.

Flera relevanta konventioner

Utöver FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning är FN:s konvention om barnets rättigheter och FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor särskilt relevanta utifrån det funktionshinderspolitiska målet och hela politikområdet. Dessa och ytterligare konventioner som Sverige har ratificerat har motsvarande processer med en oberoende kommitté som granskar statsparterna. Sverige har fått

[35] Regeringen 2025. *Uppdrag till Myndigheten för delaktighet att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken*, S2025/00795.

rekommendationer rörande ålder och kön i relation till personer med funktionsnedsättning från båda dessa kommittéer.[36]

Agenda 2030

En viktig del av arbetet med att beakta människors individuella förutsättningar och behov sker inom ramen för arbetet med att uppnå de mål som har beslutats inom ramen för FN:s globala mål för hållbar utveckling, Agenda 2030. Sverige har åtagit sig att, tillsammans med FN:s alla andra medlemsstater, fram till 2030 arbeta för att utrota fattigdom och hunger, förverkliga de mänskliga rättigheterna för alla, uppnå jämställdhet och egenmakt för alla kvinnor och flickor samt säkerställa ett varaktigt skydd för planeten och dess naturresurser. Personer med funktionsnedsättning omnämns explicit i flera av de beslutade målen och delmålen och FN har bland annat upprättat ett system med indikatorer för att följa utvecklingen, varav flera handlar om personer med funktionsnedsättning.[37]

Europeiska unionen

Europeiska unionen, EU, har som regionalt organ ratificerat FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och deltar därmed också i dialoger med FN-kommittén.[38] Som en plan för genomförandet av konventionen inom EU antog kommissionen 2021 en strategi om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, som löper till 2030.[39] Strategin beskriver utmaningar som personer med funktionsnedsättning har i unionen samt olika åtgärder och områden som EU avser att arbeta med för att stärka gruppens rättigheter och delaktighet. I genomförandet av konventionen handlar således vissa åtgärder om EU som regionalt organ och om dess verksamhet, medan andra delar handlar om åtgärder som behöver genomföras i medlemsländerna. Sverige bidrar på så sätt till genomförandet av konventionen på både nationell och regional nivå. EU

---

[36] UN, Committee on the Rights of the Child (2023). *Concluding observations on the combined sixth and seventh periodic reports of Sweden*, CRC/C/SWE/CO/6-7, samt UN, Committee on the Elimination of Discrimination against Women, *Concluding observations on the tenth periodic report of Sweden*, CEDAW/C/SWE/CO/10.

[37] UNDP. Länk till information om Agenda 2030, de globala målen, delmål och indikatorer för uppföljning: https://globalamalen.se/om-globala-malen/.

[38] Länk till EU-kommissionens information om EU:s dialog med kommittén: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/disability/united-nations-convention-rights-persons-disabilities_en.

[39] European Commission (2021). *Union of equality - Strategy for the rights of persons with disabilities 2021-2030.*

granskades av FN-kommittén för första gången 2025 och fick sina rekommendationer från kommittén i mars 2025.[40]

Nordiskt samarbete

Inom det nordiska regeringssamarbetet finns flera möjligheter till kunskaps- och erfarenhetsutbyte om funktionshinder och rättigheter för personer med funktionsnedsättning.[41] Nordiska ministerrådet har antagit ett funktionshinderspolitiskt samarbetsprogram som gäller fram till 2027.[42] Sverige deltar i olika initiativ tillsammans med Danmark, Finland, Färöarna, Grönland, Norge, Island och Åland. Nordens välfärdscenter är en samlande aktör på området.[43]

Styrning och organisering av funktionshinderspolitiken

Regeringen styr och samordnar arbetet med funktionshinderspolitiken i enlighet med riksdagens mål och inriktning. Utgångpunkten för styrningen av funktionshinderspolitiken är att samtliga offentliga aktörer och sektorer har ett ansvar för att integrera funktionshindersfrågor i samhället, och vissa myndigheter har dessutom ett särskilt ansvar. Regeringen styr och samordnar arbetet.

Regeringen ansvarar för att genom lämplig styrning driva på arbetet mot det nationella mål och den inriktning för funktionshinderspolitiken som riksdagen har beslutat om. Regeringen ansvarar även för att Sverige lever upp till sina åtaganden i relation till FN-konventionen, vilken också är utgångspunkt för det nationella målet. Regeringen redovisar årligen i budgetpropositionen till riksdagen hur resultatet av funktionshinderspolitiken utvecklas.

Enligt nuvarande arbetsordning för Regeringskansliet har Socialdepartementet ansvar för att samordna funktionshinderspolitiken, och en särskild samordningsfunktion är placerad på departementet. Det operativa arbetet med genomförandet är dock fördelat på samtliga departement, utifrån sakfrågornas karaktär. En så kallad interdepartemental arbetsgrupp finns för att säkerställa att arbetet i respektive departement är samordnat och samstämmigt, och att de

---

[40] UN, Committee on the rights of persons with disabilities, *Concluding observations on the combined 2nd and 3rd periodic reports of the European Union*, CRPD/C/EU/CO/2-3.

[41] Nordiska ministerrådet. Länk till Nordiska ministerrådets information om samarbete om funktionshinder: https://www.norden.org/sv/funktionshinder.

[42] Nordiska ministerrådet (2022). *Nordiskt program för samarbete om funktionshindersfrågor:* https://www.norden.org/sv/publication/nordiskt-program-samarbete-om-funktionshindersfragor-2023-2027.

[43] Nordens välfärdscenter. Länk till Nordens välfärdscenters verksamhet om funktionshinder: https://nordicwelfare.org/funktionshinder/.

gemensamt bidrar till att uppfylla såväl mål som inriktning för den nationella politiken och Sveriges internationella åtaganden.

Enligt den svenska förvaltningsmodellen delegerar regeringen och respektive departement en större del av det operativa genomförandet till sina statliga myndigheter. Detta sker genom instruktionsbundna uppdrag eller särskilda regeringsuppdrag. MFD:s uppdrag är kopplat till samordningen av funktionshinderspolitiken. Vårt grundläggande uppdrag är att, med FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och den nationella funktionshinderspolitiken som grund, löpande följa utvecklingen mot det funktionshinderspolitiska målet, att utveckla och sprida kunskap om utvecklingen samt att stödja samhällsaktörer i deras genomförande. Vi stödjer även Regeringskansliets samordningsfunktion med vissa samordnande uppgifter.

Samtliga offentliga aktörer och sektorer har ett ansvar för att integrera funktionshindersfrågor i samhället

Funktionshinderspolitiken är tvärsektoriell och bygger på ansvars- och finansieringsprincipen vilken slogs fast i propositionen ”Från patient till medborgare”.[44] I korthet innebär detta att samtliga offentliga aktörer och sektorer i samhället har ett ansvar för att integrera funktionshindersfrågor inom alla sektorer i samhället, att löpande anpassa otillgängliga förutsättningar och miljöer samt att arbeta förebyggande och utgå från att tjänster, organisation och lösningar ska utgå från medborgarnas diversifierade förutsättningar och behov. Målet är att bygga lösningar på rätt sätt från början, snarare än att hantera utmaningar i efterhand.[45] Varje sektor i samhället, såsom utbildning, hälso- och sjukvård, arbetsmarknad, kultur och fritid, ansvarar därmed för att skapa tillgänglighet och inkludering för personer med funktionsnedsättning inom sitt område.

Detta ska vara en synlig och prioriterad fråga och kräver ett aktivt och kontinuerligt arbete. Ansvars- och finansieringsprincipen innebär att kostnaderna för att skapa tillgänglighet och anpassningar ska finansieras inom ramen för befintliga resurser.[46]

Vissa myndigheter har ett sektorsansvar

Redan 2000 fick nio statliga myndigheter ett särskilt sektorsansvar för att genomföra funktionshinderspolitiken inskrivet i sina myndighetsinstruktioner. Sektorsansvaret tillkom i samband med den första nationella handlingsplanen för funktionshinderspolitiken som löpte 2000–2010 och som utgjorde en del av

---

[44] Från patient till medborgare, prop. 1999/2000:79.

[45] Nationellt mål och inriktning för funktionshinderspolitiken, prop. 2016/17:188.

[46] Från patient till medborgare, prop. 1999/2000:79.

tidigare nämnda proposition ”Från patient till medborgare”. Syftet med sektorsansvaret var och är att stödja ett tvärsektoriellt angreppssätt och att stärka genomförandet av funktionshinderspolitiken inom olika samhällssektorer.

De myndigheter som har ett särskilt sektorsansvar för funktionshinderpolitiken är Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Försäkringskassan, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Socialstyrelsen, Statens kulturråd och Statens skolverk. Även Konsumentverket har ett särskilt ansvar inskrivet i sin instruktion.

Den nationella strategin betonar den sektorsvisa styrningen av myndigheterna som grund för funktionshinderspolitikens genomförande, som utgår från ansvars- och finansieringsprincipen[47].

Sektorsansvaret innebär att dessa myndigheter ska vara samlande, stödjande och pådrivande om funktionshinderspolitiken gentemot andra aktörer inom sin sektor. Även i den nuvarande nationella strategin framhålls sektorsansvaret, och uppdraget sammanfaller delvis med det strategiska uppdrag som 30 statliga myndigheter har fått i denna strategi.

[47] Regeringen (2021). *Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031*, S2019/02213 och 2021/06595.

Förslag till nationell handlingsplan för funktionshinderspolitiken

MFD har i nära samverkan med berörda myndigheter, och med stöd av samråd med representanter för funktionshindersorganisationer, tagit fram förslag på åtgärder till regeringens handlingsplan. Myndighetens förslag syftar till att stödja arbetet med det funktionshinderspolitiska målet om jämlikhet i levnadsvillkor och förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att delta i samhället, så perspektiven om aktiv involvering, jämställdhet och barnrätt bör också integreras på ett tydligt och konkret sätt i handlingsplansarbetet.

Åtgärdsområden för handlingsplanen

Genom en bredd av åtgärder, som bedrivs aktivt och systematiskt hos samtliga berörda myndigheter, kan viktiga steg tas mot målet om jämlikhet i levnadsvillkor och full delaktighet för personer med funktionsnedsättning. MFD föreslår åtgärder till regeringens handlingsplan för att

1. uppnå jämlika levnadsvillkor i samhället
2. stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i statliga myndigheter
3. stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i regioner och kommuner
4. stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken.

Inom varje åtgärdsområde redovisar vi utmaningar och lämnar förslag till åtgärder som kan bidra till arbetet med det funktionshinderspolitiska målet. Förslagen är framtagna utifrån att utförarna av åtgärderna i första hand är myndigheter med ett utpekat uppdrag i strategin för funktionshinderspolitiken. De som har åtaganden och ansvar för att genomföra åtgärderna förväntas, i enlighet med regeringsuppdraget, kunna göra detta inom befintlig ekonomisk ram enligt ansvars- och finansieringsprincipen.

Samtliga åtgärder bör beakta perspektiven om aktiv involvering, jämställdhet och barnrätt

MFD föreslår att jämställdhetsperspektiv och barnrättsperspektiv ska integreras i genomförandet av respektive åtgärd. Personer med funktionsnedsättning ska också involveras aktivt i genomförandet av samtliga åtgärder, till exempel genom att deras företrädande organisationer ingår i referensgrupper eller i samverkan för att planera, genomföra och följa upp åtgärder.

Vidare föreslår MFD att för varje åtgärd ska genomförandet främja och omhänderta berörda FN-rekommendationer i den mån det är lämpligt och möjligt utifrån inriktningen för åtgärden. Bilaga 2 redogör för de rekommendationer som

berör respektive åtgärd. På samma sätt bör de fyra inriktningarna för funktionshinderspolitiken beaktas i genomförandet, det vill säga universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet och att förebygga och motverka diskriminering.

Åtgärderna i handlingsplanen bör följas upp systematiskt och samordnat

MFD föreslår att regeringen ger myndigheten i ansvar att löpande följa upp och analysera hur det samlade arbetet i handlingsplanen framskrider, och återrapportera detta till regeringen. Det innebär att vi inhämtar och sammanställer underlag från de myndigheter som har ett utpekat ansvar för åtgärder i handlingsplanen. Det innebär också att uppföljningen av handlingsplanen kan samordnas och integreras med uppföljningen av strategin för funktionshinderspolitiken, vilken MFD har ett utpekat ansvar för. MFD:s föreslagna modell för uppföljning av handlingsplanen beskrivs närmare i kapitlet om uppföljning (åtgärdsområde 4).

MFD kommer att verka för ett effektivt genomförande

MFD kommer att aktivt stödja genomförandet av regeringens kommande handlingsplan för funktionshinderspolitiken. Myndigheten kommer att verka för ett aktivt, systematiskt och effektivt utvecklingsarbete, bland annat genom att bidra till samordning och kunskapsutbyte. Myndigheten kommer också att verka för att handlingsplanen ska bli ett startskott för en höjd ambitionsnivå i det systematiska arbetet med att integrera funktionshindersfrågorna i den ordinarie löpande verksamheten hos myndigheter, kommuner och regioner.

MFD avser till stöd för detta bland annat använda det strategiska rådet för funktionshinderspolitiken (GD-rådet) och tillhörande tjänstepersonsnätverk, samt myndighetens funktionshindersråd. Det kan också bli aktuellt att genomföra olika kunskapshöjande aktiviteter till stöd för det fortsatta arbetet. En central utgångspunkt för arbetet kommer att vara aktiv involvering, så att det säkerställs att erfarenheter från dem som berörs av förslagen uppmärksammas och används till stöd för ett effektivt genomförande.

Som framgår av redovisningen av förslagen till åtgärder kommer MFD också ansvara för och medverka i många av de föreslagna åtgärderna. Inte minst kommer myndigheten att genomföra ett flertal åtgärder för att stärka stödet till statliga myndigheter, kommuner och regioner samt för att utveckla uppföljningen av den samlade funktionshinderspolitiken.

Åtgärdsområde 1: Uppnå jämlika levnadsvillkor i samhället

För att det funktionshinderspolitiska målet ska kunna uppnås behöver levnadsvillkor förbättras inom samtliga prioriterade samhällsområden som omfattas av strategin för systematisk uppföljning. MFD föreslår mot bakgrund av de identifierade utmaningarna även att åtgärder vidtas inom migrationsområdet.

I detta kapitel beskrivs inledningsvis några av de mest framträdande strukturella och tvärgående utmaningarna som återfinns inom flera områden och som påverkar flera myndigheter. Därefter beskrivs utvecklingen av levnadsvillkor, utmaningar och förslag på åtgärder i handlingsplanen för de olika samhällsområdena.

Strukturella och tvärgående frågor inom funktionshinderspolitiken

Många utmaningar och behov inom funktionshinderspolitiken är komplexa och berör flera myndigheter, sektorer och samhällsområden, vilket motiverar tvärsektoriella arbetssätt och nära samverkan mellan berörda aktörer.

Utveckling och utmaningar inom strukturella och tvärgående frågor

Det finns flera aspekter av utmaningar och möjliga lösningar som återkommer inom alla utpekade samhällsområden i den nationella strategin för funktionshinderspolitiken. Det finns också komplexa kopplingar mellan områden och tvärgående utmaningar som behöver åtgärdas för att det funktionshinderspolitiska målet ska kunna uppnås. En del utmaningar kan därmed bemötas av aktörer med ansvar inom ett område, medan andra utmaningar behöver bemötas i samverkan mellan aktörer som har ansvar inom olika områden.

Flera av FN:s rekommendationer är av tvärgående karaktär

FN-kommittén har lämnat dryga åttio rekommendationer till Sverige, som i princip täcker samtliga konventionens artiklar. De tematiska områden som dominerar rekommendationerna är hälsa och social välfärd, rättsväsende, utbildning och arbete. Ett stort antal rekommendationer är så kallat tvärsektoriella och kan därför ses som relevanta för alla offentliga aktörer. Dessa tvärsektoriella rekommendationer rör exempelvis jämställdhet, barns rättigheter, tillgänglighet, fattigdom och behovet av att aktivt involvera organisationer för personer med funktionsnedsättning i arbetet med att genomföra konventionen. En annan central fråga för kommittén är den om ett ojämlikt genomförande av konventionen i olika delar av landet, och att det därför behövs åtgärder för att skapa likhet över landet,

både genom stärkt samverkan mellan kommuner och regioner och genom tillsyn.[48]

Tillgänglighet i samhällets alla områden

I dagsläget finns omfattande brister i tillgänglighet inom flera samhällsområden, vilket utgör hinder för personer med funktionsnedsättning. Exempelvis upplever många personer med funktionsnedsättning ett digitalt utanförskap som påverkar deras vardag, och inom transportområdet finns brister i tillgänglighet i både miljöer och hela resekedjor som innebär att personer med funktionsnedsättning inte kan röra sig självständigt mellan olika aktiviteter.

För att åstadkomma tillgänglighet i hela samhället behöver statliga myndigheter, regioner och kommuner samverka för att planera för hela system. Upphandling och inköp är ett område som både påverkar och samverkar med andra områden, och där offentliga aktörer kan göra stor skillnad. En utmaning är att upphandlingar som beaktar tillgänglighet kan vara komplicerade, och flera samhällsaktörer uttrycker också behov av både kompetensutveckling och tydligare kravställningar, rutiner och arbetssätt för kontroll av nya produkter, tjänster och utformning av information. Det finns till exempel utmaningar i och med att många utgår från att ramavtal täcker behoven av tillgänglighet och därför först i efterhand upptäcker att varor, tjänster och produkter som de anskaffar via ramavtal inte säkerställer viktiga krav på tillgänglighet och användbarhet.

Förslag till åtgärder för att förbättra tillgänglighet lämnas bland annat på områdena offentlig upphandling och digitalisering, vilket redogörs för i områdenas respektive avsnitt senare i detta kapitel.

Individuella stöd och insatser i förhållande till svårigheter med befintliga system

Många personer med funktionsnedsättning behöver individuella stöd för att kunna leva ett självständigt liv, och får insatser från flera olika system. Det kan vara olika typer av hjälpmedel som förskrivs av antingen regionen eller Arbetsförmedlingen, personlig assistans eller andra stödinsatser från kommunen och sjuk- eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan. En utmaning med att den enskilde hänvisas till olika system, beroende på förutsättningar och behov, är att dessa system har byggts upp under olika tidsperioder och med olika syften utan att alltid beakta konsekvenser i förhållande till varandra utifrån ett användarperspektiv. Ibland påverkas den enskilde även av motstridiga incitament i systemen. Se mer om individuella stöd och lösningar inom de olika

---

[48] MFD (2024). *Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport*.

samhällsområdena senare i detta kapitel (åtgärdsområde 1), samt om uppföljning av dem i det särskilda kapitlet om uppföljning (åtgärdsområde 4).

Barn och unga med funktionsnedsättning behöver uppmärksammas mer och involveras tydligare

FN:s konvention om barnets rättigheter har varit lag i Sverige sedan 2020 och omfattar alla barn upp till 18 år, och den granskande barnrättskommittén har särskilt uppmärksammat behov och rättigheter hos barn med funktionsnedsättning. Trots detta skattar dessa barn genomgående sin hälsa som sämre än vad andra barn gör. De deltar också i fritidssysselsättningar i lägre utsträckning och upplever mer otrygghet än barn utan funktionsnedsättning.[49] Om barn och unga med funktionsnedsättning ska kunna få jämlika förutsättningar som andra barn och unga, behövs förändringar inom merparten av de områden som ingår i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Barn och unga med funktionsnedsättning behöver också uppmärksammas och synliggöras i all politik som syftar till att främja barns rättigheter och levnadsvillkor.

Även om det pågår utvecklingsarbete saknas det på flera områden fortfarande robust statistik och annan kunskap som beskriver situationen för barn och unga med funktionsnedsättning och som även inkluderar bakgrundsfaktorer såsom kön och socioekonomi. Vidare osynliggörs fortfarande barn och unga med funktionsnedsättning i viktiga undersökningar genom att funktionsnedsättning inte ingår som bakgrundsvariabel, genom att dessa barn och unga inte involveras som intervjupersoner eller för att undersökningsmetoden inte har anpassats till behov av tillgänglighet. Dessutom saknas fortfarande barn och unga med intellektuell funktionsnedsättning i de flesta viktiga undersökningar, och därmed i kunskapsunderlag som ligger till grund för politiska satsningar av olika slag.

För att förbättra statistiktillgången om barn och unga med funktionsnedsättning har till exempel Statistiska centralbyrån (SCB) utvecklat undersökningen Barn-ULF, som är en av myndighetens undersökningar av levnadsförhållanden (ULF).[50] Sedan 2023 finns funktionsnedsättning med som en av de ordinarie redovisningsgrupperna och undersökningen genomförs med ett betydligt större underlag vilket möjliggör bättre skattningar som är mer tillförlitliga. SCB och Skolverket har även identifierat behov av ändring i förordningen 2001:100 om den officiella statistiken för att förbättra statistikinsamlingen inom bland annat utbildningsområdet. SPSM och Universitetskanslersämbetet utgör också exempel på myndigheter som utvecklar nya mätmetoder för att fånga barns och ungas erfarenheter.

---

[49] SCB. *Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)*.

[50] SCB. *Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF)*.

En annan utmaning är att barn och unga med funktionsnedsättning inte involveras i frågor som berör dem. Enligt både barnkonventionen och lagstiftning på flera områden ska barn involveras och få möjlighet att göra sin röst hörd i frågor som berör dem.[51] Studier visar att barn och unga med funktionsnedsättning inte involveras i tillräckligt hög utsträckning i beslut som rör dem, till exempel inom vård och omsorgsområdet.[52] Inom rättsväsendet är det en stor utmaning att barn som använder kommunikationshjälpmedel inte alltid får möjlighet att använda dem i en rättsprocess.[53]

En jämställd funktionshinderspolitik kräver systematiska arbetssätt

Jämställdhetspolitikens sex delmål handlar om jämn fördelning av makt och inflytande, ekonomisk jämställdhet, jämn fördelning av obetalt hem- och omsorgsarbete, jämställd utbildning och hälsa samt att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Funktionsnedsättning är ett av de perspektiv som ska genomsyra arbetet med politikområdet. Dock visar uppföljningar att perspektivet har haft svagt genomslag och att mycket arbete kvarstår att göra.

Det viktigaste verktyget för jämställdhetspolitiken är att integrera ett jämställdhetsperspektiv i all politik som påverkar människors levnadsvillkor, kombinerat med särskilda jämställdhetsåtgärder så att alla kvinnor och män, flickor och pojkar kan leva jämställda liv. Eftersom jämställdhet mellan kvinnor och män skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer skapas måste jämställdhetsperspektivet finnas med och beaktas i det dagliga arbetet.

Det finns skäl att analysera flera faktorer samtidigt

Flera faktorer påverkar människors livsvillkor. För att göra träffsäkra analyser behöver hänsyn tas till variationer inom grupper och till de olika villkor som människor möter. Ett intersektionellt angreppssätt innebär att belysa och följa upp hur olika maktordningar och faktorer samverkar och påverkar individers livssituation.

---

[51] FN (1989). *Konvention om barnets rättigheter* (Inkorporerad i svensk rätt genom SFS 2018:1197). Se även t.ex. 11 kap. 10 § socialtjänstlagen (2001:453), 6 kap. 2 b § föräldrabalken (1949:381) 1 kap. 10 § skollagen (2010:800).

[52] Se t.ex. Socialstyrelsen (2019). *Uppföljning av barnkonventionens genomslag vid tillämpning av LSS.* Björquist, E. & Persson, S. *Förberedelsen är väl grundbulten liksom: Att möjliggöra barns delaktighet i utredningsprocessen enligt LSS.* https://www.hv.se/globalassets/bilder/forskning/buv/att-mojliggora-barns-delaktighet-i-utredningsprocessen-enligt-lss.pdf. MFD (2024). *Fråga, lyssna och förstå. Om att motverka våld mot barn och unga med funktionsnedsättning med LSS-insatser.* MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[53] Åklagarmyndigheten. *Barnförhör m.m.* Rättslig vägledning 2022:3.

I svensk lag finns sju diskrimineringsgrunder som behöver uppmärksammas:

- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- etnisk tillhörighet
- religion eller annan trosuppfattning
- funktionsnedsättning
- sexuell läggning
- ålder.

Utöver dessa utgör även bristande tillgänglighet en form av diskriminering. Därutöver finns flera andra faktorer som kan påverka människors levnadsvillkor, till exempel socioekonomiska förutsättningar eller var i landet man bor. Genom att ta hänsyn till flera faktorer samtidigt kan en mer rättvisande och nyanserad bild av människors samlade livsvillkor redovisas.

Både kön och funktionsförmåga påverkar människors levnadsvillkor

All individbaserad statistik ska vara uppdelad på kön, om det inte finns särskilda skäl.[54] Trots det saknas mycket kunskap utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Ett utvecklingsområde under det fortsatta arbetet är att inom samtliga prioriterade samhällsområden ta reda på hur skillnaderna i levnadsvillkor ser ut utifrån kön samt ta reda på vad de beror på och hur skillnaderna kan utjämnas.

Den statistik som finns visar att personer med funktionsnedsättning, oavsett kön, generellt sett har sämre levnadsförhållanden i jämförelse med personer utan funktionsnedsättning. Ett exempel på hur jämställdhet utifrån både kön och funktionsnedsättning förhåller sig till varandra är att variabeln funktionsnedsättning ibland verkar bekräfta och fördjupa de mönster som förekommer utifrån variabeln kön bland dem som inte har funktionsnedsättning. Så är det bland annat när det handlar om våldsutsatthet. I andra områden visar den könsuppdelade statistiken att det är variabeln att vara kvinna som försvårar situationen. Till exempel arbetar fler kvinnor än män deltid, oavsett funktionsförmåga. Skillnaden är dock större mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning än mellan övriga kvinnor och män.[55]

---

[54] Förordning (2001:100) om den officiella statistiken.

[55] Se t.ex. MFD och Jämställdhetsmyndigheten (2019). *Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning Kartläggning av utmaningar för att nå det andra jämställdhetspolitiska delmålet.* SCB. *På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet 2024.* https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/jamstalldhet/jamstalldhetsstatistik/produktrelaterat/rapporter/lathund2024/#Forvarvsarbete-7. Hämtad 2025-08-28. MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av*

Ibland visar könsuppdelad statistik om personer med funktionsnedsättning andra mönster än för dem som inte har funktionsnedsättning. Till exempel röstar kvinnor med funktionsnedsättning i lägre utsträckning än män med funktionsnedsättning. I befolkningen i övrigt är förhållandet omvänt.[56] Kvinnor med funktionsnedsättning tenderar att ha svårare att få ekonomin att gå ihop än män med funktionsnedsättning. I övriga befolkningen tenderar i stället män att ha det svårare att få ihop ekonomin.[57] Ett ytterligare exempel är att unga med funktionsnedsättning är överrepresenterade i gruppen unga som varken arbetar eller studerar. I hela gruppen är det fler män än kvinnor som varken arbetar eller studerar, medan det i gruppen personer med funktionsnedsättning är fler kvinnor än män.[58]

Migrationsbakgrund och minoritetstillhörighet kan medföra ytterligare utmaningar

Personer med funktionsnedsättning och utländsk bakgrund riskerar att möta dubbla hinder för delaktighet i samhället. Dessa hinder riskerar att förstärka varandra, vilket ställer krav på samordnade åtgärder. För att stärka jämlikhet och delaktighet behöver forskning, myndigheter och verksamheter utveckla arbetssätt som identifierar och hanterar komplexiteten i intersektionella erfarenheter.

En funktionsnedsättning kan innebära hinder till exempel kopplade till otillgänglighet, bristande anpassningar i utbildning och arbetsliv eller svårigheter att få rätt stöd inom välfärdssystemet. Samtidigt kan en minoritets- eller migrationsbakgrund medföra ytterligare utmaningar, såsom språksvårigheter, fördomar och svårigheter i mötet med myndigheter och offentliga verksamheter. Tillsammans kan dessa faktorer bidra till att individen får sämre möjligheter att vara delaktig i samhället än om endast en diskrimineringsgrund varit aktuell.[59]

Även nationell minoritetstillhörighet kan påverka levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. Judar, romer, samer (inklusive urfolk), sverigefinnar

---

funktionshinderspolitiken. MFD (2024). *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning. Samhällets kunskap, åtgärder och insatser.*

[56] SCB (2023). *Analys av valdeltagande vid de allmänna valen 2022.* https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/allmanna-val-valdeltagandeundersokningen/pong/statistiknyhet/allmanna-val-valdeltagandeundersokningen-2022/.

[57] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[58] MUCF. *Statistik om unga som varken arbetar eller studerar.* https://www.mucf.se/verktyg/statistik-om-unga-som-varken-arbetar-eller-studerar. Hämtad 2025-09-02.

[59] Se t.ex. DO (2023). *Berättelser om utsatthet. En analys av diskriminering som har samband med flera diskrimineringsgrunder.*

och tornedalingar är erkända som nationella minoriteter i Sverige. Den 1 januari 2026 tar Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) över ansvaret för minoritetspolitiken från Länsstyrelsen i Stockholm. MUCF:s uppdrag blir bland annat att följa upp minoritetspolitiken, stärka kunskapen om nationella minoriteter och hantera statsbidrag inom området. Myndigheten tar dessutom över ansvaret för frågor som rör trossamfund samt har regeringsuppdrag med betydelse för funktionshinderspolitiken, bland annat inom existentiell och andlig hälsa, psykisk hälsa, suicidprevention och ofrivillig ensamhet.[60]

Särskild utsatthet och sårbarhet

Våldsutsatthet är nästan dubbelt så vanlig i gruppen i jämförelse med övriga befolkningen. Utsattheten ser olika ut men sker både inom och utanför hemmet. Våld kan också förekomma i skolan och i olika vård- och omsorgssituationer. Barn och unga med funktionsnedsättning riskerar i högre grad att utsättas för alla typer av våld jämfört med andra barn och unga. En funktionsnedsättning nästan fördubblar sannolikheten att bli mobbad, psykiskt eller fysiskt misshandlad eller utsatt för sexuella övergrepp. Den beroendeställning många personer med funktionsnedsättning befinner sig i ökar också väsentligt risken att utsättas för brott.

Sektorsansvaret behöver stärkas för att bättre stödja tvärsektoriellt arbete och tvärsektoriella utmaningar

Syftet med sektorsansvaret är att stödja ett tvärsektoriellt angreppssätt och stärka genomförandet av funktionshinderspolitiken inom olika samhällssektorer. Sektorsmyndigheterna ska vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till andra aktörer inom sin sektor. Det utpekade ansvaret är ett centralt verktyg för att genomföra funktionshinderspolitiken. Sektorsansvariga myndigheter är Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Boverket, Försäkringskassan, Konsumentverket, Post- och telestyrelsen, Riksantikvarieämbetet, Statens skolverk, Socialstyrelsen och Statens kulturråd. Konsumentverket har vidare ett särskilt utpekat ansvar för funktionshindersfrågor i sin instruktion.

Under 2024 granskade Riksrevisionen effektiviteten i genomförandet av det instruktionsbundna sektorsansvaret för funktionshinderspolitiken. I rapporten bedömer Riksrevisionen sammanfattningsvis att sektorsansvaret har gett viktig, positiv och proaktiv utväxling för funktionshinderspolitiken men att det har tillämpats ojämnt. Riksrevisionen konstaterar bland annat att

---

[60] Regeringen (2024). https://www.regeringen.se/regeringsuppdrag/2025/05/uppdrag-till-myndigheten-for-ungdoms--och-civilsamhallesfragor-att-forbereda-och-genomfora-ett-inordnande-av-den-verksamhet-inom-minoritetspolitiken-som-lansstyrelsen-i-stockholms-lan-ansvarar-for/. Hämtad 2025-11-18. MUCF (2024). https://www.mucf.se/om-oss/pressmeddelanden/mucf-valkomnar-uppdraget-och-ansvaret-minoritetspolitiken. Hämtad 2025-11-18.

sektorsmyndigheterna tolkar, tillämpar och förhåller sig till sektorsansvaret på olika sätt. För vissa myndigheter är sektorsansvaret fortfarande otydligt, trots att samtliga granskade myndigheter under en lång tid har haft ett sektorsansvar för funktionshinderspolitiken. En konsekvens av ett mindre aktivt förhållningssätt hos myndigheter är att samlande, stödjande och pådrivande åtgärder för att uppnå det funktionshinderpolitiska målet inte blir av inom viktiga områden.[61]

Riksrevisionen konstaterar också att ansvaret kringgärdas av en rad otydligheter och att det därför finns behov av att regeringen konkretiserar ansvaret tydligare i sin styrning. Riksrevisionen framhåller bland annat att det finns skäl att

- överväga om fler myndigheter bör tilldelas ett sektorsansvar inom funktionshinderspolitiken enligt dagens modell
- konkretisera och operationalisera sektorsansvarets roll och uppdrag
- särskilt tydliggöra sektorsansvariga myndigheters roll i uppföljningen av funktionshinderspolitiken och i stödet till olika aktörer i genomförandet
- tydliggöra MFD:s roll och stöd i relation till sektorsmyndigheterna.

Därutöver skulle sektorsmyndigheterna, enligt MFD:s bedömning, kunna ha en större betydelse än idag vad gäller det identifierade behovet av att på ett mer effektivt sätt möta komplexa utmaningar inom funktionshinderspolitiken som löper genom flera sektorer, aktörer och nivåer i samhället.

Förslag till åtgärder till stöd för arbetet med tvärgående utmaningar

Som framgår av redovisningen ovan är många utmaningar inom funktionshinderspolitiken komplexa och berör flera samhällsområden och system, så ett tvärsektoriellt angreppssätt kan främja effektivitet och systematik i genomförandet av åtgärder. Det finns också skäl att i det kommande utvecklingsarbetet i än större utsträckning beakta kopplingen mellan funktionshinderperspektivet, barnrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet så att staten på ett effektivt och samordnat sätt kan arbeta för minskade skillnader i delaktighet mellan olika grupper i samhället. Mot denna bakgrund föreslår MFD att åtgärder vidtas inom ramen för regeringens handlingsplan för att

- utveckla sektorsansvaret för att stärka arbetet med sektorsövergripande utmaningar

[61] Riksrevisionen (2024). *Från vision till verklighet – sektorsansvaret i funktionshinderspolitiken.* (RiR 2024:22).

- utveckla Jämställdhetsmyndighetens, Barnombudsmannens och MFD:s samverkan för att stödja myndigheterna i arbetet med att genomföra handlingsplanen.

Utveckla sektorsansvaret för att stärka arbetet med sektorsövergripande utmaningar

MFD föreslår att myndigheternas särskilda sektorsansvar beaktas i den planerade handlingsplanen för 2026–2031 genom att MFD initierar en arbets- och analysgrupp tillsammans med de myndigheter som har ett instruktionsstyrt sektorsansvar inom funktionshinderspolitiken. Arbets- och analysgruppen föreslås ha i uppdrag att:

- dela kunskap och erfarenheter samt föra dialog om och föreslå hur sektorsansvarets roll och uppdrag kan utvecklas och tydliggöras utifrån Riksrevisionens rekommendationer
- identifiera komplexa utmaningar och hinder inom funktionshinderspolitiken som löper genom flera sektorer, aktörer och nivåer i samhället
- föra dialog om vilka möjliga fördjupade kunskapsunderlag som de sektorsansvariga myndigheterna skulle kunna bidra med för att synliggöra och beskriva komplexa utmaningar inom funktionshinderspolitiken under perioden för handlingsplanen.

Vidare föreslår MFD att sektorsmyndigheterna får i uppdrag av regeringen att utreda om och hur uppföljningen av funktionshinderspolitiken kan förbättras inom den egna sektorn samt vilka åtgärder som krävs för att möjliggöra en sådan utveckling. Uppdraget bör genomföras i samverkan med berörda myndigheter och övriga relevanta aktörer inom respektive sektor. Resultatet föreslås att användas som underlag i MFD:s föreslagna satsning för att bidra till att förbättra den nationella statistiken, se åtgärdsområde 4.

Syftet med åtgärderna är att utveckla arbetet med sektorsansvaret baserat på Riksrevisionens rekommendationer, men också att bidra till ett mer effektivt arbete med att analysera, förstå och på längre sikt åtgärda komplexa utmaningar som löper genom flera sektorer, aktörer och nivåer i samhället.

Stärka samverkan för att stödja arbetet med jämställdhet och barnrätt i genomförandet av handlingsplanen

Jämställdhetsmyndigheten, Barnombudsmannen och MFD samverkar för att tillhandahålla kunskap och stöd om jämställdhets- och barnrättsperspektivet samt säkerställa att de integreras i genomförandet av handlingsplanen. Detta innebär att myndigheterna utvecklar former för hur stödet kan utformas och erbjudas myndigheterna som en del i handlingsplansarbetet.

MFD initierar också dialog med relevanta och intresserade myndigheter om möjligheterna att stärka förutsättningarna för myndigheter att använda ett

intersektionellt perspektiv vid kartläggningar, framtagande av kunskapsunderlag och analysarbete. MFD:s avsikt är vidare att med utgångspunkt från resultaten av denna dialog, i fortsatt samarbete med relevanta myndigheter, utveckla ett stöd för hur strategimyndigheterna kan arbeta med tvärperspektiven jämställdhet och barnrätt och andra diskrimineringsgrunder inom funktionshinderspolitiken. MFD avser också att framöver bidra till de jämställdhetspolitiska målen, och i synnerhet delmålen som rör utsatthet för och utövande av våld gällande personer med funktionsnedsättning. Det finns fortfarande ett stort behov av ökad kunskap inom området och behov av ytterligare kunskapsstödjande insatser.

Syftet med åtgärden är att utveckla ett samlat och effektivt stöd till myndigheterna som underlättar deras arbete med andra tvärperspektiv, och i förlängningen ett intersektionellt perspektiv, inom funktionshinderspolitiken och andra relevanta politikområden.

Byggd miljö och samhällsplanering

Byggnader, infrastruktur och allmänna platser behöver vara tillgängliga för att alla ska kunna vara delaktiga i samhället. För att uppnå ökad tillgänglighet krävs både att nya miljöer är universellt utformade och att hinder som finns i befintliga miljöer tas bort.[62]

Inom samhällsområdet byggd miljö och samhällsplanering ingår den strategiska myndigheten Boverket, som också är sektorsmyndighet. I arbetet med att identifiera utmaningar och förslag på åtgärder till regeringens handlingsplan har även Trafikverket och Transportstyrelsen medverkat.

Utveckling och utmaningar inom området byggd miljö och samhällsplanering

Det finns flera brister och utmaningar på området byggd miljö och samhällsplanering. Den lagstiftning och de byggregler som finns om tillgänglighet på området följs inte i tillräcklig utsträckning, och antalet anmälningar om diskriminering har ökat, med funktionsnedsättning som den vanligaste diskrimineringsgrunden.[63] Denna utveckling tyder på att många fortsatt möter strukturella hinder i tillgången till den byggda miljön.

I dialogen med civilsamhället lyfts flera brister fram vad gäller tillgänglighetsfrågor. Det framhålls till exempel att det är svårt att hitta hyresrätter

---

[62] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[63] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

som är både anpassade och har rimlig hyra, och att bristande tillgänglighet i offentliga miljöer direkt begränsar möjligheten till delaktighet.[64]

Brister i tillgänglighet i bostäder

Tillgången till ändamålsenliga och tillgängliga bostäder är fortsatt ojämnt fördelad över landet. Statistik visar att personer med funktionsnedsättning i högre utsträckning än andra bor i lägenhet, vilket kan indikera en begränsad valfrihet i boendet som bland annat kan bero på skillnader i ekonomiska förutsättningar, men också på begränsad tillgänglighet i hus och radhus.[65]

En indikation på att bostadsbeståndet i Sverige brister i tillgänglighet är också att ansökningarna om bostadsanpassningsbidrag och beslut om reparationsbidrag ökade 2021–2024. Bostadsanpassningsbidrag är ett kommunalt bidrag för personer med en funktionsnedsättning som behöver anpassa sin bostad för att få möjlighet till ett självständigt liv i eget boende. Det finns även stora skillnader mellan kommuner. Vissa av dessa skillnader kan ha att göra med befolkningssammansättning och bostadsbestånd. En del av kommunerna har till exempel en högre andel äldre i befolkningen, och en stor del av anpassningarna görs hos just äldre personer. Det är också så att anpassningar i småhus ofta är dyrare än i flerfamiljshus.[66]

För att säkerställa att kommunernas tillämpning av bostadsanpassningsbidraget är likvärdig och rättssäker tillhandahåller Boverket en handbok och en handläggningsvägledning, vilka uppdateras löpande utifrån relaterade lagförändringar eller prejudicerande domar. En justering av handboken har nyligen gjorts med anledning av den nya socialtjänstlagen (2025:400), SoL.[67]

Otrygghet i den offentliga miljön begränsar kvinnors rörelsefrihet

Kvinnor med funktionsnedsättning påverkas mer av otrygghet i den offentliga miljön än män med funktionsnedsättning. Kvinnor med funktionsnedsättning uppger i betydligt högre utsträckning att de avstår från att vistas utomhus på kvällstid på grund av rädsla för våld eller övergrepp. Vidare undviker var tredje kvinna med funktionsnedsättning att gå ut på kvällen på grund av oro för sin

---

[64] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[65] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[66] Boverket (2025). *Statistik bostadsanpassningsbidragen 2024*.

[67] Boverket. https://www.boverket.se/sv/babhandboken/. Hämtad 2025-09-22. Boverket. https://www.boverket.se/sv/babhandboken/bostadsanpassningsbidrag/handlaggning/guide-for-handlaggning/. Hämtad 2025-09-22.

säkerhet.[68] Denna typ av otrygghet medför begränsningar i rörelsefrihet, social delaktighet och tillgång till offentliga platser, vilket i sin tur påverkar livskvaliteten och möjligheten till självständighet.

Arbete med enkelt avhjälpta hinder är ett effektivt sätt att öka delaktighet

Att arbeta med enkelt avhjälpta hinder är ett konkret och effektivt sätt att öka delaktigheten för människor som lever och förflyttar sig i olika miljöer. Enkelt avhjälpta hinder kan till exempel vara mindre nivåskillnader, svåröppnade dörrar och bristande kontraster.[69] I plan- och bygglagen (2010:900) finns bestämmelser om att hinder mot tillgänglighet och användbarhet i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser ska avhjälpas, om hindret med hänsyn till de praktiska och ekonomiska förutsättningarna är enkelt att avhjälpa. Boverket har nyligen haft i uppdrag av regeringen att arbeta med enkelt avhjälpta hinder, vilket bland annat inneburit att myndigheten har tagit fram en webbguide om enkelt avhjälpta hinder som syftar till att öka kommuners och andra aktörers kunskap om hur dessa hinder effektivt kan avhjälpas.[70]

Investeringsbidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder i samlingslokaler

Boverket ansvarar också för ett investeringsbidrag som bland annat kan användas för att främja tillgänglighet i samlingslokaler. Bidraget kan beviljas för nybyggnad, tillbyggnad, ombyggnad och inköp av allmän samlingslokal, för åtgärder som ska förbättra standarden och för tillgänglighetsskapande åtgärder för personer med funktionsnedsättning. Förordningen (2016:1367) om statsbidrag till allmänna samlingslokaler anger att Boverket särskilt ska prioritera ansökningar som gäller allmänna samlingslokaler i områden med socioekonomiska utmaningar och ansökningar som gäller allmänna samlingslokaler i områden som saknar närhet till offentlig och kommersiell service.

Förändrade byggregler riskerar att försämra tillgängligheten

Under 2024 fattade Boverket beslut om nya byggregler som började gälla den 1 juli 2025. En viktig del av dessa byggregler rör området tillgänglighet. De nya byggreglerna innehåller precis som Boverkets tidigare byggregler (BBR) funktionskrav, det vill säga krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning. En viktig skillnad är dock att det i de flesta fall inte längre anges hur kraven ska uppfyllas, genom exempelvis allmänna råd och

---

[68] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken*.

[69] Boverket. *Exempel på enkelt avhjälpta hinder.* https://www.boverket.se/sv/byggande/tillganglighet--bostadsutformning/enkelt-avhjalpta-hinder/exempel/. Hämtad 2025-11-11.

[70] Boverket. https://www.boverket.se/sv/byggande/tillganglighet--bostadsutformning/enkelt-avhjalpta-hinder/. Hämtad 2025-09-03.

hänvisningar till standarder, vilket riskerar att försämra tillgängligheten. Det innebär att det i stället blir samhällsbyggnadssektorn som ska tolka bestämmelserna och ta fram förslag till lösningar som uppfyller funktionskraven.[71]

Behov av vägledning på lokal nivå

Boverket har inte möjlighet att reglera inom området universell utformning eftersom det inte omfattas av det formella regelverket. De nya byggreglerna från juli 2025 innebär vidare att tidigare riktlinjer och allmänna råd och hänvisningarna till standarder har tagits bort, vilket flyttar över mer ansvar till byggherrar att själva visa hur de uppfyller kraven.[72] Däremot kan myndigheten utarbeta vägledningar till stöd för arbetet med tillgänglighet inom den byggda miljön.

Analysen av utmaningar på området visar att det finns behov av mer vägledning om plan- och bygglagstiftningen på lokal nivå.[73] Boverket bedömer att myndighetens befintliga vägledningar är bra, men ser ett behov av fler konkreta lärande exempel som kan bidra till att höja lägstanivån för tillgänglighet. Det är särskilt viktigt att nå ut till fler målgrupper och att stärka samarbetet med kommunerna. I arbetet med handlingsplanen har det även framkommit ett behov av tydligare vägledning om hur tillgänglighetsskapande åtgärder kan genomföras i praktiken. Boverket har även genomfört seminarieserier och utbildningar om universell utformning, men konstaterar att det fortfarande finns stora kunskapsluckor.

Behov av ökad kunskap om tillgänglighet och användbarhet

Det finns i dag betydande kunskapsbrister vad gäller tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning inom området byggd miljö och samhällsplanering. Till exempel saknas systematiserad kunskap om hur lagstiftningen om tillgänglighet efterlevs av ansvariga aktörer. I Boverkets uppföljning av tillämpningen av plan- och bygglagen (2010:900), PBL, finns till exempel begränsad information om hur lagstiftning som rör tillgänglighet och användbarhet tillämpas i praktiken.

Det finns också få studier om de samhällsekonomiska effekterna av tillgänglighet i allmänna byggnader, vilket bland annat kan bero på metodologiska utmaningar. Analyser som har genomförts visar att tillgänglighetsåtgärder, särskilt i bostäder,

---

[71] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[72] Ansvaret för standardisering ligger hos Swedish Institute for Standards (SIS).

[73] Boverket (2024). *Redovisning av tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen år 2023.* Rapport 2024:10.

kan vara kostnadseffektiva, även om nyttan för olika aktörer och effekterna i publika miljöer är mindre utforskade.[74]

Förslag till åtgärder inom byggd miljö och samhällsplanering

Som framgår av beskrivningen av utmaningar på området behövs åtgärder för att stärka tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning inom den byggda miljön och samhällsplaneringen. För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter att:

- arbetet för ökad tillgänglighet stärks hos Boverket
- Boverkets pågående arbete för ökad tillgänglighet inkluderas i den föreslagna löpande uppföljningen av handlingsplanen för funktionshinderspolitiken.

Vissa ytterligare åtgärder föreslås också för att utveckla uppföljningen, vilket redovisas i kapitlet om förstärkt uppföljning av funktionshinderspolitiken (åtgärdsområde 4). Samhällsplanering är vidare ett av de teman som ingår i MFD:s arbete med regeringsuppdraget om att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken (se åtgärdsområde 3 om regioner och kommuner).

Förstärk arbetet för ökad tillgänglighet

Handlingsplan för att stärka arbetet med tillgänglighet

Boverket genomför sin handlingsplan med konkreta och uppföljningsbara mål och aktiviteter i syfte att höja kunskapen och skapa förändring internt och framför allt externt, med avseende på frågor om tillgänglighet, inkludering och mänskliga rättigheter. Handlingsplanen har fem fokus:

- Boverket som arbetsplats
- Boverkets möten och rutiner
- ökad kunskap
- samarbeten
- kommunikation.

Boverket kommer inom ramen för handlingsplansarbetet bland annat att:

- genomföra kunskapshöjande aktiviteter på temat mänskliga rättigheter, universell utformning och tillgänglighet för målgrupper inom både det offentliga och det privata i Sverige
- genomföra en utbildning med temat mänskliga rättigheter, universell utformning och tillgänglighet för att höja kunskapsnivån internt och externt

[74] Nordens välfärdscenter (2023) *Universell utformning och samhällsekonomiska analyser. En kartläggning av analyser och litteratur;* Alonso 2002; Keall et al. 2015.

- förnya webbsidor på Boverket webbplats om mänskliga rättigheter i samband med planering och byggande
- genomföra en genomlysning av Boverkets upphandlingar samt kunskapshöjande aktiviteter i samband med inköp
- genomlysa Boverkets medarbetardemografi samt rutiner för rekrytering med målet att kartlägga faktorer som jämställdhet, inkludering och tillgänglighet i den egna organisationen.

I arbetet kommer Boverket att involvera sitt externa samråd inom funktionshinderspolitiken samt Boverkets övriga målgrupper, såsom kommuner och regioner, statliga myndigheter, Sveriges arkitekter, Fastighetsägarna, Byggherrarna och ansvariga för yrkesutbildningar.

Uppföljning av pågående arbete för ökad tillgänglighet

Pågående arbete för ökad tillgänglighet följs upp inom ramen för regeringens handlingsplan

Boverket fortsätter att arbeta för ökad tillgänglighet, till exempel genom att sprida relevant kunskap på området. Myndighetens pågående arbete inom centrala områden för funktionshinderspolitiken föreslås följas upp inom ramen för handlingsplanen för funktionshinderspolitiken. Det innefattar bland annat arbete med att

- sprida målgruppsanpassat material om arbete med enkelt avhjälpta hinder
- genomföra tillsyn och vägledning rörande bostadsanpassningsbidraget
- informera om och följa upp de nya byggreglerna som trädde i kraft 1 juli 2025
- hantera och följa upp bidrag för tillgänglighetsskapande åtgärder i samlingslokaler.

Boverkets pågående arbete på dessa områden redovisas närmare ovan i avsnittet om utveckling och utmaningar inom området byggd miljö och samhällsplanering.

Ytterligare identifierade utvecklingsbehov

Boverket har i dialog med MFD och andra berörda aktörer identifierat vissa ytterligare möjliga åtgärder som kan bidra till förbättringar inom området, vilka redovisas nedan. Boverket bedömer dock att dessa åtgärder kräver mer resurser och närmare dialog med regeringen om de förutsättningar som krävs för att det ska bli möjligt att genomföra dem.

Utveckla statistik för uppföljning av funktionshinderspolitiken

Det finns brister i tillgången till statistik på området byggd miljö och samhällsplanering, så ett särskilt uppdrag till Boverket skulle vara motiverat för att stärka förutsättningarna för en ändamålsenlig uppföljning.

Boverket ser behov av att, inom ramen för arbetet med strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken, ta fram en nollnivå för att kunna följa

situationen över tid och arbeta med ständiga förbättringar. En analys och inventering av behov och tillgänglig statistik, och även en samhällsekonomisk analys, skulle kunna utföras av Boverket i samarbete bland annat med SKR och Fastighetsägarna.

Öka kunskapen och vägledningen om universell utformning

Begreppet universell utformning behöver arbetas in brett inom samhällsområdet byggd miljö och samhällsplanering. Detta kan ske genom att Boverket tar fram en vägledning med lärande exempel.

Inom strategisk planering och översiktsplanering behöver begreppet vara en självklar och politiskt förankrad utgångspunkt. Kommunikation och ökad kunskap är viktigt för att göra skillnad i arbetet.

Transporter

Det övergripande målet för den svenska transportpolitiken är att säkerställa en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet. Dessutom ska transportsystemets utformning, funktion och användning medverka till att ge alla en grundläggande tillgänglighet med god kvalitet och användbarhet samt bidra till utvecklingskraft i hela landet.[75]

Inom samhällsområdet transport ingår de strategiska myndigheterna Transportstyrelsen och Trafikverket. I arbetet med att identifiera utmaningar och förslag på åtgärder till regeringens handlingsplan har även Boverket och Trafikanalys medverkat.

Utveckling och utmaningar inom området transporter

Det finns i dag brister avseende fysisk tillgänglighet, information och ledsagning inom transportsektorn. Resandet för personer med funktionsnedsättning är lägre än i övriga befolkningen och färdtjänsten fyller inte fullt ut sin roll som komplement till kollektivtrafiken.

I dialogen med civilsamhället lyfts utmaningar fram kopplad till ansvarsfördelning och brister i samordning mellan olika aktörer. Det framhålls att ansvaret för tillgänglighetsfrågor i dag är splittrat mellan olika sektorer och myndigheter, vilket skapar stuprörstänk och bristande helhetssyn.[76]

---

[75] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[76] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

Resmönster och tillgång till mobilitet

Det finns tydliga skillnader i resvanor mellan personer med och personer utan funktionsnedsättning. Under en genomsnittlig dag 2023 reste endast 46 procent av personer med funktionsnedsättning, vilket kan jämföras med 71 procent av övriga befolkningen. Den genomsnittliga reseträckan var 22,2 km för personer med funktionsnedsättning, att jämföra med 40,4 km för övriga. Personer med syn- eller rörelsenedsättning reser särskilt lite, vilket kan kopplas till otillgänglig infrastruktur, bristande stöd och otrygghet i transportsystemet.[77]

Brister i användbarhet och tillgänglighet i kollektivtrafiken

Trafikanalys mätningar visar att kollektivtrafiken brister i sin användbarhet för personer med funktionsnedsättning. Användbarheten omfattar möjligheten att planera, genomföra och slutföra en resa – inklusive tillgång till hållplatser, ledsagning och information genom hela resekedjan. År 2024 konstaterades att den upplevda användbarheten gått i negativ riktning jämfört med tidigare mätningar, vilket har lett till att fler personer med funktionsnedsättning avstår från att resa med kollektivtrafik.[78]

Risken att avstå från kollektivtrafik, trots behov eller vilja att använda den, ökar tydligt, särskilt för personer med kognitiva och fysiska funktionsnedsättningar.[79] Trafikanalys framhåller också att det finns betydande geografiska variationer i möjligheten att använda kollektivtrafik.[80]Skillnaderna har också förstärkts av att biljettpriser och resekostnader har ökat kraftigt under de senaste åren. Mellan 2020 och 2022 steg kostnaden för bil- och kollektivtrafik med cirka 30 procent, vilket innebar försämrade möjligheter att resa för hushåll med låg ekonomisk standard – en grupp där personer med funktionsnedsättning är överrepresenterade.[81]

Upplevelsen av otrygghet är betydligt mer utbredd bland kvinnor med funktionsnedsättning än bland män med funktionsnedsättning. Enligt SCB uppger 34 procent av kvinnorna att de undviker att vistas utomhus kvällstid på grund av

---

[77] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken. Trafikanalys (2024). Måluppfyllelsens indikatorer och mått 2024.*

[78] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.* Trafikanalys (2024). *Måluppföljningens indikatorer och mått 2024* (Tabellversion 2024-08-14).

[79] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[80] Trafikanalys (2024). *Uppföljning av de transportpolitiska målen 2024*. Rapport 2024:4.

[81] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

oro, jämfört med 16 procent av männen.[82] Otryggheten har en direkt inverkan på kvinnors möjlighet att använda kollektivtrafik eller vistas i offentliga miljöer, särskilt i ensamresesituationer.

För personer med funktionsnedsättning kan osäkerheten om det går att klara en resa utan att stöta på problem med framkomlighet leda till starka otrygghetskänslor. Det som för någon utan funktionsnedsättning inte upplevs som ett hinder kan för en person med funktionsnedsättning vara skillnaden mellan att utföra resan eller inte. För kvinnor med funktionsnedsättning kan omgivningar som generellt upplevs som otrygga kännas som än mer otrygga just för att deras möjligheter att fly eller välja alternativa vägar kan vara mer begränsade på grund av funktionsnedsättningen.[83]

Bilstödet har minskat

Bilstödet är ett viktigt verktyg för att möjliggöra självständig rörlighet. Personer med varaktig funktionsnedsättning, som har väsentliga svårigheter att förflytta sig eller åka med allmänna kommunikationer, kan ansöka om bidraget hos Försäkringskassan. Med varaktig funktionsnedsättning avses att svårigheterna att förflytta sig ska antas finnas kvar i minst nio år, och med väsentliga svårigheter att förflytta sig avses att ha mycket stora svårigheter att förflytta sig eller åka kollektivt med till exempel buss eller tåg.[84] Bidraget kan även sökas av de som har barn med funktionsnedsättning. Bidraget är till för att dessa personer ska kunna köpa eller anpassa ett fordon efter sina specifika behov. Bilstödet har minskat betydligt under senare tid. Under 2024 beviljades 1 046 personer stödet, vilket kan jämföras med 2 629 personer 2016.[85] Minskningen riskerar att slå särskilt hårt mot personer i glesbygd där alternativ till bil saknas.

Kvinnor med funktionsnedsättning befinner sig ofta i en mer utsatt ekonomisk situation än män med funktionsnedsättning, vilket skapar begränsningar i

---

[82] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[83] Boverket (2010). *Plats för trygghet. Inspiration för stadsutveckling.*

[84] Försäkringskassan. *Köpa eller anpassa bil för vuxen.* https://www.forsakringskassan.se/privatperson/vuxen-med-funktionsnedsattning/kopa-eller-anpassa-bil-for-vuxen#h-Kanjagfabilstod. Hämtad 2025-11-24.

[85] Försäkringskassan. *Statistik inom området funktionsnedsättning – bilstöd*. https://www.forsakringskassan.se/statistik-och-analys/funktionsnedsattning/statistik-inom-omradet-funktionsnedsattning---bilstod. Hämtad 2025-11-03.

vardaglig rörlighet och delaktighet.[86] Ekonomiska hinder begränsar möjligheten att äga och underhålla en bil, använda färdtjänst och betala för kollektivtrafik.

Färdtjänst – ett stöd med bristande funktionalitet

Färdtjänsten är en central del i transportstödet till personer med funktionsnedsättning men har under flera år uppvisat en negativ utveckling. Trots att antalet färdtjänsttillstånd ökade något under 2023, har både tillstånd och faktisk användning minskat över tid. Endast 65 procent av tillstånden utnyttjades under året, och det finns stora regionala skillnader i tillgång och nyttjande.[87] Trafikanalys bedömer att färdtjänsten inte längre fullt ut uppfyller sin funktion som ett komplement till kollektivtrafiken och att lagstiftningen inte alltid tillämpas i enlighet med intentionerna.[88]

Kvinnor beviljas i högre utsträckning färdtjänsttillstånd än män, 38 per 1 000 kvinnor jämfört med 23 per 1 000 män. Trots detta gör kvinnor färre färdtjänstresor per person än män, 28 jämfört med 34 enkelresor per år.[89] Skillnaderna tyder på att kvinnors rörlighet begränsas av andra faktorer såsom trygghet eller sociala förväntningar.

Barn och unga med funktionsnedsättning har sämre tillgång till tillgängliga transporter

Barn och unga med funktionsnedsättning har sämre tillgång till tillgängliga, trygga och självständighetsfrämjande transporter än andra barn och unga. Bakomliggande orsaker är brister i tillämpningen av regelverk, svag samordning mellan olika stödsystem, otillräcklig anpassning till individuella behov och ekonomiska hinder.[90]

Tillgången till färdtjänst är av särskild betydelse för barn som inte kan resa med kollektivtrafik på grund av funktionsnedsättning. Trots detta har färdtjänsten, som redovisats ovan, minskat i omfattning och det finns stora regionala skillnader i såväl tillgång som nyttjande, vilket indikerar att många barn och unga med rätt till

---

[86] Se t.ex. MFD och Jämställdhetsmyndigheten (2019). *Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning. Kartläggning av utmaningar för att nå det andra jämställdhetspolitiska delmålet.*

[87] Trafikanalys (2024). *Färdtjänst och riksfärdtjänst 2023.*

[88] Trafikanalys. *Tydligare kriterier för färdtjänsttillstånd – redovisning av regeringsuppdrag*. Rapport: 2023:3.

[89] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[90] Se t.ex. MUCF (2025). *Unga med funktionsnedsättning.* Trafikverket (2019*). Att resa med barn med funktionsnedsättning – Enkätundersökning om föräldrars upplevelser av att resa med barn med och utan funktionsnedsättning*.

färdtjänst ändå inte kan använda den i praktiken.[91] Även det minskade antalet ansökningar om bilstöd innebär i praktiken att färre barn har tillgång till anpassade färdsätt.

Trafikverkets åtgärder för ökad tillgänglighet

Vid Trafikverket pågår arbete med tillgänglighetsanpassning. Myndigheten genomför bland annat åtgärder för att öka tillgängligheten i infrastrukturen och främja individuella stöd.

Trafikverket arbetar i enlighet med principen om universell utformning och de transportpolitiska målen. Myndigheten följer gällande lagar, regler, råd och riktlinjer och skapar därutöver egna krav och vägledningar. Arbete med tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning sker integrerat i hela verksamhetens arbete på såväl nationell som regional nivå, från planering till byggande och underhåll. Ofta genomförs åtgärder i samverkan med andra parter i samhället.

Årligen genomförs åtgärder med stöd av statlig medfinansiering vid regionala kollektivtrafikanläggningar samt för trafiksäkerhets- och miljöförbättrande åtgärder på det kommunala vägnätet, vilka möjliggör en säkrare och mer tillgänglig trafikmiljö för kommuninvånarna. Under 2024 betalade Trafikverket ut statlig medfinansiering för exempelvis busshållplatser, resecentrum, tillgänglighetsanpassning, säkra gångpassager, gång- och cykelvägar och trafiksäkerhetsåtgärder.[92]

Vid val av åtgärd, lösning och utformning följer Trafikverket de krav och riktlinjer som finns för samarbete med och hänsyn till olika grupper såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning.

Arbetet med att förebygga och motverka diskriminering hanteras kopplat till de samråd som bedrivs och de möten som hålls inom ramen för den lagstadgade planläggningsprocessen. Detsamma gäller för arbetet med att främja både den enskilda individens och olika intressegruppers inflytande och möjlighet till påverkan inom ett specifikt projekt.[93]

Alla rastplatser som Trafikverket ansvarar för är tillgänglighetsanpassade

Trafikverket ansvarar för cirka 270 rastplatser runt om i landet. Rastplatserna är till för att trafikanter ska kunna få tillfällig rast och vila, och alla har rätt att vara på rastplatserna på samma villkor. Trafikverkets rastplatser har olika standard och

---

[91] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

[92] Trafikverket (2025). *Årsredovisning 2024*.

[93] Uppgifter från Trafikverket.

utrustning, men samtliga är tillgänglighetsanpassade så att de som har funktionsnedsättning ska kunna använda dem.[94]

Tillgänglighetsfrämjande åtgärder på järnvägsstationer

Trafikverket ansvarar också för 560 järnvägsstationer och strävar efter ”ett tillgängligt transportsystem för alla” så att personer med funktionsnedsättning och andra grupper med särskilda behov ökar sitt resande med tåg. Det innebär att arbetet med att förbättra tillgängligheten för resenärerna ständigt pågår, till exempel genom att öka säkerheten och funktionaliteten med uppdatering av belysning, skyddszon, ledstråk, plattformsavslut och resningshandtag på soffor.[95]

Tillgängligheten i Mina tåg-appen

Trafikverket arbetar även med individuella stöd. Ett exempel är Mina tåg-appen med trafikinformation direkt i mobilen. Trafikverket ansvarar vidare för den nationella stationsledsagningstjänsten och handlar upp utförare av den. De flesta operatörer har valt att ansluta sig till tjänsten och måste då också vara anslutna till det bokningssystem som Samtrafiken ansvarar för. Samverkan sker internationellt med Internationella järnvägsunionen, vilket ger tillgång till bokningsverktyget för internationell ledsagning samt erfarenhetsutbyte om både ledsagning och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning på järnvägsstationer och i fordon.[96]

Tillgänglighet i Trafikverkets förarprov

Trafikverket arbetar med tillgänglighet och trafiksäkerhet i sina förarprov. Teoriprovet kan till exempel genomföras med förlängd provtid eller muntligt om den sökande har särskilda behov. De som har körkort och drabbas av en skada eller sjukdom kan behöva särskild utrustning för att köra. Det kan vara en anpassning av bilen eller att bilen har särskild utrustning, till exempel automatisk växellåda. För särskild utrustning eller anpassning behövs ibland villkorskoder i körkortet. Trafikverkets bilstödsutredare ger stöd med samtal och praktiska tester för anpassning av bilen. När en bil är anpassad kontrollerar Trafikverket att bil och anpassning fungerar, uppfyller behovet och är trafiksäker.[97]

Samverkan för tillgänglighet inom transportsystemet

Trafikverket leder Nationella rådet för tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning (RTAF). Rådets syfte och övergripande mål är att skapa förutsättningar för att genomföra det nationella funktionshinderspolitiska målet i transportsystemet på det mest effektiva och bästa sättet, genom dialog och

---

[94] Uppgifter från Trafikverket.

[95] Uppgifter från Trafikverket.

[96] Uppgifter från Trafikverket.

[97] Uppgifter från Trafikverket.

samråd med funktionshinderrörelsen, persontransportsektorns aktörer, övriga transportmyndigheter och några strategiska myndigheter.[98]

Otydlig ansvarsfördelning försvårar arbetet

Trafikverket har i dialogen med MFD lyft fram att det råder ansvarsgråzoner inom transportsystemet, då ingen myndighet har ett tydligt sektorsansvar för tillgänglighet. Flera medskick från civilsamhällesorganisationerna kretsar också kring ansvarsfördelning och samordning mellan olika offentliga aktörer och branschföretag. Det framhålls att tillgängligheten i kollektivtrafiken till exempel varierar mycket beroende på färdmedel, trafikoperatör och ansvarig myndighet, och att ansvaret för tillgänglighetsfrågor i dag är splittrat mellan olika sektorer och myndigheter, vilket skapar stuprörstänk och bristande helhetssyn. Ett exempel som nämns är kollektivtrafiken, där utformningen av och tillgången till system som exempelvis utrop kan variera stort mellan regioner.[99]

I en nulägesbeskrivning av situationen för personer med funktionsnedsättning inom transportområdet som Transportstyrelsen genomförde 2022 konstateras att det splittrade landskapet av aktörer inom transportsystemet påverkar tillgängligheten negativt. Organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning lyfter att den största utmaningen är just systemets komplexitet. De många aktörerna och deras olika ansvarsområden gör det svårt att hitta rätt information, få nödvändig assistans och veta vilken instans man ska vända sig till vid problem. Under den tidigare strategiperioden för funktionshinderspolitiken (2011–2016) arbetade Transportstyrelsen för att stärka samverkan med andra relevanta aktörer i frågor som rör funktionsnedsättning.[100]

För att hela resan ska fungera för personer med funktionsnedsättning är det viktigt att infrastruktur, trafikering och markanvändning samspelar. Aktörer som är viktiga för detta är bland annat kommuner, regionala kollektivtrafikmyndigheter, länsplaneupprättare, Trafikverket, Transportstyrelsen, SKR, bransch- och intresseorganisationer, operatörer, Jernhusen och andra fastighetsägare, Trafikanalys och Samtrafiken.

Behov av ökad kunskap hos aktörer inom transportsystemet

Genomgången av utmaningar visar att det behövs mer kunskap inom transportsystemet. Det saknas i dag en nulägesbild av behoven rörande

---

[98] Uppgifter från Trafikverket.

[99] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[100] Uppgifter från Transportstyrelsen.

tillgänglighetsfrågor och kunskapsnivån behöver generellt höjas hos de berörda aktörerna.

Oklar definition av tillgänglighet

Trafikverket bedömer att nya byggprojekt och ombyggnationer följer de krav på tillgänglighet som finns. Däremot finns oklarheter i bedömningen av kraven för att säkerställa tillgänglighet vid till exempel anpassning av befintliga stationer, busshållplatser och rastplatser. När det gäller universell utformning ser myndigheten svårigheter i att tolka principen i förhållande till ekonomiska aspekter. Ett konkret exempel är hållplatser, där standard och utformning ofta styrs av antalet resenärer. En högre standard kan motiveras vid hög resandevolym, men vid låg trafik kan det enligt myndigheten vara svårt att försvara investeringar för full tillgänglighet, ur ett ekonomiskt perspektiv.

Transportområdet saknar en nulägesbild av behoven

Trafikverket bedömer att det saknas en samlad nulägesbild av vilka behov som finns gällande tillgänglighet, och även om myndigheten följer de åtgärder som genomförs saknas en bedömning av hur de svarar mot faktiska behov. Trafikverket ser ett behov av att systematiskt följa upp barriärer för användare inom kollektivtrafiken men konstaterar att sådan uppföljning i dagsläget endast sker sporadiskt.

Kunskapsnivån behöver generellt höjas

Transportstyrelsens arbete är i dag inriktat på regelutveckling och analys, och det finns en ambition om att stärka analysförmågan, särskilt när det gäller kunskapsinhämtning och dataanalys. Myndigheten ser ett behov av en bredare kunskapsinsats inom transportsystemet när det gäller tillgänglighet, där fokus i högre grad bör ligga på universella lösningar snarare än enskilda åtgärder. Detta ses som en viktig del i att nå de transportpolitiska målen och något som behöver prioriteras mer.

Inom Transportstyrelsen finns också behov av mer specifik kunskap om tillgänglighetsfrågor. För att förbättra uppföljningen arbetar Transportstyrelsen just nu med att ta fram en intern promemoria till underlag för att utveckla uppföljningsbara mål inom tillsynsområdet. Detta förväntas bidra till en mer systematisk och effektiv tillsyn framöver.

Vidare finns behov av ett bredare kunskapsperspektiv och en bättre integrering av tillgänglighetsfrågorna i den ordinarie verksamheten. En särskilt viktig brist gäller den begränsade kunskapen om personer med kognitiva och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Mindre synliga funktionsnedsättningar riskerar att förbises i uppföljningar och undersökningar.

Förslag till åtgärder inom området transport

Analysen av utvecklingen på området visar att det är motiverat att vidta åtgärder för att stärka arbetet för tillgänglighet inom transportområdet. För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter att:

- Trafikverkets pågående arbete för ökad tillgänglighet inkluderas i den föreslagna uppföljningen av handlingsplanen.

Det finns också skäl för regeringen att överväga att ge lämplig aktör i uppdrag att närmare undersöka hur samverkan inom transportområdet kan utvecklas för att bättre leva upp till behoven hos personer med funktionsnedsättning. Ytterligare åtgärder föreslås också för att utveckla uppföljningen, bland annat inom transportområdet, vilket redovisas i kapitlet om förstärkt uppföljning av funktionshinderspolitiken (åtgärdsområde 4).

Fortsatt uppföljning av pågående arbete för ökad tillgänglighet

Pågående arbete för ökad tillgänglighet följs upp inom ramen för regeringens handlingsplan

Trafikverket fortsätter att arbeta med att integrera tillgänglighetsperspektivet i sin verksamhet och att utveckla tillgängligheten.

Myndighetens pågående arbete på centrala områden för funktionshinderspolitiken föreslås följas upp inom ramen för handlingsplanen. Vid myndigheten pågår bland annat arbete med att:

- integrera tillgänglighetsarbetet i hela myndighetens verksamhet
- samverka för ökade förutsättningar för funktionshinderspolitiken
- främja tillgänglighetsåtgärder hos kommuner och regioner med stöd av statlig medfinansiering
- tillgänglighetsanpassa statlig infrastruktur (till exempel rastplatser, busshållplatser och järnvägsstationer)
- erbjuda individuella stöd (till exempel mina tåg-appen med trafikinformation direkt i mobilen, nationella stationsledsagningstjänsten och tillgängliga förarprov).

Trafikverkets pågående arbete på dessa områden redovisas närmare ovan i avsnittet om Trafikverkets åtgärder för ökad tillgänglighet.

Ytterligare identifierade utrednings- och utvecklingsbehov

MFD har i samarbetet med de deltagande myndigheterna identifierat att det också finns skäl att närmare analysera hur samverkan kan utvecklas utifrån ett ”hela resan”-perspektiv. Denna åtgärd bedöms dock förutsätta närmare överväganden om vilken aktör som kan och bör genomföra den.

Analys av hur samverkan kan utvecklas för att bättre svara mot behoven

Regeringen bör överväga att ge lämplig aktör i uppdrag att närmare undersöka hur samverkan kan utvecklas för att bättre leva upp till behoven hos personer med funktionsnedsättning. För att ”hela resan” ska fungera krävs att samtliga berörda aktörer hanterar sina ansvarsområden och samverkar sinsemellan för att få till ett fungerande system för alla. För att ”hela resan” ska fungera är det viktigt att infrastruktur, trafikering och markanvändning samspelar.

Inom samhällsområdet transporter finns det en mängd aktörer som har olika ansvarsområden, och det finns även lokala skillnader i fördelningen av ansvarsområden. Aktörer som är viktiga för att ”hela resan” ska fungera för personer med funktionsnedsättning är bland annat kommuner, regionala kollektivtrafikmyndigheter, länsplaneupprättare, Trafikverket, Transportstyrelsen, SKR, bransch- och intresseorganisationer, operatörer, Trafikanalys, Samtrafiken, Jernhusen och andra fastighetsägare.

Digitalisering

I takt med att samhället blir alltmer digitalt, blir även tillgängliga digitala miljöer, tjänster och produkter en allt viktigare förutsättning för full delaktighet.[101] Sveriges övergripande mål med digitaliseringsstrategin 2025–2030 är att öka medborgarnyttan, förbättra välfärden, stärka konkurrenskraften, höja säkerheten och minska administrationen. Ett av delmålen i strategin är att digitala tjänster och system inom den offentliga förvaltningen ska vara användarvänliga och tillgängliga för användare.[102]

Inom samhällsområdet digitalisering är Myndigheten för digital förvaltning (Digg) och Post- och telestyrelsen (PTS) de strategiska myndigheterna. PTS är dessutom sektorsmyndighet. I arbetet med att analysera utmaningar och föreslå åtgärder på området har även Folkbildningsrådet medverkat. PTS har haft ett särskilt ansvar för att samordna arbetet.

Utveckling och utmaningar inom området digitalisering

Digitaliseringen medför både möjligheter och risker. Bland möjligheterna finns förbättrade hjälpmedel med till exempel nya AI-funktioner och ökad tillgänglighet i system, produkter och tjänster, och därmed ett mer jämlikt serviceutbud. Risker finns i form av att personer med stora behov av samhällsservice inte kan använda digitala tjänster till följd av otillgänglighet och bristande stöd. MFD:s uppföljning visar också att personer med funktionsnedsättning i lägre grad har råd med dator

[101] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*. *Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[102] Finansdepartementet (2025). *Sveriges digitaliseringsstrategi 2025–2030.*

och i lägre utsträckning har tillgång till internet jämfört med personer utan funktionsnedsättning samt att tillgängligheten i system och tjänster varierar.[103]

I dialogen med civilsamhället lyfts också risken fram för att personer med funktionsnedsättning glöms bort och exkluderas när samhällsfunktioner digitaliseras i hög takt. Det framhålls att det inte bara är äldre som har svårt att anpassa sig till den digitala utvecklingen, yngre personer och migranter med funktionsnedsättning löper också risk att bli exkluderade.[104]

Tillgänglighetskrav och standardisering som verktyg

Det finns flera regelverk som innehåller krav på tillgänglighet inom digitaliseringsområdet. Nyligen trädde lagen (2023:254) om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet (LPTT) i kraft. PTS är marknadskontrollmyndighet för samtliga produkter som omfattas av lagen och har dessutom tillsynsansvar för elektroniska kommunikationstjänster, banktjänster och e-handelstjänster.

För offentliga webbplatser och mobila applikationer finns sedan 2019 lagen (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service, den så kallade DOS-lagen. Det pågående arbetet med att ta fram stödjande harmoniserade standarder omfattar båda lagarna. Omfattningen är dock vidare i LPTT, vilket kräver utveckling av standarderna. Det kommer också att tillkomma standarder för tillgänglighetskraven inom områdena support och stödtjänster, icke-digital information och nödkommunikation.[105]

Utöver dessa lagar finns ytterligare regelverk som innehåller krav på digital tillgänglighet, bland annat lagen (2022:482) om elektronisk kommunikation, AI-förordningen och en uppförandekod för tillgänglighet som ska tas fram inom ramen för Digital Services Act (DSA). Även eIDAS-förordningen innehåller tillgänglighetskrav.[106] Samtliga dessa regelverk hänvisar till tillgänglighetsdirektivet, vilket innebär att de grundläggande kraven på

---

[103] MFD (2025) *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[104] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[105] Standardisering är ett verktyg för att skapa gemensamma lösningar på återkommande problem. Det går ut på att samla intressenter som från olika perspektiv når konsensus om hur något kan hanteras inom en bransch eller sektor i samhället.

[106] eIDAS-förordningen (förordning om elektronisk identifiering och betrodda tjänster för elektroniska transaktioner på den inre marknaden) har sedan 2014 lagt grunden för en säker och enhetlig digital infrastruktur inom EU. Genom ändringsförordning 2024/1183, som trädde i kraft 20 maj 2024, har eIDAS-förordningen utvidgats och moderniserats, bland annat genom införandet av ett europeiskt ramverk för digital identitet.

tillgänglighet blir gemensamma inom hela EU:s inre marknad, inklusive kravet på att digitala lösningar ska fungera tillsammans med assisterande teknik.[107]

Digitaliseringen erbjuder möjligheter

Utvecklingen inom digitaliseringen erbjuder betydande möjligheter att skapa tillgänglighet och möta individers olika behov. Rätt utformad teknik möjliggör självbestämmande, delaktighet och jämlik tillgång till information, tjänster och sociala kontakter, både online och i det fysiska samhället. Det handlar också om att kombinera digitala lösningar med andra stödjande insatser. Förutsättningar för människor att tillgodogöra sig digitaliseringen handlar således både om att kompensera för en funktionsnedsättning och om att skapa god tillgänglighet och användbarhet i den digitala miljön av produkter, tjänster och system.

Förutsättningarna för att möta individers olika behov är särskilt gynnsamma vad gäller utbudet av digitala tjänster och produkter. Digitala lösningar ger alla människor bättre möjligheter att delta aktivt i samhället genom att de överbryggar fysiska, kommunikativa och kognitiva hinder. Smarta telefoner är en viktig resurs för personer med funktionsnedsättningar, och inbyggda hjälpmedel i mobilerna är ett exempel på digitaliseringens möjligheter. Ytterligare exempel på teknik som ökar tillgängligheten är digitalt anpassade beslutsstöd, direkttextning och möjligheten för människor med kommunikativa svårigheter att använda bildsymboler i digitala tjänster för att fatta beslut.[108]

Även inom välfärdsteknik kan digitaliseringen bidra till att utveckla stödet till enskilda individer. Socialstyrelsens uppföljning visar dock att tillgången till välfärdsteknik är ojämlik. Det finns stora skillnader i utbudet både mellan olika kommuner, och inom en och samma kommun på så sätt att vissa målgrupper erbjuds tillgång till teknik men inte andra. Generellt sett är tillgången till välfärdsteknik också betydligt större inom äldreomsorgen än inom funktionshinderområdet.[109]

---

[107] PTS (2025). *Ansvarsfull digital omställning. PTS bidrag inför ny handlingsplan för den nationella funktionshinderspolitiken*.

[108] PTS (2025). *Ansvarsfull digital omställning. PTS bidrag inför ny handlingsplan för den nationella funktionshinderspolitiken.*

[109] Socialstyrelsen (2025). *E-hälsa och välfärdsteknik i kommunerna 2025. Uppföljning av den digitala utvecklingen i socialtjänst och kommunal hälso- och sjukvård.* Digitala trygghetslarm, nattillsyn via kamera, verktyg för kommunikation, medicinpåminnare och gps-larm är några exempel på välfärdsteknik som på olika sätt kan förbättra livskvaliteten för personer med funktionsnedsättning.

Ökad tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning

För personer med funktionsnedsättning har digitaliseringen också på många sätt gjort flera tjänster mer tillgängliga och användbara. För vissa grupper har den också tydligt ökat tillgången till information, men också möjligheten att självständigt ta del av skrivet material.

Digitala tjänster ger dessutom möjlighet till individuella inställningar inom det ordinarie utbudet. Digitala tjänster har ökat individers valfrihet, gjort det möjligt att använda konsumentteknik som komplement till hjälpmedel, och individualiserat utformningen så att den blir mer funktionell och attraktiv. Det kanske tydligaste exemplet på denna utveckling är dagens utformning och utbud av smarta telefoner. Det är i dag möjligt att ställa in en rad funktioner i mobilen för ökad användbarhet och tillgänglighet, såsom att förstora text, styra funktioner med tal och omvandla text till tal.[110]

Digitaliseringen kan samtidigt bli utestängande

För de grupper som av ett eller annat skäl står utanför digitaliseringen blir den kraftigt utestängande. Några nyckelfaktorer som bidrar till detta är brister i tillgänglighet och användbarhet, brist på tillgång till digitala verktyg och terminaler (till exempel på grund av kostnader), bristande tillgång till internetuppkoppling, bristande motivation och bristande kompetens hos användarna samt avsaknad av ett eget nätverk som kan hjälpa till.[111]

Det innebär till exempel att mobiltelefoner fortfarande kan upplevas som komplicerade och överväldigande för vissa användare, trots att de blir allt mer tillgängliga och användbara.[112] PTS har mot denna bakgrund tagit fram en webbaserad vägledning för att underlätta användning av tillgänglighetsfunktioner i mobilen.[113] Liknande vägledningar för användning av digitala

---

[110] PTS & ETU AB (2024). *Inställningsmöjligheter i mobilen för ökad tillgänglighet.*

[111] PTS (2025). *Ansvarsfull digital omställning. PTS bidrag inför ny handlingsplan för den nationella funktionshinderspolitiken.*

[112] Inställningsmöjligheter i mobilen för ökad tillgänglighet.

[113] PTS. *Tillgänglighetsfunktioner i mobilen.* https://pts.se/digital-inkludering/digitalhjalpen-for-dig-som-digital-nyborjare/tillganglighetsfunktioner-i-mobilen/. Hämtad 2029-09-23.

tillgänglighetsfunktioner har också tagits fram av Arbetsförmedlingen[114] och Samhall[115].

Digital samhällsinfrastruktur behöver kompletteras med insatser för självbestämmande

Individers möjligheter att använda digitala produkter och tjänster avgörs av en växelverkan mellan utformningen av den digitala miljön och individens behov av stöd. Båda dessa faktorer behöver beaktas för att det ska bli möjligt att nå ett samhälle där alla har jämlika möjligheter att ta del av digitaliseringens möjligheter. För vissa individer förutsätter tillträdet till den digitala miljön kompetenshöjande insatser för ökad färdighet, tillit och förmåga, vilket också bidrar till egenmakt och självbestämmande.[116]

Digitala hinder som behöver överkommas

Det finns i dag flera digitala hinder som behöver överkommas för att skapa förutsättningar för ökad delaktighet. Kraven ökar på digital identifiering för samhällstjänster och det blir allt svårare att klara sig i samhället utan e-legitimation. För de som inte kan använda e-legitimation självständigt blir det svårt eller omöjligt att få åtkomst till i princip all privat och offentlig service såsom e-handel och bankärenden på nätet. Ytterligare exempel på digitala hinder är svårförståeliga myndighetstexter och komplexa e-blanketter på myndigheters webbplatser.[117]

Vissa har behov av stöd för att kunna utföra digitala ärenden

Människor förväntas i dag utföra digitala ärenden på egen hand, samtidigt som det för många är en stor utmaning att använda digitala tjänster. Av PTS rapportering framgår till exempel att anhöriga, bekanta, bibliotekarier och vårdpersonal ofta behöver stödja personer med att göra digitala betalningar.

Digitaliseringen av vård och socialtjänst handlar också oftare om effektiviseringar av verksamheten än om hur digitaliseringen kan stärka människors medverkan och delaktighet. I ljuset av digitaliseringens möjligheter skulle insatser för

---

[114] Arbetsförmedlingen. *Tillgänglighet.* https://arbetsformedlingen.se/om-webbplatsen/tillganglighet. Hämtad 2025-07-14.

[115] Samhall. *Åtta digitala verktyg för att öka inkluderingen*. https://samhall.se/kunskap-inspiration/vi-guidar-dig/atta-digitala-verktyg-for-att-oka-inkluderingen/. Hämtad 2025-07-14.

[116] PTS (2025). *Ansvarsfull digital omställning. PTS bidrag inför ny handlingsplan för den nationella funktionshinderspolitiken.*

[117] PTS (2025). *Ansvarsfull digital omställning. PTS bidrag inför ny handlingsplan för den nationella funktionshinderspolitiken.*

habilitering, rehabilitering och hjälpmedelsförsörjning kunna tjäna på att moderniseras.[118]

En kartläggning av insatser för digital inkludering i Södermanlands län visar att kompetenshöjande insatser i länet huvudsak riktas till målgruppen äldre, medan stödinsatser för personer med funktionsnedsättning i princip är obefintliga.[119] Ett av de tydligaste önskemålen i PTS:s kartläggning av insatser för digital inkludering gäller fysiska mötesplatser dit människor kan vända sig för att få ett direkt stöd i användningen av digitala tjänster och funktioner samt tillgång till en trygg och tillgänglig miljö med möjlighet att ställa frågor och öva praktiskt.

AI ger möjligheter men är också förenad med risker

Det finns en rad områden där artificiell intelligens, AI, bidrar till att förenkla och förbättra för alla i samhället. Nämnvärda exempel är möjligheterna till automatiserad omvandling mellan tal och text, och ett AI-drivet navigationsstöd som ökar möjligheterna för personer med rörelse- eller synnedsättning att undvika hinder genom att de får information i realtid.

AI-system bygger ofta på stora mängder data som speglar tidigare normer och föreställningar i samhället. Det finns därför en risk för att systemen återskapar eller förstärker exkluderande mönster. Ett sätt att förebygga skadliga AI-system är att upprätta riktlinjer för transparens, ansvar och mänsklig prövning i samband med automatiserat beslutsfattande. Ett annat sätt är att testa och genomföra konsekvensbedömningar med fokus på diskrimineringsrisker och tillgänglighet.[120]

Förslag till åtgärder inom området digitalisering

Av problemanalysen framgår att det är motiverat att vidta åtgärder för att privata och offentliga aktörer ska ta ansvar för tillgängliga och användbara digitala miljöer för alla samt för att individers digitala förmåga och självbestämmande ska främjas. För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

- förstärka kunskapsutveckling, kunskapsspridning och stöd
- utveckla samverkan, involvering och kunskapsutbyte om universell utformning, användbarhet och tillgänglighet
- utveckla indikatorer för digitalisering.

---

[118] PTS (2025). *Ansvarsfull digital omställning. PTS bidrag inför ny handlingsplan för den nationella funktionshinderspolitiken.*

[119] Ramböll (2025). *Kartläggning av insatser för digital inkludering i Södermanlands län.*

[120] PTS (2025). *Ansvarsfull digital omställning. PTS bidrag inför ny handlingsplan för den nationella funktionshinderspolitiken.*

Förstärka kunskapsutveckling, kunskapsspridning och stöd

Öka kunskapen och stödet för tillgänglighet och användbarhet i den digitala miljön

PTS genomför åtgärder för att stödja arbetet med ökad tillgänglighet och användbarhet i den digitala miljön. I detta ingår bland annat att:

- utveckla vägledning inom strategiska områden för att främja en tillgänglig och användbar digital miljö med fokus på kognitionsområdet, i de delar som faller utanför lagstiftning
- främja relevanta standarder i upphandling och inköp för att belysa förmåga att leverera på tillgänglighet
- verka för ökad samverkan i kravställning vid offentlig upphandling inom digitaliseringsområdet
- sprida vägledningsdokument från EU om upphandling inom det digitala området, liksom standarder om tillgänglighet.

Öka implementeringen och tillämpningen av universell utformning

PTS genomför kunskapsspridande åtgärder för att på digitaliseringsområdet främja universell utformning samt användning av gällande standard för tillgänglighet genom universell utformning för produkter, varor och tjänster (EN 17161) och dess certifiering.

Standarden om universell utformning beskriver hur en organisation kan styra och leda processinriktat med universell utformning i alla delar av verksamheten – från design och utveckling till tillverkning. Syftet med åtgärden är att främja digitala miljöer som är tillgängliga och användbara för alla.

Utveckla vägledning för AI

PTS utvecklar vägledning för ansvarsfull AI för att säkerställa att funktionshindersfrågan uppmärksammas och att applikationer med AI blir så tillgängliga som möjligt.

Kraven på tillgänglighet i AI-förordningen behöver få genomslag för att säkerställa en rättssäker tillämpning. Ett sätt att förebygga skadliga AI-system är att upprätta riktlinjer för transparens, ansvar och mänsklig prövning i samband med automatiserat beslutsfattande. Ett annat sätt är att testa AI-system för bias samt genomföra konsekvensbedömningar med fokus på diskrimineringsrisker och tillgänglighet.

Öka kännedomen om inbyggda digitala hjälpmedel i mobil, surfplattor och datorer

PTS sprider den vägledning som har tagits fram för ökad användning av inbyggda hjälpmedel i smarta mobiler, surfplattor och datorer, i syfte att öka kännedomen. I arbetet kommer också, bland annat, att ingå att analysera behov av ytterligare vägledningar. PTS kommer också att initiera samverkan med relevanta myndigheter, i syfte att verka för en mer enhetlig förskrivning av digitala hjälpmedel.

Stärka digitala förmågor hos användare

PTS genomför flera åtgärder för att stärka digitala förmågor och färdigheter hos användarna. Myndigheten

- främjar utveckling av och kännedom om fysiska mötesplatser dit användare kan vända sig för att stärka sin digitala förmåga
- främjar digital förmåga och digital inkludering i samverkan med Folkbildningsrådet, till exempel i syfte att öka färdigheter när det gäller elektronisk identifiering och att använda digitala brevlådor eller minska sårbarheten vid användning av digitala lösningar
- verkar för habiliteringens och rehabiliteringens möjligheter att ge stöd för digital inkludering inom ramen för ett aktivt dagligt liv, i dialog med Socialstyrelsen.

Åtgärderna kommer att planeras och preciseras närmare i det fortsatta arbetet med handlingsplanen.

Främja ett tydligt tillgänglighetsperspektiv i insatser för digital kompetens

PTS vidtar åtgärder för att organisationer och verksamheter som genomför insatser för digital kompetens ska anamma ett tydligt tillgänglighetsperspektiv vad gäller lokaler, information och innehåll. PTS kommer bland annat att ta fram material, vägledning och inspirerande exempel.

PTS initierar också dialog om behovet av tillgängliga lokaler, tillgänglig information och innehåll vid insatser för digital inkludering genom insatser för digital kompetens, med de organisationer och verksamheter som erbjuder desamma. Denna dialog kommer att ligga till grund för planering och precisering av de åtgärder som kommer att vidtas. En utgångspunkt för utvecklingsarbetet är den kommande harmoniserade standarden till tillgänglighetsdirektivet om supporttjänster, som omfattar ett helhetsperspektiv på tillgänglighet.

Utveckla samverkan, involvering och kunskapsutbyte om universell utformning, användbarhet och tillgänglighet

Stärka kompetens och samverkan för ökad tillgänglighet

PTS genomför flera åtgärder för att öka kompetensen om digitalisering och universell utformning, användbarhet och tillgänglighet samt för att stärka samverkan. Myndigheten kommer bland annat att:

- etablera ett aktörsforum med relevanta aktörer för tillgängliga och användbara digitala miljöer
- etablera ett användarråd för digital inkludering för helhetssyn på relationen mellan digitala miljöer och individuella behov
- utveckla samverkan med forskarvärlden, folkhögskolor och studieförbunden.

PTS verkar också för dialog och kunskapsutbyte med relevanta myndigheter för att utveckla samsynen om digitaliseringens möjligheter i det ordinarie utbudet, med utgångspunkt i regleringen på området.

PTS kommer dessutom att verka för att det offentliga tar ansvar för att personer i boenden med särskild service, personer i daglig verksamhet och personer i anpassad skola har internetuppkoppling och erbjuds stöd i digital användning, genom att söka samverkan med berörda myndigheter.

Utveckla indikatorer för digitalisering

Utveckla indikatorer för handlingsplanen och digitaliseringsstrategin

PTS utvecklar indikatorer baserat på hur den funktionshinderpolitiska handlingsplanen utvecklas och hur den kan samverka med regeringens digitaliseringsstrategi till stöd för att på ett bättre sätt kunna följa utvecklingen. De övriga åtgärderna (se ovan) och uppföljningen av dem kommer att vara en utgångspunkt för utvecklingsarbetet.

Offentlig upphandling

Målet med den offentliga upphandlingen är att den ska vara effektiv, rättssäker och ta tillvara konkurrensen på marknaden, samtidigt som innovativa lösningar främjas och miljöhänsyn och sociala hänsyn beaktas. På så sätt bidrar den offentliga upphandlingen till en väl fungerande samhällsservice till nytta för medborgarna och näringslivets utveckling, samtidigt som skattemedel används på bästa sätt.[121] Enligt regeringens nationella upphandlingsstrategi ska de tjänster och produkter som det offentliga anskaffar vara tillgängliga för personer i alla åldrar oavsett behov eller funktionsförmåga.

Inom samhällsområdet Offentlig upphandling ingår den strategiska myndigheten Upphandlingsmyndigheten. I arbetet med att identifiera utmaningar och förslag på åtgärder till regeringens handlingsplan har även Kammarkollegiet, PTS, Digg, Trafikverket, Transportstyrelsen och Adda AB medverkat.

Utveckling och utmaningar inom området upphandling

Värdet av de upphandlingspliktiga inköpen uppgick 2023 till hela 1 009 miljarder kronor. Det innebär att hur saker upphandlas, och vilka krav som ställs vid upphandling, har en direkt och stor inverkan på möjligheten för personer med

[121] Regeringskansliet. *Mål för offentlig upphandling*. https://www.regeringen.se/regeringens-politik/offentlig-upphandling/mal-for-offentlig-upphandling/. Hämtad 2025-09-23.

funktionsnedsättning att använda olika tjänster och produkter.[122] Analysen av utvecklingen och utmaningarna på området visar att tillgänglighetskrav vid upphandlingar tillämpas i varierande grad. I dialogen med civilsamhället har det framhållits att det bör finnas krav på tillgänglighet och universell utformning i all offentlig upphandling.[123]

Lagkrav om tillgänglighet

För att göra det möjligt för personer med funktionsnedsättning att leva oberoende och delta i samhället fullt ut krävs att produkter, samhällsservice och tjänster som upphandlas inom offentlig förvaltning är tillgängliga och användbara för alla. Ett av de viktigaste verktygen i genomförandet av funktionshinderspolitiken är kravställning vid upphandling som säkerställer tillgängliga miljöer, tjänster och produkter för personer i alla åldrar, oavsett behov eller funktionsförmåga.

Enligt lagen (2016:1145) om offentlig upphandling och lagen (2016:1146) om upphandling inom försörjningssektorerna är upphandlande organisationer i vissa fall skyldiga att ställa krav på tillgänglighet.[124]

I juni 2025 trädde lagen (2023:254) om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet i kraft. Lagen bygger på EU:s tillgänglighetsdirektiv som kräver att vissa digitala och fysiska produkter och tjänster blir mer tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Tjänster som omfattas är: elektronisk kommunikation, bank- och betaltjänster, e-handeltjänster, passagerartransporttjänster, e-böcker och audiovisuell media (tv). Produkter som omfattas är datormaskinvarusystem, betalningsterminaler, självbetjäningsterminaler för tjänsterna inom lagen, terminalutrustning för elektroniska kommunikationstjänster, terminalutrustning för audiovisuella medietjänster och läsplattor.

Tillgänglighetskrav tillämpas i varierande grad

Värdet av de upphandlingspliktiga inköpen i Sverige uppgick 2023 till 1 009 miljarder kronor. Det motsvarar omkring 18 procent av bruttonationalprodukten (BNP) och understryker den betydande roll som offentlig upphandling spelar i ekonomin. De upphandlingspliktiga inköpen för stat, kommuner och regioner uppskattas till 735 miljarder kronor för samma år. Till det kommer de offentligt

---

[122] Upphandlingsmyndigheten (2025). *Upphandling för 1 009 miljarder.* https://www.upphandlingsmyndigheten.se/nyheter/2025/upphandling-for-1-009-miljarder/. Hämtad 2025-10-20.

[123] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[124] Upphandlingsmyndigheten (2023). *Upphandlingsmyndighetens regeringsuppdrag om systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031.* De refererade lagarna genomför EU-direktiv.

ägda bolagens och de privata bolagens upphandlingspliktiga inköp som sammanlagt uppgick till 274 miljarder kronor.[125]

Upphandlingsmyndigheten konstaterar i den nationella upphandlingsrapporten 2023 att tillgänglighetskrav i offentlig upphandling tillämpas oregelbundet och att de varierar mellan organisationstyper. Av regionerna uppger 88 procent att de i hög utsträckning ställer sådana krav, medan motsvarande andel är 72 procent för statliga myndigheter och 59 procent för kommunerna.[126] Även MFD:s årliga enkätundersökningar som riktar sig till kommuner, regioner och statliga myndigheter påvisar brister i kravställningen. Resultaten för 2024 visar att endast 42 procent av regionerna, 23 procent av myndigheterna och 23 procent av kommunerna uppger att de ställer krav på tillgänglighet i alla eller i de flesta relevanta upphandlingar. När det gäller uppföljning av ställda krav anger 47 procent av regionerna, 31 procent av myndigheterna och 29 procent av kommunerna att man i stor utsträckning följer upp att kraven uppfylls.[127]

Det är komplicerat att anskaffa tillgängliga tjänster, produkter och miljöer

Av en enkätundersökning som MFD genomförde 2024 framgår att det i hög grad saknas rutiner för att säkerställa tillgänglighet i upphandlade produkter och tjänster hos kommuner, regioner och statliga myndigheter. Mer än hälften av regionerna, en tredjedel av kommunerna och en knapp tredjedel av de statliga myndigheterna uppger att de inte känner till om sådana rutiner över huvud taget finns. De aktörer som anger att rutiner finns redovisar att dessa främst består av användartester eller efterkontroller.[128]

Endast 37 procent av regionerna, 31 procent av myndigheterna och 25 procent av kommunerna har etablerade rutiner för att säkerställa tillgänglighet i upphandlade produkter och tjänster. Det visar att det finns betydande variationer mellan organisationstyperna, och en generellt låg grad av systematisering i arbetet med tillgänglighet inom offentlig upphandling. Av enkätundersökningen framgår vidare att många kommuner, regioner och statliga myndigheter anser att det är

---

[125] Upphandlingsmyndigheten (2024) *Utvecklingen på upphandlingsområdet*.

[126] Upphandlingsmyndigheten (2023) *Nationella upphandlingsrapporten 2023*.

[127] MFD (2025). *Resultat från uppföljning av kommuner 2024*. MFD (2025). *Resultat från uppföljning av regioner 2024*. MFD (2025). *Resultat från uppföljning av myndigheter 2024*.

[128] MFD (2025). *Resultat från uppföljning av kommuner 2024*. MFD (2025). *Resultat från uppföljning av regioner 2024*. MFD (2025). *Resultat från uppföljning av myndigheter 2024*.

svårt eller mycket svårt att kontrollera om de upphandlade varorna, tjänsterna eller produkterna som levereras uppfyller de krav som har ställts på tillgänglighet.[129]

Möjligheter att använda standarder i kravställningen

Standarder är internationella överenskommelser som kan effektivisera inköp och upphandlingar samt bidra till ett strukturerat och enhetligt arbetssätt. I upphandling gör standarder det lättare för beställare och leverantörer att identifiera krav på leverantörer samt system, produkter och tjänster.[130] Harmoniserade standarder är en särskild kategori av europeiska standarder som tas fram på uppdrag av EU-kommissionen för att stödja implementering av EU-rätten.

Det finns olika sätt att utveckla kravställning, kontroll och uppföljning vid upphandling. Att kravställa genom olika standarder är ett sätt att vägleda. Ibland kan det också vara klokt att ställa krav på en viss funktionalitet, och då möjliggöra olika lösningar, till exempel när man ställer krav på produkter för individer vars förutsättningar kan variera. Att involvera användarna är ett klokt sätt att stärka uppföljningen av upphandlingar och säkerställa att de krav man ställt är funktionella.

Arbetet med standardisering pågår, vilket bland annat innebär att nya standarder utvecklas och att befintliga standarder med relevans för tillgänglighet vid offentlig upphandling revideras. Genom de nya standarderna som utvecklas och revideras som harmoniserade standarder växer det fram ett eko-landskap av tillgänglighetskrav som kan användas inom offentlig upphandling.

Standarden om universell utformning (EN 17161) beskriver hur en organisation kan styra och leda processinriktat med universell utformning i alla delar av verksamheten – från design och utveckling till tillverkning.[131] Både denna standard och den europeiska harmoniserade standarden med tekniska tillgänglighetskrav för informations- och kommunikationsteknikprodukter och

---

[129] MFD (2025). *Resultat från uppföljning av kommuner 2024*. MFD (2025). *Resultat från uppföljning av regioner 2024*. MFD (2025). *Resultat från uppföljning av myndigheter 2024*.

[130] SIS. *Vad är en standard?* https://www.sis.se/standarder/vad-ar-en-standard/. Hämtad 2025-09-23.

[131] Standarden SS-EN 17161 med den engelska titeln Design for All – Accessibility following a Design for All approach in products, goods and services – Extending the range of users. Standarden kommer från och med år 2025 att heta Design för All approach – Main element – Managing accessibility of products and services.

tjänster (EN 301 549)[132] är viktiga för att tillämpa bestämmelserna för tillgänglighet enligt lagen om offentlig upphandling.[133]

Brister i kunskap hos upphandlande aktörer

Upphandlingar som säkerställer tillgänglighetsperspektiv i anskaffningen av produkter, tjänster och miljöer kräver hög kompetens inom de organisationer som upphandlar. Upphandlare är sällan sakkunniga i tillgänglighetsfrågor, utan de behöver i många fall samarbeta och ha dialog med andra sakkunniga i de olika delarna av upphandlingsarbetet.

Kunskapen och expertisen om hur man säkerställer tillgänglighetsperspektivet i de olika faserna av en upphandling är otillräcklig hos många upphandlande aktörer. Upphandlande enheter möter även utmaningar när det handlar om att förverkliga principen om universell utformning i upphandlingsprocessen.

Generellt har större organisationer mer etablerade rutiner, medan mindre aktörer ofta saknar kompetens och tydliga riktlinjer för arbetet. Utmaningarna rör framför allt svårigheter att formulera relevanta och juridiskt hållbara krav samt brister i uppföljningen. Dialog med leverantörer och användning av standarder är viktiga verktyg.[134]

Krav som ställs i ramavtalsupphandlingen är ofta på en övergripande nivå, för att ramavtalen ska kunna användas under olika förutsättningar och tillämpas på anskaffning hos många olika typer av organisationer. Om krav som ställs i ramavtal inte säkerställer tillgänglighet på önskad nivå, för att passa specifika behov och specifika grupper av användare, kan avrop på ramavtal i en förnyad konkurrensutsättning ge upphandlande enheter möjlighet att precisera krav på tillgänglighet och användbarhet.

Många utgår från att ramavtalen täcker behoven av tillgänglighet

Många organisationer anskaffar tjänster, produkter och miljöer via ramavtal som slutits av en annan aktör. Det kan exempelvis vara en kommun eller en region som tillämpar ett ramavtal från Adda, eller en statlig myndighet som tillämpar ett ramavtal från Kammarkollegiet. En problematik som har identifierats är att upphandlande aktörer först i efterhand upptäcker att varor, tjänster och produkter som de behöver och anskaffar via ramavtal inte säkerställer viktiga krav på tillgänglighet och användbarhet. För att hantera sådana utmaningar är det viktigt

---

[132] Standarden EN 301 549 med fullständiga titel Accessibility requirements for ICT products and services. På svenska översätts den ofta till Tillgänglighetskrav för IKT-produkter och tjänster.

[133] Standarden EN 301 549 definierar hur minimikraven i webbtillgänglighetsdirektivet kan nås.

[134] Upphandlingsmyndigheten (2023) *Nationella upphandlingsrapporten 2023*.

att relevant information når den centrala upphandlande aktören under förvaltningsfasen. Det förutsätter att:

centrala aktörer som ansvarar för ramavtal har mekanismer för att ta emot återkoppling från aktörerna som använder ramavtalen
aktörerna som använder ramavtal känner till och använder möjligheten att återkoppla kring vissa aspekter av ramavtal.

Samtidigt kan kraven som ställs behöva vara på en övergripande nivå för att ramavtalet ska kunna användas vid väldigt olika förutsättningar och av många olika typer av organisationer

Behov av utvecklat stöd för att främja tillgänglighet genom upphandling

Upphandlingsmyndigheten har utvecklat stöd för att främja tillgänglighet genom upphandling. MFD bedömer dock att de nuvarande stöden och vägledningarna till upphandlande aktörer inte omhändertar de stödbehov som har identifierats. Det finns till exempel behov av att utveckla stöd för inköp av digitala tjänster och produkter som är tillgängliga. PTS har också uppmärksammat behov av stöd kopplat till digital tillgänglighet, i sin slutredovisning av ett regeringsuppdrag om att föreslå insatser som bidrar till ökad digital inkludering.[135]

Brister i möjligheten till uppföljning

Upphandlingsmyndigheten tillhandahåller statistik om socialt hållbar upphandling, baserat på uppgifter som anges i annonser om upphandling. Statistiken ska ge information om i vilken omfattning upphandlande aktörer ställer krav på social hållbarhet vid upphandling. Statistiken ska även visa i vilken utsträckning organisationerna säkerställer tillgänglighet vid upphandling. Upphandlingsstatistiken har dock tidigare gett begränsad kunskap om hur upphandlande aktörer säkerställer tillgänglighetsperspektivet i sina upphandlingar eftersom uppgifter om social hållbarhet inte har varit obligatoriska att lämna i annonser för alla upphandlingar.[136]

Sedan oktober 2023 är EU:s standardformulär för annonsering av offentliga upphandlingar, e-forms, obligatoriskt. I samband med införandet av formuläret 2024 blev det obligatoriskt att i alla annonser om upphandling ange om det ställs krav på social hållbarhet (BT-06) och i så fall på vilket sätt (BT-775). De sociala aspekterna (BT-775) omfattar dimensionen tillgänglighet för alla. E-forms gör det möjligt att lämna ytterligare uppgifter som är kopplade till tillgänglighet (BT-754). Skulle sådant inlämnande av uppgifter göras obligatoriskt skulle det enligt

---

[135] PTS (2024). *Insatser för ökad digital inkludering och användning av digitala tjänster*. Slutredovisning av regeringsuppdrag (Fi2024/00172).

[136] Uppgifter från Upphandlingsmyndigheten.

Upphandlingsmyndigheten möjliggöra tillgång till fördjupad information och möjlighet till mer träffsäker uppföljning.

De enkäter som Upphandlingsmyndigheten och MFD ansvarar för har också begränsningar. I Upphandlingsmyndighetens nationella upphandlingsenkät och i MFD:s aktörsuppföljningar ställs frågor om upphandling ur ett tillgänglighetsperspektiv där svaren är baserade på självskattning och subjektivitet.

Förslag till åtgärder inom området upphandling

Mot bakgrund av de brister och utmaningar som har identifierats finns det skäl att vidta åtgärder för att utveckla kunskapsutbytet och uppföljningen, för att på så sätt stärka upphandling som ett strategiskt verktyg som säkerställer tillgängliga varor, tjänster och miljöer. Enligt Upphandlingsmyndigheten kommer den typen av åtgärder som myndigheten behöver vidta dock kräva omprioriteringar och resurstillskott, varför regeringen i det fortsatta arbetet med den slutliga handlingsplanen behöver föra närmare dialog med myndigheten om förutsättningarna för att ta vidare de föreslagna åtgärderna.

För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar på området föreslår MFD, baserat på dialogen med deltagande myndigheter, åtgärder för att:

- öka samverkan för kunskaps- och erfarenhetsutbytet om tillgänglighet genom upphandling
- utveckla och förvalta stöd för tillgänglighet och användbarhet i offentliga upphandlingar
- öka kunskapen om tillgänglighet i offentlig upphandling
- förbättra uppföljningen av tillgänglighet och användbarhet i upphandling.

Öka kunskaps- och erfarenhetsutbytet om tillgänglighet genom upphandling

Utveckla en strukturerad samverkan för tillgänglighetsfrågor

En strukturerad samverkansform etableras med särskilt fokus på tillgänglighetsfrågor inom offentlig upphandling.[137] Ett sådant forum bedöms bland annat göra det möjligt att:

[137] Upphandlingsmyndigheten ingår för närvarande i ett informellt nätverk med fokus på hållbar upphandling som utbyter erfarenheter och delar arbetsformer 2–3 gånger per år. I detta nätverk ingår även Adda, SKR, Regionernas kansli för hållbar utveckling, Kammarkollegiet och HBV. Frågor om offentlig upphandling ur ett tillgänglighetsperspektiv diskuteras även i MFD:s GD-råd och tjänstepersonsnätverk som finns inom ramen för strategin för uppföljning av funktionshinderspolitiken. Detta

- bevaka utvecklingen inom juridik, standardisering och digitalisering som berör offentlig upphandling utifrån ett tillgänglighetsperspektiv
- utbyta kunskaper och erfarenheter för att främja tillgänglighetsperspektivet i strategiska frågor, exempelvis ramavtal
- bedriva projekt i syfte att ta fram relevanta stöd, genomföra spridningsaktiviteter eller utveckla uppföljningen och statistikinhämtningen.

Upphandlingsmyndigheten och MFD utvecklar och förvaltar detta forum för samverkan mellan berörda myndigheter och andra organisationer med relevant expertis inom offentlig upphandling, fysisk och digital tillgänglighet och funktionshinder. Organisationer som deltar kan till exempel vara Kammarkollegiet, Konkurrensverket, PTS, Digg, Boverket och Trafikverket, SKR, stora upphandlande aktörer såsom Adda AB och allmännyttans inköpsfunktion Husbyggnadsvaror HBV Förening (HBV), intresseorganisationer som företräder personer med funktionsnedsättning, nätverk för upphandlande aktörer och professioner samt representanter för näringsliv och forskningsinstitutioner.

Öka kunskapsutbytet till stöd för arbetet med ramavtal

Kunskapsutbytet mellan berörda aktörer stärks också inom ramen för ovanstående förslag på samverkansforum till stöd för att utveckla arbetet för tillgänglighet genom ramavtal.

Det förstärkta kunskapsutbytet kommer att stödja Kammarkollegiets pågående arbete på fokusområdet tillgänglighet som bland annat handlar om att synliggöra de tillgänglighetskrav som ställs i ramavtalsupphandlingar. Kammarkollegiets utvecklingsarbete handlar även om att öka synergieffekterna mellan olika ramavtalsprojekt som innebär en samlad kravställning för fler områden.

Utveckla och förvalta stöd för tillgänglighet och användbarhet i offentliga upphandlingar

Utveckla och sprida stöd om tillgänglighet

Upphandlingsmyndigheten förvaltar och sprider befintligt stöd om tillgänglighet och användbarhet, tar fram nya stöd som bedöms vara relevanta för myndighetens målgrupper och genomför nya stödinsatser för att möta kommande behov.

Återkoppling från myndigheter, regioner och kommuner samt dialog med strategimyndigheter påvisar flera utmaningar och behov av stöd med koppling till upphandling och inköp av tillgängliga tjänster, produkter och miljöer. Exempel på sådant stöd är hållbarhetskriterier, lärande exempel och vägledning. Inom ramen för en fokuserad samverkan (se förslag ovan) om tillgänglighet i offentlig

---

nätverk är dock begränsat till myndigheter som ingår i strategin för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031.

upphandling kan MFD, utifrån sitt stödjande och främjande uppdrag, delta i vissa delar av ett sådant utvecklingsarbete.

Öka kunskapen om tillgänglighet i offentlig upphandling

Höja kunskapsnivån genom insatser i samverkan

Upphandlingsmyndigheten genomför kunskapshöjande insatser tillsammans med relevanta aktörer för att höja kunskapsnivån om tillgänglighet i offentlig upphandling. Framtagna stöd om tillgänglig offentlig upphandling riktade mot relevanta funktioner inom kommuner, regioner, statliga myndigheter och offentliga bolag sprids i syfte att höja kunskapsnivån om upphandling med koppling till tillgänglighet hos upphandlare och andra relevanta funktioner inom statliga myndigheter, regioner, kommuner samt andra relevanta nätverk för upphandlande organisationer och professioner.

Befintliga och nya stöd- och kunskapsmaterial som Upphandlingsmyndigheten, MFD och andra relevanta aktörer tillsammans tar fram och förvaltar behöver nå de upphandlande organisationerna. Det är också viktigt att frågan om tillgänglighet vid upphandling hålls aktuellt genom återkommande insatser för kunskapsspridning.

Förbättra uppföljningen av tillgänglighet och användbarhet i upphandling

Stärka statistiken om tillgänglighet och användbarhet

Upphandlingsmyndigheten arbetar för att förbättra statistiken om tillgänglighet och användbarhet i upphandlingar.

Mot bakgrund av att upphandlingsstatistiken tidigare gett begränsade möjligheter att följa upp tillgänglighetsperspektivet behöver tillgången till ändamålsenlig statistik förbättras. Detta kan till exempel ske genom Upphandlingsmyndighetens enkäter och genom att utforska möjligheten till utveckling av AI-analysverktyg.

Upphandlingsmyndigheten fortsätter att beakta tillgänglighetsperspektivet i den nationella upphandlingsstatistiken, vilket innebär att:

- ha fortsatt fokus på tillgänglighet i myndighetens arbete med statistik och analys under perioden 2026–2031, vilket förutsätter en utvärdering av upphandlingsstatistiken som primär datakälla, baserat på införandet av EU:s standardformulär e-forms
- ha dialog och samarbete med upphandlande organisationer och registrerade annonsdatabaser i syfte att utveckla förutsättningar för förbättrad registrering av uppgifter i upphandlingsannonser avseende tillgänglighetsaspekter
- beakta tillgänglighetsperspektivet i frågor om rapportering av statistik vid strategiska dialoger på EU-nivå samt när myndigheten lämnar rekommendationer till regeringen om behov av att utveckla den nationella upphandlingsstatistiken

- att utveckling sker av uppföljningsenkäter inom området i syfte att på ett fördjupat och mer träffsäkert sätt kunna beskriva hur upphandlande aktörer arbetar med tillgänglighetsfrågan.

Hälsa, folkhälsa och social välfärd

Samhällsområdet hälsa, folkhälsa och social välfärd är brett och hänger tätt samman med andra samhällsområden. En individs möjligheter till en tillfredsställande hälsa påverkas inte bara av tillgången till god hälso- och sjukvård, utan också av förutsättningarna inom områden såsom sysselsättning, ekonomi och utbildning samt av möjligheten att vara delaktig i och påverka sitt samhälle och sin egen situation.[138]

Inom samhällsområdet hälsa, folkhälsa och social välfärd ingår de strategiska myndigheterna Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Inspektionen för vård och omsorg (IVO) och Socialstyrelsen. Två av dessa är också sektorsmyndigheter: Socialstyrelsen och Försäkringskassan. I arbetet med att analysera och ta fram förslag på aktiviteter i handlingsplanen för funktionshinderspolitiken har även MUCF och Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) deltagit.

Utveckling och utmaningar inom området hälsa, folkhälsa och social välfärd

Det finns flera utmaningar för personer med funktionsnedsättning inom området hälsa, folkhälsa och social välfärd. Resultat visar att de rapporterar sämre livsvillkor, sämre levnadsvanor och sämre hälsa jämfört med övrig befolkning och att tillgången till hälso- och sjukvård, tandvård, habilitering och andra individuella stöd varierar. Även om förutsättningarna för självbestämmande har ökat förekommer fortfarande allvarliga missförhållanden i verksamheter som ger stöd till personer med funktionsnedsättning, till exempel i form av otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder.

I dialogen med civilsamhället framhålls att hälsa, folkhälsa och social välfärd inte kan isoleras till ett område, utan handlar om hela livet. En god hälsa är en förutsättning för goda livsvillkor på alla samhällsområden för personer med funktionsnedsättning. Samtidigt förutsätter en god fysisk och psykisk hälsa att människor har möjlighet att vara självständiga och aktiva samhällsmedborgare, vilket rent konkret kan handla om att ha ett arbete eller att delta i föreningslivet.[139]

---

[138] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[139] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

Ökande skillnader inom folkhälsan

I Sverige blir folkhälsan generellt allt bättre och invånarna lever allt längre. Samtidigt finns tecken på att skillnaderna mellan grupper ökar och att vissa grupper halkar efter. En sådan grupp är personer med funktionsnedsättning.[140]

I dialogen med civilsamhället har det framhållits att hälsa, folkhälsa och social välfärd är både en förutsättning för, och beroende av, goda livsvillkor på övriga samhällsområden. När grundläggande behov inte tillgodoses, och de lagar som ska främja en jämlik och god hälsa för personer med funktionsnedsättning inte efterföljs, får det effekter på alla livets områden och blir ett folkhälsoproblem.[141]

Högre risk för psykisk ohälsa och ensamhet

Personer med funktionsnedsättning rapporterar i större utsträckning psykiska besvär och ensamhet jämfört med den övriga befolkningen. Det gäller såväl vuxna som barn och unga. Trots detta möter de ofta ett otillräckligt stöd när de drabbas av psykiska besvär, psykiatriska tillstånd eller ensamhet.[142] Långt ifrån alla verksamheter inom psykiatrin ger stöd till personer med funktionsnedsättning vid psykisk ohälsa, vilket leder till att stödbehoven i stället behöver hanteras av habiliteringen eller primärvården trots att de saknar kompetens för det.[143]

Barn och unga med funktionsnedsättningar riskerar även att hamna utanför i socialiseringsprocessen, vilket kan få konsekvenser långt upp i vuxenlivet. Centrala hinder för både barn och vuxna med funktionsnedsättning är bristande tillgänglighet och avslag på lagstadgade sociala insatser, vars syfte är att förebygga ensamhet. Bland vuxna handlar det dessutom om arbetslöshet och ekonomi, två faktorer som i sig ökar risken för psykisk ohälsa och ensamhet.[144]

Sämre levnadsvanor

Personer med funktionsnedsättning är generellt sett mindre fysiskt aktiva än andra. Skillnaderna kan bland annat förklaras av bristande tillgänglighet för

---

[140] Socialstyrelsen (2023). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2023*. Folkhälsomyndigheten. *Hälsa hos personer med funktionsnedsättning.* https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/halsa-i-olika-grupper/funktionsnedsattning/, hämtad 2025-10-20.

[141] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[142] Socialstyrelsen (2025). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2025*.

[143] Socialstyrelsen (2025). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2025*.

[144] Folkhälsomyndigheten (2025). *Underlag till nationell strategi för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. Slutredovisning av regeringsuppdrag.*

personer med funktionsnedsättning, begränsande samhällsnormer och olika tillgång till hälsofrämjande miljöer. Vissa grupper kan också löpa större risk för att drabbas av ohälsa till följd av ohälsosamma matvanor, till exempel personer med intellektuell funktionsnedsättning. Det finns också ett behov av mer kunskapsbaserat arbete inom socialtjänst, omsorg, skola och förskola.

Flickor och pojkar med funktionsnedsättning skattar sin hälsa som sämre än jämnåriga utan funktionsnedsättning. De rapporterar lägre psykiskt välbefinnande och utsätts i högre grad för mobbning, trakasserier och våld, inklusive sexuella övergrepp. Barn med funktionsnedsättning rapporterar också i större utsträckning sämre livsnöjdhet jämfört med jämnåriga barn utan funktionsnedsättning.[145] Dessa erfarenheter har stor påverkan på såväl det omedelbara måendet som den långsiktiga hälsan och förmågan till delaktighet i samhället.

Kvinnor med funktionsnedsättning bedömer sitt hälsotillstånd som sämre än män med funktionsnedsättning och är också överrepresenterade i statistiken över våldsutsatthet.[146]

Bristande likvärdighet i skolors elevhälsoarbete

Främjande och förebyggande insatser är enligt forskning det mest kostnadseffektiva sättet för samhällen att hantera ohälsa.[147] Ett initiativ som ska bidra till detta är Nationellt hälsoprogram för barn och unga (NHBU) som utvecklas av Socialstyrelsen och fem andra myndigheter.[148]

Elevhälsoarbetet utgör en viktig faktor i det främjande och förebyggande arbetet genom att bidra till att identifiera och undanröja hinder och riskfaktorer som påverkar elevers hälsa och lärande. Det är svårt att få en övergripande bild av elevhälsoarbetets kvalitet på nationell nivå, men SKR har visat att det finns brister i likvärdigheten mellan skolornas elevhälsoarbete.[149]

SPSM har god information om elevhälsan inom specialskolorna som myndigheten är huvudman för. I dagsläget bedöms elevhälsan i specialskolan oftast svara väl

---

[145] Folkhälsomyndigheten (2023). *Barn med funktionsnedsättning – livsvillkor, levnadsvanor och hälsa – Resultat från studien Skolbarns hälsovanor 2021/2022.*

[146] Folkhälsomyndigheten (2024). *Nationella Folkhälsoenkäten 2024 – Hälsa på lika villkor.* MFD (2023). *Våld mot personer med funktionsnedsättning – Om utsatthet och förekomst av våld.*

[147] WHO (2021). *Menu of Cost-Effective Interventions for Mental Health.*

[148] Regeringen. *Ändring av uppdraget att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga.* Dnr S2023/02379.

[149] Sveriges Kommuner och Regioner (2024). *Nulägesrapport om elevhälsan 2024.*

mot sina målgruppers behov.[150] Däremot finns det begränsad information att tillgå om elever med funktionsnedsättning i relation till elevhälsan i andra skolformer.

Tillgången till hälso- och sjukvård och tandvård varierar

Tillgången till hälso- och sjukvård för personer med funktionsnedsättning varierar. Inom vissa områden har framsteg gjorts, där en hög prevalens av sjukdom åtföljs av en relativt hög tillgång till behandlingar. Flera regioner har också infört mottagningar för samordnat medicinskt omhändertagande för vuxna personer med funktionsnedsättning (SMO-mottagningar), som har särskild kompetens om funktionsnedsättningar.

På andra områden finns större utvecklingsbehov, till exempel vård vid akut hjärtinfarkt, tidig upptäckt och vård vid cancer och läkemedelsbehandling vid diabetes.[151] Det är också vanligt med riskfylld läkemedelsanvändning bland personer med funktionsnedsättning, framför allt bland dem som har insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS.[152]

Personer med funktionsnedsättning besöker vidare tandvården mer sällan än den övriga befolkningen, trots en sämre munhälsa. Akuta åtgärder, såsom tandutdragning, är också vanligare bland personer med funktionsnedsättning.[153]

Regionala skillnader inom habilitering

Tillgången till habiliteringens insatser skiljer sig åt mellan regionerna. Samtliga habiliteringsverksamheter tar emot personer med intellektuell funktionsnedsättning, rörelsehinder och autism med samtidig intellektuell funktionsnedsättning samt flerfunktionsnedsättning. Det är däremot något ovanligare att personer med autism (utan samtidig intellektuell funktionsnedsättning), döva och personer med dövblindhet utgör målgrupp. Detta medför att habiliteringens organisation varierar mellan regionerna, vilket riskerar att skapa otydligheter för enskilda.[154]

---

[150] Uppgifter från SPSM.

[151] Se t.ex. Socialstyrelsen (2024). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning. Lägesrapport 2024.* MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av Funktionshinderspolitiken.*

[152] Socialstyrelsen (2025), *Läkemedelsförskrivning bland personer med insatser enligt LSS*.

[153] Socialstyrelsen (2025), *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2025.*

[154] Socialstyrelsen (2024), *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2024.*

Många personer med funktionsnedsättning behöver och har även rätt till olika typer av hjälpmedel för att möjliggöra och underlätta oberoende, självbestämmande och självständighet. Det finns flera faktorer som försvårar tillgången till hjälpmedel. Bland annat uppger hjälpmedelsanvändare att de saknar tillräcklig information under förskrivningsprocessen och att uppföljningen, som är det sista delmomentet i förskrivningsprocessen, uteblir.[155] Ytterligare utmaningar inom hjälpmedelsområdet är exempelvis att

- allt fler hjälpmedel enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, kostnadsbeläggs eller bedöms utgöra konsumentprodukter
- det är svårt att få individuellt utprovade hjälpmedel
- utbudet av hjälpmedel enligt HSL är begränsat och varierar mellan regionerna
- hjälpmedelsanvändning ofta avgränsas till en sektor i taget, exempelvis pedagogiskt hjälpmedel till skolan som eleverna även kan behöva hemmavid.[156]

Tillgången till kommunens individuella stöd är inte likvärdig

Uppföljningen av funktionshinderspolitiken 2024 visar att det fortfarande finns brister i arbetet med de individuella stöd som ska komplettera det universellt utformade i samhället. Exempel är en minskad individualisering, minskad förutsägbarhet och högre trösklar för att individen ska få tillgång till stöd. Vidare avgörs allt fler gränsdragningar om individuella stödinsatser i domstol.[157]

Fortfarande finns brister i tillgång till stöd

En tidigare flerårig minskning av insatser enligt LSS och SoL har stannat av, och sett över en längre tidsperiod har insatserna ökat.[158] I nuläget är det framför allt insatserna daglig verksamhet enligt LSS och boendestöd enligt SoL som står för ökningen.

Det finns dock fortfarande behov som inte tillgodoses. Analyser av tillgången till stöd enligt LSS och SoLvisar bland annat att LSS-insatserna fortsätter att minska i

---

[155] MFD (2024). *Att få det stöd man behöver – En rapport om hjälpmedel och delaktighet ur ett användarperspektiv.*

[156] Socialstyrelsens nulägesanalys inom ramen för detta uppdrag.

[157] MFD (2025), *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024 – Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

[158] 1 oktober 2024 hade drygt 81 000 personer en eller flera insatser enligt LSS. Den 31 oktober 2024 hade 63 000 personer en eller flera insatser enligt SoL. Socialstyrelsen. *Statistik om stöd och service till personer med funktionsnedsättning*. https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/personer-med-funktionsnedsattning/. Socialstyrelsen. *Statistik om socialtjänstinsatser till personer med funktionsnedsättning.* https://www.socialstyrelsen.se/statistik-och-data/statistik/alla-statistikamnen/socialtjanstinsatser-till-personer-med-funktionsnedsattning/

den yngsta åldersgruppen och att insatser som direkt eller indirekt syftar till att bryta isolering och främja delaktighet och sociala aktiviteter minskar. Kommunerna har många gånger svårt att ge rätt stöd vid komplexa behov, exempelvis social problematik och funktionsnedsättning, och personer med funktionsnedsättning kan få vänta länge på att beslut om insatser ska verkställas.

Det finns också könsskillnader i tillgången till insatser enligt LSS. Fler män har en insats enligt LSS, och de känner sig mer trygga med det stöd som de får jämfört med kvinnor.[159]

Varierande kvalitet i de individuella stöden

En utmaning i de individuella stöden handlar om insatsernas utformning. Flera myndigheter och civila aktörer har sett tendenser till att gruppbostäder enligt LSS blir allt större och även samlokaliseras med insatsen daglig verksamhet, vilket riskerar att motverka syftet med LSS. Även storleken på grupperna i daglig verksamhet tycks öka.

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har mot denna bakgrund fått ett regeringsuppdrag om att undersöka om vissa regler i LSS följs gällande gruppbostäder, vilket ska redovisas i juni 2026. I arbetet ingår bland annat att utreda i vilken utsträckning gruppbostäder samlokaliseras med andra gruppbostäder, med daglig verksamhet eller med andra typer av boenden (till exempel servicebostäder eller särskilda boenden för äldre).[160] En annan utmaning handlar om insatser enligt SoL.[161] Det är till exempel vanligt att kommuner tillämpar generella begränsningar i antalet timmar inom ledsagning enligt SoL, och det förekommer även begränsningar i den enskildes möjlighet att välja vem som ska bli ledsagare.[162]

Många anser att de har förutsättningar för självbestämmande, men utmaningar kvarstår

Majoriteten av de personer med funktionsnedsättning som har stöd från socialtjänsten är nöjda med stödet. Personer i boende enligt SoL är dock genomgående mindre nöjda än personer i boende för vuxna enligt LSS. Många upplever att de kan utöva sitt självbestämmande, få den hjälp som de behöver och

---

[159] Socialstyrelsen (2025). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2025.*

[160] Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. *Samlokalisering av gruppbostäder enligt LSS.* https://www.vardanalys.se/pagaende-projekt/undersoka-om-vissa-regler-i-lss-foljs-gallande-gruppbostader/. Hämtad 2025-08-01.

[161] Socialstyrelsen (2025). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2025.*

[162] Socialstyrelsen (2023). *Förändring av ledsagning över tid.*

känna sig trygga. En väsentlig andel upplever dock att de inte får bestämma över sådant som är viktigt för dem.[163]

Av en studie finansierad av MFD om delaktighet för personer med omfattande funktionsnedsättningar med LSS-insatser framgår att statistik visar att personer med funktionsnedsättning är delaktiga i lägre grad än befolkningen i stort, samtidigt som den säger lite om hur individuella stöd påverkar delaktigheten. Intervjuer med handläggare visar att individuellt stöd kan främja delaktighet, men att faktorer som tidspress och kommunikationssvårigheter begränsar möjligheten att tillvarata individens preferenser i utredningar. Personer med funktionsnedsättning beskriver utsatthet i kontakten med myndigheter, bland annat på grund av handläggarbyten, bristande kommunikation och avsaknad av individanpassning. Studien pekar på behovet av både mer flexibilitet i stödet och mer kunskap om mottagaren, liksom fler kvalitativa och kvantitativa studier, för att tydligare förstå stödets betydelse för delaktighet.[164]

Otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder

IVO framhåller i sin tillsynsrapportering att det fortfarande finns missförhållanden i verksamheter som ger stöd till personer med funktionsnedsättning.[165] Den nationella tillsynen har till exempel uppmärksammat att barn med funktionsnedsättning, som ska ha konstant tillsyn, har utsatt sig själva eller andra för våld, avvikit från boendet eller lämnats ensamma. Tillsynen har också uppmärksammat att vuxna som bor i bostad med särskild service inte får nödvändig hälso- och sjukvård, omvårdnad eller tandvård. Även otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder förekommer, exempelvis i gruppbostäder för vuxna enligt LSS.[166] Det finns flera saker som bidrar till att allvarliga missförhållanden såsom tvångs- och begränsningsåtgärder fortfarande kvarstår. Det handlar

---

[163] Socialstyrelsen (2025). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2025.*

[164] Cederschiöld, M., Bergman, A-S., Törnbom, M. & Tideman, M. (2024). *Leder individuella stöd till delaktighet? Om process- och resultatdelaktighet för personer med omfattande funktionsnedsättningar med LSS-insatser.*

[165] IVO (2025). *Vad har IVO sett 2024 – lakttagelser och slutsatser om vårdens och omsorgens brister för verksamhetsåret 2024.*

[166] IVO har genomfört en riskbaserad riktad tillsyn av 90 gruppbostäder (LSS-boenden) för vuxna med funktionsnedsättningar. Det innebär att de granskade verksamheterna inte utgjorde ett slumpmässigt urval. IVO har funnit brister i 80 av de 90 granskade gruppbostäderna. I två tredjedelar (64 procent) av verksamheterna används otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder. Inspektionen för vård och omsorg (2023). *Att inte få rätten att leva som andra — Redovisning av den nationella tillsynen av gruppbostäder för vuxna enligt LSS.*

exempelvis om att kommuner och andra huvudmän inte har säkerställt tillräcklig kompetens och närvaro hos verksamheternas ledning och personal.

Trots att personer med funktionsnedsättning många gånger löper högre risk att utsättas för våld finns det fortfarande utmaningar när det gäller upptäckt och stöd.[167] IVO:s riskbaserade tillsyn visar att såväl kränkningar som hot, våld eller övergrepp förekommer.[168] Flera aspekter bidrar till detta, bland annat avsaknad av rutiner, metoder och arbetssätt för att förebygga och upptäcka våld och brister i bemanningen.[169]

Brister i samverkan mellan ansvariga samhällsaktörer

Analyser visar att hälso- och sjukvården är fragmentiserad och saknar tillräcklig samordning, vilket påverkar stödet till enskilda individer negativt.[170] När huvudmän tillämpar lagen på olika sätt eller brister i sin samverkan med andra riskerar individer att inte få sina rättigheter tillgodosedda. Skillnader kan till exempel påverka tillgången till boendestöd eller de insatser som går att ansöka om från habiliteringen. Specialskolan har tydliga exempel på skillnader mellan regioner, bland annat olika ställningstaganden för logopedinsatser från regionen i samband med att ett barn börjar skolan.[171]

Det har länge funnits brister i samverkan mellan olika verksamheter inom vård och omsorg, vilket leder till en försämrad upplevelse för personer med funktionsnedsättning.[172] Vårdnadshavare till barn och unga med funktionsnedsättning bär ofta ett tungt ansvar för att samordna sitt barns hälsa, välfärd och skolgång, med konsekvenser för sin egen hälsa och ekonomi.[173] Bristen i samverkan kan även leda till konsekvenser för personal inom vård och

---

[167] MFD (2023). *Våld mot personer med funktionsnedsättning – Om utsatthet och förekomst av våld*.

[168] IVO (2024). *Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck - Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714.*

[169] IVO (2024). *Tillsyn av socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete mot mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer och hedersrelaterat våld och förtryck - Slutredovisning av regeringsuppdrag A2021/01714.*

[170] SOU 2021:34. *Börja med barnen! En sammanhållen god och nära vård för barn och unga*.

[171] Information från SPSM.

[172] Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2016). *Samordnad vård och omsorg – En analys av samordningsutmaningar i ett fragmenterat vård- och omsorgssystem.*

[173] Skr. 2011/12:23. *Riksrevisionens rapport om samordning av stöd till barn och unga med funktionsnedsättning,* och Kunskapsguiden (2025), *Behov av samordning*.

omsorg, med merarbete och sämre utfall som följd av att patienter eller klienter inte får det stöd eller den uppföljning som behövs.[174]

Brister i möjligheten att följa utvecklingen av levnadsvillkor

Datakällorna för uppföljning är relativt begränsade, men kan ändå bidra med viktig kunskap. Det finns också möjligheter att genomföra undersökningar och analyser för att följa den funktionshinderspolitiska utvecklingen, vilket kan handla om att samköra olika register eller göra specifika enkätundersökningar som är riktade till antingen personer med funktionsnedsättning eller verksamheter.

För att bättre kunna följa utvecklingen är det angeläget att, bland annat, tillgänglighetsanpassa enkätverktyg och intervjuundersökningar och att utveckla kvalitativa, återkommande datainsamlingar, exempelvis intervjustudier och fokusgrupper. Det pågår också viktiga utvecklingsarbeten till stöd för bättre uppföljning. SCB har till exempel haft flera uppdrag om att utveckla statistiken om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Det nuvarande uppdraget innebär en fortsättning på arbetet med att skapa ett registerbaserat mått.[175]

Regeringens handlingsplan kan fokusera på åtgärder som kompletterar andra pågående satsningar

Det pågår flera andra nationella satsningar parallellt som har bäring på funktionshinderspolitiken, till exempel:

- strategi och handlingsplan om psykisk hälsa och suicidprevention[176]
- uppdrag att ta fram en strategi och handlingsplan om ökad jämlikhet inom rehabilitering, habilitering och hjälpmedel[177]
- nationell demensstrategi 2025–2028[178]
- nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)[179]

---

[174] Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2016). *Samordnad vård och omsorg – En analys av samordningsutmaningar i ett fragmenterat vård- och omsorgssystem.*

[175] Regeringskansliet. *Uppdrag om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning*. Regeringsbeslut S2021/06168, S2025/00745.

[176] Folkhälsomyndigheten. *Nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention*. https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/nationell-strategi-for-psykisk-halsa-och-suicidprevention/. Hämtad 2025-09-23.

[177] Regeringskansliet. https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/01/forbattrad-livskvalitet-med-strategi-for-rehabilitering-habilitering-och-hjalpmedel/. Hämtad 2025-09-23.

[178] DNR S2025/00121. *Varje dag räknas: Nationell demensstrategi 2025-2028*.

[179] Folkhälsomyndigheten (2020) *Nationell strategi för SRHR.*

- omställning till ny socialtjänstlag (2025:453)[180]
- utredning om ny LSS-inspektion[181]
- nationell strategi mot ensamhet[182]
- nationellt kompetenscentrum om intellektuell funktionsnedsättning och autism[183]
- nationell funktion för samordning av tolktjänsten[184]
- yrkesresan inom funktionshinderområdet[185]
- nationellt hälsoprogram för barn och unga[186]
- nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvård[187].

I förslagen till åtgärder som lämnas i följande avsnitt exkluderas i huvudsak aktiviteter som redan påbörjats inom de redovisade satsningarna i listan ovan.

Förslag till åtgärder inom området hälsa, folkhälsa och social välfärd

Som framgår av redovisningen av utvecklingen på området behöver åtgärder vidtas för en bättre hälsa hos, och en bättre behandling och ett bättre stöd till, personer med funktionsnedsättning. För att stärka utvecklingen och möta

---

[180] Prop. 2024/25:8. *En förebyggande socialtjänstlag – för ökade rättigheter, skyldigheter och möjligheter*.

[181] Regeringskansliet. https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/04/effektivare-atgarder-mot-valfardsbrott-inom-personlig-assistans/. Hämtad 2025-09-23.

[182] Folkhälsomyndigheten (2025). *Nationell strategi mot ensamhet.*

[183] Regeringskansliet. https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/02/kunskapen-om-intellektuell-funktionsnedsattning-och-autism-ska-oka-genom-nationellt-kompetenscentrum/#:~:text=Ett%20nationellt%20kompetenscentrum%20ska%20kunna%20ge%20st%C3%B6d,v%C3%A5rd%20och%20omsorg%20(IVO)%20har%20i%20sin. Hämtad 2025-11-12.

[184] Regeringskansliet. https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2025/04/kommuner-och-regioner-far-stod-i-genomforandet-av-funktionshinderspolitiken1/. Hämtad 2025-11-12.

[185] SKR. https://skr.se/personalochkompetensforsorjning/kompetensforsorjninginomsocialtjansten/yrkesresan.8356.html. Hämtad 2025-11-12.

[186] Socialstyrelsen. https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/god-och-nara-vard/nationellt-halsoprogram-for-barn-och-unga/. Hämtad 2025-11-12.

[187] E-hälsomyndigheten. *Nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvård*. https://www.ehalsomyndigheten.se/ndi/. Hämtad 2025-11-14.

befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

- stärka förutsättningarna för en bättre, mer jämlik och mer jämställd hälsa hos personer med funktionsnedsättning
- öka kunskapen och kompetensen om funktionsnedsättningar och deras konsekvenser
- öka kvaliteten och individfokuset i de individuella stöden
- minska förekomsten av tvångs- och begränsningsåtgärder och våldsutsatthet.

Vissa ytterligare åtgärder föreslås också för att utveckla uppföljningen, bland annat vad gäller individuella stöd och lösningar, vilket redovisas i kapitlet om förstärkt uppföljning av funktionshinderspolitiken (åtgärdsområde 4). Förslagen på åtgärder kompletteras vidare av de teman som ingår i MFD:s arbete med regeringsuppdraget om att stödja kommuner och regioner i att genomföra funktionshinderspolitiken, exempelvis jämlik vård och hälsa och nya socialtjänstlagen (se närmare åtgärdsområde 3 om regioner och kommuner).

Stärka förutsättningarna för bättre, mer jämlik och mer jämställd hälsa hos personer med funktionsnedsättning

Inkludera funktionshinderperspektivet i uppföljningar av vaccinacceptans

Folkhälsomyndigheten kartlägger förutsättningarna för vaccinationer mot luftvägsinfektioner bland personer med funktionsnedsättning. Behovsanalysen kan komma att leda till att fördjupad kunskap inhämtas och insatser genomförs. I så fall följs insatserna upp genom att jämföra vaccinationsstatistik i de berörda målgrupperna, före och efter insatserna, och genom att utvärdera effekt och upplevelse av riktade insatser och kommunikation.

Öka kunskapen om hinder och möjligheter för deltagande i cancerscreening för kvinnor med funktionsnedsättning

Folkhälsomyndigheten analyserar svar på frågor från Rivkrafts panel[188] om hinder och möjligheter för att delta i livmoderhals- respektive bröstcancerscreening. Dessa svar följs upp genom fortsatt dialog med intressenter. Genom åtgärden ökar kunskapen om hinder till underlag för att kunna vidta åtgärder för att öka deltagandet i cancerscreening. Aktiviteten har ett tydligt jämställdhetsperspektiv i och med att fokus är på kvinnors hälsa.

[188] MFD. *Undersökningspanelen Rivkraft.* https://www.mfd.se/uppfoljning-och-statistik/undersokningspanelen-rivkraft/. Hämtad 2025-09-23.

Stärka implementeringen av en webbaserad utbildning för ledare av fritidsaktiviteter

Folkhälsomyndigheten stärker arbetet med att implementera den webbaserade utbildningen ”Ledare som lyssnar”, som är riktad till ledare av fritidsaktiviteter.

Folkhälsomyndigheten har ett regeringsuppdrag om att uppdatera en webbutbildning till personer som leder fritidsaktiviteter, med kunskap om och bemötande av barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Uppdraget ska slutredovisas 2027. I det ingår att ta fram ett implementeringsstöd och att undersöka fortsatta utvecklingsbehov för att utbildningen ska vara ändamålsenlig och nå god spridning. Denna aktivitet syftar till att stärka det arbetet.

Följa upp och belysa sambandet mellan funktionsnedsättning, ensamhet och isolering

Folkhälsomyndigheten genomför aktiviteter som bidrar med kunskap och motivation till att öka tillgången till lagstadgade insatser som har som mål att bidra till minskad risk för isolering. I aktiviteten ingår att analysera data från olika datakällor, exempelvis ULF-undersökningen och Hälsa på lika villkor. Folkhälsomyndigheten kommer att samverka med relevanta aktörer för att ta fram och sprida kunskapen**.**

Hälsofrämjande levnadsvanor bland personer med funktionsnedsättning

Folkhälsomyndigheten genomför flera åtgärder för mer hälsofrämjande levnadsvanor bland personer med funktionsnedsättning. Dessa åtgärder innefattar att:

- Identifiera behov av och förutsättningar för ökad rörelse. I ett nästa steg tar myndigheten fram och genomför en plan med aktiviteter och insatser för att stärka arbetssätt som främjar ökad fysisk aktivitet och minskat stillasittande för personer med olika former av funktionsnedsättning.
- Utveckla kunskapsunderlag för att främja fysisk aktivitet och minskat stillasittande bland personer med funktionsnedsättning samt sprida denna kunskap till relevanta aktörer. Exempel på relevanta aktörer är kommuner, regioner, relevanta myndigheter, funktionshindersorganisationer och andra civilsamhällesorganisationer.
- Undersöka deltagande i fritidsaktiviteter bland barn och ungdomar med funktionsnedsättning.
- Undersöka hur Fritidskortet kan ha påverkat fritidsaktiviteter bland barn och ungdomar med funktionsnedsättning.
- I dialog med kommuner kartlägga rutiner och arbete som rör mat på särskilda boenden och gruppbostäder. I aktiviteten ingår att sprida tillgängligt stöd för att främja hälsosamma mat- och rörelsevanor bland vuxna med lindrig eller måttlig utvecklingsstörning, som bor i gruppbostad eller servicebostad.

Aktiviteter och insatser som är kopplade till fysisk aktivitet genomförs i samverkan med kommuner, regioner, civilsamhället och myndigheter inom ramen för Nationell kraftsamling för ökad rörelse under 2026 samt Nationellt kompetenscenter för främjande av fysisk aktivitet under 2026–2031. Aktiviteter och insatser som är kopplade till mat kommer att genomföras av Folkhälsomyndigheten i samverkan med kommuner, regioner, civilsamhället och myndigheter. Förslag till åtgärder för att främja barns och ungas möjligheter att nyttja Fritidskortet lämnas också inom samhällsområdet kultur och fritid.

Öka förutsättningarna för en mer jämlik sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland personer med funktionsnedsättning

Folkhälsomyndigheten genomför följande åtgärder för att främja en jämlik sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) bland personer med funktionsnedsättning. Myndigheten

- tar fram och sprider kunskap om SRHR hos personer med funktionsnedsättning
- följer SRHR hos elever i anpassad grundskola genom fördjupade studier.

Folkhälsomyndigheten följer utvecklingen inom SRHR-området, dels genom fördjupade studier inom ett enskilt sakområde, dels genom befolkningsstudier. I myndighetens befolkningsundersökningar om både ungas och befolkningens sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter ställs frågor om funktionsnedsättning. Myndigheten avser att sammanställa och sprida kunskapen till relevanta aktörer, till exempel professioner som möter personer med funktionsnedsättning.

Myndigheten avser även att genomföra en kartläggande litteraturöversikt om SRHR hos personer med funktionsnedsättning i syfte att få en samlad bild av kunskapsläget, vilken senare kan ligga till grund för ytterligare studier och insatser inom området. I arbetet med den nationella handlingsplanen för SRHR 2023–2033 identifierade Folkhälsomyndigheten att det saknas kunskap om SRHR hos elever i anpassad grundskola. I syfte att stärka kunskapen om hälsa och livsvillkor i en av SRHR-handlingsplanens prioriterade grupper bör en riktad undersökning genomföras bland elever i anpassad skola.

Kartlägga och sprida kunskap om tillgängligheten i olika verksamheter

Socialstyrelsen kartlägger tillgängligheten i olika verksamheter och genomför kunskapshöjande insatser.

Brister i tillgänglighet bidrar väsentligt till ojämlik tillgång till hälso- och sjukvård och vissa stöd från socialtjänsten. Det handlar om att den fysiska miljön inte alltid är framkomlig för personer med nedsatt rörelseförmåga, att personer med grav synnedsättning har svårt att orientera sig i fysiska miljöer och att förutsättningar för att kommunicera saknas för personer med grav hörselnedsättning. Det handlar

också om brister i möjligheter att kommunicera och ta del av information i anpassade format.[189] I detta sammanhang ingår även digital tillgänglighet.

Socialstyrelsen genomför återkommande kartläggningar av tillgängligheten inom olika verksamheter, som bidrar till att synliggöra brister men också framsteg. Exempel på verksamheter är tandvårdsmottagningar, vårdcentraler och skyddade boenden. Att kommunicera dessa resultat bidrar till ökad medvetenhet. Resultaten av kartläggningarna kan även utgöra en viktig grund för behovs- och prioriteringsbedömning av den andra delen, det vill säga kunskapshöjande insatser.

Kartlägga och sprida regionala exempel på patientinformation i anpassade format

Socialstyrelsen identifierar och sprider goda exempel på patientinformation i anpassade format.

Patientens delaktighet utgör en viktig del i såväl hälsofrämjande arbete som hälso- och sjukvård. Flera undersökningar visar att personer med funktionsnedsättning har sämre hälsa än den övriga befolkningen. Att dessa personer görs så delaktiga som möjligt är en angelägen fråga. Vissa regioner har tagit fram patientinformation i anpassade format, till exempel när det gäller screening för bröstcancer. Genom att identifiera och sprida goda exempel på patientinformation i anpassade format kan Socialstyrelsen bidra till ökade förutsättningar för jämlik hälsa för personer med funktionsnedsättning. Åtgärden bidrar också till att förbättra förmågan att skaffa, förstå och använda hälsorelaterad information för att fatta beslut som påverkar den egna hälsan bland personer med funktionsnedsättning. För att åtgärden ska bli hanterbar föreslås att genomförandet fokuserar på några verksamheter i taget. Ett förslag är att i ett första steg fokusera på tandvård, tandhälsa och screening.

Översätta brittiskt självhjälpsmaterial på lättläst om psykisk ohälsa

Socialstyrelsen översätter material om psykisk ohälsa till lättläst svenska samt publicerar och sprider materialet för att stärka förutsättningar för god psykisk hälsa hos personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Personer med funktionsnedsättning skattar ofta sin psykiska hälsa sämre än övrig befolkning.[190] Det blev tydligt under covid-19-pandemin, då personer med

---

[189] Socialstyrelsen (2015). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2015.* Socialstyrelsen (2019). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2019.* Dialoger med funktionshindersrörelsen. Myndighetsgemensam nulägesbedömning.

[190] Se t.ex. SCB (2024). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 2023*. Folkhälsomyndigheten (2020). *Nationella Folkhälsoenkäten 2020 – Hälsa på lika villkor*. MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken.*

intellektuell funktionsnedsättning var en särskilt utsatt grupp.[191] Psykoedukation är en viktig komponent i att stärka den egna psykiska hälsan, liksom den egna kunskapen om lindrigare psykisk ohälsa. Många gånger saknas dock informationsmaterial i anpassade format, exempelvis så kallade självhjälpsmaterial. Universitet i Glasgow har tagit fram flera informationsbroschyrer om psykisk ohälsa på lättläst, som antingen kan användas av personer själva eller tillsammans med personal. Socialstyrelsen har tidigare åtagit sig att översätta dessa[192], men översättningen har dock ännu inte blivit gjord, främst på grund av resursbrist i form av persondagar.

Göra det lättare att hitta kunskapsstöd som rör habiliteringen

Socialstyrelsen utreder möjligheterna att skapa ett tema om habilitering på Kunskapsguiden.

Nationella kunskapsstöd som rör habiliteringen är i nuläget utspridda på olika aktörer och kan vara svåra att hitta. Ett sätt att komma till rätta med denna utmaning är att skapa ett tema för habiliteringen på Kunskapsguiden. På så sätt kan det bli lättare för olika aktörer att hitta aktuellt stöd. Aktiviteten bör inledas med att ytterligare utreda förutsättningarna och behoven, för att säkra genomförbarheten och ändamålsenligheten. Om ett sådant tema skapas på Kunskapsguiden blir även strategisk, riktad kommunikation viktigt. På så sätt ökar förutsättningarna för målgruppernas kännedom om temat och därmed också spridningen av produkterna.

Förbättra möjligheten att samla in data om barn och elever med funktionsnedsättningar

SPSM samlar in och sprider erfarenheter om framgångsrika metoder från specialskolans arbete med insamling av information om elevers mående.

Med metoder och arbetssätt avses exempelvis alternativ och kompletterande kommunikation, anpassat bemötande och bildstöd. Insamlade data berör hälsa och mående samt den sociala miljön. Syftet är att säkerställa att alla elever ges möjlighet att framföra sin röst i elevhälsosamtal och enkäter utifrån sina förutsättningar samt att elever med funktionsnedsättning synliggörs i statistiken. På så sätt går det att få bättre uppföljning av gruppens utveckling och behov.

---

[191] Socialstyrelsen (2021). *Covid-19:s konsekvenser för personer med insatser enligt LSS – Slutrapport.*

[192] Socialstyrelsen (2021). *Covid-19:s konsekvenser för personer med insatser enligt LSS – Slutrapport.*

Öka kunskapen och kompetensen om funktionsnedsättningar och deras konsekvenser

Förbättra kunskapen för bättre tillgång till hälso- och sjukvård och individuella stöd från socialtjänsten

Socialstyrelsen genomför kunskapshöjande insatser om olika funktionsnedsättningar, konsekvenser av dessa och vilka krav dessa ställer på verksamheterna. Åtgärden bör även innefatta begreppet och innehållet i ”funktionsrätt”.

Bristande kunskap hos chefer och personal utgör en bidragande orsak till ojämlik tillgång till hälso- och sjukvård och individuella stöd från socialtjänsten. Det gäller framför allt personal som möter personer med funktionsnedsättning, exempelvis läkare eller sjuksköterskor, men även verksamhetschefer.[193] Det handlar bland annat om bristande kunskap om anpassningar och bemötande, i både hälso- och sjukvårdens och socialtjänstens verksamheter. Kunskapshöjande insatser bedöms därför kunna bidra positivt till målgruppens tillgång till hälso- och sjukvård och individuella stöd från socialtjänsten. Relevanta målgrupper återfinns framför allt i verksamheter som riktar sig till en bredare del av befolkningen, exempelvis primärvård, akutsjukvård, psykiatriska mottagningar och tandvård samt den sociala barn- och ungdomsvården. I aktiviteten kan det bland annat ingå att:

- ta fram ett kortfattat informationsmaterial enligt ovan beskrivning
- publicera informationsmaterialet på Kunskapsguiden
- genomföra strategiska kommunikationsinsatser, det vill säga riktade och uppsökande insatser.

Aktiviteten rör även socialtjänstens verksamhet, i och med att informationsmaterialet även riktar sig till exempelvis skyddade boenden. Aktiviteten genomförs i samråd med civila samhället, vad gäller både innehåll i informationsmaterialet och spridning av det.

Öka kvaliteten och individfokuset i de individuella stöden

Stärka regleringen av kvalitet inom ramen för Socialstyrelsens föreskrifter

Socialstyrelsen utreder möjligheterna att stärka regleringen av kvalitet inom ramen för myndighetens föreskrifter.

---

[193] Socialstyrelsen (2024). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2024. Socialstyrelsen (2025). Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2025.* Dialoger med funktionshindersrörelsen. Myndighetsgemensam nulägesbedömning.

Socialstyrelsen och andra har under flera år konstaterat utmaningar i tillgången till insatser enligt LSS. Utmaningarna handlar bland annat om ökad samlokalisering, både av olika verksamheter och av lägenheter i samma gruppboenden, det vill säga så kallad återinstitutionalisering. Det handlar även om lokala riktlinjer som begränsar tillgången till insatser enligt LSS och om omotiverade tidsbegränsningar i beslut.

Orsakerna till dessa utmaningar är flera, delvis kan det handla om praxis men det kan också handla om lokala prioriteringar. Föreskrifter utgör ett viktigt underlag för såväl kommunernas egna riktlinjer som IVO:s tillsyn. I nuläget finns endast föreskrifter gällande två insatser av tio enligt LSS: bostad med särskild service för barn och unga, och bostad med särskild service för vuxna. Det är därför angeläget att utreda förutsättningarna för att stärka regleringen av LSS inom ramen för Socialstyrelsens föreskrifter. På så sätt kan myndigheten ta ställning till om man har gjort allt inom sitt mandat för att styra mot god kvalitet i verksamheterna.

Genomföra informationssatsningar om funktionshindersfrågor till lokalpolitiker respektive gode män och förvaltare

Socialstyrelsen genomför informationssatsningar om funktionshinderfrågor riktade till lokalpolitiker respektive gode män och förvaltare för att öka kunskapen om LSS.

Socialstyrelsen har under flera år konstaterat att tillgången till insatser enligt LSS blir alltmer begränsad. En av huvudorsakerna till utmaningarna är begränsningar i lokala riktlinjer, bland annat om ålder, insatsernas innehåll och geografiska aspekter. Lokala riktlinjer beslutas vanligen av politiska nämnder. Samtidigt är kunskapen om LSS många gånger begränsad hos lokala politiker. En informationssatsning om LSS riktad till denna målgrupp kan därför bidra till ökad förståelse för LSS, vad som utmärker insatser enligt LSS, konsekvenser av samlokalisering med mera. Vissa utmaningar finns även när det gäller tillgången till insatser enligt SoL, varför informationssatsningen skulle kunna breddas till att omfatta även insatser enligt denna lagstiftning. Delar av informationssatsningen skulle även kunna användas gentemot företrädare, såsom gode män och förvaltare. Denna del behöver i så fall kompletteras med delar som rör självbestämmande. Strategisk spridning och riktad kommunikation kommer att vara en viktig del i denna åtgärd, för att målgrupperna verkligen ska nås.

Minska förekomsten av tvångs- och begränsningsåtgärder och våldsutsatthet

Minimera tvångs- och begränsningsåtgärder

IVO uppmärksammar tvångs- och begränsningsåtgärder i sin tillsyn.

Åtgärden syftar till att minimera tvångs- och begränsningsåtgärder och tillämpning av elbehandling (ECT) och medicinska behandlingar utan samtycke. Aktiviteten omfattar personer med funktionsnedsättning i bostad med särskild

service, på institutioner som drivs av Statens institutionsstyrelse (SiS) och inom sluten psykiatrisk vård. Identifierade brister följs upp genom de tillsynade verksamheternas redovisning, med efterföljande bedömning av IVO om dessa åtgärder är tillräckliga.

Uppmärksamma signaler om våld i boenden för barn med funktionsnedsättning för att säkerställa adekvata åtgärder

IVO säkerställer att signaler om våld uppmärksammas inom tillsynen av boenden för barn med funktionsnedsättning, och ser till att adekvata åtgärder genomförs.

IVO gör varje år en lagstadgad tillsyn av boenden för barn med funktionsnedsättning. Inom ramen för denna tillsyn uppmärksammar myndigheten eventuell utsatthet för våld. Då IVO har ett tydligt patient- och brukarfokus hörs alltid de barn som önskar tala med myndigheten. I den mån det finns utmaningar för IVO att kommunicera med barnen används möjliga andra samtalsstöd såsom exempelvis samtalsmatta eller en utarbetad observationsmetod för att uppmärksamma eventuella brister i omsorgen, utsatthet för våld med mera. Aktiviteten genomförs inom ramen för IVO:s grunduppdrag och innefattar att myndigheten upplyser berörd ledning eller vidtar andra åtgärder. Identifierade brister följs upp genom de tillsynade verksamheternas redovisning, med efterföljande granskning av myndigheten om dessa åtgärder är tillräckliga.

Säkerställa adekvata åtgärder vid upptäckt av våld i gruppbostäder för vuxna

IVO säkerställer återkopplingen och uppföljningen inom tillsynen av gruppbostäder för vuxna, för att se till att adekvata åtgärder genomförs vid upptäckt av våld.

IVO:s tillsyn visar bland annat att vuxna personer som bor i gruppbostäder enligt LSS utsätts för våld i sina boenden och att förekomsten av våld är utbredd. Inom de årliga lagstadgade tillsynerna samt andra eventuellt kommande riskbaserade tillsynsinsatser kommer eventuella signaler om enskildas våldsutsatthet att uppmärksammas. IVO kommer att efterfråga vilket stöd som ansvariga aktörer erbjuder enskilda utsatta. I de fall så sker så kommer patient- och brukarperspektivet beaktas och de personer som kan höras i någon form kommer att höras för att lämna information. Identifierade brister följs upp genom verksamheternas redovisning, med efterföljande bedömning av myndigheten om dessa åtgärder är tillräckliga.

Öka kunskapen om att motverka förekomst av tvångs- och begränsningsåtgärder

Socialstyrelsen genomför kunskapshöjande insatser om tvångs- och begränsningsåtgärder.

Förekomsten av tvångs- och begränsningsåtgärder är fortfarande en av de största utmaningarna inom de individuella stöden enligt LSS och SoL. Det handlar för det mesta om begränsningar såsom lås på kylskåp och låsta dörrar, men även fasthållning och nedläggning förekommer. År 2023 genomförde Socialstyrelsen

och IVO ett gemensamt webbinarium om tvångs- och begränsningsåtgärder, där bland annat resultaten från IVO:s riktade tillsyn presenterades. Ambitionen var att efter webbinariet publicera ett enklare informationsmaterial, bland annat baserat på de frågor som inkom under sändningen. Det gjordes aldrig, men behovet är fortfarande stort. Mer information efterfrågas om bland annat hur verksamheterna kan göra, om hur man kan förebygga utmanande beteenden och om hur samtycke kan inhämtas vid nedsatt beslutsförmåga. Åtgärden genomförs med fördel tillsammans med IVO och i dialog med Socialstyrelsen kompetenscenter för frågor om intellektuell funktionsnedsättning och autism.

Utbildning och livslångt lärande

En bra utbildning ger individen bättre möjligheter på viktiga områden i livet. Den ökar möjligheten till sysselsättning och ekonomisk självständighet, och ger bättre förutsättningar för att delta i demokratiska processer.[194]

Inom samhällsområdet utbildning och livslångt lärande ingår de strategiska myndigheterna Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH), SPSM, Statens skolinspektion, Statens skolverk och Universitetskanslersämbetet (UKÄ). Statens skolverk är också sektorsmyndighet. Dessutom har Folkbildningsrådet ett särskilt uppdrag inom området. I arbetet med att analysera och föreslå åtgärder på området har förutom dessa aktörer även Myndigheten för tillgängliga medier (MTM) deltagit.

Utveckling och utmaningar inom området utbildning och livslångt lärande

Det finns i dag brister i tillgången till inkluderande och likvärdiga lärmiljöer och utbildningar för barn och elever med funktionsnedsättning. Personer med funktionsnedsättning har, om man ser till gruppen som helhet, lägre utbildningsnivå än övriga befolkningen och antalet anmälningar till Diskrimineringsombudsmannen (DO) om diskriminering av elever och studenter med funktionsnedsättning har ökat betydligt.[195] Arbete med stöd och stimulans för barn och elever med funktionsnedsättning i skolväsendet leder inte i tillräcklig utsträckning till att ge dem samma möjligheter till utbildning och livslångt lärande som barn och elever utan funktionsnedsättning har.

I dialogen med civilsamhället lyfts fram att Sverige bör ha FN:s konvention för personer med funktionsnedsättning, och den kritik man fått av FN, som utgångspunkt både när det gäller elevers behov och rättigheter och huvudmännens

[194] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

[195] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

ansvar. Det framhålls att staten behöver se över de strukturer som styr skolan och se till att det finns förutsättningar att tillgodose den enskilda individens behov.[196]

Personer med funktionsnedsättning har lägre utbildningsnivå

Personer med funktionsnedsättning har generellt en lägre utbildningsnivå än den övriga befolkningen. Det är betydligt vanligare att personer med funktionsnedsättning har förgymnasial utbildning som högsta avslutade utbildning. Bland personer 30 år eller äldre uppgick denna andel under 2023 till 24 procent, vilket kan jämföras med 13 procent bland personer utan funktionsnedsättning.[197]

Andelen med gymnasieutbildning som högsta utbildning är relativt lika mellan dessa grupper, men det finns en tydlig skillnad när det gäller andelen som hoppar av en gymnasieutbildning. Bland personer med funktionsnedsättning har 11 procent påbörjat men inte avslutat en gymnasial utbildning, vilket tydligt överstiger andelen för övriga befolkningen om 3 procent.[198] Cirka 27 procent av personer med funktionsnedsättning har en eftergymnasial utbildning. För övriga befolkningen uppgår denna andel till 43 procent.[199]

Skillnader mellan flickor och pojkar och kvinnor och män

Kvinnor med funktionsnedsättning har, liksom kvinnor totalt sett, högre utbildningsnivå än män. Samtidigt uppger flickor med funktionsnedsättning i högre grad än pojkar med funktionsnedsättning att de inte får det stöd som de behöver i skolan, att de möts av negativa attityder från både lärare och elever, och att de känner sig mindre trygga i skolmiljön.[200]

Det är vanligare att flickor med funktionsnedsättning skolkar.[201] I många fall får flickor med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller intellektuell funktionsnedsättning också stöd betydligt senare än pojkar med motsvarande behov. Vidare är avhopp från utbildning vanligare bland kvinnor med funktionsnedsättning. Av kvinnorna med funktionsnedsättning uppger 43 procent

---

[196] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[197] Statistiska centralbyrån (2024). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 2023.*

[198] Statistiska centralbyrån (2024). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 2023.*

[199] Statistiska centralbyrån (2024). *Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) 2023.*

[200] Myndigheten för delaktighet (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

[201] Myndigheten för delaktighet (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

att de någon gång har avbrutit en utbildning, jämfört med 35 procent av männen.[202]

Utmaningar inom förskola och skola

Det finns i dag flera utmaningar i förskolors och skolors verksamhet, bland annat vad gäller universell utformning och anpassningar utifrån de behov som barn och elever med funktionsnedsättning kan ha. I dialogen med civilsamhället har det lyfts fram att det är viktigt att individen har valfrihet när det gäller integrerade skolor och val av utbildning, och att skolan arbetar aktivt för att förebygga social isolering av elever med funktionsnedsättning som går i en integrerad klass. Det framhålls att det finns behov av att stärka skolornas möjligheter att erbjuda en inkluderande och integrerad skolgång, vilket också är i linje med de kommentarer som FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har lämnat till Sverige.[203] FN:s funktionshinderskommitté redovisar farhågor för att utvecklingen inom utbildningsområdet leder till mer segregerande åtgärder.[204]

Skillnader i förskolors verksamhet

Barn och elever med funktionsnedsättning har rätt till likvärdig utbildning i förskolan och på fritidshem, vilket innebär att verksamheterna ska anpassas för att alla barn ska kunna delta och utvecklas i en trygg miljö.[205] Arbetet med att skapa tillgängliga lärmiljöer och stöd och anpassningar fungerar dock inte tillräckligt bra, vilket påverkar gruppens förutsättningar för en likvärdig utbildning negativt.[206] Barn i förskolan som är i behov av stöd uppmärksammas ofta för sent och får individuellt stöd först när beteendet uppfattas som en belastning för gruppen. Barn som är passiva, inte tar del av aktiviteter och inte stör får mer sällan särskilt stöd.[207]

Brister i stöd och likvärdighet i skolan

Genomförda utredningar och uppföljningar visar att det finns flera brister i skolornas stöd till elever med funktionsnedsättning. Skolornas arbete med

---

[202] Myndigheten för delaktighet (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

[203] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[204] MFD (2024). *Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport.*

[205] 8 kap. 9 § skollagen (2010:800).

[206] SPSM (2024). *Barn och elever med funktionsnedsättning missgynnas inom utbildningen*. Intern rapport för SPSM.

[207] Forte – Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (2023). *Forskning i korthet: Förskolans roll för att främja psykisk hälsa.*

pedagogiska utredningar, extra anpassningar och särskilt stöd samt tillgänglighet fungerar inte ändamålsenligt,[208] undervisningen i särskild undervisningsgrupp håller ofta låg kvalitet,[209] och det finns brister i skolornas organisering och i samarbetet mellan lärare, specialpedagoger och elevhälsan.[210]

Liknande iakttagelser har gjorts i uppföljningar från MFD. MFD konstaterar att grundskolor ofta brister i sitt ansvar att skapa en tillgänglig lärmiljö för elever med funktionsnedsättningar, att elevers behov av stödinsatser inte upptäcks i tid och att utredningar tar alltför lång tid.[211] MFD framhåller också att hinder i skolan kan förvandla en potentiell skyddsfaktor till en riskfaktor för barn och unga med funktionsnedsättning genom att kumulativa processer kan skapas där utsattheten förstärks över tid.[212]

Brister vad gäller anpassningar och universell utformning

Skolinspektionens granskningar visar att den pedagogiska, sociala och fysiska lärmiljön behöver bli mer tillgänglig på många skolor.[213] Barn och unga med funktionsnedsättning möter genomgående större hinder än sina jämnåriga i tillgången till en tillgänglig och stödjande skolmiljö. Uppföljningar visar att många elever med funktionsnedsättning saknar nödvändiga anpassningar och stödinsatser, vilket får negativa konsekvenser för deras hälsa, närvaro och skolresultat.[214] Utöver bristande stöd utgör också skolmiljöns fysiska och sociala tillgänglighet hinder för elever med funktionsnedsättning. Enkätstudier visar även

---

[208] Skolinspektionen (2024). *En granskning av skolors arbete med extra anpassningar och särskilt stöd i de obligatoriska skolformerna och i fritidshemmet. Skolinspektionens samlade erfarenhet*. SI 2023:7269.

United Nations (2024). *Committee on the Rights of Persons with Disabilities. Concluding observations on the combined second and third periodic reports of Sweden*.

[209] Skolinspektionen (2024) *Undervisningens kvalitet i särskild undervisningsgrupp. Fokus på årskurs 4–9. Tematisk kvalitetsgranskning*. Dnr 2023:4910.

[210] Skolinspektionen (2024). *Elevens hela dag som utgångpunkt för stöd. Arbetet med extra anpassningar och särskilt stöd i skola och fritidshem. Tematisk kvalitetsgranskning*; Skolinspektionen (2023). *Det specialpedagogiska arbetet för att stödja lärare inom garantin för tidiga stödinsatser. Tematisk kvalitetsgranskning*.

[211] MFD (2024). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2023. Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken*.

[212] MFD (2025). *Brottsförebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning.*

[213] Skolinspektionen (2022). *Skolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter*.

[214] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

att många skolor föreslår att elever ska byta skola i stället för att vidta nödvändiga miljöanpassningar, vilket bidrar till ökad otrygghet och social exkludering.[215]

Mindre trygghet och högre utsatthet för mobbning

I SCB:s senaste undersökning om barns levnadsförhållanden uppger elever med funktionsnedsättning i högre grad att de blir illa behandlade av andra elever och att de trivs sämre i sin klass. Det är också färre i denna grupp som upplever arbetsro i klassrummet, som tycker att de alltid eller för det mesta får hjälp av lärarna och som upplever att de är trygga på raster och i klassrummet.[216] De är också mindre tillfreds med livet, har sämre självskattad hälsa och är oftare utsatta för mobbning. Dessutom är skolstressen mer utbredd.[217]

Elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning får inte tillräckligt stöd

Skolverket framhåller i en rapport från våren 2025 vikten av att prioritera resurser och kompetens för att förbättra situationen för elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och förbättra deras framtid. Skolverket konstaterar att många elever med diagnoser såsom adhd, autism och språkstörning eller liknande utmaningar inte får det stöd som de har rätt till i grundskolan och att bristen på resurser och kompetens utgör hinder för en tillgänglig lärmiljö. Frånvaro uppges vara vanligare bland elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning eller liknande svårigheter än bland andra elever, så tidiga insatser och individuellt anpassade stödåtgärder har avgörande betydelse.[218] Av en rapport från Riksförbundet Attention framgår till exempel att ett av tre barn med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning saknar tillräckliga anpassningar i förskolan för att möta deras individuella behov, vilket också leder till oro hos föräldrarna för barnens övergång från förskolan till förskoleklass.[219]

Skolinspektionen har granskat skolors arbete med att skapa en pedagogiskt, socialt och fysiskt tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Granskningen visar att var tredje skola inte identifierar hinder för

---

[215] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

[216] Statistiska centralbyrån (2024). *Unga med funktionsnedsättning är nedstämda i större utsträckning än jämnåriga:* https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning-och-levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/barn-och-familjestatistik/pong/statistiknyhet/barn--och-familjestatistik-2023/.

[217] Folkhälsomyndigheten (2023). *Barn med funktionsnedsättning – livsvillkor, levnadsvanor och hälsa – Resultat från studien Skolbarns hälsovanor 2021/2022.*

[218] Skolverket (2025). *Grundskolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Enkätstudie till huvudmän och skolenheter*. Rapport 2025:1.

[219] Riksförbundet Attention (2024). *”Vissa pedagoger är riktiga stjärnor. Vissa verkar inte förstå alls.”* Rapporten lanserades i maj 2024 för Attentions projekt Förskolelyftet som har finansierats av Allmänna arvsfonden.

elever i lärmiljön och att två av tre skolor inte utformar undervisningen efter elevernas behov. Personalen identifierar sällan de hinder i lärmiljön som eleverna riskerar att möta och arbetar därmed inte heller för att undanröja dem, och lärarna tar heller inte alltid tar reda på vilka behov elever med neuropsykiatriska svårigheter har. Granskningen visar även att det finns stora kvalitetsskillnader mellan skolorna vad gäller att skapa en tydlig struktur och förutsägbarhet i undervisningen.[220]

Brister i samverkan inom elevhälsoarbetet

Det har konstaterats att samverkan inom elevhälsoarbetet behöver bli bättre, och regeringen också har tillsatt en utredning som bland annat ska föreslå hur samverkan mellan elevhälsan, skolan i övrigt, hälso- och sjukvården och socialtjänsten kan förbättras.[221] I betänkandet ”Sammanhållen god och nära vård för barn och unga” (SOU 2021:34) framhålls bland annat att det finns brister både inom de verksamheter som i första hand tillhandahåller hälsofrämjande och förebyggande insatser, det vill säga primärvårdens aktörer och elevhälsans medicinska insatser, och mellan dessa aktörer och den övriga hälso- och sjukvården som huvudsakligen bistår med vård och behandling.

Dessa brister bekräftas av delbetänkandet från den nu pågående utredningen om en förbättrad elevhälsa, som bland annat redovisar brister i samarbetet med elevhälsans specialpedagogiska kompetenser.[222] Utredningen framhåller att tidiga, adekvata och effektiva stödinsatser är en förutsättning för att alla elever ska ha möjlighet att nå utbildningens mål, men att arbetet med stödinsatserna i nuläget inte fungerar tillfredsställande.[223] Utredningens slutbetänkande ska redovisas senast den 27 november 2025.

Ökat antal elever i anpassade grund- och gymnasieskolan och i specialskolan

Läsåret 2024/25 gick 1,53 procent av alla elever i de obligatoriska skolformerna i anpassad grundskola, vilket utgör en betydande ökning jämfört med det läsår då andelen var som lägst (0,96 procent läsåret 2016/17). Av eleverna var 67 procent pojkar och 33 procent flickor (läsåret 2024/25). Enligt Skolverket sammanfaller denna ökning med en ökning av antalet barn med diagnosen intellektuell funktionsnedsättning. Ökningen av antalet och andelen elever i anpassad

---

[220] Skolinspektionen (2023) *Skolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Fokus på årskurs 7 till 9. Tematisk kvalitetsgranskning.*

[221] Dir. 2024:30.

[222] SOU 2025:44. *Förbättrat stöd i skolan.*

[223] SOU 2025:44. *Förbättrat stöd i skolan*.

grundskola beror främst på att elever tas emot tidigare och således spenderar en längre tid i skolformen.[224]

Elevantalet i den anpassade gymnasieskolan ökade 2024/25 för åttonde läsåret i rad till 7 570 elever.[225] Antalet elever inom komvux som anpassad utbildning uppgick under 2024 till 2 300 på grundläggande nivå och till 1 390 på gymnasial nivå. Komvux som anpassad utbildning på *grundläggande nivå* syftar till att ge vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen i anpassade grundskolan ska ge. Komvux som anpassad utbildning på *gymnasial nivå* syftar till att ge vuxna med intellektuell funktionsnedsättning eller förvärvad hjärnskada kunskaper på en nivå som motsvarar den som utbildningen på nationella program i anpassade gymnasieskolan ska ge.[226]

Läsåret 2024/25 hade specialskolan 790 elever, vilket är en ökning med drygt 3 procent jämfört med föregående läsår. Specialskolan är till för barn som på grund av sin funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller anpassade grundskolan. Skolan ska ge en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt som möjligt motsvarar grundskolans utbildning. Specialskolor finns på sex olika orter i Sverige, och det finns fem regionskolor och fem riksskolor. Regionskolorna tar emot elever som är döva eller har en hörselnedsättning och som inte behöver utbildning vid en riksskola. Riksskolorna finns för elever med olika förutsättningar såsom hörselnedsättning och intellektuell funktionsnedsättning, grav språkstörning och dövblindhet samt elever med synnedsättning och ytterligare funktionsnedsättning.[227]

Folkhögskolor är viktiga för att ge behörighet till högre studier

Folkhögskoleutbildningar erbjuds på grundskolenivå, gymnasienivå och eftergymnasial nivå. Folkhögskolans allmänna kurser ger möjlighet att uppnå grundläggande behörighet till eftergymnasiala studier på yrkeshögskola eller högskola. Under de senaste fem åren har 2 773–3 065 folkhögskoledeltagare årligen uppnått någon av dessa behörigheter.[228] Antalet personer, med och utan funktionsnedsättning, som genom folkhögskolestudier skaffar sig behörighet har ökat stadigt över tid. År 2024 utgjorde personer med funktionsnedsättning

---

[224] Skolverket (2025:10). *Den ökade andelen elever i anpassad grundskola*.

[225] Skolverket (2025). *Elever i anpassade gymnasieskolan. Läsåret 2024/25.*

[226] Skolverket (2025). *Elever och studieresultat i kommunal vuxenutbildning 2024.*

[227] Skolverket (2025). *Elever i specialskolan. Läsåret 2024/25.*

[228] Statistiska Centralbyrån (2025). *Antal deltagare i folkhögskolekurser som uppnått behörighet på allmän kurs efter kön, typ av behörighet, region där utbildningen bedrivs 2020–2024*. [Dataset] (Hämtat 2025-10-16).

48 procent av dem som uppnått behörighet.[229] Fler kvinnor än män uppnår grundläggande behörighet genom folkhögskolans allmänna kurser, oavsett om de har en funktionsnedsättning eller inte.[230]

Folkhögskolans yrkesinriktade särskilda kurser har betydelse för kompetensförsörjningen i Sverige. Av deltagarna som slutför en yrkesinriktad utbildning är 58 procent etablerade på arbetsmarknaden efter tre år och ytterligare 17 procent studerar, totalt 75 procent. För deltagare med funktionsnedsättning som slutfört utbildningen är andelen i etablering efter tre år 49 procent och ytterligare 17 procent studerar, totalt 66 procent.[231] Deltagare med funktionsnedsättning fullföljer i högre grad sina studier än övriga, men har en svagare etablering på arbetsmarknaden. Det tyder på att stödet under utbildningen fungerar men att stödet vid övergången till arbetsmarknaden eller högre studier behöver stärkas.

Ökat antal ansökningar om stöd vid högskolor och inom yrkeshögskolan

Studenter på universitet och högskolor som har en varaktig funktionsnedsättning kan ansöka om riktat pedagogiskt stöd, vilket innebär att anpassningar görs utifrån studentens funktionsnedsättning. Under 2023 fick knappt 33 000 studenter riktat pedagogiskt stöd, vilket utgör cirka 7 procent av landets studenter. Av dessa var 70 procent kvinnor och 30 procent män. Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning var det område som ökade mest jämfört med föregående år, medan dyslexi eller specifika läs- och skrivsvårigheter var det största området.

År 2013 fick cirka 9 900 studenter pedagogiskt stöd, vilket innebär en dryg tredubbling av antalet studenter med stödbehov på tio år. Av UKÄ:s rapportering framgår att det inte är orimligt att tro att stora skillnader mellan och inom lärosäten skapar en oförutsägbar situation för studenter i behov av stöd när de byter lärosäte eller utbildning inom ett lärosäte. Detta riskerar att försvåra studierna för dessa studenter och kan bidra till att skapa olika förutsättningar.[232]

---

[229] Folkbildningsrådet (2025). *Folkbildningens betydelse för samhället 2024 – Folkbildningsrådets samlade bedömning*.

[230] Statistiska centralbyrån (2025). *Antal deltagare som fått behörighet till eftergymnasiala studier från folkhögskolans allmänna kurser efter kön, ålder, nationell bakgrund, funktionsnedsättning 2019–2022.* [Dataset] (Hämtat 2025-10-16).

[231] Folkbildningsrådet (2025). *Promemoria: Vägen vidare – vad händer med deltagarna efter folkhögskolan?*

[232] UKÄ (2025). *Stöd till studenter med funktionsnedsättning - En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor*. UKÄ (2024). *Stöd till studenter med funktionsnedsättning - En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor.*

Utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan kan ansöka om bidrag för kostnader för särskilt pedagogiskt stöd hos Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH). Under 2024 tog MYH emot nästan 700 ansökningar, vilket motsvarar en ökning med cirka 30 procent sedan föregående år. Av de beviljade stöden avsåg drygt en tredjedel stöd till manliga studerande. De vanligaste stödinsatserna var mentorstöd av pedagog, anteckningsstöd och anpassade examinationer.[233]

Ansträngd ekonomi påverkar

Genomgången av utmaningar på området visar att den ekonomiska situationen inom skolväsendet på flera sätt är ansträngd, som följd av den ekonomiska lågkonjunkturen i svensk ekonomi, vilket påverkar skolsituationen för elever med funktionsnedsättning. I en rapport om lärares syn på nedskärningar i skolan framhåller fackförbundet Sveriges Lärare att omfattande nedskärningar hotar elevernas utbildningsmöjligheter och lärarnas arbetsmiljö. Åtta av tio lärare bedömer att nedskärningarna kommer att leda till att elevernas kunskaper försämras, medan sju av tio förutser sämre studiero och ökad psykisk ohälsa bland eleverna.[234]

Den ekonomiska situationen är ansträngd för det riktade pedagogiska stödet vid högskolor och universitet, med stora skillnader mellan lärosätena.[235] Även folkhögskolor har en mycket ansträngd ekonomi, samtidigt som andelen deltagare med funktionsnedsättningar ökar.[236] Antalet platser på folkhögskola har minskat totalt över tid, samtidigt som utbildningsanordnarna har allt svårare att ta emot och ge adekvata anpassningar till personer med mer omfattande stödbehov på grund av funktionsnedsättning. Under senare år har flera folkhögskolor lagt ner både kurser som är inriktade till specifika grupper och kurser riktade generellt till deltagare med stora behov av stöd.[237] I budgetpropositionen för 2026 föreslår regeringen två satsningar på folkhögskolans verksamhet för personer med

---

[233] Uppgifter från MYH.

[234] Sveriges lärare (2023). *”Döden för svenska skolan.”* En rapport om lärares syn på nedskärningarna och deras konsekvenser.

[235] UKÄ (2024). *Stöd till studenter med funktionsnedsättning - En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor.*

[236] Folkbildningsrådet. *Budgetunderlag 2026–2028.* Sveriges folkhögskolor. https://www.sverigesfolkhogskolor.se/nyheter/satsning-pa-folkhogskola-foreslas-i-folkbildningsradets-budgetunderlag/.

[237] Folkbildningsrådet (2025). *Folkbildningens betydelse i samhället 2024*. Folkbildningsrådet (2025) *Nedskärningarnas konsekvenser.*

funktionsnedsättningar, vilka omfattar ett medelstillskott om ytterligare 66 miljoner till folkhögskolan 2026.[238]

Brister i kunskap om effekter av genomförda reformer och omvärldsförändringar

Genomgången av utmaningar på området visar också att det finns kunskapsbrister om hur stödbehoven hos elever med funktionsnedsättning omhändertas inom skolväsendet och om vilka styrande åtgärder som på ett effektivt sätt skulle kunna förbättra förutsättningarna för delaktighet och goda skolresultat för individer i gruppen. Som exempel kan nämnas att det saknas närmare kunskap om hur tekniska framsteg kan påverka utvecklingen och ge nya möjligheter till anpassningar och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning, liksom kunskap om hur behoven av stöd omhändertas som följd av ökningen av antalet elever med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

Förslag till åtgärder inom området utbildning och livslångt lärande

Som framgår av redovisningen av utvecklingen på området finns det flera brister som motiverar åtgärder. För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

- utveckla stödet och vägledningen
- förbättra hanteringen av bidrag
- utveckla arbetet med sektorsansvar
- öka involveringen av elever med funktionsnedsättning
- förbättra uppföljningen.

Skola är också ett av de teman som ingår i MFD:s arbete med regeringsuppdraget om att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken, se vidare kapitlet om regioner och kommuner (åtgärdsområde 3).

Utveckla stöd och vägledning

Förvalta och justera stödmaterial och kompetenshöjande insatser

Skolverket förvaltar och justerar vid behov befintligt stödmaterial och befintliga kompetenshöjande insatser för pedagogisk personal, elevhälsans personal, skolledning samt huvudman med hänsyn till kommande reformer inom skolområdet samt förändringar av regelverket om elevhälsan och

[238] Folkbildningsrådet. https://folkbildningsradet.se/om-folkbildningsradet/aktuellt/nyheter/2025/budgetsatsningar-pa-folkhogskolans-deltagare-med-funktionsnedsattning/.

stödbestämmelserna i skolväsendet. Detta inbegriper stöd gällande universell utformning.

Ta fram guide till målgrupperna i att hitta och använda kompetenshöjande material

Skolverket tar fram och underhåller löpande en guide för målgrupperna i att välja lämplig kompetenshöjande insats eller stöd från myndigheten som gynnar barn och elever med funktionsnedsättning bland de material och utbildningar som finns tillgängliga hos myndigheten. Detta för att stärka kompetens och därigenom kunna erbjuda barn, elever och studerande en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Skolverket samråder med SPSM i åtgärden, för att ge målgrupperna en tydlig bild av vad de respektive myndigheterna erbjuder. Skolverket ska också ta hänsyn till vad andra myndigheter erbjuder.

Informera om tillgänglig arbetsmiljö och universell utformning

Skolverket arbetar för att tillgängliggöra information och stödmaterial om universell utformning så att det når målgrupperna, det vill säga lärare, rektorer, övrig skolpersonal och huvudmän, på ett tydligare sätt än i dag. Detta bidrar till arbetet med en tillgänglig och fungerande arbetsmiljö i skolan för alla, oavsett funktionsförmåga.

Ta fram verksamhetsnära stöd för att främja delaktighet i förskolan och skolan

SPSM ger stöd för att främja delaktighet i förskolan och skolan. Sambandet mellan upplevd delaktighet, välmående och lärande är sedan länge väl etablerat. Flera studier visar att barns upplevda delaktighet har stor betydelse för hälsa och lärande. Skolinspektionens granskningar och andra rapporter visar att delaktigheten för elever med funktionsnedsättning i skolan har stora brister.[239] Skolor behöver fortsatt konkret stöd i att omsätta delaktighetsarbetet i praktiken. Även i arbetet med tillgängliga lärmiljöer är barns och elevers perspektiv viktigt. Tillgänglighet möjliggör delaktighet och lärande för alla barn och elever.

Öka kvaliteten i utredningar och stöd

SPSM genomför åtgärder för att förbättra förutsättningarna för en god kvalitet i stödet till elever med funktionsnedsättning:

- SPSM stärker stödinsatser till specialpedagoger, speciallärare och elevhälsans personal för att höja kvaliteten i pedagogiska utredningar, så att det särskilda stödet ska motsvara det behov som elever har i utbildningen.
- SPSM ger och sprider utbildning till rektorer och huvudmän om ledning och utveckling av det specialpedagogiska arbetet på förskolor och skolor samt i elevhälsoarbetet, i syfte att öka förskolors och skolors kapacitet och deras

[239] Se t.ex. Skolinspektionen (2023) *Skolors arbete för en tillgänglig lärmiljö för elever med neuropsykiatriska svårigheter. Fokus på årskurs 7 till 9. Tematisk kvalitetsgranskning.*

förmåga att möta de behov och förutsättningar som barn och elever med funktionsnedsättning har.
- SPSM erbjuder information till lärosätenas utbildningar om hur lärmiljön kan utformas så att alla kan delta i utbildningen på ett likvärdigt sätt.

Sprida kunskap till stöd för etablering efter avslutade folkhögskolestudier

Folkbildningsrådet planerar att, i samverkan med Folkbildningsrådets medlemsorganisationer, Rörelsefolkhögskolornas intresseorganisation och Offentligägda folkhögskolors intresseorganisation, sprida kunskap om arbetsmetoder och samverkansformer från folkhögskolor som medverkat i ett ESF-projekt kallat Vägen vars syfte är att stödja människor till arbete och vidare studier efter folkhögskolan. Detta sker exempelvis genom en kunskapsbank riktad till alla folkhögskolor. Det handlar om att sprida metodutveckling som stärker deltagaren att slutföra allmän kurs samt etablera sig i arbete eller fortsatta studier.

Sprida kunskap om framgångsfaktorer för deltagare med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa vid studier på folkhögskola

En pågående studie om möjligheter på folkhögskola för deltagare med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa som genomförs i samverkan med MFD kommer att vara klar 2026. Folkbildningsrådet kommer därefter att i samverkan med MFD sprida kunskap till offentliga och andra aktörer om möjligheterna med folkhögskolestudier för målgruppen när det gäller hälsa, att bygga kapacitet och att komma vidare mot sysselsättning.

Vid behov utveckla vägledning och stöd till folkhögskolor och studieförbund

Folkbildningsrådet överväger att med utgångspunkt i genomförda utvärderingar och annan uppföljning se över behovet av förbättrad vägledning till folkhögskolor, men också studieförbund, när det gäller att tydliggöra anordnarnas ansvar för icke-diskriminering och för att åtgärda bristande tillgänglighet.

Utveckla arbetet med studiemotiverande folkhögskolekurs

Folkbildningsrådet och Arbetsförmedlingen utvecklar arbetsmarknadsinsatsen studiemotiverande folkhögskolekurs. Målet med insatsen är att den ännu bättre än idag ska nå och motivera den som saknar grundläggande behörighet att påbörja eller återuppta reguljära studier på grundläggande eller gymnasial nivå. I denna insats finns många deltagare med funktionsnedsättning, som också kan få förlängd deltagartid. Detta arbete beräknas var klart under 2026, men redan nu har regeringen gått vidare med att förlänga insatsen också för deltagare med behov av språkstöd.

Utveckla nya metoder för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden

Genom pågående projekt[240] utvecklar Folkbildningsrådet, tillsammans med folkhögskolor, nya modeller och metoder för att personer som står långt från arbetsmarknaden eller som varken arbetar eller studerar ska bli behöriga och ta sig vidare mot etablering. Många av dessa är personer med funktionsnedsättning, som har haft stora utmaningar att slutföra gymnasiet eller komma vidare till arbete.

Folkbildningsrådet planerar att fortsatt söka och bedriva ESF-projekt med inriktning på folkhögskolans och studieförbundens möjligheter och metoder när det gäller att möta individer som står långt ifrån utbildning och arbete.

Fortsätta arbetet för ett väl fungerande särskilt pedagogiskt stöd

Det löpande arbetet med funktionshinderpolitiken hos MYH handlar framför allt om möjligheter till särskilt pedagogiskt stöd. Detta är ett stöd som kan lämnas till studerande med funktionsnedsättning efter ansökan från utbildningsanordnare. För att underlätta för anordnarna att söka och få detta stöd har myndigheten digitaliserat ansökan och nyligen gjort förändringar i ersättningsmodellen som underlättar den administrativa hanteringen för anordnare. I övrigt tar myndigheten hänsyn till funktionsnedsättning i sina olika arbetsprocesser. Exempelvis ingår funktionshinderperspektivet i myndighetens tillsyn och kvalitetsgranskning. MYH arbetar också kontinuerligt med att tillgänglighetsanpassa sina webbsidor och ta fram stödmaterial för tillgänglig utbildning.

Förbättra hanteringen av bidrag

Översyn av statsbidragssystemet för folkhögskolor

En översyn pågår av statsbidragssystemet för folkhögskolor. Folkbildningsrådet avser som en del av detta att se över behovet av förtydliganden med villkor och indikatorer, uppföljning och vägledning till folkhögskolor, bland annat vad gäller om verksamheten är tillgänglig och inkluderande för personer med funktionsnedsättning och om det bedrivs ett systematiskt tillgänglighetsarbete. Det nya statsbidragssystemet avses att beslutas under andra halvåret 2026, och gälla från och med 2027.

Ny fördelningsmodell för förstärkningsbidraget till folkhögskolor

Folkbildningsrådet beslutade under hösten 2025 om en ny fördelningsmodell för förstärkningsbidrag till folkhögskolor för extra pedagogisk resurs i verksamheter med deltagare med särskilda behov på grund av funktionsnedsättning. Syftet är att bidraget ska nå större träffsäkerhet och bättre effekt, tillsammans med större transparens och ökad förutsebarhet. En generell pott fördelas till allmän kurs, där en hög andel av deltagarna har en funktionsnedsättning. Därutöver kan skolor

[240] Folkbildningsrådets pågående ESF-projekt VÄGEN och FolkisUng. Preliminära resultat.

söka särskilt förstärkningsbidrag för kurser med deltagare som har omfattande och varaktiga stödbehov. De nya villkoren planeras gälla från och med 2027. Under 2026 inleds arbetet med att förbereda skolorna på förändringen och att utveckla uppföljningen av förstärkningsbidragets användning.

Utveckla arbetet med sektorsansvar

Förstärka och konkretisera sektorsansvaret

Skolverket har identifierat att det finns utvecklingsbehov i arbetet som sektorsansvarig myndighet för skolväsendet. Skolverket förstärker arbetet med sektorsansvaret för skolväsendet och tar fram en konkret strategi för hur myndigheten ska arbeta med sitt sektorsansvar för funktionshinderfrågor. Strategin ska samverkas med SPSM, som utifrån sin myndighetsfunktion ansvarar för vissa uppgifter inom sektorn. Strategin ska innehålla uppföljningsbara konkreta mål.

Det saknas en sektorsansvarig myndighet för folkbildning, yrkeshögskoleutbildning och högskole- och universitetsutbildning. Ett sektorsansvar för denna del av utbildningsområdet kan innebära fördelar i form av sektorsråd eller plattformar och kanaler för samarbete. Vad ett sådant sektorsansvar skulle innebära för styrningen och genomförandet av funktionshinderpolitiken bör dock ses över i särskild ordning och i samband med en större genomlysning av vad sektorsansvaret innebär, i likhet med vad Riksrevisionen föreslår i sin granskning av sektorsansvariga myndigheter.

I sin rapport från 2024 om sektorsansvaret inom funktionshinderspolitiken rekommenderar Riksrevisionen att regeringen ser över om myndigheter för fler sektorer ska tilldelas ett sektorsansvar inom funktionshinderspolitiken.[241] Regeringen anger i sin skrivelse till riksdagen, med anledning av Riksrevisionens rapport, att regeringen delar Riksrevisionens bedömning att det kan finnas anledning att ge fler myndigheter ett sektorsansvar. Regeringen anser dock att ett sådant övervägande måste föregås av en analys av den roll som de befintliga sektorsmyndigheterna kan eller bör ha för att vara ett verkningsfullt styrmedel för funktionshinderspolitiken.[242]

---

[241] Riksrevisionen (2024). *Från vision till verklighet – sektorsansvaret i funktionshinderspolitiken.* (RiR 2024:22).

[242] Regeringens skrivelse 2024/25:147. *Riksrevisionens rapport om sektorsansvaret i funktionshinderspolitiken*.

Öka involvering av elever med funktionsnedsättning

Förstärka arbetet med aktiv involvering

Skolverket förstärker arbetet med aktiv involvering av barn och elever, där personer med funktionsnedsättning ingår som en självklar del.

Genom involvering av barn och elever med funktionsnedsättning i frågor som rör deras utbildning skapas möjlighet till kunskapsutbyte i syfte att öka kunskap om förutsättningar och behov hos barn, elever och studerande med funktionsnedsättning samt bidra till att effektiva stödinsatser kan tas fram.

Det kan handla om inrättandet av permanenta barn- och ungdomsråd eller särskilda referensgrupper i samband med specifika insatser eller uppdrag. Syftet med referensarbetet är att höja kunskapen och inhämta synpunkter som ett medel för att myndighetens stöd och implementering av reformer hos målgrupperna utformas på ett mer ändamålsenligt sätt. Skolverket ska i detta arbete samråda med SPSM och andra relevanta aktörer och myndigheter.

Förbättra uppföljningen inom utbildningsväsendet

Ta fram förslag på ett standardiserat självskattningsmått

SCB ansvarar för att, i samarbete med SPSM, ta fram ett förslag till standardiserat självskattningsmått om funktionsnedsättning som kan användas i befintliga och nya enkäter till elever. Genom att kunna urskilja elever med funktionsnedsättning i svarsunderlagen blir det möjligt att ta del av erfarenheter från elever med funktionsnedsättning. I arbetet bör synpunkter tas in från myndigheter som i nuläget genomför enkäter där självskattningen kan bli aktuell.

Följa upp behovet av och tillgången till tillgängliga läroböcker, läromedel, lärverktyg och tillgänglig kurslitteratur

MTM samarbetar med SPSM för att systematiskt följa upp behovet av och tillgången till tillgängliga läroböcker, läromedel, lärverktyg och tillgänglig kurslitteratur, i likhet med det regeringsuppdrag som MTM och SPSM fick 2017.[243]

Stora och snabba förändringar – såväl politiska och juridiska som digitala och tekniska – påverkar skolan och förutsättningarna för tillgänglig och kvalitativ undervisning. Regelbunden och systematisk kunskapsinhämtning och omvärldsbevakning är en förutsättning för att ansvariga myndigheter ska kunna

[243] MTM. *Uppdrag till MTM från regeringen att göra en översyn av tillgången till tillgängliga läromedel från förskola till högskola.* https://www.mtm.se/nyheter/uppdrag-till-mtm-fran-regeringen-att-gora-en-oversyn-av-tillgangen-till-tillgangliga-laromedel-fran-forskola-till-hogskola/. Hämtad 2025-09-23.

bistå huvudmän och skolpersonal med adekvat stöd och kunskap om anpassad litteratur, läromedel och andra lärresurser.

Utvärdera tillgänglighet och inkludering inom studieförbunden

Folkbildningsrådet genomför utvärdering av tillgänglighet och inkludering inom studieförbunden till grund för bedömning av behovet av ytterligare åtgärder.

Införandet av det nya statsbidragssystemet från och med 2025 innebar att riktade medel för tillgänglighetsanpassningar togs bort och att resurser i stället fördelas baserat på studieförbundens åtaganden och indikatorsuppföljningar. Folkbildningsrådet har påbörjat en verksamhetsnära utvärdering av tillgänglighet och inkludering inom studieförbunden som planeras vara klar under 2026. Ett syfte med utvärderingen är att bidra till bedömningar kopplat till kvaliteten om tillgänglighet i det nya statsbidragssystemet. Den syftar även till att ge en bild av studieförbundens arbete med tillgänglighet, såväl universell som genom särskilt stöd, av hur systematiskt arbetet är, vilken kompetens som finns samt vilka hinder som har identifierats.

Folkbildningsrådet ska följa upp resultatet av förändrade villkor och ny modell för förstärkningsbidrag för folkhögskolans deltagare med funktionsnedsättningar. Inom de närmaste åren planeras en utvärdering av förändringens effekter på deltagarnas tillgång till stöd och möjlighet att bedriva studier med likvärdiga förutsättningar som övriga deltagare.

Fördjupa kunskapen om yrkesinriktade utbildningar

Folkbildningsrådet avser att ta fram mer kunskap om folkhögskolornas yrkesinriktade utbildningar, inklusive deltagandet och betydelsen av dessa för personer med funktionsnedsättning. Detta som ett led i att synliggöra och stärka yrkesutbildningen på folkhögskola. Denna studie planeras vara klar under 2026.

Yrkesinriktade särskilda kurser har betydelse för kompetensförsörjningen i Sverige. Deltagare med funktionsnedsättning fullföljer sina studier i högre grad än övriga deltagare, men de har en svagare etablering på arbetsmarknaden. Det tyder på att stödet under utbildningen fungerar men att stödet i övergången till arbetsmarknad eller högre studier behöver stärkas.

Följa upp det fortsatta arbetet med statistik och uppföljning inom området högre utbildning

UKÄ granskar kvaliteten i högre utbildning och forskning och ansvarar för officiell statistik på högskoleområdet. UKÄ har tillsyn över universitet och högskolor, vilket innebär att myndigheten granskar att lärosätena följer de lagar och regler som gäller. UKÄ har också i uppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken inom sitt område. Mot bakgrund av den betydelse som uppföljningen på detta området har för funktionshinderpolitiken finns det skäl att närmare följa UKÄ:s fortsatta arbete och inkludera det i den kommande uppföljningen av handlingsplanen.

Det pågår ett utvecklingsarbete av UKÄ:s enkätundersökning Studentspegeln, som vänder sig till ett stort urval av studenter i högskolan med frågor om deras studiesituation. I utvecklingsarbetet ingår bland annat att se över om denna enkätundersökning kan genomföras med jämnare mellanrum och med större systematik samt inkludera ett funktionshinderperspektiv.

Därutöver finns det behov av att utveckla uppföljningen med hjälp av statistik utifrån ett funktionshinderperspektiv på flera områden, bland annat rörande övergången från gymnasieskola till högskola, genomströmning och etablering på arbetsmarknaden efter avslutade högskolestudier.

Till viss del krävs det dock regeländringar för att kunna utveckla sådan statistik. Bland annat finns behov av att möjliggöra svar om funktionsnedsättning i SCB:s enkätundersökning om gymnasieungdomars studieintresse. Det finns också behov av att UKÄ ska kunna få ta del av uppgifter om riktat pedagogiskt stöd från Nationellt administrations- och informationssystem för samordnare (Nais).

Ytterligare identifierade utvecklings- och utredningsbehov

MFD har, i samarbetet med deltagande myndigheter, identifierat ytterligare behov av utveckling och utredning inom vissa områden. Åtgärder inom dessa områden förutsätter emellertid särskilda regeringsbeslut, och i vissa fall ytterligare överväganden, bland annat i fråga om ansvar för åtgärderna. Om regeringen beslutar att genomföra åtgärder inom dessa områden under strategiperioden föreslås de inkluderas i MFD:s uppföljning av handlingsplanen för funktionshinderpolitiken. I det följande redogörs för dessa ytterligare identifierade utvecklingsområden och möjliga åtgärdsförslag.

Utveckla uppföljningen av måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättning

Skolverket tar ytterligare steg i arbetet med att regelbundet följa upp måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättning, i syfte att förbättra måluppfyllelsen och möjligheterna för eleverna att fullfölja utbildning i gymnasieskolan. Arbetet ska kopplas till Skolverkets uppdrag i myndighetens regleringsbrev för 2025 om att föreslå hur uppgifter från patientregistret kan samköras med de individbaserade uppgifter som Skolverket samlar in i statistikverksamheten, för att följa upp skolgången för elever med funktionsnedsättningar.

Om regeringen genomför den förordningsändring som Skolverket har föreslagit utvecklar Skolverket sin uppföljning av måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättning.[244] Utifrån nuvarande förutsättningar kommer dock en sådan uppföljning endast omfatta de elever som har en registrerad diagnos i

[244] Skolverket (2025). *Uppföljning av elever med funktionsnedsättning. Förslag på samkörning av Socialstyrelsens patientregister med Skolverkets individregister.*

patientregistret. En modell för den uppföljningen utarbetas i samband med att Skolverket börjar arbeta med ett eventuellt kommande uppdrag.

Effektivare stöd till studerande på folkhögskola och yrkeshögskola

Regeringen föreslås besluta om att förändra förordningen (2011:130) med instruktion för SPSM så att SPSM kan ge specialpedagogiskt stöd till folkhögskolor och utbildningsanordnare inom yrkeshögskolan samt till anordnare av konst- och kulturutbildningar inom MYH:s ansvarsområde i enlighet med en tidigare hemställan till regeringen från SPSM, Folkbildningsrådet och MYH. Deltagare med funktionsnedsättning är en växande målgrupp inom folkhögskolan, vilket innebär att behoven av kompetensutveckling, specialpedagogiskt stöd och rådgivning ökar. Såväl Folkbildningsrådet som MYH uppger att det finns behov av att öka skolornas och anordnarnas generella kompetens inom området specialpedagogik med stöd från SPSM.

Öka kunskap om universell utformning i förskolors och skolors fysiska miljö för att skapa tillgängliga lärmiljöer

Av MFD:s genomgång framgår att det finns behov av att utveckla vägledning för att på bättre sätt stödja berörda aktörer i arbetet med att bygga, renovera och utforma förskolor och skolor så att alla med funktionsnedsättning kan vara delaktiga och känna sig trygga i skolmiljön. Boverket föreslås mot denna bakgrund ges i uppdrag att komplettera och uppdatera den befintliga vägledningen ”Gestaltningens möjligheter att bidra till en mer likvärdig utbildning”.[245] En uppdaterad vägledning bör täcka alla aspekter av fysisk miljö, såväl inomhus som utomhus i förskola och skola, såsom lokaler, lekytor, fritidsverksamheter och lokaler för specifika ämnen såsom idrott och slöjd. Uppdraget bör genomföras i samarbete med SPSM och andra berörda aktörer, och bör också omfatta informationsinsatser och spridning av vägledningen. Målgruppen för vägledningen bör vara såväl personal och rektorer som arkitekter, byggherrar och huvudmän.

Översyn av hur rätten till stöd uppfylls för elever med funktionsnedsättning

Med utgångspunkt bland annat från Institutet för mänskliga rättigheters rapportering kan det bedömas finnas skäl att se över hur rätten till ändamålsenliga

[245] Boverket. *Gestaltningens möjligheter att bidra till en mer likvärdig utbildning*. https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/arkitektur-och-gestaltad-livsmiljo/arbetssatt/skolors-miljo/larmiljoer-samhallsbygget/gestaltning-for-okad-likvardighet/. Hämtad 2025-09-23.

och individanpassade stödåtgärder uppfylls för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning i det praktiska arbetet.[246]

Motivet till en sådan översyn är att barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning kan vara i behov av stödåtgärder och därför riskerar att drabbas i större utsträckning än andra när skolverksamheter brister i att ge stöd. FN:s funktionshinderskommitté har också lyft fram att anslagen till skälig anpassning inom utbildning har minskat, exempelvis personlig assistans och stöd till elever med funktionsnedsättning, att lärare och övrig personal har otillräcklig utbildning om rätten till inkluderande utbildning och att insatserna för att utveckla specifika färdigheter och undervisningsmetoder är otillräckliga.[247] Översynen bör komplettera befintlig kunskap på området för att utifrån ett helhetsperspektiv kunna redovisa förekommande brister samt effektiva åtgärder för att komma till rätta med dessa.[248]

Översyn av regler för digital tillgänglighet inom skolväsendet

Mot bakgrund av att det idag råder osäkerhet om samtliga digitala verktyg och tjänster i skolväsendet omfattas av kraven på tillgänglighet i svensk lagstiftning finns det även skäl att göra en översyn av i vilken omfattning de regler som gäller för digital tillgänglighet även gäller inom skolväsendet. Det kan finnas lärverktyg, program och appar som inte omfattas av den nya lagen (2023:254) om vissa produkters och tjänsters tillgänglighet som trädde i kraft i juni 2025 eller av de krav som DOS-lagen, skollagen eller diskrimineringslagen ställer.

Undersökningar av hur det riktade pedagogiska stödet kan användas mer effektivt och jämlikt

Det finns behov av att genomföra en översyn av resursfördelningen, organisationen och formen för det riktade pedagogiska stödet vid högskolor och universitet och det särskilda utbildningsstödet vid folkhögskolor.

I uppdraget bör ingå att se över hur former och kostnader för tolktjänst i utbildningen kan förändras för att göra resursfördelningen mer jämlik och förutsägbar mellan olika lärosäten samt utreda om det finns behov av nationella riktlinjer för det riktade pedagogiska stödet. Bakgrunden till förslaget är den

---

[246] Institutet för mänskliga rättigheter (2024). *Kompletterande information till FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning Inför den andra och tredje gransknings processen avseende Sverige 2024*.

[247] Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. *Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport, artikel 51c och d.* Svensk översättning.

[248] Institutet för mänskliga rättigheter (2024). *Kompletterande information till FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning Inför den andra och tredje gransknings processen avseende Sverige 2024*.

ekonomiskt ansträngda situationen för detta stöd vid högskolor och universitet, med stora skillnader mellan lärosätena. En bidragande orsak till skillnaderna är att utbildningstolkning är en resurskrävande stödform och att behovet av den varierar mellan lärosätena. Systemet upplevs också som komplicerat då två instanser, Stockholms universitet och SPSM, kan ge stöd till lärosätena, och det finns betydande skillnader mellan lärosäten gällande stödets organisering och innehåll.[249]

Informationsinsatser för ökad kännedom om möjligheten till anpassat studiemedel

Det finns behov av informationsinsatser för att göra det mer känt för studenter på högskola och universitet att det finns anpassade studiemedel att söka hos Centrala studiestödsnämnden (CSN), för studenter med funktionsnedsättning. Dessa informationsinsatser bör också inkludera information om att de kan söka pedagogiskt stöd samt att de kan söka stöd via sökvägen Nationellt administrativt informationssystem (Nais).

Det finns också behov av att förbättra möjligheterna att beviljas fullt studiemedel för deltidsstudier redan från början av en kurs eller ett program i syfte att fler med funktionsnedsättning ska våga inleda studier på högskola samt att färre i gruppen ska avbryta sina studier.[250]

Vidare finns behov av att se över finansieringen av studier inom komvux som anpassad utbildning. För personer med intellektuell funktionsnedsättning utgör denna utbildningsform ofta det enda alternativet till fortsatta studier, men den ger inte rätt till studiemedel från CSN. I stället finns möjlighet att ansöka om bidrag från SPSM som har en del begränsningar. Därtill förekommer otydligheter i regelverket för aktivitetsersättning i samband med studier. En översyn av finansieringen är därför angelägen för att sänka trösklarna och möjliggöra studier efter anpassad gymnasieskola.

Arbete och försörjning

Arbetsmarknadspolitiken syftar till att alla människor som kan ska ha möjlighet att delta i arbetslivet. En förankring på arbetsmarknaden och möjlighet till egen försörjning är viktig för att säkerställa individens delaktighet. Socialförsäkringen är utformad för att ge ekonomisk trygghet vid livets olika skeden, till exempel vid nedsatt arbetsförmåga.

Inom samhällsområdet arbete och försörjning ingår de strategiska myndigheterna Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket och Försäkringskassan, som också är

---

[249] UKÄ 2024. *Stöd till studenter med funktionsnedsättning - En kartläggning av det riktade pedagogiska stödet vid universitet och högskolor.*

[250] CSN (2022). *Studiemedel för studerande med funktionsnedsättning – resultat från en ärendegranskning.* CSN diarienr ADM/2022:421.

sektorsmyndigheter. Förutom dessa myndigheter har även Folkbildningsrådet, Skolverket, MYH, SPSM, Svenska ESF-rådet och MUCF deltagit i arbetet med att analysera utmaningar och föreslå åtgärder på området. Arbetsförmedlingen har haft ett särskilt ansvar för att samordna arbetet.

Utveckling och utmaningar inom området arbetsmarknad och försörjning

Personer med funktionsnedsättning behöver i högre grad ges möjligheter på arbetsmarknaden vilket ställer krav på att stödet till, och förutsättningarna för, gruppen utvecklas i flera avseenden. För att motverka utanförskap är det också viktigt med en väl fungerande brygga mellan skola och arbetsliv.

I dialogen med civilsamhället lyfter flera fram att övergången mellan utbildning och arbete är en grundläggande fråga som påverkar mycket annat i livet. Det framhålls också, bland annat, att det saknas en grundläggande trygghet i dagens system, och att det behövs en ökad flexibilitet i ersättningssystemen.[251]

Personer med funktionsnedsättning arbetar i lägre omfattning

Av SCB:s undersökningar om situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024 framgår att 11,8 procent av de tillfrågade svarade att de har en funktionsnedsättning och 8,4 procent bedömer att de har en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Det är en högre andel kvinnor än män som har nedsatt arbetsförmåga, 9,2 procent respektive 7,7 procent.[252]

Vidare visar undersökningen att 53 procent av de svarande med funktionsnedsättning är sysselsatta, vilket är betydligt lägre än i övriga befolkningen där 80 procent är sysselsatta. Sysselsättningen är dessutom lägre bland personer med funktionsnedsättning och nedsatt arbetsförmåga, 46 procent jämfört med 75 procent bland personer med funktionsnedsätting utan nedsatt arbetsförmåga. Det finns inga skillnader i sysselsättning mellan kvinnor och män med funktionsnedsättning. Arbetslösheten 2024 var också högre hos personer med funktionsnedsättning, 18 procent, jämfört med 8 procent i den övriga befolkningen. Det finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan kvinnor och

[251] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[252] SCB (2024). *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024.*

män vad gäller arbetslöshet, varken för personer med funktionsnedsättning eller för övriga i befolkningen.[253]

Personer med funktionsnedsättning möter hinder i arbetslivet

Samhällets insatser för att säkerställa rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning behöver vara flera och av olika art för att tillgodose skilda behov.[254] Resultaten från SCB:s undersökning från 2023 visar att 17 procent av de sysselsatta med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga upplever att de inte får det stöd och de anpassningsåtgärder som de behöver.[255]

Det finns flera indikationer på att personer med funktionsnedsättning möter hinder i arbetslivet.[256] Exempelvis är personer med funktionsnedsättning i mindre utsträckning nöjda med sina arbeten och upplever oftare att de är utmattade efter arbetet, viket framför allt gäller för kvinnor. Det finns även en större oro för att förlora arbetet.[257] Unga med funktionsnedsättning har också fast anställning i lägre utsträckning än unga utan funktionsnedsättning.[258]

Personer med funktionsnedsättning upplever sig i högre utsträckning vara diskriminerade och utsatta för kränkande särbehandling i arbetslivet jämfört med den övriga befolkningen.[259] Arbetsgivares negativa attityder påverkar anställningsmöjligheterna för personer med funktionsnedsättning, och kvinnor drabbas oftare än män av diskriminering i arbetslivet. En tredjedel av kvinnorna, jämfört med en dryg femtedel av männen, uppger att de har utsatts för

---

[253] SCB (2024). *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning 2024.*

[254] MFD (2023), *Uppföljning av funktionshinderspolitiken: Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2022*. MFD (2024), *Uppföljning av funktionshinderspolitiken: Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken 2023*.

[255] Statistiska centralbyrån (2023), *Situationen på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.*

[256] Myndigheten för arbetsmiljökunskap (2025), *Funktionsnedsättning och arbetsmiljö. Kunskapssammanställning 2025:1*; Kansliet för hållbart arbetsliv (2022), *Delrapport – Kansliet för hållbart arbetsliv.* Försäkringskassan. *Att få och behålla ett arbete (Forskarrapport 2024:2)*.

[257] Kansliet för hållbart arbetsliv (2022). *Delrapport – Kansliet för hållbart arbetsliv.*

[258] Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor (2017). *Unga med funktionsnedsättning (fokus17:2)*.

[259] Kansliet för hållbart arbetsliv (2022), *Delrapport – Kansliet för hållbart arbetsliv*.

diskriminering i arbetslivet. Vanligast är att ha mött negativa attityder från arbetsgivare.[260]

I dialogen med civilsamhället har det lyfts fram att det generellt finns en låg förståelse för lagstadgade tillgänglighetskrav på arbetsplatser. Det framhålls att lagen är ett bra verktyg för att motverka diskriminering och att man bör stärka lagkraven på tillgänglighet, men att utmaningen också är att lagstiftningen ska efterlevas, vilket den ofta inte gör. Många deltagare uttrycker att arbetsgivare behöver mer kunskap om funktionsnedsättningar och anpassningar.[261]

Brister i det arbetsmarknadspolitiska stödet till personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga

Arbetssökande med funktionsnedsättning har möjlighet att ta del av samtliga insatser hos Arbetsförmedlingen, varav ett flertal särskilt riktas till arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.[262] En viktig förutsättning är att en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga tidigt identifieras så att de arbetssökande som har sådan nedsatt arbetsförmåga ges möjlighet att nyttja de särskilda insatserna utifrån sina behov. Insatserna förstärker stödet till arbetssökande och möjligheten till förankring på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingen har identifierat utmaningar gällande tidig identifiering av arbetssökande och vidtagit åtgärder för att korta tid till identifiering av funktionsnedsättning och stöd genom insats.

Arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är överrepresenterade i gruppen långtidsarbetslösa

Cirka 60 000 inskrivna arbetslösa på Arbetsförmedlingen uppskattas ha en registrerad funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, vilket utgör cirka 16 procent av samtliga arbetslösa. Arbetsförmedlingen har i en återrapport som beskriver behoven hos långtidsarbetslösa kunnat konstatera att arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är tydligt överrepresenterade i målgruppen långtidsarbetslösa, och att andelen med funktionsnedsättning ökar ju längre den arbetssökande är inskriven på Arbetsförmedlingen.[263]

---

[260] Jämställdhetsmyndigheten (2019). *Ekonomisk jämställdhet för kvinnor med funktionsnedsättning (2019:5).*

[261] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[262] 11 § förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

[263] Arbetsförmedlingen (2023). *Behov hos långtidsarbetslösa som står särskilt långt från arbetsmarknaden.*

För att Arbetsförmedlingen så tidigt som möjligt ska kunna gå in med rätt stöd är det viktigt att identifiera funktionsnedsättning. Stödet ska därefter utformas utifrån individens behov, vilket klargörs genom den arbetsmarknadspolitiska bedömningen. Stödet kan bestå av ett antal olika insatser utifrån bedömt behov. En del av dessa insatser är specifikt riktade till arbetssökande med nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning.[264] Dessa syftar till att tillvarata den arbetssökandes kompetens och därmed öka möjligheterna att finna, få och behålla ett arbete. Insatserna ska också bidra till att öka arbetsgivarnas förutsättningar för att rekrytera. Arbetsförmedlingen har, såväl 2024 som 2025, fått i uppdrag av regeringen att fortsätta det utvecklingsarbete som myndigheten påbörjat med att korta tid till identifiering av funktionsnedsättning.[265]

Identifierade brister i stödet till arbetssökande med funktionsnedsättning

Flera brister har identifierats i stödet till arbetssökande med funktionsnedsättning. Många personer med funktionsnedsättning anger i MFD:s undersökningspanel Rivkraft att det helt saknas möjligheter att få stöd. De framhåller att behovet av personligt stöd är stort och ger som exempel en särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd (SIUS) eller en coach. Flera nämner också att attityderna hos arbetsgivare behöver förändras och att stödet från myndigheter måste fungera i praktiken.[266] Många av respondenterna efterfrågar också mer flexibla arbetstider, möjlighet att jobba hemifrån och anpassade arbetsuppgifter.

Riksrevisionen framhåller i en granskning av Arbetsförmedlingen från våren 2025, som avsåg verksamheten under perioden 2013–2024, att det finns betydande brister i stödet till personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Handläggningstiderna är långa och var tionde person får vänta i över tre år på att få sin funktionsnedsättning identifierad, vilket är en förutsättning för att kunna få vissa insatser. Hälften av dem som har fått en funktionsnedsättning identifierad saknar varaktiga insatser eller aktiviteter. De särskilda insatser som är reserverade för målgruppen används dessutom i liten utsträckning. Endast tre av tio får del av insatserna inom två år från inskrivning, och oftast går de budgeterade medlen inte åt. Riksrevisionen framhåller i sin granskning att en identifiering inte heller garanterar att ändamålsenliga insatser sätts in.[267] Vidare framhåller Riksrevisionen, bland annat, att det finns relativt få studier om hur arbetsmarknadspolitiska insatser eller effekter av olika satsningar

---

[264] Förordningen (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

[265] Försäkringskassan (2024). *Att få och behålla ett arbete*. (Forskarrapport 2024:2).

[266] MFD (2025). *Resultat från enkäten december 2024 som omfattade frågor om arbetsmarknad.*

[267] Riksrevisionen (2025). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning.*

påverkar personer med funktionsnedsättning samt om syftet med de arbetsmarknadspolitiska programmen uppfylls.[268]

I sammanhanget ska samtidigt framhållas att en funktionsnedsättning kan uppstå under inskrivningstiden, vilket måttet tid till identifiering inte tar hänsyn till.[269] Processen för identifiering består inte heller endast av väntan, utan det behövs i många fall utföras ett arbete för att kunna identifiera funktionsnedsättning, exempelvis för att klargöra arbetsförutsättningarna. I vissa fall går det också relativt fort att identifiera funktionsnedsättning. Exempelvis tog det en till tre månader från inskrivning till identifiering i 28 procent av fallen under 2019–2024.[270] Arbetsförmedlingen har också vidtagit åtgärder för att korta tiden till identifiering av funktionsnedsättning och stöd genom insats.

Framgångsfaktorer för att stärka förutsättningarna på arbetsmarknaden

Svenska ESF-rådet arbetar inom sitt förvaltande uppdrag för att individer med en svag ställning på arbetsmarknaden ska stärka sina förutsättningar på arbetsmarknaden. Personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är en av dessa grupper. Det finns flera insatser som har prövats inom Europeiska socialfondens projekt och som visat sig ha positiv effekt för att stärka och underlätta övergång till arbete för personer med funktionsnedsättning. Som exempel kan nämnas metoder och arbetssätt som bygger på bland annat case management, individanpassat stöd och SIUS.[271]

Dessutom har förstärkta förmedlingsinsatser gett positiva effekter för flera grupper som befinner sig långt ifrån arbetsmarknaden, exempelvis kortutbildade,

---

[268] Riksrevisionen (2025). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning.*

[269] Måttet avser tid från inskrivning till identifiering av funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

[270] Arbetsförmedlingen (2024). *Identifiering och bedömning av arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Återrapport år 2024.*

[271] Socialstyrelsen. *Case management.* https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/case-management/. Hämtad 2025-11-19. Arbetsförmedlingen. *Särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd – SIUS.* https://arbetsformedlingen.se/for-arbetssokande/extra-stod/stod-a-o/sarskild-stodperson-for-introduktions--och-uppfoljningsstod---sius. Hämtad 2025-11-19. Socialstyrelsen. *IPS (Individanpassat stöd till arbete)*. https://www.socialstyrelsen.se/kunskapsstod-och-regler/omraden/evidensbaserad-praktik/metodguiden/individanpassat-stod-till-arbete/. Hämtad 2025-11-19. Socialförsäkringsrapport 2017:5. *Effektutvärdering av insatser för unga med aktivitetsersättning.* Egebark, J., Ornstein, P. och Rödin, M. (2023). Matchningsinsatser för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden – lärdomar från tre randomiserade försöksverksamheter. *Ekonomisk debatt*, nr 5 2023, årgång 51.

nyanlända och arbetssökande med funktionsnedsättning.[272] Även yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning har påvisat positiva effekter.[273] I dialogen med civilsamhället lyfts också arbetsintegrerande sociala företag fram, med medskicket att den formen borde uppmärksammas mer.[274]

Förstärkt arbete med arbetsgivare

För att förändra och förbättra förutsättningarna på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning är det viktigt att öka kunskapen om och påverka synen på funktionsnedsättning i samhället. Såväl privata arbetsgivare som myndigheter behöver utveckla rutiner och arbetssätt för rekrytering för att säkerställa tillgång till kompetens. Genom att fokusera på individens kompetens breddas rekryteringsmöjligheten, likvärdigheten ökar och fler individer inkluderas oavsett förutsättningar. Arbetsförmedlingen framhåller att kunskapsläget kring faktorer som bidrar till att fler arbetssökande med funktionsnedsättning får en fast förankring på arbetsmarknaden behöver stärkas.

Initiativ för att främja anställningar av personer med funktionsnedsättning

Arbetsgivares behov av att rekrytera kompetens är, särskilt inom vissa branscher och geografiska områden, fortsatt stort och utmanande, och det förutspås bestå framöver. För att lösa bristen på arbetskraft behöver fler inkluderas på arbetsmarknaden. Flera initiativ har tagits för att påverka arbetsgivares benägenhet att anställa personer med funktionsnedsättning. Initiativ såsom Arbetsförmedlingens tidigare kampanjer ”Se kompetensen” och ”Gör plats” kan konstateras ha haft viss effekt på benägenheten att anställa personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga i ett kortare perspektiv,

---

[272] Arbetsförmedlingen (2022). *Slutrapport projekt jämställd etablering.* Nationalekonomiska föreningen (2023). *Matchningsinsatser för arbetssökande med svag ställning på arbetsmarknaden – lärdomar från tre randomiserade försöksverksamheter.*

[273] IFAU (2014). *Effekter av yrkesinriktad arbetsmarknadsutbildning för deltagare med funktionsnedsättning,1999–2006*.

[274] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken.* https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf. Arbetsintegrerade sociala företag (ASF) tillhandahåller ofta insatser som syftar till att hjälpa personer som står långt från arbetsmarknaden. Det kan t.ex. röra sig om platser inom arbetspraktik och arbetsträning, och om anställningar med lönebidrag. Idéburna aktörer driver också t.ex. språkcaféer och andra typer av mötesplatser för nyanlända och andra som syftar till språkinlärning och delaktighet i samhället.

medan varaktiga resultat kräver ett kontinuerligt och långsiktigt arbete tillsammans med arbetsgivare.[275]

Subventionen i lönebidragen kompenserar i dag inte för nedsättningen

Subventionerad anställning i form av lönebidrag är ett viktigt verktyg för att personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga ska kunna få en förankring på arbetsmarknaden.

För att subventionen fortsatt ska kunna fylla sitt syfte är det viktigt att den inte urholkas. Ett oförändrat takbelopp har medfört att arbetsgivare ser det som allt svårare att anställa och behålla personal med lönebidrag då ersättningen inte kompenserar för nedsättningen av arbetsförmågan. Individer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga riskerar därmed att inte bli aktuella för tjänster med lönebidrag. Arbetsförmedlingen har mot denna bakgrund lyft fram behovet av justeringar av lönebidragets maxbelopp i myndighetens budgetunderlag för 2025.[276]

Ökat fokus på arbetsgivararbetet hos Arbetsförmedlingen

Ett strukturellt och proaktivt arbetsgivararbete är en förutsättning för att uppnå en större likvärdighet på arbetsmarknaden. Arbetsförmedlingens arbetsgivararbete är en viktig del av detta, tillsammans med flera andra samhällsaktörers arbete. Riksrevisionen framhåller i sin granskning av Arbetsförmedlingens stöd från våren 2025 att Arbetsförmedlingen inte har prioriterat sitt arbetsgivararbete tillräckligt. Antalet anställningar med lönebidrag har minskat, trots att tidigt intensivt matchningsarbete och anställningsstöd är effektiva insatser för arbetssökande som står långt från arbetsmarknaden.[277]

I dialogen inom ramen för detta regeringsuppdrag anger Arbetsförmedlingen att man nu tydligt har prioriterat ett utvecklat arbetsgivararbete samt tillfört resurser för ändamålet. Myndigheten anger att med stöd av befintliga analys- och kunskapsunderlag, och utifrån insikter från vidtagna åtgärder, kan förutsättningarna för arbetet hos Arbetsförmedlingen stärkas.

Bristande kunskap om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning

Det kan också konstateras att kunskapen om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning är låg. Det finns behov av att sammanställa sådan kunskap

---

[275] Arbetsförmedlingen. *Kampanjen Gör plats! Slutrapport Arbetsförmedlingens informationskampanj.*

[276] Arbetsförmedlingen (2025). *Arbetsförmedlingens budgetunderlag 2026-2028*.

[277] Riksrevisionen (2025). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning.*

och därmed förbättra förutsättningarna för en tillgänglig arbetsmiljö för alla, oavsett funktionsförmåga eller funktionsnedsättning.[278]

Utbildning är en förutsättning för förbättrade livsvillkor

Utbildning är en viktig förutsättning för förankring på arbetsmarknaden. Personer som saknar en fullständig gymnasieutbildning har oftare utmaningar på den svenska arbetsmarknaden.[279] Det finns relativt få lediga arbeten med låga utbildningskrav, vilket gör att konkurrensen om dessa arbeten blir hård. Den pågående strukturomvandlingen på arbetsmarknaden påverkar också övergången till arbete.

Skolans roll är betydelsefull då studier och livslångt lärande ökar möjligheten för förankring på arbetsmarknaden. Skolans arbete med praktiskt lärande, bland annat i form av praktik och vägledning, har stora möjligheter att främja en framgångsrik övergång mellan skola och arbete. Tidiga insatser under skoltiden som är betydelsefulla för att underlätta övergången till arbete är vägledning, prao, praktik och arbetsplatsförlagt lärande.[280] Att tidigt få tillgång till relevant information och resurser till utbildnings- och arbetsmöjligheter kan också hjälpa individer att göra val och bättre förbereda sig för arbetslivet. Brister har bland annat identifierats vad gäller förutsättningarna för praktiskt lärande och för information till stöd för val inför vidare studier eller inträde på arbetsmarknaden.

Många unga som varken arbetar eller studerar

I Sverige fanns 2023 närmare 132 000 unga i åldern 16–29 år som varken arbetar eller studerar. I förhållande till samtliga i åldersgruppen är det 8,1 procent av pojkarna som varken arbetar eller studerar, och 7,2 procent av flickorna. En stor del av dessa har befunnit sig i samma situation under en längre tid. Personer med funktionsnedsättning är överrepresenterade och nästan en tredjedel i gruppen har någon form av funktionsnedsättning.[281]

Folkhögskolorna erbjuder viktiga insatser för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden

Folkhögskolor erbjuder insatser som kan vara särskilt viktiga för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, såsom personer med funktionsnedsättning.[282] Andelen folkhögskoledeltagare med funktionsnedsättning har ökat stadigt under

---

[278] Myndigheten för arbetsmiljökunskap (2025), *Funktionsnedsättning och arbetsmiljö*.

[279] Arbetsförmedlingen (2022). *Arbetsmarknaden för kortutbildade.*

[280] Forte (2020). *ÖVERGÅNGEN FRÅN UNG TILL VUXEN FÖR PERSONER MED FUNKTIONS NEDSÄTTNING– en kartläggning av det vetenskapliga kunskapsläget*.

[281] MUCF (2025). *130 000 unga utan jobb eller plugg – behovet av samordning är stort*. https://www.mucf.se/om-oss/pressmeddelanden/130-000-unga-utan-jobb-eller-plugg-behovet-av-samordning-ar-stort. Hämtad 2025-09-13.

[282] MUCF (2023), *Olika villkor för etablering. Fokus 23.*

flera år, och ökningen beror nästan uteslutande på att antalet unga deltagare med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning har ökat.[283] För dessa deltagare är framgångsfaktorer en trygg social miljö, individuell anpassning och lärande som utgår från individens hela sammanhang.[284]

Stöd i övergången från skola till arbetsliv

Arbetsförmedlingens skolsamverkan innebär ett särskilt stöd till ungdomar i övergången från skola till arbetsliv.[285] Arbetet grundas på en nära samverkan med huvudmännen som bedriver gymnasieskola och anpassad gymnasieskola, inte minst för att identifiera, informera och initiera elever till insats inom skolsamverkan. Arbetsförmedlingens arbete med skolsamverkan har utvecklats inom ramen för ESF-projektet Samstart, som syftar till att nå fler unga med funktionsnedsättning som är i behov av ett samordnat stöd i övergången från skola till arbetsliv. De framgångsfaktorer som har identifierats under projektet Samstart kommer successivt att implementeras i det ordinarie arbetet med skolsamverkan.

Tidigare studier visar att folkhögskola fungerar väl för personer med autism eller psykisk ohälsa, men att det kan behövas insatser för att även stärka förutsättningarna för vägen vidare mot etablering.[286] Preliminära resultat från två pågående ESF-projekt visar att ett tidigt fokus på vägen vidare efter folkhögskolan ökar möjligheten till förankring på arbetsmarknaden efter avslutade studier. Det framgår också att folkhögskolor generellt har god förmåga att hitta och rekrytera unga som varken arbetar eller studerar.[287]

Ekonomisk utsatthet hos personer med funktionsnedsättning

Undersökningar av levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning visar att fler har svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop, jämfört med övriga befolkningen. En betydande andel med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga står också utan arbete och får ersättning från staten. Bidrag och ersättningsnivåer från flera socialförsäkringsförmåner har inte följt pris- och löneutvecklingen, vilket bland annat har inneburit att inkomstbortfallsprincipen i

---

[283] Folkbildningsrådet (2025). *Folkbildningens betydelse för samhället 2024. Appendix.*

[284] Martin Hugo et. al. (2019) *Encell rapport 1:2019, Folkhögskolan som inkluderande miljö för deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.*

[285] Arbetsförmedlingen (2023). *Rapport om skolsamverkan*.

[286] Martin Hugo et. al. (2019). Encell rapport 1:2019, Folkhögskolan som inkluderande miljö för deltagare med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och Martin Hugo et. al.(2022). Encell rapport 1:2022. Folkhögskolans stödjande roll vid psykisk ohälsa.

[287] ESF-projekten VÄGEN och FolkisUng.

dessa fall har försvagats.[288] Även det faktiska värdet av flera förmåner som uttrycks i fasta belopp har minskat under perioder när bidragen inte höjts.[289]

Brister i information och stöd från Försäkringskassan kan öka risken för ekonomisk utsatthet som vuxen

Barn och familjer med barn, som har ersättning från Försäkringskassan på grund av någon funktionsnedsättning, upplever bristande information och förberedelser inför vuxenlivet och 18-årsdagen. Det gör att unga personer med funktionsnedsättning inte förbereds på att hantera sina ärenden på egen hand. Detta riskerar också att leda till att nödvändiga myndighetskontakter och ansökningar uteblir efter myndighetsdagen, med ekonomisk utsatthet för den enskilde som följd.

Orsakerna till denna utmaning är flera, till exempel bristande strukturer och rutiner på Försäkringskassan för att förbereda barnet inför myndighetsdagen, komplexa ansökningsförfaranden och att föräldrar kan ha svårt att förbereda och lämna över ansvar till den unge.[290]

Många unga med aktivitetsersättning står utan aktiviteter

Aktivitetsersättning är en förmån för personer i åldern 19–29 år som har en skada, sjukdom eller funktionsnedsättning som innebär att de inte kan arbeta heltid eller arbeta alls under minst ett år. Hälften av mottagarna av aktivitetsersättning deltar inte i någon form av aktivitet eller rehabiliteringsåtgärd.[291] Tio år efter att en individ har lämnat aktivitetsersättningen har cirka 30 procent sin huvudsakliga inkomst från arbete.[292]

Inlåsningseffekter i aktivitetsersättningen

Inom aktivitetsersättningen saknas i dag ekonomiska incitament för att delta i aktiviteter som kan utveckla arbetsförmågan. Tidigare undersökningar från Försäkringskassan och Riksrevisionen har också identifierat att ersättningen har

---

[288] Se exempelvis FUB (2025), *Fångad i fattigdom? Inkomster och utgifter för vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning.* Funktionsrätt Sverige (2021). *En socialförsäkring utan trygghet – är det så det ska vara?*

[289] Inspektionen för socialförsäkringen (2022). *Utvecklingen av socialförsäkringsförmånerna under de senaste 30 åren*.

[290] Försäkringskassan har i samråd med funktionshindersrörelsen och i myndighetens nulägeskartläggning identifierat dessa utmaningar.

[291] Försäkringskassan (2024). *Analys av aktiviteter under tid med aktivitetsersättning.* Svar på regeringsuppdrag.

[292] Försäkringskassan (2024). *Analys av aktiviteter under tid med aktivitetsersättning.* Svar på regeringsuppdrag. Försäkringskassan (2024). *Arbetsmarknaden för personer med aktivitetsersättning*. Socialförsäkringsrapport 2024:3.

inlåsningseffekter.[293] Försäkringskassan anser att justeringar i systemets utformning skulle kunna bidra till att fler lyckas gå från bidrag till arbete.[294] Till exempel skulle en bonus för de personer som deltar i arbetsnära aktiviteter kunna övervägas för att påskynda rehabiliteringen för personer som har förutsättningar för att etablera sig på arbetsmarknaden.[295]

Många övergår först senare till sjukersättning

För den som inte kan arbeta finns ersättningsformen sjukersättning. Ersättningen är till för personer från 19 års ålder som har en stadigvarande nedsättning av arbetsförmågan. Många mottagare av aktivitetsersättning uppfyller kriterierna för sjukersättning men söker sig ändå inte dit förrän möjligheten till aktivitetsersättning upphört utifrån ålder, det vill säga när de är 29 år gamla. Drygt hälften av de som lämnade aktivitetsersättningen på grund av att de fyllt 30 år hade inom ett halvår ansökt om och beviljats sjukersättning. Försäkringskassan bedömer att förenklingar av ansökan om sjukersättning skulle främja en adekvat övergång mellan ersättningsformerna, och därigenom ge större trygghet för dessa personer, samtidigt som resurser skulle kunna frigöras för ett mer aktivt arbete med insatser för dem med aktivitetsersättning.[296]

Förslag till åtgärder inom området arbetsmarknad och försörjning

Mot bakgrund av de brister och utmaningar som har identifierats finns behov av åtgärder för att motverka utanförskap, öka etableringen på arbetsmarknaden och minska risken för ekonomisk utsatthet. För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder till regeringens handlingsplan för att:

- stärka stödet till unga med funktionsnedsättning i övergången från utbildning till arbete
- stärka kunskapen till stöd för övergångar till arbete för unga
- stärka insatserna till personer med nedsatt arbetsförmåga
- förbättra förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv

---

[293] Försäkringskassan (2013), *Tio år med aktivitetsersättning - en studie av situationen för unga med aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga*. Riksrevisionen (RiR 2015:7). *Aktivitetsersättning – en ersättning utan aktivitet*?

[294] Försäkringskassan (2024). *Arbetsmarknaden för personer med aktivitetsersättning*. (Socialförsäkringsrapport 2024:3).

[295] Försäkringskassan (2024). *Arbetsmarknaden för personer med aktivitetsersättning* (Socialförsäkringsrapport 2024:3).

[296] Försäkringskassan (2024). *Arbetsmarknaden för personer med aktivitetsersättning* (Socialförsäkringsrapport 2024:3).

- minska risken för ekonomisk utsatthet.

Arbete är också ett av de teman som ingår i MFD:s arbete med regeringsuppdraget om att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken, vilket redovisas närmare i kapitlet om regioner och kommuner (åtgärdsområde 3).

Stärk förutsättningarna för ett enhetligt och likvärdigt stöd till unga med funktionsnedsättning i övergången från utbildning till arbete

Vidareutveckla skolsamverkan

Arbetsförmedlingen vidareutvecklar sitt arbete för att fler unga med funktionsnedsättning ska kunna få en effektiv övergång från utbildning till arbete.

Det utvecklade arbetssättet för samverkan mellan Arbetsförmedling och skola, i form av skolsamverkan, syftar till att ge ett mer enhetligt och likvärdigt stöd oavsett vilken skola eleven går på eller vilken kommun eleven bor i. Utvecklingsarbetet bedrivs med målet att fler unga med behov av stöd och anpassning tar del av skolsamverkan, att fler skolor ingår i samverkan mellan Arbetsförmedlingen och skola och att tid till identifiering av funktionsnedsättning för unga 16–25 år ska minska. Arbetet med att ta fram systemstöd för att mäta resultat kommer särskilt att följas eftersom det ger möjlighet att kunna följa upp resultaten i skolsamverkan. Systemstödet ger till exempel möjlighet att följa hur många ungdomar som ingår i skolsamverkan.

Indikatorer som skulle kunna användas för uppföljning inom detta område är antalet kommuner som har implementerat arbetssättet, tid för identifiering av funktionsnedsättning efter övergång från skolan, och antalet inskrivna arbetssökande i åldern 16–24 år inom skolsamverkan. Arbetsförmedlingen kommer att följa resultatet för ungdomar som deltagit i skolsamverkan och jämföra det med resultat för övriga individer.

Stärka kunskapen till stöd för övergångar till arbete för unga

Öka kunskapen för att stärka arbetet med övergångar till arbete

Åtgärder genomförs också för att öka kunskapen, till stöd för övergångar till arbete:

- MUCF sprider kunskap om ett hållbart och tillgänglig arbetsliv för unga som varken arbetar eller studerar, utifrån målgruppens behov (se närmare nedan).[297]
- Folkbildningsrådet sprider kunskap om arbetsmetoder och samverkansformer från folkhögskolor som medverkat i projektet ”Vägen”, om arbetssätt som

[297] Regeringsbeslut 2025-04-03 S2025/00753 (delvis).

stärker förutsättningarna för vidare etablering efter avslutade folkhögskolestudier (se närmare förslag till åtgärder under rubriken utveckla stöd och vägledning på området utbildning och livslångt lärande).
- Folkbildningsrådet tar fram mer kunskap om folkhögskolornas yrkesinriktade utbildningar, inklusive deltagandet och betydelsen av dessa för personer med funktionsnedsättning, som ett led i att synliggöra och stärka yrkesutbildningen på folkhögskola.[298] Denna studie planeras vara klar under 2026.

Öka kunskapsspridningen till utbildningsanordnare och arbetsgivare

MUCF sprider kunskap till utbildningsanordnare och arbetsgivare om psykisk hälsa hos unga som varken arbetar eller studerar till stöd för att underlätta en övergång till studier eller arbete.

Unga med psykisk ohälsa och funktionsnedsättningar är överrepresenterade bland unga som varken arbetar eller studerar, vilket understryker behovet av riktade insatser till dessa individer. Det behövs mer kunskap om både insatser som kan underlätta en övergång till studier eller arbete samt kunskap om insatser som kan minska risken att unga hamnar utanför arbetsmarknaden eller avslutar studier i förtid.

Tillgängliga och anpassade utbildningar och arbetsmiljöer stärker ungas självtillit och möjligheter till långvarig etablering på arbetsmarknaden. Det behövs mer samlad kunskap om unga som varken arbetar eller studerar, riktat till utbildningsanordnare och arbetsgivare, för att unga ska kunna tillgodogöra sig en utbildning och/eller ta ett arbete.

Utvecklingsarbete för att stärka insatserna till personer med nedsatt arbetsförmåga

Vid Arbetsförmedlingen pågår bland annat arbete med regeringsuppdrag för att förbättra förutsättningarna för utredning och bedömning samt för att främja möjligheten till arbete.

Förkorta tiden för bedömning för att tidigare kunna besluta om ändamålsenliga insatser

Arbetsförmedlingen har i uppdrag att arbeta vidare med att utveckla arbetet med identifiering och bedömning av arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Arbetsförmedlingen ska fortsätta arbetet med att väsentligt korta den tid det i genomsnitt tar att identifiera och registrera funktionsnedsättningar som medför nedsatt arbetsförmåga, och prioritera arbetssökande som varit utan arbete i mer än två år. Uppdraget ska redovisas till Arbetsmarknadsdepartementet i oktober 2026.

---

[298] Folkbildningsrådet (2025) *Budgetunderlag 2026–2028.*

Arbetsförmedlingen har inom ramen för sitt uppdrag ett pågående utvecklingsarbete som syftar till att stärka och förtydliga kompensbehoven inom befattningar och roller. Detta innebär också en översyn av myndighetens introduktions- och kompetensutvecklingsinsatser med fokus på bland annat kunskap inom den arbetslivsinriktade rehabiliteringen.

Öka kännedomen hos arbetsgivare om särskilda insatser

Arbetsförmedlingen har också i uppdrag att genomföra särskilda informationsinsatser för att öka kännedomen och kunskapen hos arbetsgivare om de särskilda insatserna för personer med en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Syftet är bland annat att öka antalet personer med lönebidrag. Uppdraget, inklusive resultatet av insatserna, ska redovisas till Arbetsmarknadsdepartementet senast i oktober 2026.

Förbättra förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv

Ta fram en rapport om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning

Arbetsmiljöverket tar utifrån olika kunskapskällor fram och sprider en temarapport om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning.

Arbetsmiljön har betydelse för deltagandet på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning och kan också vara viktig för övergången från studier till arbete. Syftet med temarapporten är att möta det behov som finns av kunskap om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning samt få en nulägesbeskrivning för handlingsplansperioden. Temarapporten är även en förutsättning för uppföljning på området. Rapportens rekommendationer och lärdomar blir en grund för att utveckla stöd och vägledande material, och de kommer att spridas genom olika aktiviteter. I arbetet är samråd med funktionshindersorganisationerna centralt, liksom att aktivt involvera och inhämta kunskap och erfarenheter från personer med funktionsnedsättning.

Utveckla arbetssätt för att påverka förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv

För att nå ett hållbart arbetsliv för alla söker Arbetsmiljöverket kontakter med andra relevanta aktörer, för att tillsammans hitta synergier och mer kraftfullt påverka förutsättningarna i arbetslivet.

Det kan handla om att, gemensamt med andra myndigheter och aktörer, utforska behov och genomföra åtgärder för att förbättra förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv för personer med funktionsnedsättning. Åtgärderna kommer att preciseras närmare inom ramen för det fortsatta arbetet med handlingsplanen.

Sprida kunskap och synliggöra en tillgänglig arbetsmiljö för ett hållbart arbetsliv

Myndigheten för arbetsmiljökunskap som är ett nationellt kunskapscentrum inom arbetsmiljöområdet kommer från 2026 inordnas i Arbetsmiljöverket vilket kommer att stärka Arbetsmiljöverkets arbete. Myndigheten kommer att samla in, sammanställa och sprida kunskap baserad på forskning på ett begripligt och

lättillgängligt sätt. Vidare integreras tillgänglighet vid kontroller av arbetsmiljön och i samband med regelgivning.

Arbetsmiljöverket kommer bland annat att uppmärksamma tillgänglighet och inkludering som en del av genomförandet av Europeiska arbetsmiljöbyråns kampanj ”Tillsammans för friska arbetsplatser” 2026–2028. Underrubriken ska vara ”Att förebygga organisatoriska och sociala arbetsmiljörisker på arbetsplatsen”.

Utveckla uppföljningen av arbetsmiljö och funktionshinder

Arbetsmiljöverket har i uppdrag att samla in och sammanställa statistik om arbetsskador och arbetsmiljö. Inom ramen för uppdraget genomförs bland annat arbetsmiljöundersökningen (AMU) som tas fram vartannat år i samarbete med SCB. Under föregående år förnyades AMU, vilket har gjort att förutsättningarna för att följa arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning har förbättrats. Bland annat har frågan om funktionsnedsättning fått en ny definition och är nu densamma som SCB:s nationella definition som används i andra undersökningar. Myndigheten planerar också att undersöka om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning kan följas via AMU.

Förbättra arbetssätt och kommunikation med personer som får ekonomiskt stöd genom socialförsäkringen

Öka kunskapen internt inom socialförsäkringen om funktionsnedsättningar och funktionshinderspolitiken

Försäkringskassan tar fram en utbildning eller annat kunskapsmaterial till nyanställda om funktionshinderspolitiken.

Bristande kunskap om funktionshinderspolitiken och funktionsnedsättningar i en organisation riskerar att leda till bristande tillgänglighet i kontakterna samt bristande begriplighet i formuleringar, kommunicering och beslut och i den muntliga och skriftliga dialogen mellan myndigheten och den enskilde. I åtgärden ingår att Försäkringskassan tar fram en utbildning eller annat kunskapsmaterial till nyanställda, som ger mer fördjupad information om och introduktion till funktionshinderspolitiken. I genomförandet ingår att myndigheten ser över förutsättningarna för att ta fram en plan för kompetensförsörjning, som innebär att kunskapen repeteras med jämna mellanrum. I genomförandet ingår vidare att ta fram ett stöd för att omsätta kunskapen i likvärdigt bemötande. Arbetet genomförs i nära samverkan med funktionshindersorganisationerna.

Utveckla arbetssätt för att förbättra övergången från barn till vuxen inom socialförsäkringen

Försäkringskassan ser över och utvecklar sitt arbete med information och stöd till både föräldrar och barn i övergången från barn till vuxen. Arbetet kommer att bygga på erfarenheter från pågående insatser för att underlätta övergången inom exempelvis assistansersättning.

Det saknas en väl fungerande brygga i övergången från barn till vuxen i kontakten med Försäkringskassan. Den unge vuxne med funktionsnedsättning förväntas vid 18 års ålder sköta kontakterna självständigt med Försäkringskassan. I praktiken finns dock svårigheter som gör att övergången från barn till att bli myndig och självständig för många försvåras och förlängs.

Arbetet kommer att följas upp genom kontinuerlig samverkan med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning för att undersöka förändringarnas genomslag hos deras medlemmar.

Se över mallar i syfte att öka begriplighet i texter och kommunikation med enskilda

Försäkringskassan ser över och utvecklar begripligheten i kommunikation och beslut. I arbetet kommer organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning att involveras löpande för att bidra med perspektiv och kompetens i frågorna.

I kontakten med Försäkringskassan upplever personer med funktionsnedsättning ofta en stress och oro över att göra fel eller inte förstå information. Att göra fel kan leda till osäkerhet och till att den enskildes ekonomiska situation påverkas negativt. Information, ansökningssystem, kommunicering och beslut är ibland svåra att förstå på grund av formuleringar eller hur informationen presenteras. Genom att arbeta med universell utformning och genom att öka begripligheten så ökar förutsättningarna för den enskilde att förstå och göra rätt.

Arbetet kommer att följas upp genom kontinuerlig samverkan med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning för att undersöka förändringarnas genomslag hos deras medlemmar.

Ta fram en rapport om ekonomiska levnadsvillkor i hushåll där minst en person har en funktionsnedsättning

Försäkringskassan tar fram en rapport om ekonomiska levnadsvillkor i hushåll där en person har en funktionsnedsättning.

Aktiviteten syftar till att belysa de ekonomiska villkoren i hushåll där ett barn eller en vuxen har en funktionsnedsättning. Den avser även att belysa i vilken mån Försäkringskassans ersättningar bidrar till målet för funktionshinderspolitiken.

Ytterligare identifierade utrednings- och utvecklingsbehov

MFD bedömer, med utgångspunkt från flera nyligen genomförda statliga utredningar, att det finns ytterligare utvecklingsbehov som regeringen bör hantera i handlingsplanen för funktionshinderspolitiken. Utmaningar har bland annat identifierats i det arbetsmarknadspolitiska stödet till arbetssökande, och i samverkan mellan berörda aktörer inom rehabiliteringsområdet, vilket redovisas närmare nedan. Regeringen bör efter sedvanlig beredning i Regeringskansliet vidta relevanta åtgärder för att omhänderta de brister som har identifierats.

Personligt stöd till de arbetssökande som behöver det

Genomförda utredningar och information, bland annat från funktionshindersorganisationer, visar att det finns risk för att vissa arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga inte får det kontinuerliga, samlade och personliga stöd som de behöver i handläggningsprocessen hos Arbetsförmedlingen.[299] Det finns mot denna bakgrund skäl för fortsatta åtgärder till stöd för en handläggningsprocess som effektivt fångar upp och stödjer personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.[300] Vid Arbetsförmedlingen pågår också ett arbete som syftar till att stärka och förtydliga kompensbehoven inom befattningar och roller, vilket kan bidra till att förbättra förutsättningarna för handläggningsprocessen.

Tillgång till effektiva insatser för återgång i arbete

Arbetsförmedlingen arbetar idag med att utveckla sitt arbete med arbetsplatsförlagda insatser. Myndigheten förstärker till exempel arbetet med SIUS. Myndigheten utvecklar också sin verksamhet i enlighet med regeringens uppdrag om att i ökad omfattning arbeta med matchning i egen regi och att utveckla sitt arbetsgivararbete till stöd för detta.[301]

Mot bakgrund av de brister som har identifierats, bland annat av Riksrevisionen, kan det under de kommande åren bedömas finnas skäl för staten att fortsatt prioritera utvecklingsarbete för att kunna erbjuda de arbetssökande effektiva arbetsplatsförlagda insatser utifrån behov. Både Arbetsförmedlingen, Samhallutredningen och Riksrevisionen har också lyft fram behov av att se över nuvarande taknivå för lönebidragen.[302] Det kan dessutom finnas skäl att vidta åtgärder för att öka kunskapen om faktorer som kan bidra till att fler personer med funktionsnedsättning får en fast förankring på arbetsmarknaden, inte minst för unga i samband med övergång från skola till arbetsliv.

Samverkan inom rehabiliteringsområdet

Av regeringens instruktioner framgår att samverkan inom rehabiliteringsområdet ska ske mellan Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Arbetsmiljöverket,

---

[299] Riksrevisionen (2025:20). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning*. SOU 2025:29. *Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete*.

[300] SOU 2025:29. *Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete.* Riksrevisionen (2025:20). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning*.

[301] Regleringsbrev för budgetåret 2024 avseende Arbetsförmedlingen, uppdrag 1.

[302] SOU 2025:29. *Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete.* Riksrevisionen (2025:20). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning*. Arbetsförmedlingen (2025). *Arbetsförmedlingens budgetunderlag 2026 – 2028*.

Socialstyrelsen, kommuner och regioner. Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Arbetsmiljöverket och Socialstyrelsen har också särskilda sektorsansvar inom funktionshinderspolitiken, vilket innebär att de ska vara samlande, stödjande och pådrivande inom sina sektorer för att genomföra funktionshinderspolitiken.[303]

Samverkan sker på olika sätt mellan dessa myndigheter, samtidigt som utredningar visar att det finns kvarstående utmaningar att hantera. Riksrevisionen framhåller till exempel att personer med funktionsnedsättning riskerar att falla mellan stolarna på grund av bristande samverkan och otydlig ansvarsfördelning, och Samhallutredningen framhåller att det närmare bör utredas hur samverkan kan utvecklas i syfte att fler individer i slutändan ska kunna få sina samlade behov av stöd från samhället tillgodosedda.[304] Vidare föreslår utredningen om drivkrafter i det ekonomiska biståndet att kommunen ska ges möjlighet att initiera en samordnad individuell plan, vilket på ett konkret och praktiskt sätt kan förbättra förutsättningarna för att enskilda ska kunna få sina samlade behov av stöd från det offentliga tillgodosedda.[305]

Kultur och fritid

Enligt de nationella kulturpolitiska målen ska alla ha möjlighet att delta i kulturlivet och kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.[306] Kultur- och fritidsaktiviteter inkluderas också i det folkhälsopolitiska ramverket.[307]

Inom samhällsområdet Kultur och fritid ingår de strategiska myndigheterna MUCF, Riksantikvarieämbetet och Statens kulturråd. Riksantikvarieämbetet och Statens kulturråd är också sektorsmyndigheter. I arbetet med att identifiera utmaningar och förslag på åtgärder för regeringens handlingsplan har även Försäkringskassan, Folkhälsomyndigheten, MTM och SKR medverkat.

---

[303] Förordningen (2022:811) med instruktion för Arbetsförmedlingen, förordningen (2007:913) med instruktion för Arbetsmiljöverket, förordningen (2009:1174) med instruktion för Försäkringskassan och förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen.

[304] Riksrevisionen (2025:20). *Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning*. SOU 2025:29. *Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete.*

[305] SOU 2025:15. *Stärkta drivkrafter och möjligheter för biståndsmottagare.*

[306] Regeringen (2025). Länk till regeringens mål för kultur: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/kultur/mal-for-kultur/.

[307] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

Utveckling och utmaningar inom området kultur och fritid

För personer med funktionsnedsättning finns det jämfört med övrig befolkning fortfarande betydande skillnader och hinder för deltagande i kulturverksamhet, kulturarvsverksamhet och idrotts- och fritidsverksamhet. Tillgängligheten till dessa verksamheter påverkas av var i landet man bor, men även av faktorer såsom kön och ekonomi.

Civilsamhället framhåller i dialogen med MFD att det finns flera strukturella utmaningar när det gäller att öka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att ha en meningsfull fritid, ha tillgång till kultur och kulturarv och att delta i kulturlivet. Många upplever att tillgången till ledsagning, färdtjänst, syntolkning, personlig assistans med mera har försämrats, vilket gör det allt svårare för personer med funktionsnedsättning att delta i fritids-, kultur- och idrottsaktiviteter. Olika organisationer framhåller också att det måste finnas anpassade lokaler för att alla ska ha tillgång till fritidsaktiviteter och kultur, och att ineffektiv samverkan mellan kommuner, myndigheter, föreningar och förbund leder till exkludering.[308]

Personer med funktionsnedsättning deltar i lägre grad i kultur-, kulturarvs- och fritids- och idrottsaktiviteter

Personer med funktionsnedsättning deltar och medverkar i kultur- och idrottslivet i lägre utsträckning än andra.[309] Det finns också vissa skillnader i deltagandet mellan olika grupper av personer med funktionsnedsättning, till exempel avseende kön och bostadsort.

Många unga upplever utanförskap

Det finns tydliga skillnader i ungas fritid utifrån om de har en funktionsnedsättning eller inte. Barn med funktionsnedsättning deltar i lägre utsträckning i organiserade fritidsaktiviteter jämfört med sina jämnåriga. Enligt SCB:s statistik idrottar 47 procent av barn med funktionsnedsättning i åldern 12–18 år i en förening minst en gång i veckan, jämfört med 59 procent bland övriga jämnåriga. Flickor med funktionsnedsättning är särskilt underrepresenterade (44 procent).[310]

Unga med funktionsnedsättning är generellt också mindre nöjda med sin fritid. Många upplever ett utanförskap och känner sig inte välkomna i föreningslivet eller i andra sociala sammanhang. Detta innebär att det är vanligt att unga med

---

[308] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[309] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

[310] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar besöker den öppna fritidsverksamheten, vilket visar hur viktig den verksamheten kan vara.[311]

Unga flickor med funktionsnedsättning är den enda grupp som upplever att de har för mycket fritid, medan flickor utan funktionsnedsättning i stället upplever att de har för lite fritid.[312] Barn och unga med funktionsnedsättning tillbringar också mer tid framför skärmen, vilket både kan ge sociala möjligheter och medföra risker. Flickor med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar såsom autism och adhd utsätts till exempel oftare för hat och obehag på nätet.[313]

Utbudet av anpassade aktiviteter varierar beroende på var man bor. Otillräckligt stöd i form av färdtjänst, ledsagning och hjälpmedel kan ytterligare begränsa möjligheterna att delta i kultur- och fritidsaktiviteter. Tillsammans bidrar dessa faktorer till att unga med funktionsnedsättning i lägre grad än andra unga har möjlighet att ha en meningsfull fritid.[314]

Personer med funktionsnedsättning på landsbygden är mindre nöjda

Det finns också skillnader i situationen beroende på bostadsort. Personer med funktionsnedsättning på landsbygden är överlag mindre nöjda med sina kultur- och fritidsaktiviteter än andra personer med funktionsnedsättning. Många på landsbygden har längre avstånd till aktiviteter, och det utbud som finns i närmiljön är ofta begränsat och inte alltid tillgängligt. Det finns också färre personer med liknande förutsättningar, intressen och funktionsnedsättningar på landsbygden, vilket kan öka känslan av utanförskap i olika aktiviteter.[315] De senaste årens nedskärningar i offentliga bidrag har bidragit till en minskning av studieförbundens verksamheter på landsbygden och mindre orter, och det har lett till ojämlika förutsättningar för människor att ta del av folkbildningen beroende på var de bor.[316]

Rädsla för att visas utomhus under kvällstid

Tillgång till natur och grönområden är betydelsefullt för de flesta människor. Personer med funktionsnedsättning avstår dock i högre grad från att vistas

---

[311] MUCF (2025). *Kartläggning av den öppna fritidsverksamheten*.

[312] MUCF (2025). *Unga med funktionsnedsättning, En lägesbeskrivning av deltagande och förutsättningar inom områdena kultur och fritid samt demokratisk delaktighet.*

[313] Mediemyndigheten (2024). *Mellan gemenskap och utsatthet. En rapport om digitala medier och psykisk ohälsa bland unga tjejer med NPF*.

[314] MFD (2020). *Aktiv fritid, Redovisning av ett regeringsuppdrag om att kartlägga lokala och regionala satsningar samt tillgången till fritidshjälpmedel*.

[315] Statens kulturråd (2023). *Tillgängligt kulturliv.*

[316] Folkbildningsrådet, Studieförbunden, Svensk biblioteksförening (2025). *Vid vägs ände - Hur nedskärningar för folkbibliotek och studieförbund påverkar kulturens infrastruktur.*

utomhus på kvällstid jämfört med övrig befolkning, och rädslan är särskilt stor bland kvinnor. Att personer undviker att gå ut på kvällen på grund av oro bidrar till social isolering och minskad delaktighet i samhället.[317]

Samtidigt besöker kvinnor och boende i socioekonomiskt utsatta områden oftare bibliotek än andra grupper, och deltar i högre grad i olika typer av aktiviteter på biblioteken. Det gäller även personer med funktionsnedsättning, vilket gör att bibliotekens tillgänglighet är särskilt angelägen för att möta dessa gruppers behov.[318]

Ekonomiska förutsättningar påverkar förutsättningarna för deltagande

Den ekonomiska situationen har betydelse för deltagandet i kultur- och fritidsaktiviteter. Många personer med funktionsnedsättning anger att de inte har råd med någon fritidsaktivitet utanför hemmet.[319]

Inkomstskillnader begränsar individers valmöjligheter

Inkomstskillnaderna mellan personer med kontra utan funktionsnedsättning är stora, vilket begränsar individers valmöjligheter och kan leda till utestängning från olika sociala sammanhang. En särskild utsatthet har kvinnor i åldern 30–64 år, där 25 procent anger att ekonomin hindrar dem från att delta i kultur- och fritidsaktiviteter. Även barn och unga som lever i socioekonomiskt svaga hushåll har en särskild utsatthet.[320]

Den ekonomiska situationen påverkar barns möjligheter till aktiv fritid

Det finns flera hinder för barns och ungas deltagande i kultur- och fritidsaktiviteter. Bland annat handlar det om otillgängliga idrottsanläggningar, brister i tillgången till anpassade hjälpmedel, bristande kompetens inom föreningslivet och svårigheter att ta sig till aktiviteter på grund av bristande färdtjänst eller ledsagning.[321]

Ekonomin utgör ytterligare en faktor som påverkar barns möjligheter till en aktiv fritid. Endast fem av tio barn med låginkomsttagare som vårdnadshavare deltar i någon fysisk aktivitet på fritiden, jämfört med åtta av tio barn till höginkomsttagare.[322] Inom föreningsidrotten förväntas föräldrar både betala de

---

[317] MFD (2025) *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

[318] Järvaveckan Research (2025). *Kulturvanor i socioekonomiskt utsatta områden 2025.*

[319] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

[320] Riksidrottsförbundet (2024) *Pep-Rapporten 2024, Ekonomisk ojämlikhet bidrar till barnens hälsoklyfta.*

[321] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

[322] Riksidrottsförbundet (2024) *Pep-Rapporten 2024, Ekonomisk ojämlikhet bidrar till barnens hälsoklyfta*.

regelbundna medlemsavgifterna och stå för flera extra kostnader som uppstår, enligt forskning.[323] De ekonomiska hindren synliggörs också i SCB:s undersökning om barns levnadsförhållanden. Barn med funktionsnedsättning svarar i högre grad att de inte har kunnat följa med kompisar på en aktivitet för att det har kostat för mycket.[324]

Ekonomiska förutsättningar påverkar också handlingsutrymmet för aktörer som ansvarar för aktiviteter för att inkludera personer med funktionsnedsättning. Många kultur- och idrottsanläggningar är inte anpassade för målgruppen. Kultur- och kulturarvsverksamhet bedrivs ofta i miljöer som är K-märkta, vilket skapar utmaningar med att tillgängliggöra verksamheten.[325]

Fritidskort för att öka barns och ungas deltagande

Fritidskortet, som infördes i september 2025, är en viktig reform för att främja en meningsfull fritid för barn och unga. Fritidskortet är till för barn och ungdomar från det år då barnet fyller 8 år till det år då barnet fyller 16 år. Grundbeloppet är 500 kronor per barn, och för hushåll som har fått bostadsbidrag året innan uppgår beloppet till 2 000 kronor per barn.

Fritidskortet ger dock ingen kompensation för extra kostnader som kan uppstå på grund av funktionsnedsättningar och som är kopplade till fritidsaktiviteten.[326] I dessa fall finns visserligen möjlighet att ansöka om merkostnadsersättning hos Försäkringskassan för bland annat hjälpmedel, men de samlade merkostnaderna behöver nå upp till en viss nivå under ett år för att merkostnadsersättning ska betalas ut av Försäkringskassan.[327] Även en begränsad tillgång till färdtjänst och ledsagare kan hindra barn och unga med funktionsnedsättning från att delta i fritidsaktiviteter och nyttja Fritidskortet.[328]

Tillämpningen av socialförsäkringsförmåner vid deltagande i föreningsliv utreds

Det har uppmärksammats att det finns en oro hos personer med funktionsnedsättning för hur ersättningen från socialförsäkringen kan påverkas vid ideellt engagemang. Regeringen har mot denna bakgrund gett Inspektionen för

---

[323] Riksidrottsförbundet (2024) *Barn- och ungdomsidrottens prislapp: Vem bär ansvaret? En studie av ansvaret för kostnadsutvecklingen för barn och ungdomar att idrotta i förening 2009 till 2023*, FoU-serie, 2024:6.

[324] SCB (2023). Barns levnadsförhållanden 2023.

[325] Statens kulturråd (2023). *Tillgängligt kulturliv.*

[326] Länk till information om Fritidskortet: https://fritidskortet.se/.

[327] Länk till information om merkostnadsersättning: https://www.forsakringskassan.se/privatperson/foralder/om-ditt-barn-har-en-funktionsnedsattning/merkostnadsersattning-for-barn.

[328] Funktionsrätt Sverige (2024). Remissvar gällande Ds 2024:16 Ett fritidskort för barn och unga – en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra.

socialförsäkringen i uppdrag att analysera Försäkringskassans tillämpning av rätten till sjuk- och aktivitetsersättning vid ideella åtaganden och andra oavlönade aktiviteter. I uppdraget framhåller regeringen att engagemang i exempelvis föreningsliv inte ska påverka rätten till sjuk- eller aktivitetsersättning så länge det inte kan jämställas med förvärvsarbete. Målet med uppdraget är att öka tryggheten för den som vill delta i föreningsliv eller andra oavlönade aktiviteter utan risk för att förlora ersättningen och därmed stärka möjligheten till social gemenskap och delaktighet i samhällslivet.[329]

Insatser enligt LSS samt tillgång till hjälpmedel och andra individuella stöd kan vara en förutsättning för deltagande

För personer med funktionsnedsättning kan insatser enligt LSS vara en förutsättning för att kunna ta sig till och delta i fritids- och kulturaktiviteter. Idag är det dock svårt för enskilda att få tillgång till insatser enligt LSS för fritids- och kulturaktiviteter i den utsträckning som de önskar. Det begränsar gruppens möjligheter både att delta i fritids-, kulturarvs- och kulturverksamhet och att arbeta inom området. Många personer med funktionsnedsättning begränsas också till utbudet av fritidsaktiviteter på gruppbostäder eller är beroende av de aktiviteter som en personlig assistent initierar.[330]

Eftersom hälso- och sjukvårdslagen saknar en definition av hjälpmedel styr regionernas regelverk vilka produkter som förskrivs som hjälpmedel. Det är sällsynt att regelverken tillåter förskrivning av fritidshjälpmedel, även om möjligheterna för barn att få tillgång till fritidshjälpmedel är större än för vuxna och äldre personer. I ett fåtal kommuner och verksamheter finns det möjlighet att låna hjälpmedel från till exempel en kultur- eller fritidsbank. Där det inte är möjligt riskerar personer som inte själva kan finansiera hjälpmedel att utestängas från aktiviteter.[331]

Personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta för ofrivillig ensamhet. Nedskärningar av insatser såsom ledsagning, färdtjänst och daglig verksamhet riskerar att förvärra isoleringen.[332] Kulturaktiviteter såsom musik, sång, dans, bild och teater har visat sig ha positiva effekter på både fysisk och psykisk hälsa. Över 60 procent av folkbildningens verksamheter utgörs av kulturverksamhet. Studieförbunden har fått prioritera bort riktade insatser, och det finns en oro för att tappa kontakten med viktiga målgrupper. Den verksamhet som riskerar att

---

[329] Regeringen (2025). *Uppdrag att analysera tillämpningen gällande rätten till sjuk- och aktivitetsersättning i fråga om ideella åtaganden m.m*. S2025/01371.

[330] Se t.ex. Länsstyrelsen i Östergötlands län (2024). *Möjligheten till fritids- och kulturaktiviteter för personer boende i gruppbostäder.*

[331] MFD (2020). *Aktiv fritid.*

[332] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

drabbas mest av neddragningarna är den som behöver kosta mer. Folkbildningens besparingar och höjda deltagaravgifter gör det svårare att fortsatt vara tillgänglig för de målgrupper som kan ha störst nytta av folkbildningen, såsom personer med funktionsnedsättning eller utrikes födda.[333]

Normer och stereotyper om funktionsnedsättning påverkar möjligheterna att verka inom kulturområdet

När det gäller möjligheter för personer med funktionsnedsättning att utbilda sig och verka som professionella kulturutövare finns det flera utmaningar. Utbildningsvägarna är ofta begränsade, särskilt för de som har gått i anpassad skola och saknar behörighet till högre konstnärliga utbildningar. Fysiska krav, otillgängliga miljöer och normer gör det svårare att ta del av utbildningar.[334]

Normer och stereotyper om funktionsnedsättning påverkar också möjligheten att erkännas som professionell konstnär. Ofta betraktas konstverken som terapi snarare än konst, och de inkluderas sällan i den ordinarie kulturscenen. Ansträngd ekonomi hos verksamheter gör det svårt att täcka merkostnader för tillgänglighetsanpassning och tolktjänster, vilket ytterligare minskar möjligheterna till anställning.[335]

En ökad synlighet av konst som skapats av personer med funktionsnedsättning kan utmana fördomar och bidra till ökad representation. Dock saknas fortfarande en fungerande infrastruktur för att stödja och finansiera tillgängliggörande arbete.[336] Många kulturutövare upplever också hinder i att kombinera en anställning inom konstnärliga yrken med insatser enligt LSS. I en intervjuundersökning, där blivande och professionella konstnärer med funktionsnedsättning delar sina erfarenheter, framhålls att ersättningssystem och anställningsvillkor ofta inte är anpassade efter kulturarbetares verklighet, där projektbaserade anställningar och varierande arbetsinsatser är vanliga.[337]

Utvecklingsbehov i arbetet för ökad delaktighet

MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken visar att det finns betydande utvecklingsbehov för att personer med funktionsnedsättning ska kunna få tillgång till kulturlivet och en meningsfull fritid på lika villkor som befolkningen i övrigt.

---

[333] Folkbildningsrådet, Studieförbunden, Svensk biblioteksförening (2025). *Vid vägs ände - Hur nedskärningar för folkbibliotek och studieförbund påverkar kulturens infrastruktur.*

[334] Viaductus (2025). *(Om)vägar till scenkonsten.*

[335] Viaductus (2025). *(Om)vägar till scenkonsten.*

[336] Statens kulturråd (2023). *Tillgängligt kulturliv*; Viaductus (2025). *(Om)vägar till scenkonsten.*

[337] Viaductus (2025). *(Om)vägar till scenkonsten*.

Det finns behov av en tydligare samverkan, bättre spridning av kunskap och en starkare integration av funktionshinderperspektivet i hela kultur-, kulturarvs- och fritidsområdet för att skapa verklig förändring. Bristande kunskaper om lagkrav hos aktörer begränsar utvecklingen på området. Det finns till exempel en utbredd missuppfattning om att kulturhistoriska byggnader och miljöer inte går att anpassa och förändra. Ett positivt exempel rörande betydelsen av lagkrav är den svenska museilagen (2017:563) som anger att museer ska vara tillgängliga.[338] Det innebär att även museer behöver arbeta aktivt med innehållsdesign och involvera personer med funktionsnedsättning för att göra verksamheten mer inkluderande, vilket kräver långsiktighet, ekonomiska resurser och tydlig styrning.[339]

Myndigheters bidragsgivning är också ett viktigt ekonomiskt styrmedel för ökad tillgänglighet inom området kultur och fritid. Det finns exempel på att bidrag villkoras med att de ska leda till ökad tillgänglighet, men det är då inte uttalat att det är i relation till personer med funktionsnedsättning utan kan snarare handla om öppettider. För att främja en förflyttning mot bättre livsvillkor för personer med funktionsnedsättning skulle kraven för bidrag behöva bli mer tydligt kopplade till tillgänglighet utifrån ett funktionshindersperspektiv.

Förslag till åtgärder inom området kultur och fritid

Det finns behov av att vidta åtgärder för att på olika sätt förbättra förutsättningarna för delaktighet i kultur- och fritidsliv för personer med funktionsnedsättning. För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

- främja deltagande i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet för personer med funktionsnedsättning
- stärka kunskap och stöd för att möjliggöra arbete och försörjning inom konstnärliga yrken för kulturutövare med funktionsnedsättning
- stärka arbetet för att barn och unga med funktionsnedsättning ska ha jämlika förutsättningar för att delta i kulturliv och kulturarvsverksamhet, och ha en meningsfull fritid.

En viktig del i arbetet med samtliga åtgärder inom området kultur och fritid är att säkerställa samverkan mellan myndigheter, kommuner och regioner. Aktiv fritid är också ett av de områden som ingår i MFD:s arbete med modellkommuner, se åtgärdsområde 3 om regioner och kommuner.

---

[338] Museilag (2017:563).

[339] Riksantikvarieämbetet (2025). *Museer och social inkludering - K-blogg - Riksantikvarieämbetets blogg 2025*.

Främja deltagande i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet för personer med funktionsnedsättning

Stödja och öka kunskap för att skapa mer tillgängliga kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamheter

Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet vidtar gemensamt åtgärder för att fler kulturverksamheter, museer och kulturarvsmiljöer ska vara tillgängliga för personer med funktionsnedsättning samt för att kultur- och kulturarvsverksamheter ska ha bättre information och kommunikation om tillgänglighet på sina webbsidor och sociala medier.

Åtgärderna består av följande delar:

- Ta fram, sprida och implementera riktlinjer och kunskapsstöd om tillgänglighet i kulturverksamheter, på museer och vid kulturmiljöer.
- Öka kunskapen om vilka stöd som finns för att förbättra tillgängligheten i lokaler för kulturverksamhet.
- Öka kunskapen om hur digitala metoder och tekniker kan användas i verksamheter för att öka tillgängligheten till kulturarv för personer med funktionsnedsättning.
- Tillhandahålla och utveckla infrastruktur för digitalt kulturarv så att kulturarvet kan komma fler till del och användas på fler sätt och i nya sammanhang.
- Ta fram kunskapsstöd och lärande exempel på hur en verksamhet kan informera och kommunicera om tillgänglighet på sin webbsida och i sociala medier.

Folkbildningsrådet utvärderar tillgänglighet och inkludering inom studieförbunden till grund för en bedömning av behovet av ytterligare åtgärder. Med utgångspunkt i genomförda utvärderingar och annan uppföljning kommer Folkbildningsrådet att överväga att se över behovet av förbättrad vägledning till studieförbund när det gäller att tydliggöra anordnarnas ansvar för icke-diskriminering och att åtgärda bristande tillgänglighet. Denna åtgärd redovisas närmare under förslag till åtgärder på området utbildning och livslångt lärande.

Åtgärderna syftar till att möta flera olika utmaningar i tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Det handlar dels om bristande fysisk och kognitiv tillgänglighet på platserna för kulturverksamheter, museer och kulturmiljöer, dels om bristande tillgänglighet i innehållsdesignen i kultur- och kulturarvsverksamheter. Aktuella områden för åtgärder är också bristande information om tillgänglighet på webbsidor om kulturmiljöer och kultur- och kulturarvsverksamheter samt brister i tillgängliggörandet av de digitala kanalerna i sig.

Stärka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta på samma villkor som andra i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet

Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet, tillsammans med Försäkringskassan, initierar ett arbete för att stärka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta på lika villkor i verksamheter. Ambitionen är att ta fram och sprida kunskap och lärande exempel som belyser olika hinder för deltagande beroende på typ av funktionsnedsättning, boendeort, ålder, kön etcetera. Hinder för deltagande är till exempel bristande tillgång till ledsagning, färdtjänst, tolkning och personlig assistans.

Förbättrad samverkan och ökad kunskap ligger till grund för vidare åtgärder som leder till att personer med funktionsnedsättning kan delta på jämlika villkor och få möjlighet att utveckla sin särskilda kulturella och språkliga identitet, däribland teckenspråk och dövas kultur.

Öka stödet till folk- och skolbibliotek för att färre personer ska möta läshinder

MTM och Kulturrådet genomför ett kunskapsutvecklande arbete inom området tillgängligt läsfrämjande. De tar fram och sprider en kunskapsskrift om läshinder och läsnedsättningar samt kartlägger tillgången till och förmedlingen av tillgänglig litteratur inom biblioteksväsendet med fokus på folk- och skolbibliotek.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska i enlighet med bibliotekslagen ägna särskild uppmärksamhet åt att vara tillgängliga för alla, inklusive personer med funktionsnedsättning. Många bibliotek ligger också långt fram när det gäller att arbeta med olika former av tillgänglighet i lokaler, i läsning och i sin verksamhet i övrigt. För att ytterligare stärka bibliotekens barnrättsliga arbete och verksamhet för och med personer med funktionsnedsättning finns behov av kunskapshöjande insatser inom tillgängligt läsfrämjande.

Stärka förutsättningarna för inflytande på kultur-, kulturarvs- och fritidsområdet för personer med funktionsnedsättning

MUCF, Riksantikvarieämbetet och Statens kulturråd stärker förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta i samråd, dialog och debatt om meningsfull fritid och demokratisk delaktighet på kultur-, kulturarvs- och fritidsområdet genom att:

- lyfta fram och sprida röster från unga med funktionsnedsättning om en meningsfull fritid genom att ta fram och sprida kunskap om levnadsvillkor för unga med funktionsnedsättning kopplat till kultur och fritid
- sprida lärande exempel om hur kommuner kan samråda med funktionshindersorganisationer om kultur, kulturarv och fritid
- stärka aktiv involvering av aktörer inom kulturområdet som arbetar med publik och utövare med funktionsnedsättning.

Åtgärderna syftar till att stärka förutsättningarna för inflytande på kultur-, kulturarvs- och fritidsområdet för funktionshindersorganisationer och personer med funktionsnedsättning.

Förbättra uppföljningen av hur personer med funktionsnedsättning deltar i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet

Riksantikvarieämbetet initierar samverkan med Myndigheten för kulturanalys, MFD och SCB för att tydliggöra vilket behov av uppföljning av funktionshinderspolitiken som finns inom kulturarvsområdet. Dialog förs även om vem eller vilka som ansvarar för uppföljningen långsiktigt och med vilket intervall som uppföljningar ska göras. I samband med detta diskuteras även vilken data som är rimlig att samla in och hur de motsvarar behovet av uppföljning.

MUCF fortsätter att följa upp villkor för unga med funktionsnedsättnings kopplat till kultur och fritid. Kulturrådet upprepar genomförandet av utredningen ”Tillgängligt kulturliv” (2023) i slutet av strategiperioden för att mäta resultat och effekter av insatser.

Åtgärderna syftar till att förbättra uppföljningen av hur personer med funktionsnedsättning deltar i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet. Myndigheterna kommer också att verka för att uppföljningen ska vara tillgänglig och spridas till berörda aktörer.

Stärka kunskap och stöd för att möjliggöra arbete och försörjning inom konstnärliga yrken för kulturutövare med funktionsnedsättning

Förbättra förutsättningar för att anställa och arbeta med personer med funktionsnedsättning

Kulturrådet samlar in och delar information om vilka konstnärliga verksamheter som arbetar aktivt för att anställa utövare med funktionsnedsättning. Myndigheten arbetar även för att öka kompetensen hos arbetsgivare i verksamheter och institutioner inom kulturområdet, för att påverka deras benägenhet att anställa personer med funktionsnedsättning.

Åtgärderna genomförs med målet att arbetsgivare på kulturområdet ska ha bättre förutsättningar för att anställa och arbeta med personer med funktionsnedsättning. Insatsen inbegriper till exempel stöd kring fysisk och psykisk arbetsmiljö samt att informera om bemötande och aktiva åtgärder för en person att kombinera insatser enligt LSS med anställning.

Stärka samverkan för att öka kunskapen om villkor och förutsättningar för professionella kulturutövare med funktionsnedsättning

Kulturrådet och Försäkringskassan stärker samverkan under strategiperioden för att öka kunskapen om hur socialförsäkringssystemet fungerar för att hjälpa personer med funktionsnedsättning inom konstnärliga yrken att göra rätt och få del av de förmåner som de har rätt till.

Syftet med åtgärden är att handläggare på nationella myndigheter ska få mer kunskap om konstnärliga yrkens villkor och förutsättningar samt om hur socialförsäkringssystemet fungerar. I arbetet tillvaratas lärdomar från tidigare projekt och initiativ. Syftet med åtgärden är också att personer med funktionsnedsättning inom konstnärliga yrken ska få mer kunskap om hur socialförsäkringssystemet fungerar, och handläggare på myndigheterna om konstnärliga yrkens villkor och förutsättningar.

Öka kunskapen om förutsättningar och hinder för högre utbildning för kulturutövare med funktionsnedsättning

Kulturrådet utreder nuvarande hinder inom högre utbildning i konst och kultur för personer med funktionsnedsättning. Kulturrådet samverkar med relevanta aktörer för att hitta förslag på lösningar för att stärka förutsättningarna för högre utbildning inom konstnärliga yrken för personer med funktionsnedsättning. Folkbildningsrådet har möjlighet att bidra med underlag till analys av folkbildningens estetiska verksamheter såsom folkhögskolornas förberedande konstnärliga utbildningar.

Stärka arbetet för att barn och unga med funktionsnedsättning kan delta i kulturlivet samt ha en meningsfull fritid på samma villkor som andra

Stärka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga med funktionsnedsättning

Åtgärder vidtas för att stärka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga med funktionsnedsättning:

- Kulturrådet utvecklar arbetet med att ta fram och sprida lärande exempel och metodstöd om hur kulturskolan kan nå fler barn och unga med funktionsnedsättning.
- MUCF fortsätter att utveckla sitt framtagna stöd för inkluderande arbetssätt till fritidsaktörer.

Främja möjligheter för barn och unga att nyttja Fritidskortet

Folkhälsomyndigheten, MUCF och Kulturrådet genomför kunskapshöjande insatser för att fler barn och unga med funktionsnedsättning ska nyttja Fritidskortet. Information ges om Fritidskortet till barn och unga med funktionsnedsättning och till deras vårdnadshavare. Folkhälsomyndigheten genomför kommunikationsinsatser som ska öka kännedomen och kunskapen om Fritidskortet, med extra fokus på barn och unga med funktionsnedsättning och deras vårdnadshavare.

De kunskapshöjande insatserna inkluderar också att informera barn och unga med funktionsnedsättning samt deras vårdnadshavare om möjligheten att ansöka om merkostnadsersättning hos Försäkringskassan samt för att ersätta de merkostnader som behov av fritidshjälpmedel kan innebära för barn och unga med funktionsnedsättning samt hur det går till.

I genomförandet av åtgärden kan information och stöd som rör Fritidskortet komma att erbjudas till föreningar och kulturskolor för att nå ut till barn och unga med funktionsnedsättning. Exempelvis ger MUCF information till de barn- och ungdomsorganisationer som har organisationsstöd från MUCF, och Kulturrådet kommer genom sitt Kulturskolecentrum sprida information och stödmaterial till landets musik- och kulturskolor.

Syftet med åtgärden är att fler barn och unga med funktionsnedsättning ska ha möjlighet att använda Fritidskortet. Se även förslag på åtgärd gällande Fritidskortet under åtgärdsområde 1, samhällsområde hälsa, folkhälsa och social välfärd.

Stärka arbetet för att barn och unga med funktionsnedsättning på samma villkor som andra kan delta i kulturella aktiviteter i skolan

Kulturrådet lyfter fram lärande exempel och metoder för att möjliggöra mötet med kultur för elever med funktionsnedsättning i integrerad och anpassad skola. Riksantikvarieämbetet fortsätter att ge stöd till landets museer, världsarv, arkiv och andra kulturarvsaktörer i deras arbete med att möta barn och unga med funktionsnedsättning i skolan.

Syftet med åtgärderna är att stärka arbetet för att barn och unga med funktionsnedsättning kan delta i kulturella aktiviteter i skolan, på samma villkor som andra, samt utveckla sin särskilda kulturella och språkliga identitet, däribland teckenspråk och dövas kultur.

Demokratisk delaktighet

Demokratisk delaktighet handlar om rätten att uttrycka sin röst i demokratiska processer såsom i allmänna val, om möjligheten att vara aktiv inom föreningslivet och politiken och om att kunna ta del av samhällsinformation och kunskap. I bred bemärkelse handlar demokratisk delaktighet om möjligheten att påverka, vara delaktig och uttrycka sina åsikter.

Inom samhällsområdet demokratisk delaktighet ingår de strategiska myndigheterna MUCF och MTM. I arbetet med att beskriva och ta fram förslag till åtgärder för området i handlingsplanen har även Specialpedagogiska skolmyndigheten, Skolverket, Valmyndigheten och SKR involverats.

Utveckling och utmaningar inom området demokratisk delaktighet

Demokratisk delaktighet innebär att varje människa har ett reellt inflytande över beslut som påverkar hens vardag och samhället. Det finns en rad aspekter som påverkar en individs möjlighet till delaktighet och inflytande i samhällslivet. Det handlar om att kunna delta i demokratiska processer och beslut, att kunna rösta på förtroendevalda och att själv kunna bli vald. Demokratisk delaktighet behöver

också främjas för individer och grupper som av olika anledningar annars osynliggörs eller fråntas sin rätt till inflytande.[340]

Huvudsakligen är det brister på samhällsnivå som skapar trösklar och hinder. Personer med funktionsnedsättning möter hinder i flera sammanhang som är avgörande för att de ska kunna vara delaktiga i det demokratiska livet. Hinder förekommer i skolans demokratisatsningar, i föreningslivet, i vallokalen, i engagemanget i mellanvalsdemokratin och i möjligheten att vara förtroendevald representant i olika politiska församlingar.

I dialogen med civilsamhället framhölls att det är viktigt att personer med funktionsnedsättningar synliggörs och finns representerade i demokratiska församlingar. Deltagarna lyfte att bristande tillgång till stöd såsom färdtjänst, assistans och ledsagning exkluderar personer med funktionsnedsättning från demokratiskt deltagande. Det lyftes också fram att det råder osäkerhet om vem som har det övergripande ansvaret för att garantera inkludering i hela den demokratiska processen vilket bidrar till att ansvaret faller mellan stolarna och att viktiga åtgärder uteblir.[341]

Personer med funktionsnedsättning deltar i allmänna val i lägre utsträckning än andra

Personer med funktionsnedsättning deltar i allmänna val i lägre utsträckning än andra och har lägre tillit till det demokratiska systemet.[342] Skillnaderna i valdeltagande inom gruppen personer med funktionsnedsättning varierar utifrån bland annat kön, ålder och typ av funktionsnedsättning. Kvinnor med funktionsnedsättning röstar i lägre utsträckning än män, medan det är tvärtom i befolkningen i övrigt.[343] Bland unga med funktionsnedsättning i åldrarna 18–29 år röstade drygt 70 procent 2022, vilket kan jämföras med ungefär 80 procent bland

---

[340] MUCF (2025). *Unga med funktionsnedsättning En lägesbeskrivning av deltagande och förutsättningar inom områdena kultur och fritid samt demokratisk delaktighet*; Funktionsrätt Sverige (2024). *Andra alternativrapporten om genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning i Sverige*; SOU 2016:5 *Låt fler forma framtiden del A*.

[341] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[342] Det visar bland annat Statistiska centralbyråns analys av valdeltagandet vid valen 2010, 2014, 2018 och 2022 samt Europaparlamentsvalen 2019 och 2024; SOM-institutet (2022/23). *Funktionsnedsättning i Sverige: Levnadsförhållanden, opinion och deltagande.*

[343] SCB (2025). *Deltagandet i Europaparlamentsvalet 2024*.

övriga unga. Störst skillnad i valdeltagande mellan personer med och personer utan funktionsnedsättning finns dock bland de äldre, 65 år och uppåt.[344]

Skolans viktiga roll för demokratilärande

Deltagande i riksdagsskolval och EU-skolval bidrar till ökad kunskap och intresse för politik och politiskt deltagande. Möjligheten att rösta i skolval är viktig i alla skolformer för att ge likvärdig kunskap om demokrati och röstningsförfarande. Elever i anpassade skolor anger i högre grad att skolan är viktig för att få information om röstningsförfarande. De anger också att de i mindre grad än övriga elever får information från familj och vänner, vilket gör skolans roll än viktigare för dem.[345] Anpassade grundskolor och anpassade gymnasieskolor deltar dock i betydligt lägre grad än andra grund- och gymnasieskolor i både riksdagsskolval och EU-skolval.[346]

Brister i tillgänglighet och information

Forskning om orsakerna till skillnader i valdeltagande mellan röstberättigade med kontra utan funktionsnedsättning är begränsad. Deltagare i MFD:s undersökningspanel Rivkraft har sedan 2012 svarat på frågor inför och efter allmänna val. Uppföljningar i samband med de senaste allmänna valen visar fortfarande på brister i fysisk, digital och kognitiv tillgänglighet i exempelvis lokaler, information och bemötande.[347] Bristen på information på lättläst svenska försvårar till exempel deltagandet i det politiska samtalet och minskar möjligheten att delta i val för personer som har en intellektuell funktionsnedsättning. Efter EU-valet 2024 uttryckte sig fler positivt i frågor om tillgänglighet, information och stöd vid röstningen än i tidigare val.[348]

Möjligheten att rösta självständigt och med bibehållen rösthemlighet är fortsatt begränsad för vissa personer med funktionsnedsättning. Till exempel är valintegriteten fortfarande svår att upprätthålla för personer med grav

---

[344] SCB (2023). *Deltagandet i de allmänna valen 2022.* SCB (2025). *Deltagandet i Europaparlamentsvalet 2024.*

[345] MUCF (2023). *Skolval 2022 i samband med riksdagsvalet. Slutrapport av uppdraget*; MUCF (2025). *Skolval i samband med val till Europaparlamentet 2024*.

[346] Länk till MUCF:s webbplats om skolval: https://www.mucf.se/om-skolval; MUCF (2023). *Skolval 2022 i samband med riksdagsvalet. Slutrapport av uppdraget*; MUCF (2025) *Skolval i samband med val till Europaparlamentet 2024*.

[347] Se t.ex. MFD (2016). *Demokratisk delaktighet hos personer med psykisk funktionsnedsättning*. MFD (2019). *Tillgänglighet i det allmänna valet 2018. Resultat från Rivkraft innan och efter det allmänna valet.* MFD (2022). *Demokratisk delaktighet förr och nu. Redovisning av ett regeringsuppdrag*.

[348] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

synnedsättning eftersom det inte går att personrösta utan hjälp.[349] Många känner inte heller till att de har rätt till att rösta, eller hur det går till och vilken hjälp det finns att få.[350]

Under 2025 beslutade regering och riksdag om ändringar i vallagen med syfte att bland annat tydliggöra krav på tillgänglighet i samband med val. Ändringarna rör lokaler, röstningsförfarande och information till väljare.[351]

Möjligheter att klaga på felaktigheter i val

Väljare kan i första hand lämna synpunkter på felaktigheter i samband med allmänna val, till exempel direkt till röstmottagare i vallokaler eller till valnämnden. Från och med den 1 december 2025 kommer även allmänheten att kunna rapportera incidenter till Valmyndigheten.[352] Efter allmänna val publicerar Valmyndigheten en erfarenhetsrapport som bland annat innehåller information om problem vid genomförandet.[353] Väljare kan också anmäla felaktigheter till Valprövningsnämnden. Flera av de överklaganden som kom in till Valprövningsnämnden 2022 kan relateras till tillgänglighet. Det handlade exempelvis om långa köer vid röstmottagningsställen och brist på tillgängligt valmaterial riktat till personer med synnedsättning såsom punktskriftsmaterial.[354] Funktionshindersorganisationer anser dock att det finns brister i denna

---

[349] SOU 2021:96. *Säkerhet och tillgänglighet vid val.* Prop. 2024/25:18. *Säkerhet och tillgänglighet vid val.* Simmeborn Fleischer (2015). *Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet - Utifrån personer med funktionsnedsättningar och funktionshinders perspektiv.* SOU 2016:5. *Låt fler forma framtiden*.

[350] Mälardalens högskolas informationssida om forskningsprojektet: https://www.mdu.se/forskning/forskningsprojekt/industriell-ekonomi-och-organisation/hinder-och-mojligheter-for-intellektuellt-funktionsnedsattas-politiska-deltagande-lardomar-fran-ett-varldsledande-initiativ. Hämtad 2025-11.21.

[351] Säkerhet och tillgänglighet vid val, proposition 2024/25:181, bet 2025/26:KU4, rskr 2025/26:10.

[352] Säkerhet och tillgänglighet vid val, proposition 2024/25:181, bet 2025/26:KU4, rskr 2025/26:10.

[353] Valmyndigheten. *Valmyndighetens erfarenhetsrapporter*. https://www.val.se/om-oss/vart-uppdrag/erfarenheter-fran-val.html. Hämtad 2025-11-21.

[354] Valprövningsnämnden. https://www.riksdagen.se/sv/kontakt-och-besok/riksdagens-myndigheter-och-namnder/valprovningsnamnden/overklaganden-av-valen-2022/. Hämtad 2025-11-21. Valmyndigheten. *Valmyndighetens erfarenhetsrapporter*. https://www.val.se/om-oss/vart-uppdrag/erfarenheter-fran-val.html. Hämtad 2025-11-21

incidentrapportering då den inte fångar erfarenheter av bristande tillgänglighet i samband med val.[355]

Brister i nationell statistik och uppföljning gällande val

Funktionsnedsättning saknas som bakgrundsvariabel i vallokalsundersökningar och andra undersökningar som handlar om hur väljare upplever sina möjligheter att delta i allmänna val. Några exempel på sådana undersökningar är SOM-institutets undersökningar om samhälle, opinion och media[356], SOM-institutets medborgarpanel[357] och Valforskningsprogrammets valundersökningar[358]. Ett annat exempel är Väljarna och valet 2022, som bland annat behandlar förtroendet för valsystemets olika delar.[359] Även MUCF:s attityd- och värderingsstudie, som innehåller ett par frågor om valdeltagande, saknar en sådan bakgrundsvariabel.[360] MFD:s undersökningspanel Rivkraft är det enda nationella underlag som visar hur väljare med funktionsnedsättning upplever val, även om det hittills har saknats underlag om respondenter med intellektuell funktionsnedsättning. Sedan 2025 har dock MFD en anpassad enkät med bildstöd, och riktad rekrytering av respondenter med intellektuell funktionsnedsättning pågår.

Högt intresse men lägre representation av personer med funktionsnedsättning bland förtroendevalda

Flera undersökningar visar att vuxna personer med funktionsnedsättning har ett förhållandevis stort politiskt intresse och anser sig ha goda kunskaper om politik. Personer med funktionsnedsättning är också medlemmar och aktiva i ett politiskt parti i högre grad än andra.[361] Undersökningar visar samtidigt att det finns utmaningar kopplade till politiska möteslokaler, det vill säga lokaler som används för de politiska partiernas interna möten och kommunernas nämnd- och

---

[355] Funktionsrätt Sverige (2023). *Hinder för att rösta i valet 2022 - Resultat från Funktionsrätt Sveriges incidentrapportering i samband med riksdagsvalet 2022.*

[356] Länk till SOM-institutets informationssidor om SOM-undersökningarna: https://www.gu.se/som-institutet/som-undersokningarna.

[357] Länk till SOM-institutets informationssida om medborgarpanelen: https://www.gu.se/som-institutet/medborgarpanelen.

[358] Länk till Valforskningsprogrammets informationssidor om vallokalsundersökningarna: https://www.gu.se/valforskningsprogrammet/undersokningar/vallokalsundersokningar-svtvalu.

[359] Länk till Valforskningsprogrammets informationssida om väljarnas upplevelse av val: https://www.gu.se/valforskningsprogrammet/valjarna-och-valet-2022.

[360] MUCF (2025). *Så tycker unga 2025 – demokrati och samhällsfrågor*.

[361] SCB, undersökningar om levnadsförhållanden. Simmeborn Fleischer, Ann (2015). *Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet. Utifrån personer med funktionsnedsättningar och funktionshinders perspektiv*. MFD (2025). *Rivkraft om demokratisk delaktighet*.

fullmäktigesammanträden.[362] Intervjuer med folkvalda med funktionsnedsättning visar också att det finns särskilda svårigheter med att ta sig högt upp på valbara listor, bli nominerad och få plats i kommunfullmäktige. Svårigheterna innebär att man ofta själv behöver driva på och ställa krav på anpassningar, vilket även kan innebära att man upplevs som besvärlig.[363]

Studier om demokratisk delaktighet visar att omgivningens inställning till personer med funktionsnedsättning och de funktionshinderpolitiska frågorna påverkar viljan att delta.[364] Hälften av respondenterna i MFD:s undersökningspanel Rivkraft är missnöjda med sina möjligheter att påverka viktiga samhällsfrågor, och endast en tredjedel uppger att de är nöjda.[365] I en rapport av MFD framkommer missnöje med det politiska systemet och med politiska beslutsfattare. Bristande möjligheter att påverka leder också till minskat intresse för att engagera sig. Det framkommer även att personer har försökt påverka men upplever att de inte har fått gehör för sina synpunkter eller blivit bemötta med respekt.[366]

När det gäller unga personer med funktionsnedsättning visar vissa undersökningar både ett lägre intresse för politik, samhällsfrågor och omvärlden, och ett lägre deltagande i olika typer av politiska aktiviteter, i jämförelse med unga som inte har funktionsnedsättning.[367] Dock finns en stor variation inom gruppen. Många unga med funktionsnedsättning möter hinder för politiskt deltagande, bland annat på grund av bristande tillgänglighet och låg tilltro till att de ska kunna påverka. De möter även negativa attityder, så som låga eller inga förväntningar, vilket kan ha en hindrande effekt.[368] En lägre andel unga med funktionsnedsättning instämmer i att beslutsfattare lyssnar på och bryr sig om människors förslag och åsikter, 35 procent jämfört med 41 procent bland unga utan funktionsnedsättning.[369] Fyra av

---

[362] SOU 2016:5. *Låt fler forma framtiden*.

[363] Simmeborn Fleischer, Ann (2015). *Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet. Utifrån personer med funktionsnedsättningar och funktionshinders perspektiv*.

[364] Simmeborn Fleischer, Ann (2015). *Demokratisk delaktighet och inflytande över det politiska beslutsfattandet. Utifrån personer med funktionsnedsättningar och funktionshinders perspektiv*.

[365] MFD (2025). *Rivkraft om demokratisk delaktighet*.

[366] MFD (2016). *Demokratisk delaktighet hos personer med psykisk funktionsnedsättning*.

[367] MUCF (2021). *Vilja att förändra. Drivkrafter, hinder och utmaningar för ungas samhällsengagemang.*

[368] Thorén, Josefine (2022). *Du måste acceptera att du alltid kommer att bli diskriminerad - En rapport om funkofobin i dagens Sverige: vi unga med funktionsnedsättning sätter ord på vår verklighet*.

[369] MUCF (2024). *En fördjupad bild av ungas inflytande och delaktighet.*

tio unga med funktionsnedsättning anger att de inte vet hur de ska gå tillväga för att påverka samhället, vilket är dubbelt så många som bland övriga unga.[370]

I dagsläget saknas kunskap om hur politiska partier arbetar med tillgänglighet, till exempel hur de tar fram information i tillgängliga format. Enligt en granskning som en funktionshindersorganisation gjorde inför valet 2022 behöver partierna bli bättre på lättläst information och bildstöd. Dessutom är den lättlästa informationen ofta svår att hitta och inte tillräcklig i sin omfattning.[371]

Begränsad kunskap om delaktighet och inflytande i föreningslivet och kommuners demokratisatsningar

I dag saknas heltäckande undersökningar om tillgängligheten inom föreningslivet. Några undersökningar visar att det finns brister i kognitiv tillgänglighet såsom brist på tydlig information, strukturerade mötesformer och regelbundna pauser under möten. Den klassiska mötesformen i form av fysiska träffar vid specifika tidpunkter i en lokal utgör en viktig del av mellanvalsdemokratin, men en rapport från MFD tyder på att den stänger ute en del personer med psykisk funktionsnedsättning från att delta.[372]

En lägre andel unga med funktionsnedsättning är medlemmar i en förening jämfört med unga som inte har en funktionsnedsättning.[373] Skillnaden är särskilt tydlig för pojkar.[374] Det är också mindre vanligt att unga med funktionsnedsättning har förtroendeuppdrag i en förening.[375]

Ideella organisationer kan söka föreningsstöd hos MUCF, och för organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning finns ett särskilt statsbidrag hos Socialstyrelsen. Båda dessa former av ekonomiskt stöd ställer dock krav på medlemsantal och organisering som föreningar med få medlemmar har svårt att leva upp till, till exempel organisationer som företräder unga med funktionsnedsättning.[376]

---

[370] MUCF (2025). *Så tycker unga 2025 – demokrati och samhällsfrågor*.

[371] Inre Ringen och FUB (2022). *Riksförbundet FUB:s och Inre Ringen Sveriges analys av information på lättläst på riksdagspartiernas webbplatser.*

[372] MFD (2016). *Demokratisk delaktighet hos personer med psykisk funktionsnedsättning*.

[373] MFD (2016). *Demokratisk delaktighet hos personer med psykisk funktionsnedsättning*.

[374] MUCF (2017). *Fokus 17:2. Unga med funktionsnedsättning – etablering i arbets- och samhällslivet.*

[375] MUCF (2017). *Fokus 17:2. Unga med funktionsnedsättning – etablering i arbets- och samhällslivet.*

[376] Informationsmöte hos MFD 19 mars.

Många kommuner har funktionshindersråd men få arbetar med inkluderande medborgardialoger och inflytandeforum

Enligt MFD:s senaste uppföljning av vilka kommuner som har lokala funktionshindersråd anger 96 procent av kommunerna att de årligen genomför samråd med funktionshindersorganisationer.[377] Myndigheter, regioner och kommuner svarar också på frågan om de anordnar dialoger där de riktar sig till enskilda medborgare med funktionsnedsättning för att få kunskap om deras synpunkter. Endast 6 procent av kommunerna uppger att de gör detta i stor utsträckning, medan 34 procent gör det i viss utsträckning och 32 procent gör det liten utsträckning. 28 procent gör det inte alls.[378]

För unga aktualiseras delaktighet och inflytande på delvis andra sätt än genom att rösta i val eftersom delar av ungdomsgruppen saknar rösträtt. En kartläggning från 2019 av MUCF och SKR visar att så kallade inflytandeforum som riktar sig till unga finns i åtminstone 136 kommuner. Kartläggningen pekar dock mot att unga med funktionsnedsättning dock är underrepresenterade i kommunala inflytandeforum.[379] I samband med kartläggningen genomförde MUCF även intervjuer med kommunala tjänstepersoner. I dessa lyftes särskilt svårigheter att nå ut till unga med intellektuell funktionsnedsättning som går i anpassad skola.

Brister i individuella stöd och resurser skapar hinder för deltagande

För en del personer med funktionsnedsättning är individuella stöd och hjälpmedel en förutsättning för deras delaktighet i samhället. Det handlar exempelvis om stöd i form av färdtjänst, personlig assistans, ledsagare och boendestöd.[380] En undersökning från MFD pekar dock mot att det stöd som beviljas inte alltid är tillräckligt för att möjliggöra engagemang. Undersökningen visar att rätten till stöd sällan omfattar politiska aktiviteter där människor kan delta i syfte att uttrycka åsikter, exempelvis politiska möten av olika slag. Även civilsamhällets organisationer har uppmärksammat detta i flera sammanhang, liksom studieförbunden.[381]

Personer med funktionsnedsättning som har aktivitets- eller sjukersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga kan också vara tveksamma till att engagera sig ideellt av rädsla för att få sin funktionsförmåga omvärderad och förlora sin

---

[377] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024.*

[378] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

[379] MUCF & SKL (2019). *Ungas inflytande. UNGAS INFLYTANDE I DEN LOKALA BESLUTSPROCESSEN.*

[380] Sådant stöd kan beviljas enligt antingen LSS eller SoL.

[381] Folkbildningsrådet (2023). *Studieförbundens deltagare med funktionsnedsättning*.

ersättning. Inspektionen för socialförsäkringen har fått i uppdrag av regeringen att undersöka hur detta förhåller sig.[382]

Ytterligare en faktor som bidrar till att personer med funktionsnedsättning har sämre förutsättningar för demokratisk delaktighet än andra är att många har sämre tillgång till eller saknar sådana resurser som ofta är en förutsättning för samhällsengagemang. Det handlar bland annat om sämre tillgång till utbildning, sämre ställning på arbetsmarknaden samt sämre inkomst, hälsa och sociala nätverk.[383]

Mediers roll och ansvar för att synliggöra funktionshinder och forma synen på personer med funktionsnedsättning

Personer med funktionsnedsättning är relativt osynliga i medier, både i representation och i frågor och perspektiv. I en rapport av Mediakompaniet konstateras att personer med synliga funktionsnedsättningar under lång tid har varit nästan helt frånvarande i den svenska mediebilden. I rapporten konstateras också att politiker med synliga funktionsnedsättning saknar representation i kommuner, regioner och riksdagen.[384]

Medier har också en viktig roll i att beskriva aktuella samhällsfrågor och politik som har relevans för personer med funktionsnedsättning. I en undersökning från 2022 uppger 50 procent av alla svarande att frågor som är viktiga för dem mycket sällan finns med i mediernas valrapportering. Av alla svarande ansåg 16 procent att medierna ofta eller ganska ofta tar upp frågor som är viktiga för dem. Många hade velat ha fler inslag om frågor som berör personer med funktionsnedsättning i vardagen, till exempel sjukvård, LSS, hjälpmedel, socialförsäkring, diskriminering, tillgänglighet och arbetsmarknad.[385]

Förslag till åtgärder inom området demokratisk delaktighet

Personer med funktionsnedsättning möter hinder i flera sammanhang som är avgörande för att de ska kunna vara delaktiga i det demokratiska livet.

För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

---

[382] Samtliga samråd med civilsamhället under uppdraget; Regeringen (2025). Uppdrag att analysera tillämpningen gällande rätten till sjuk- och aktivitetsersättning i fråga om ideella åtaganden m.m., S2025/01371

[383] MFD (2016). *Demokratisk delaktighet hos personer med psykisk funktionsnedsättning*.

[384] Rättvisaren (2022). *Rättvisaren 2022.*

[385] Funktionsrätt Sverige (2023). *Utvärdering av funktionsrättsfrågor i media inför valet 2022 - Har media och andra informationskanaler tagit upp frågor som är viktiga för dig*?

- öka tillgängligheten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i demokratiska val
- stärka representationen och synligheten inom politiska arenor och demokratiska processer mellan val
- stärka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att synas och göra sin röst hörd i samhällsdebatten.

Vissa ytterligare åtgärder föreslås också för att utveckla uppföljningen, vilket redovisas i åtgärdsområde 4 om förstärkt uppföljning av funktionshinderspolitiken.

Öka tillgängligheten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att delta i demokratiska val

Stärka information och stöd för möjlighet att delta på lika villkor i demokratiska val

MTM, MUCF och MFD genomför insatser för att ge information och stöd till olika målgrupper om tillgänglighet och delaktighet i val. MFD för även dialog med Valmyndigheten om information och stöd till väljare om tillgänglighet och delaktighet vid val, bland annat utifrån förändringarna i vallagen för att tydliggöra krav på tillgänglighet i samband med val.

Syftet är att stärka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta på lika villkor i de allmänna valen. Åtgärder behövs för att alla ska få jämlika förutsättningar att använda sin demokratiska rättighet att rösta.

Förbättra statistik och öka kunskapen om demokratisk delaktighet bland personer med funktionsnedsättning

MFD och MUCF initierar dialog med SCB, Valforskningsprogrammet och SOM-institutet för att inkludera frågor om tillgänglighet och funktionsnedsättning som variabel i undersökningar för att följa upp genomförandet av val och andra undersökningar som handlar om medborgares förutsättningar för och upplevelse av att delta i demokratiska processer. MUCF fortsätter att uppmärksamma unga med funktionsnedsättning och tillgänglighet i sina undersökningar och redogörelser av resultat från riksdagsskolval och EU-skolval.

Syftet med denna åtgärd är att synliggöra hur personer med funktionsnedsättning uppfattar sina förutsättningar för att rösta samt att få ett mer heltäckande underlag att använda för att förbättra tillgängligheten i valsystemet. Frågor om tillgänglighet och funktionsnedsättning saknas som bakgrundsvariabel i flera viktiga undersökningar om valsystemet och väljares erfarenheter om allmänna val. Det gör att brister i tillgänglighet och erfarenheter bland personer med funktionsnedsättning ofta osynliggörs.

Stärka representationen och synligheten inom politiska och demokratiska arenor och processer mellan val

Öka kunskapen om hinder och möjligheter när det gäller att vara förtroendevald med funktionsnedsättning

MFD initierar en dialog med SCB om att upprepa undersökningen Demokratins representanter från 2016. Utgångspunkt för dialog är MFD:s undersökning om personer med funktionsnedsättning som är eller har varit förtroendevalda inom partipolitiken samt om hinder och möjligheter som uppstår för förtroendevalda. MUCF arbetar vidare för att ytterligare uppmärksamma tillgänglighet för unga med funktionsnedsättning i sina undersökningar om unga förtroendevalda.

Syftet med åtgärden är att öka kunskap om hinder och möjligheter för personer med funktionsnedsättning att vara förtroendevalda.

Öka tillgängligheten till föreningar och förtroendeuppdrag

MUCF undersöker hur föreningar i civilsamhället kan bli mer tillgängliga och inkluderande i syfte att främja tillgänglighet till civilsamhällets föreningar och förtroendeuppdrag och förbättra representativitet utifrån funktionsnedsättning. Vid behov utvecklar MUCF stöd om tillgänglighet, till exempel med utgångspunkt i MFD:s befintliga stöd för tillgänglig verksamhet.

MUCF för även dialog med andra strategimyndigheter som ansvarar för bidragsgivning, såsom Kulturrådet och Svenska ESF-rådet, om krav på tillgänglighet vid bidragsgivning och de eventuella formella hinder som kan finnas. Funktionshindersorganisationerna framhåller att myndigheter i större utsträckning bör ställa krav på bidragsmottagare.

Åtgärden syftar till att bidra till att föreningar i civilsamhället blir mer tillgängliga och inkluderande för personer med funktionsnedsättning och därmed öka representationen av personer med funktionsnedsättning i civilsamhällets föreningar och i förtroendeuppdrag.

Stöd för att främja deltagande i lokala demokratiska processer

MFD utvecklar, i dialog med MUCF, MTM, SKR och intresserade regioner och kommuner, stöd för att fler personer med funktionsnedsättning ska delta i lokala demokratiska processer. Utgångspunkt för arbetet är MFD:s undersökning om hur regioner och kommuner arbetar med att säkerställa tillgänglighet och främja deltagande i demokratiska processer.

Åtgärden syftar till att öka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta i lokala demokratiska processer.

Stärka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att synas och göra sin röst hörd i samhällsdebatten

Synliggöra representation av personer med funktionsnedsättning och funktionshindersfrågor i medier och politiska sammanhang

MFD genomför, i dialog med MUCF, MTM, DO, Mediemyndigheten och Utbildningsradion en kartläggning av hur personer med funktionsnedsättning uppmärksammas i medier som har stor påverkan på samhällsdebatten.

Åtgärden bidrar till att öka kunskapen om representationen av personer med funktionsnedsättning, och deras möjligheter att göra sin röst hörd i samhällsdebatten.

Konsumentpolitik

Målet för konsumentpolitiken är väl fungerande konsumentmarknader, balanserade och tydliga regler för näringsidkare, ett starkt konsumentskydd och en hållbar konsumtion.[386] Konsumentpolitiken ska utvecklas och resurserna riktas mot att upprätthålla balanserade och tydliga regler som skyddar konsumenter, utan att försämra förutsättningarna för seriösa företag, ge goda möjligheter att lösa tvister på ett effektivt sätt och ge information och stöd till konsumenter.[387]

Inom samhällsområdet konsumentpolitik ingår den strategiska myndigheten Konsumentverket. I arbetet med att ta fram förslag på åtgärder har också Sveriges konsumenter bidragit.

Utveckling och utmaningar inom området konsumentpolitik

Alla konsumenter ska kunna göra medvetna val och känna till sina rättigheter och skyldigheter oavsett funktionsförmåga. Idag möter dock konsumenter med funktionsnedsättning fortfarande hinder inom konsumtionsområdet såsom bristande tillgänglighet, krångliga regelverk och hinder i den digitala miljön. Det finns även brister i tillgången till stöd och risk för överskuldsättning.

Bristande tillgänglighet som diskrimineringsgrund förekommer allt oftare i anmälningar inom konsumentområdet till DO vilket återspeglar både digitala och fysiska hinder. Senaste statistiken från DO visar att antalet anmälningar om diskriminering på grund av bristande tillgänglighet ökade kraftigt under perioden 2015–2024. Den största andelen anmälningar rör tillgång till varor och tjänster, det vill säga situationer där personer med funktionsnedsättning hindras från att

---

[386] Regeringen (2025). Länk till regeringens mål för konsumentpolitiken: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/konsumentpolitik/mal-for-konsumentpolitiken/.

[387] Konsumentverket (2021). *Konsumtion på villovägar – Hinder för väl fungerande konsumentmarknader och hållbar konsumtion.*

konsumera eller ta del av tjänster i butiker, på restauranger, hos försäkringsbolag eller på digitala plattformar.[388]

I dialogen med civilsamhället framhölls att den ekonomiska utsattheten hos personer med funktionsnedsättning är ett strukturellt problem som bland annat påverkar människors roll som konsumenter. Flera utmaningar lyftes fram, till exempel digital exkludering, aggressiv och vilseledande marknadsföring, brister i kunskap och utbildning samt bristande tillgänglighet till varor, tjänster och butikslokaler.[389]

Konsumenter med funktionsnedsättning möter hinder inom konsumtionsområdet

Konsumenter med funktionsnedsättning möter ofta en rad hinder när de försöker utöva sina rättigheter inom konsumentområdet. Reglerna är många gånger komplexa och processerna krångliga, vilket gör det svårt att förstå vad som faktiskt gäller. Därtill brister företagen ofta i att ge tydlig information och presenterar villkor som är svåra att överblicka. Kunskapen om vart man kan vända sig för att klaga, driva en tvist eller få stöd är också låg bland konsumenterna. Hindren blir ännu större för särskilt utsatta grupper, till exempel personer med funktionsnedsättning eller personer med låg digital kompetens eller begränsade språkkunskaper.[390]

De flesta hinder för välfungerande marknader är kopplade till digitaliseringen av konsumentmarknaderna.[391] Det är många personer som på grund av ett digitalt utanförskap möter hinder i sin vardag som konsument i en digital miljö. Utmaningarna handlar om att legitimera sig elektroniskt och att navigera och använda komplexa digitala tjänster som ofta inte är tillgängliga. Konsumentverket har i en rapport beskrivit olika hinder för väl fungerande konsumentmarknader.[392]

Digital konsumtion särskilt svår för personer som har ställföreträdare

Inom digital konsumtion finns särskilda utmaningar för personer med legala företrädare, såsom gode män, förvaltare och förmyndare, när det gäller att använda digitala betalningstjänster och e-legitimation.

---

[388] Diskrimineringsombudsmannen (2025). *Statistik över anmälningar 2015–2024*.

[389] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[390] Sveriges konsumenter (2024). *Konsumenträtt för alla – Eller bara för några?*

[391] Konsumentverket (2021). *Konsumtion på villovägar – Hinder för väl fungerande konsumentmarknader och hållbar konsumtion.*

[392] Konsumentverket (2021). *Konsumtion på villovägar – Hinder för väl fungerande konsumentmarknader och hållbar konsumtion.*

Den nyligen antagna EU-förordningen 2024/1183 skärper medlemsstaternas skyldigheter att tillhandahålla en europeisk digital identitetsplånbok för alla fysiska och juridiska personer inom unionen. Förordningen betonar särskilt tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning (artikel 5a.21, artikel 15, skäl 15, 35 och 43). Detta innebär krav på hjälpmedel, teknisk support och informationsinsatser för att säkerställa likvärdig användning. Därtill föreskrivs att identitetsplånboken ska kunna knytas till personuppgifter för en fysisk person som företräder en annan, vilket är av stor betydelse för ställföreträdarskap (artikel 5a.5 f).[393] En förutsättning för en sådan tillförlitlig koppling är dock att det finns ett nationellt register över ställföreträdare, något som i dag saknas i Sverige. Ställföreträdarutredningen har föreslagit inrättandet av ett sådant register[394] och regeringen har även lämnat en lagrådsremiss till lagrådet där ett sådant register föreslås[395].

Problem att nå kundtjänster

Konsumentverket genomförde 2023 en kartläggning som visar att många konsumenter upplever det som svårt att komma i kontakt med företags kundtjänster och klagomålshantering. Konsumentverket har haft i uppdrag att analysera och redovisa brister i företagens kundtjänster, och konstaterar i sin slutrapportering att det förekommer svårigheter att kontakta kundtjänster när ett köp har genomförts.[396] Det handlar främst om otydlig information, krångliga processer eller orimliga krav på kontaktsätt som hindrar konsumenterna generellt, och konsumenter med vissa funktionsnedsättningar i synnerhet, från att ta tillvara sina konsumenträttigheter.

Problem med telefonförsäljning

Telefonförsäljning är ett område där många konsumenter, särskilt de med nedsatt kognitiv förmåga, upplever problem. Flera granskningar och kartläggningar från Konsumentverket belyser problem som konsumenter upplever vid kontakt med telefonförsäljare. Problemen drabbar särskilt sårbara grupper. Det gäller exempelvis komplexa avtal som rör tv-abonnemang, telefoni, elhandel och finansiella tjänster. I en rapport publicerad i augusti 2025 konstaterar Konsumentverket att telefonförsäljningen orsakar stora problem för konsumenter, som ofta känner sig stressade, vilseledda eller lurade in i avtal. Konsumentverket

---

[393] Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1183 om ändring av förordning (EU) nr 910/2014 vad gäller inrättandet av ett europeiskt ramverk för digital identitet.

[394] SOU 2021:36. Gode män och förvaltare - en översyn.

[395] Regeringen (2025). *Lagrådsremiss, Ett ställföreträdarskap att lita på*.

[396] Konsumentverket (2025). *Brister i företagens kundtjänster*.

har föreslagit ett generellt förbud mot telefonförsäljning eller ett så kallat ”opt-in-system”[397] för att kunna stärka konsumentskyddet.[398]

Brister i tillgång till stöd

Flera aktörer såsom Sveriges konsumenter och Konsumentverket konstaterar att många människor möter hinder i sin roll som konsument och att behovet av stöd är omfattande för att alla ska kunna ta tillvara sina konsumenträttigheter. Unga, äldre språksvaga personer, personer med funktionsnedsättning och personer med små ekonomiska marginaler bedöms som särskilt utsatta konsumentgrupper.[399] En undersökning som Konsumentverket genomförde 2024 visar att nästan 40 procent av landets konsumenter inte känner till det samlade konsumentstöd som finns i samhället.[400]

Konsumentverket påpekar att det oberoende stödet från kommuner i form av konsumentvägledning minskar och att många konsumenter inte får det stöd som de behöver. Samtidigt kan myndighetens upplysningstjänst inte möta konsumenternas behov fullt ut inom ramen för nuvarande uppdrag och befintliga resurser. För att fler konsumenter ska kunna ta del av stöd på lokal nivå krävs att kommunerna avsätter resurser. Samtidigt noterar Konsumentverket att utvecklingen går mot att allt fler kommuner lägger ner sin konsumentvägledning. Hälften av landets kommuner erbjuder inte längre konsumentvägledning och utvecklingen pekar på en fortsatt nedgång, vilket gör frågan om hur ett framtida, rimligt och effektivt oberoende konsumentstöd bör utformas högst aktuell.[401]

Barn och unga som konsumenter

För Konsumentverket är barn och unga en prioriterad målgrupp. Myndigheten arbetar för att barn och unga ska ha goda förutsättningar för att vara medvetna och säkra konsumenter, och man tar hänsyn till målgruppens särskilda behov, förutsättningar och rättigheter med barnkonventionen som utgångspunkt. Konsumentverket arbetar med tillsyn och marknadskontroller och fokuserar då särskilt på två områden när det gäller barn och unga. Det handlar om marknadsföring till barn i digitala kanaler samt säkra produkter och tjänster.

---

[397] Opt-in innebär att försäljningssamtal är förbjudna om inte konsumenten i förväg har meddelat att han eller hon vill ta emot säljsamtal per telefon.

[398] Konsumentverket (2025). Redovisningsrapport 2025:5: *Telefonförsäljning – En oönskad, olämplig och djupt problematisk affärsmetod*. Se även Underlagsrapport 2025:2: *Telefonförsäljning – Intern data och resultat från kvantitativa undersökningar* och Underlagsrapport 2025:3: *Telefonförsäljning 2025 - Resultat från en kvalitativ undersökning*.

[399] Konsumentverket (2025). *Konsumentstöd med utmaningar.*

[400] Konsumentverket (2025). *Konsumentstöd med utmaningar.*

[401] Konsumentverket (2025) *Konsumentstöd med utmaningar*.

Konsumentverket har skolmaterial för hem- och konsumentkunskap i årskurs 6–9 och i privatekonomi i ämnet samhällskunskap på gymnasiet.[402]

Risk för överskuldsättning

Nuvarande konsumtions- och kreditmiljöer är svåra att hantera för konsumenter, och särskilt svårt är det för vissa sårbara grupper. Statistik visar att personer med funktionsnedsättning är särskilt utsatta när det gäller att klara av ekonomiska åtaganden i tid – vilket ökar risken för överskuldsättning och ekonomisk osäkerhet. SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) visar att personer med funktionsnedsättning löper en större risk för att hamna efter med sina betalningar än befolkningen i stort.[403]

Forskning visar att personer med adhd har högre efterfrågan på krediter och är överrepresenterade bland personer med obetalda skulder hos Kronofogden. Vid 40 års ålder är risken för betalningsanmärkningar sex gånger högre för personer med adhd jämfört med övrig befolkning. Personer med adhd har också högre frekvens av missade betalningar i alla kategorier av obetalda krav. Samma forskning visar dessutom att personer med adhd har lägre kompetens, sämre överblick över sina utgifter, ett högre risktagande vad gäller ekonomiska frågor och ett lägre sparande än befolkningen i stort.[404]

Statskontoret har nyligen genomfört en analys av den kommunala budget- och skuldrådgivningen.[405] Alla kommuner ska enligt lag erbjuda budget- och skuldrådgivning men verksamheten är inte alltid anpassad efter invånarnas behov. Statskontoret anser bland annat att kommunerna i högre grad ska genomföra behovsanalyser för att anpassa sin verksamhet.

Förslag på åtgärder inom området konsumentpolitik

För att det nationella målet för funktionshinderspolitiken ska kunna uppfyllas behövs konsumtion på jämlika villkor. Många personer med funktionsnedsättning saknar i dag möjligheter att konsumera på lika villkor som andra och det finns särskilda hinder och utmaningar som möter konsumenter med funktionsnedsättning.

För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och Konsumentverket åtgärder för att:

---

[402] Länk till Konsumentverkets skolmaterial: https://www.konsumentverket.se/omrade/for-larare/.

[403] Myndigheten för delaktighet (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

[404] Beauchaine et al. (2020). *ADHD, financial distress, and suicide in adulthood: A population study.*

[405] Statskontoret (2025). *Hjälp till självhjälp – En analys av den kommunala budget- och skuldrådgivningen.*

- öka kunskapen om konsumenträtt och privatekonomi hos barn och unga med funktionsnedsättning
- öka kunskapen om kopplingen mellan privatekonomi och funktionsnedsättning hos andra relevanta aktörer
- öka kunskapen om förutsättningar för personer med funktionsnedsättning kopplat till telefonförsäljning och marknadsföring.

Öka kunskapen om konsumenträtt och privatekonomi hos barn och unga med funktionsnedsättning

Kartlägga behov av skolmaterial om konsumenträtt och privatekonomi för anpassad grundskola

Konsumentverket kartlägger vilket behov av lektionsmaterial och annat stöd inom privatekonomi, konsumenträtt och reklam som finns i den anpassade grundskolan. Vid behov av lektionsmaterial till anpassad grundskola kan Konsumentverket ta fram sådant material. Ett nästa steg kan vara att genomföra motsvarande behovskartläggning för anpassad gymnasieskola.

Syftet med åtgärden är att säkerställa att anpassad grundskola har tillgång till ett relevant och aktuellt skolmaterial i ämnet, i likhet med det som finns för andra skolformer.

Öka kunskapen om kopplingen mellan privatekonomi och funktionsnedsättning hos andra relevanta aktörer

Öka kunskapen om adhd och privatekonomi

Konsumentverket sprider kunskap, utifrån befintlig forskning på området, till relevanta aktörer om de utmaningar som personer med adhd kan uppleva med att hantera sin privatekonomi.

Många aktörer i samhället möter denna konsumentgrupp, såsom socialtjänsten, vården, Kriminalvården, Svenska kyrkan, skolan och funktionshinderorganisationer. Med ökad kunskap kan de ställa frågor om privatekonomi och hänvisa vidare till det stöd som finns att få i samhället, såsom kommunernas budget- och skuldrådgivning.

Öka kunskapen om förutsättningar för personer med funktionsnedsättning kopplat till telefonförsäljning och marknadsföring

Initiera arbete för att identifiera åtgärder inom området telefonförsäljning

Konsumentverket initierar ett analysarbete i syfte att identifiera relevanta åtgärder för att stärka skyddet och stödet till personer med funktionsnedsättning, däribland personer med kognitiva funktionsnedsättningar. Vilka åtgärder som är relevanta påverkas av vad regeringen väljer att göra utifrån Konsumentverkets rapport och förslag om att i första hand införa ett totalförbud, i andra hand ett ”opt-in-system”,

och i tredje hand olika anpassningar utifrån det ”opt-out-system” som finns i dag, såsom förbud av vissa marknader.[406]

Åtgärden syftar till att förebygga problem för personer med funktionsnedsättning inom området telefonförsäljning.

Följa och synliggöra förutsättningarna för konsumenter med funktionsnedsättning inom specifika marknader

Konsumentverket ska, utifrån en undersökning om hur konsumenter upplever och påverkas av marknadsföring, analysera och följa förutsättningar för konsumenter med funktionsnedsättning i syfte att identifiera särskilt problematiska situationer, kanaler eller marknader.

Ökad kunskap om utmaningar för konsumenter med funktionsnedsättning ger ett bättre underlag för att vidta träffsäkra åtgärder.

Krisberedskap och civilt försvar

Målen för krisberedskapen är att minska risken för olyckor och kriser som hotar vår säkerhet samt värna människors liv och hälsa och grundläggande värden såsom demokrati, rättssäkerhet och mänskliga fri- och rättigheter. Målen ska uppnås genom att upprätthålla samhällsviktig verksamhet[407] och hindra eller begränsa skador på egendom och miljö då olyckor och krissituationer inträffar.[408]

Inom samhällsområdet krisberedskap och civilt försvar ingår Myndigheten för civilt försvar[409]. I arbetet med att beskriva och ta fram förslag till åtgärder för området i handlingsplanen har även Socialstyrelsen medverkat. MTM och Migrationsverket har bidragit i vissa delar.

Utveckling och utmaningar inom området krisberedskap och civilt försvar

Kunskapsunderlag visar tydligt att krisberedskapen för personer med funktionsnedsättning behöver stärkas. Som krisberedskapen ser ut i dag kan inte samhället garantera att personer med funktionsnedsättning får sina grundläggande rättigheter tillgodosedda under en kris. Personer med funktionsnedsättning har en större utsatthet och löper större risker för att fara illa vid kriser än övrig befolkning. Bland personer med funktionsnedsättning finns en särskild oro för att

---

[406] Konsumentverket (2025). *Telefonförsäljning*. Redovisningsrapport 2025:5:

[407] Såsom hälso- och sjukvård och socialtjänst.

[408] Regeringen (2025). Länk till regeringen s mål om krisberedskap: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/krisberedskap/mal-for-krisberedskap.

[409] Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) byter namn till Myndigheten för civilt försvar (MCF) den 1 januari 2026. I denna rapport har namnet ändrats redan nu.

bli kvarlämnad vid händelse av kris eller krig, där barn och unga med funktionsnedsättning har en särskild utsatthet. Det saknas också möjligheter att följa upp områdets alla delar utifrån ett funktionshindersperspektiv.

I dialogen med civilsamhället vittnar flera deltagare om att det finns en utbredd oro bland personer med funktionsnedsättning över vad som kommer att hända med dem i en krissituation. Många upplever att det saknas ett funktionshindersperspektiv i beredskapsplaneringen och tror att de i hög utsträckning kommer att få förlita sig på grannar och anhöriga så som det ser ut i dag.[410]

Många aktörer har ansvar för beredskap

Krisberedskap och civilt försvar omfattar den verksamhet som civila myndigheter, kommuner och regioner, privata företag och det civila samhället utför i syfte att förbereda Sverige för kriser och krig. Beredskapsstrukturen omfattar beredskapssektorer med ett stort antal beredskapsmyndigheter, vilka har ett utökat ansvar, samt ett antal civilområden där länsstyrelserna är indelade. Vissa länsstyrelser har ett särskilt ansvar. Även kommuner och regioner är viktiga aktörer och har ett stort ansvar. Kommuner och regioner ska enligt lag minska sårbarheten i sin verksamhet och ha en god förmåga att hantera krissituationer i fred. Kommuner och regioner ska därigenom också uppnå en grundläggande förmåga till civilt försvar. Kommuner har även ett särskilt ansvar för samordning på lokal nivå, för det geografiska område som en kommun utgör. Myndigheten för civilt försvar leder och skapar handlingskraft i den samlade civila hanteringen av krig och nationella kriser för att det civila och militära försvaret ska vara samordnat.[411]

Viktig samhällsinformation behöver nå hela befolkningen

Att ha tillgång till samhällsviktig information är en förutsättning för delaktighet och trygghet, både i vardagen och vid olika slags kriser. För att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta del av samhällsviktig information behöver såväl innehållet som formatet vara tillgängligt. En del behöver då använda ett läshjälpmedel, och för andra innebär det att innehållet teckenspråkstolkas eller att informationen presenteras i lättläst text eller med stöd av bilder. Vidare kan själva tillgången till och värderingen av information vara en utmaning. Exempelvis kan personer med intellektuell funktionsnedsättning ha svårt för att hitta och förstå viktig information och avgöra vad som är en säker källa. I en kris kommuniceras

---

[410] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[411] Länk till MCF:s information om beredskapsstrukturen: https://www.mcf.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/det-svenska-civila-beredskapssystemet/strukturreform-av-krisberedskap-och-civilt-forsvar/.

ny information och nya instruktioner i olika tempo. Det kan periodvis vara ett snabbt förlopp, som sedan kan följas av en period som är långsammare för att sedan kanske gå upp i tempo igen. Systemen för att producera information i alternativa format är inte anpassade för att ansluta sig till denna nyhetspuls.[412] Det behöver således finnas kunskap och beredskap hos de aktörer som ansvarar för att viktig samhällsinformation når ut till hela befolkningen vid kriser och ytterst krig, att säkerställa att sådan information även når personer med olika funktionsnedsättningar.

MTM, Folkbildningsrådet och Studieförbunden arbetar i dag med att utveckla kunskap om vilket stöd som personer med intellektuell funktionsnedsättning behöver för att utveckla sin medie- och informationskunnighet. Kunskapen ligger till grund för insatser som syftar till att stärka medie- och informationskunnigheten bland till exempel unga och vuxna med intellektuell funktionsnedsättning. Exempel på sådana insatser kan vara att ta fram kunskapsmaterial till personal i daglig verksamhet, personal i boenden med särskild service, gode män och förvaltare samt att ta fram kunskapsmaterial som riktar sig direkt till målgruppen personer med intellektuell funktionsnedsättning, till exempel genom samtalscirklar.

Särskild utsatthet bland personer med funktionsnedsättning vid kris

Personer med funktionsnedsättning löper en större utsatthet och risk för att fara illa vid kriser och krig än övrig befolkning. Erfarenheterna från en rad tidigare kriser och krig visar att personer med funktionsnedsättning, i högre grad än andra i befolkningen, är beroende av att samhällsinstitutioner samt familj och andra sociala nätverk beaktar deras förutsättningar och behov vid händelse av kris och ytterst krig. Det pågående kriget i Ukraina är ett exempel, där bristande tillgänglighet i skyddade utrymmen och svårigheter att evakuera och skydda personer med funktionsnedsättning har lett till en stor utsatthet, likaså bristen på tillgänglig risk- och kriskommunikation, tillgängliga varningssystem och vård och hjälpmedel.[413] Utsattheten har också visats i en rad andra kriser såsom covid-19-pandemin[414], översvämningarna i Tyskland 2021[415] och terrordådet på

---

[412] Begripsam (2021). *Samhällsinformation under coronapandemin – för alla?*

[413] Länk till European Disability Federations information: https://www.edf-feph.org/report-the-impact-of-the-war-in-ukraine-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/. Hämtad 25-11-21.

[414] Coronakomissionen. SOU 2022:10. *Slutbetänkande*; SOU 2021:89. *Sverige under pandemin Volym 1 och 2*; SOU 2020:80. *Äldreomsorgen under pandemin*; Begripsam (2021). *Samhällsinformation under coronapandemin – för alla?*

[415] Human Rights Watch:s information: https://www.hrw.org/news/2021/07/21/german-flood-deaths-highlight-climate-change-risks-people-disabilities. Hämtad 25-11-21.

Drottninggatan 2017[416]. Risken för att fara illa beror exempelvis på bristande information, för sen information, problem med att evakuera och högre dödlighet bland personer med funktionsnedsättning och andra sårbara grupper.

Utsattheten är ofta en konsekvens av att samhällsaktörer som har ansvar för planering och hantering av kriser och krig inte i tillräcklig utsträckning har beaktat särskilda behov som kan uppstå för personer med funktionsnedsättning och andra sårbara samhällsgrupper.[417] Händelser och situationer som kan vara en mindre olägenhet för vissa kan vara livshotande för andra.[418] Självständig förflyttning kan till exempel vara svår eller omöjlig, och de utrymmen där personer kan sätta sig i säkerhet är ofta inte tillgängliga eller anpassade till individens förutsättningar och behov. En del är beroende av elektricitet för livsuppehållande teknik eller av hjälpmedel, och för dem är det omöjligt att förbereda sig för ett längre elavbrott eller digital kollaps. Många system, till exempel läkemedelsförsörjningen, är inte heller anpassade för att en individ med stora och akuta läkemedelsbehov ska kunna förbereda sig för en längre kris. Utsattheten för våld och övergrepp ökar också dramatiskt i en kris, särskilt för den som är beroende av andra för att klara vardagen.

Samhällets och ansvariga aktörers krisberedskapsarbete inkluderar sällan personer med funktionsnedsättning och de vägledningar och informationsmaterial om krisberedskapens olika delar som riktar sig till allmänheten beskriver sällan vad som gäller vid olika förutsättningar och behov hos personer med funktionsnedsättning. Även om utvecklingen går åt rätt håll, är bristerna ofta stora. Ansvariga aktörer saknar ofta kunskap om behov och förutsättningar hos personer med funktionsnedsättning och om funktionshinderspolitikens mål.

Sveriges krisberedskap bygger på att den enskilda individen har ett ansvar för sin krisberedskap, och därför behöver hela befolkningen ha en viss krismedvetenhet, inklusive personer med funktionsnedsättning. Krissituationer ställer höga krav på varje individ att självständigt hålla sig informerad, sätta sig i säkerhet och förbereda sig för en förändrad situation. För en person med funktionsnedsättning är detta många gånger svårt och även i befolkningen generellt finns osäkerhet och okunskap om vilket ansvar de har inför och under en kris.

Ett annat problem när det gäller krisberedskap och civilt försvar är att personer med funktionsnedsättning ofta ses som passiva mottagare av hjälp, i stället för aktiva resurser i att utveckla och förbättra krishanteringssystemet. För att uppnå en ökad förståelse för specifika förutsättningar och behov samt sårbarheter och

---

[416] Sundqvist, H. och Fathulla, L. (2017). *Allvarliga brister på information i kris drabbar döva och teckenspråkiga hårt!*

[417] MFD (2024*). Krisberedskap för alla.*

[418] MSB (2025). *Från passiv mottagare till aktiv resurs i krishanteringssystemet.*

risker vid kriser och ytterst krig är det nödvändigt att samhället beaktar och aktivt involverar personer med funktionsnedsättning som resurser i riskanalys- och krishanteringsarbetet.

Oro för att bli kvarlämnad

Många personer med funktionsnedsättning är bekymrade över risken för att inte få viktig information eller att kunna kommunicera med omvärlden vid strömavbrott, olyckor, strömavbrott, terrorattentat eller naturkatastrofer, vilket kan vara avgörande för deras säkerhet, exempelvis att inte kunna larma vid akuta nödsituationer, såsom vid allvarlig sjukdom eller brand. Oron är särskilt stor inför att bli kvarlämnad om en allvarlig kris inträffar. Personer som bor själva eller är beroende av personal är rädda för att bli övergivna eller för att deras funktionsnedsättning ska göra att de inte får den hjälp som de behöver i tid.[419]

Skillnader i hur kris- och krigssituationer påverkar kvinnor och män med funktionsnedsättning i jämförelse med kvinnor och män utan funktionsnedsättning, skulle behöva studeras närmare. Tidigare kriser och krig visar att kvinnor och män generellt drabbas på olika sätt. I Ukraina står exempelvis kvinnor och barn för majoriteten av dem som tvingats på flykt.[420] Samtidigt tvingas män in i armén. Kvinnor och flickor på flykt riskerar att utsättas för människohandel och könsrelaterat våld, övergrepp och sexuellt utnyttjande. De riskerar även att skadas eller dödas när de angrips i sina hem eller till följd av hälsoproblem i samband med sexuellt våld, graviditeter och förlossningar samt på grund av brist på sjukvård och möjligheter att sköta sin hygien.[421]

Barn i kris och krig

Barn är alltid särskilt utsatta i händelse av kris eller krig. Erfarenheter från Ukraina visar att barn som har tvingats på flykt inom och utanför Ukraina löper stor risk att exploateras och utnyttjas, särskilt ensamma barn och barn som separerats från sina familjer. Dessa barn riskerar att utsättas för människohandel, illegala adoptioner, barnarbete, sexuellt utnyttjande och andra former av exploatering.[422] Enligt European Disability Forum är barn med olika typer av funktionsnedsättningar särskilt utsatta i Ukraina, i synnerhet barn med

---

[419] MFD (2023). Undersökningspanelen Rivkraft, enkätundersökning nummer 40.

[420] Europaparlamentet (2022). https://www.europarl.europa.eu/news/sv/press-room/20220429IPR28229/war-in-ukraine-protecting-women-refugees-from-violence-and-sexual-exploitation. Hämtad 2025-11-21.

[421] Jämställdhetmyndigheten (2022). https://jamstalldhetsmyndigheten.se/aktuellt/nyheter/sa-drabbas-flickor-och-kvinnor-i-ukraina/. Hämtad 2025-11-21.

[422] Regeringen (2023). *Declaration on protecting children in Ukraine and in the European Union.*

intellektuella funktionsnedsättningar som bor på institutioner där de riskerar att bli övergivna eller bortglömda när människor tvingas fly.[423]

Föreningen Bris har undersökt om kommuners arbetssätt för att göra barn delaktiga i beslut som rör dem, inom bland annat krisberedskap och civilt försvar, och undersökningen visar att det finns stora skillnader i barns delaktighet beroende på ålder. Den visar också att utsattheten ökar med barnets ålder, men samtidigt att det finns stora skillnader mellan samhällsområden.[424] MFD:s kartläggningar av krisberedskap visar ett generellt bristande kunskapsläge om förebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning. Barnrättsperspektiv förekommer i vissa fall, men då slås gruppen barn ihop med andra skyddsvärda grupper såsom äldre och vuxna personer med funktionsnedsättning.[425]

Konstaterade brister i Sveriges krisberedskap utifrån ett funktionshinderperspektiv

Frågor om krisberedskap och beredskapsplanering har hög aktualitet i Sverige. Socialstyrelsen menar därför att den låga krisberedskapen inom funktionshinderområdet blir extra påtaglig. Omkring 100 000 personer med funktionsnedsättning har insatser enligt LSS eller SoL, varav cirka 40 000 bor i olika former av särskilt boende. Att säkra tryggheten för dessa personer i händelse av allvarlig kris försvåras väsentligt av bristande krisberedskap och frånvaron av (eller ofullständiga) beredskapsplaner.[426]

Kunskapen om krisberedskap inom funktionshinderområdet har ökat men är inte fullständig. Socialstyrelsen konstaterar att till exempel saknas kunskap om krisberedskapen hos icke-kommunala utförare av socialtjänst- och LSS-insatser. Det saknas även kunskap om personalens kompetens, det vill säga i vilken utsträckning krisberedskapsplaner med mera har implementerats och använts.

Även MFD har identifierat flera brister, som både bekräftar och kompletterar Socialstyrelsens bedömningar:

- Kommunernas krisberedskap brister ofta i att ta hänsyn till de behov och förutsättningar som personer med funktionsnedsättningar har. Exempelvis saknar över 60 procent av kommunerna rutiner för att kunna nå ut med information till alla kommuninvånare med funktionsnedsättning.

---

[423] MSB (2024). *Erfarenheter från Ukraina – Lärdomar för det civila försvaret. Slutredovisning av regeringsuppdrag Fö2023/01325.*

[424] Bris (2024). *Bris kommunundersökning 2024.*

[425] MFD (2024*). Krisberedskap för alla.*

[426] Socialstyrelsen (2025). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning - lägesrapport 2025.*

- Beredskapsansvariga saknar ofta kunskap om funktionshindersfrågor och behoven hos personer med funktionsnedsättning, medan de som ansvarar för och arbetar med funktionshindersfrågor har begränsad kunskap om krisberedskap. Samarbete mellan dessa grupper i kommunen är ovanligt och de har dålig insikt i varandras expertområden.
- Kommunernas krisberedskap fokuserar mest på dem som redan får stöd enligt LSS eller SoL. Det saknas ofta rutiner för att identifiera behov hos personer med funktionsnedsättning som bor hemma utan kommunala insatser.
- Ett sätt för kommunerna att lära känna invånarna bättre är att aktivt involvera personer med funktionsnedsättning i krisberedskapsarbetet, men det är sällan som kommuner vänder sig till funktionshindersorganisationer för att hämta kunskap och nya insikter.
- Många beredskapssamordnare fokuserar på fysiska funktionsnedsättningar, såsom begränsad rörlighet eller nedsatt syn och hörsel. Det är dock lika viktigt att ta hänsyn till personer som lever med minnessjukdom eller ångestsjukdom, eller som av andra skäl har svårt att ta till sig och tillämpa information och instruktioner.
- Förhållandevis få kommuner har ett intersektionellt perspektiv i sin krisberedskap. Ett sådant perspektiv innebär att kommunen tar hänsyn till hur olika faktorer samverkar och påverkar människors utsatthet vid kriser. Dessa faktorer är bland annat: kön, ålder, etnicitet, socioekonomisk status och funktionsnedsättning. Många kommuner uppger att de arbetar med flera av de perspektiven, men var för sig. Kommunerna upplever ofta en så kallad perspektivträngsel, där olika behov och perspektiv kolliderar.
- Vid större samhällskriser öppnar kommuner trygghetspunkter där invånare kan få värme, ladda mobilen och hämta dricksvatten och ibland mat. Eftersom kommuner sällan gör behovsanalyser av trygghetspunkterna, kan de sakna rätt anpassningar för personer med funktionsnedsättning.[427]

Vidare finns det bristande arbete med aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning i både krisberedskapsarbete och annat arbete som påverkar beredskapsförmågan indirekt, exempelvis infrastruktur och digital tillgänglighet.

Evakueringsplaner saknas på lokal nivå

Socialstyrelsen har i flera år rapporterat om brister i krisberedskapen inom funktionshinderområdet.[428] Myndigheten konstaterar att krisberedskapen till stor del fortfarande är låg i verksamheter som ger stöd till personer med funktionsnedsättning. Andelen kommuner som har evakueringsplaner i kommunala boenden för personer med funktionsnedsättning fortsätter dessutom

[427] MFD (2024*). Krisberedskap för alla.*

[428] Socialstyrelsen (2025). *Insatser och stöd till personer med funktionsnedsättning – lägesrapport 2022, 2023, 2024, 2025*.

att minska. År 2024 var andelen 30–40 procent, beroende på boendetyp. Även andelen boenden med kontinuitetsplaner är låg, 20 procent. Ett undantag är förekomsten beredskapsplaner för höga temperaturer, som finns hos 80 procent.

Evakueringsbehov kan även uppstå i ordinära boenden, för till exempel personer med hemtjänst enligt SoL eller personlig assistans enligt LSS. Socialstyrelsen ser därför allvarligt på att många kommuner fortfarande saknar evakueringsplaner för dessa grupper. Myndigheten konstaterar också att kommunerna inte tillräckligt ofta ställer krav på krisberedskap vid upphandling av stöd till personer med funktionsnedsättning. Vidare har personer med vissa funktionsnedsättningar, exempelvis intellektuell funktionsnedsättning, låg kunskap om egen beredskap. Det beror framför allt på att medborgarinformation inte alltid tas fram i alternativa format.[429]

Uppföljningen behöver stärkas

Det har inte genomförts någon övergripande nollmätning eller några mätningar av den övergripande utvecklingen av krisberedskap ur ett funktionshindersperspektiv över tid, vilket gör att det är svårt att följa utvecklingen. Det tillförs medel och utvecklingen går framåt, men det är för tidigt för att kunna mäta någon effekt. Socialstyrelsens öppna jämförelser mäter utvecklingen inom en del av området, nämligen krisberedskap inom olika boendeformer enligt SoL och LSS. Samtidigt finns brister i form av stora kunskapsluckor inom olika delar av samhället, såsom otillräcklig uppföljning av hur det ser ut i kommunerna och regionerna och av deras arbete.

I dagsläget saknas även kunskap om hur situationen ser ut i Sverige jämfört med andra länder och kunskap om hur andra länder följer upp frågorna utifrån ett funktionshindersperspektiv.

Förslag på åtgärder inom området krisberedskap och civilt försvar

Det är fortfarande inte självklart att ett funktionshinderperspektiv inkluderas i arbetet med krisberedskap och civilt försvar, trots att flera tidigare kriser har visat att personer med funktionedsättning far illa i högre utsträckning än övrig befolkning. Utvecklingen påverkas av flera faktorer, inklusive brist på kunskap och oklar ansvarsfördelning inom kommuner, låg prioritering av funktionshinderfrågor och otillräckliga resurser för att anpassa krisberedskapen.

[429] Socialstyrelsen (2025). Socialstyrelsens råd för funktionshindersfrågor; Socialstyrelsens underlag till MFD:s uppdrag att ta fram förslag till ny handlingsplan för funktionshinderspolitiken; Socialstyrelsens öppna jämförelser av krisberedskap 2024.

För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

- stärka kunskap och stöd till offentliga aktörer och allmänhet om personer med funktionsnedsättning i krisberedskap och civilt försvar
- stärka kunskap hos personer med funktionsnedsättning om krisberedskap och civilt försvar.

Civil beredskap är också ett av de områden som ingår i MFD:s arbete med modellkommuner, se åtgärdsområde 3 om regioner och kommuner.

Stärka kunskap och stöd om personer med funktionsnedsättning i krisberedskap och civilt försvar

Stärka funktionshindersperspektivet i information och stödmaterial om krisberedskap och civilt försvar

Myndigheten för civilt försvar och Socialstyrelsen arbetar för att inkludera funktionshinderperspektivet i information och stödmaterial gällande krisberedskap och civilt försvar som tas fram till offentliga aktörer och till allmänheten. Vid revidering av redan framtagna stödmaterial arbetar myndigheterna för att ett funktionshinderperspektiv inkluderas.

Åtgärden syftar till att stärka funktionshindersperspektivet i stödmaterial rörande krisberedskap och civilt försvar. I dag saknas ofta funktionshinderperspektivet i olika typer av informations- och stödmaterial. Det innefattar både att inkludera perspektivet i relevanta material och att materialet i sig är tillgängligt.

Stärka stödet om tillgänglig krisberedskap till kommuner och regioner

Myndigheten för civilt försvar och Socialstyrelsen, i dialog med MFD, tar fram ett samlat stödpaket och riktlinjer till kommuner och regioner om hur de kan arbeta för en mer inkluderande och tillgänglig krisberedskap utifrån identifierade behov och utmaningar. Myndigheterna följer också hur stödpaketet implementeras. Processen ska vara öppen för inspel från både individer och organisationer.

Syftet med åtgärden är att stödja kommuner och regioner i att höja sin kunskap om personer med funktionsnedsättning och funktionshindersperspektivet i arbetet med krisberedskap och civilt försvar. Uppföljning visar att det finns kunskapsluckor inom kommunernas och regionernas krisberedskap sett ur ett funktionshindersperspektiv. Kommunerna har själva uppgett att de behöver höja sin kunskap på området och att metodstöd och vägledning är den lämpligaste typen av stöd för att de ska kunna implementera funktionshinderperspektivet i arbetet.

Stärka kunskap om krisberedskap och civilt försvar hos personer med funktionsnedsättning

Stärka möjligheterna till god hemberedskap för personer med funktionsnedsättning

Myndigheten för civilt försvar och Socialstyrelsen, i dialog med MFD, inventerar befintliga stöd och tar vid behov fram stöd för att stärka möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att ha en god hemberedskap. Processen ska vara öppen för inspel från både individer och organisationer.

Åtgärden syftar till att stärka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att ha en god hemberedskap vid kris eller krig, inte bara generellt utan även utifrån de särskilda behov och utmaningar som de kan ha, vilket kräver riktad information och stöd.

Öka tillgängligheten till portalen ”Lilla krisinfo”

Myndigheten för civilt försvar fortsätter att utveckla den myndighetsgemensamma portalen ”Lilla krisinfo” med krisinformation till barn och unga. I genomförandet ingår att göra portalen tillgänglig och att i innehållet beakta användargrupperna barn i olika åldrar, barn och vuxna med funktionsnedsättning och aktörer som erbjuder dessa målgrupper samhällsservice. I det fortsatta utvecklingsarbetet ska barn och vuxna med funktionsnedsättning få möjlighet att testa innehållet och komma med synpunkter.

Syftet med åtgärden är att barn och unga med funktionsnedsättning ska få likvärdig tillgång till krisinformation som andra barn och unga, vilket kräver att informationen är tillgänglig och anpassad utifrån de behov och utmaningar som finns hos olika målgrupper.

Ytterligare identifierade utvecklings- och utredningsbehov

MFD har i samarbetet med deltagande myndigheter identifierat ytterligare utvecklings- och utredningsbehov för fortsatta ställningstaganden av regeringen. I samråd med berörda myndigheter har det framhållits att dessa förslag på åtgärder förutsätter särskilda regeringsbeslut, och i vissa fall ytterligare överväganden i fråga om ansvar för åtgärderna. Om regeringen beslutar att genomföra åtgärder inom dessa områden under strategiperioden föreslås de inkluderas i MFD:s uppföljning av handlingsplanen för funktionshinderspolitiken.

Stärka funktionshindersperspektivet hos personal som är först på plats vid kris eller olycka

Det saknas kunskap om hur räddningstjänst och andra som är först på plats vid en kris eller olycka, såsom polis, ambulanspersonal och insatsledare, ska agera gällande personer med funktionsnedsättning och andra skyddsvärda grupper. Genomförda scenarioövningar har visat en rad brister och okunskap gällande bemötande och hantering. Funktionshindersperspektivet behöver därför stärkas i utbildningar och övningar för dessa yrkesgrupper. I dag ansvarar olika aktörer för

utbildning och övning exempelvis MCF, Polismyndigheten, Myndigheten för yrkeshögskolan och vissa högskolor och universitet.

Säkerställa ett funktionshindersperspektiv i samtliga myndigheters kris- och beredskapsplaner

Det saknas kunskap om hur beredskapen ser ut ur ett funktionshinderperspektiv i alla de boenden som bedrivs i myndigheters regi. Alla myndigheter behöver säkerställa att kris- och beredskapsplaner inkluderar ett funktionshinderperspektiv men i synnerhet myndigheter med utpekat ansvar i beredskapsstrukturen och de myndigheter som har ansvar för olika former av lokaler och boenden, exempelvis HVB-hem (hem för vård eller boende), förvar, fängelser och Migrationsverkets boenden och förvar. En lämplig aktör bör få i uppdrag att följa upp myndigheternas arbete i frågan. Uppdraget bör genomföras i dialog med Polismyndigheten, Migrationsverket, Kriminalvården och Statens institutionsstyrelse, vilka alla ansvarar för människor som befinner sig i myndigheternas olika boendeformer.

Rättsväsende

Målet för rättsväsendet är den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet. Rättssäkerhet innebär att rättsskipning och annan myndighetsutövning ska vara förutsebar och enhetlig samt bedrivas med hög kvalitet, vilket ger den enskilda medborgaren ett skydd för godtyckliga ingrepp från samhället. Med rättstrygghet avses att enskilda personer och andra rättssubjekt ska vara skyddade mot brottsliga angrepp på liv, hälsa, frihet, integritet och egendom.[430]

Inom samhällsområdet ingår de strategiska myndigheterna Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården, Migrationsverket och Polismyndigheten. Samtliga har deltagit i arbetet med att beskriva utmaningar och ta fram förslag till åtgärder för området. Även IVO har deltagit i arbetet liksom Åklagarmyndigheten (den senare är dock inte en utpekad strategisk myndighet). Brottsförebyggande rådet (Brå) har deltagit i vissa delar.

Utveckling och utmaningar inom området rättsväsende

Inom rättsväsendet saknas i stora delar möjlighet till uppföljning inom många viktiga nationella undersökningar och i statistik. I den statistik som finns framkommer att personer med funktionsnedsättning har ett sämre utfall än övriga befolkningen exempelvis vad gäller upplevelsen av trygghet och våld. Barn med funktionsnedsättning har en större utsatthet för våld än andra barn. Funktionsnedsättning bidrar även till en ökad risk för att dras in i kriminalitet. Det framgår av enskilda undersökningar att det finns brister i både rättssäkerhet och

[430] Regeringen (2025). Länk till mål för rättsväsendet: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/rattsvasendet/mal-for-rattsvasendet/.

rättstrygghet för personer med funktionsnedsättning och att det finns svårigheter att synliggöra och uppmärksamma personer med funktionsnedsättning inom rättsväsendet.

I dialogen med civilsamhället beskrivs återkommande ett antal grundläggande problem för att säkerställa av rättssäkerhet för personer med funktionsnedsättning. En sådan synpunkt är att det svenska rättsväsendet inte lever upp till FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, vilken enligt organisationerna borde vara normerande. Det framhölls också, bland annat, att diskrimineringslagen ofta förbises och att de lagar som finns inte alltid efterföljs.[431]

Upplevelse av trygghet och våld bland personer med funktionsnedsättning

SCB:s årliga undersökning om levnadsförhållanden går att redovisa utifrån variabeln funktionsnedsättning. I den ingår ett par frågor om trygghet och våld som används av MFD som indikatorer för att följa utvecklingen inom området.[432] Inom samtliga tre indikatorer uppvisar personer med funktionsnedsättning, både kvinnor och män, ett sämre utfall i jämförelse med kvinnor och män i befolkningen i övrigt. För alla tre indikatorer gäller också att utvecklingen har försämrats under de senare åren.[433]

- Det är stora skillnader i våldsutsatthet mellan personer med kontra utan funktionsnedsättning. Män med funktionsnedsättning i åldersgruppen 16–29 år är generellt mest utsatta, även om situationen förbättrades 2020–2024. För kvinnor med funktionsnedsättning i samma åldersgrupp har situationen däremot försämrats.
- Det är stora skillnader i utsatthet för hot om våld mellan personer med kontra utan funktionsnedsättning. Män med funktionsnedsättning i åldersgruppen 16–29 år är generellt mest utsatta. För kvinnor med funktionsnedsättning i samma åldersgrupp blev situationen avsevärt förbättrad 2022–2024. För män med funktionsnedsättning i de övre åldersgrupperna har dock situationen försämrats något.
- Oron för att gå ut på kvällen är högre bland personer med funktionsnedsättning jämfört med övrig befolkning. Högst är den bland kvinnor med funktionsnedsättning. Under perioden 2021–2022 ökade oron, framför allt hos kvinnor med funktionsnedsättning, men 2022–2023 sjönk den

---

[431] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[432] MFD (2025). Indikatorer som MFD använder i sin uppföljning: 1) Avstått från att gå ut på grund av oro, 2) Utsatt för fysiskt våld, och 3) Utsatt för hot om våld.

[433] MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*.

igen medan andelen bland män med funktionsnedsättning ökade. Andelen bland män med funktionsnedsättning ökade också under samma period.

I MFD:s undersökningspanel Rivkraft 2023 uppgav lite mer än hälften av respondenterna att de är rädda för att utsättas för brott. Kvinnor med funktionsnedsättning (54 procent) är mer oroliga än män med funktionsnedsättning (42 procent).[434] I Rivkraft 2024 uppgav var femte person att de utsatts för våld av en familjemedlem eller en annan närstående person. Nästan hälften av respondenterna svarade att de inte hade pratat med någon om att de blivit utsatta för våld.[435]

Högre utsatthet för våld bland barn med funktionsnedsättning

Internationella studier visar att risken för olika typer av våld är 3–5 gånger större för barn med funktionsnedsättning jämfört med övriga. Enligt svensk statistik[436] uppger 24 procent av barn med funktionsnedsättning att de har blivit utsatta för fysiskt våld av en vuxen, jämfört med 12 procent av barnen utan funktionsnedsättning. Bland barn med funktionsnedsättning uppger 19 procent att de har blivit utsatta för psykiskt våld av en vuxen, jämfört med 8 procent av barnen utan funktionsnedsättning. Vidare uppger 13 procent av barnen med funktionsnedsättning att de har upplevt våld mellan föräldrar, jämfört med 5 procent av dem utan funktionsnedsättning.

Våldsutövande och funktionsnedsättning

Det saknas i dagsläget även sammanställd kunskap om personer med funktionsnedsättning som vålds- och brottsutövare. Av MFD:s kartläggningar framgår följande:

- Studier från Kriminalvården, liksom svensk och internationell forskning, visar att (obehandlad) adhd är en riskfaktor för kriminalitet. Kvinnor, män och unga med adhd är kraftigt överrepresenterade på anstalter.[437]
- En rapport från Statens institutionsstyrelse visar att en majoritet av de unga som befinner sig i sluten ungdomsvård har funktionsnedsättningar. Vanligast är neuropsykiatriska diagnoser, där tre av fem unga har diagnostiserad adhd eller add. Förekomsten av lättare former av intellektuell funktionsnedsättning är också högre än i befolkningen som helhet.[438]

---

[434] MFD (2023). Undersökningspanelen Rivkraft, enkätundersökning nummer 40.

[435] MFD (2024). Undersökningspanelen Rivkraft, enkätundersökning nummer 45.

[436] Statistiken inkluderar inte barn med intellektuell funktionsnedsättning.

[437] Kriminalvården (2014). *ADHD i Kriminalvården, Sammanfattningsrapport*.

[438] Statens institutionsstyrelse (2023). *PM Resultatredovisning Kartläggning av psykiatriska vårdbehov bland barn och ungdomar inom SiS år 2022*.

- En granskning från Acta Publica visar att vuxna personer med intellektuell funktionsnedsättning utnyttjas i andras brottslighet och att de också åtalas och döms för dessa brott. Enligt granskningen har minst 673 personer med intellektuell funktionsnedsättning av varierande grad ställts inför rätta för brott, varav 30 beskrivs ha en medelsvår intellektuell funktionsnedsättning.[439]
- Rapporter från Brå och från MFD visar att barn och unga med neuropsykiatriska eller intellektuella funktionsnedsättningar, riskerar att dras in i kriminella miljöer.[440]

I en rapport från Institutet för mänskliga rättigheter framkommer även att många barn och unga på Statens institutionsstyrelses stängda institutioner har neuropsykiatriska och intellektuella funktionsnedsättningar, men att verksamheten inte är anpassad efter deras behov av stöd och vård.

Rättssäkerhet inom rättsväsendet

Rättssäkerhet inom rättsväsendet inkluderar straffrättsliga (i förhållande till både brottsutövare och brottsoffer), civilrättsliga och förvaltningsrättsliga förfaranden, inklusive verkställighet av påföljd (häkten, fängelser, frivård, Migrationsverkets förvar, överlämnande till särskild vård och statliga ungdomshem).

För att säkerställa rättssäkerheten för alla, inklusive personer med funktionsnedsättning, är det nödvändigt att förebygga och undanröja funktionshinder i rättsväsendet. Idag saknas det sammanställd kunskap om vilka funktionshinder som finns i rättsväsendet och i rättskedjan, om hur tillgängligheten ser ut för personer med funktionsnedsättning inom de olika processerna och om hur aktörerna på området samverkar om de individer som rör sig genom systemet.[441]

En kartläggning av MFD visar att det bland rättsväsendets aktörer finns:

- svårigheter att identifiera personer med funktionsnedsättning
- hinder kopplat till funktionsnedsättning i utredning av brott
- brist på evidensbaserade förhörs- eller intervjumetoder som är anpassade för personer med funktionsnedsättning

---

[439] Acta Publica (2024). *Godtyckligt dömda, En undersökning av hur rättsväsendet hanterar brottsmisstänka med intellektuell funktionsnedsättning*.

[440] Brottsförebyggande rådet (2023). *Barn och unga i kriminella nätverk, Rapport 2023:13*. Myndigheten för delaktighet (2025). *Brottsförebyggande arbete för barn och unga med funktionsnedsättning.*

[441] Myndigheten för delaktighet (2016). *Utvärdering och analys av funktionshinderspolitiken 2011–2016.*

- brister i tillgång till målsägandebiträde.[442]

Utöver detta har Migrationsverket även sett brister i hemtjänstinsatser för förvarstagna. Migrationsverket har inte ansvar för detta i sitt uppdrag.[443]

Brister i rättstrygghet för personer med funktionsnedsättning

Rättstrygghet omfattar det arbete som samhället gör för att skydda människor från att bli utsatta för brott. Det omfattar också det arbete som samhället genomför för att brottet ska klaras upp och skyldiga dömas. En förutsättning för rättrygghet är det omfattande brottförebyggande arbete som involverar många olika samhällsaktörer på olika nivåer i samhället. MFD:s kartläggningar av det brottsförebyggande arbetet för personer med funktionsnedsättning visar följande:

- De flesta aktörer saknar ett långsiktigt och systematiskt vålds- och brottsförebyggande arbete för målgruppen.
- Det saknas utvärderade och beprövade metoder och arbetssätt för att förebygga olika typer av våld och övergrepp bland personer med olika funktionsnedsättning (våldsutsatthet och våldsutövande).
- De insatser som samhällsaktörer använder för att motverka normbrytande beteende och kriminalitet hos barn och unga inte är utformade efter målgruppens behov, och utförarna har ofta otillräcklig kunskap och kompetens för att anpassa insatserna.
- Det brottsförebyggande arbetet inom skolan, framför allt de anpassade skolformerna, behöver förbättras, bland annat inom ämnena sexualitet, samtycke och relationer och den integritetsstödjande träningen. Det finns även behov av att stärka kompetensen hos olika professioner inom skolan.[444]

Utmaningar att upptäcka våld och andra brott mot personer med funktionsnedsättning

Kunskapsutveckling för nyckelprofessioner såsom vårdpersonal, polis och personal inom rättsväsendet är av stor vikt när det gäller upptäckt av våld mot personer med funktionsnedsättning. MFD:s samlade kartläggningar visar följande:

- Det finns behov av mer kunskap, fler kunskapsstöd, fler praktiska arbetssätt och fler beprövade metoder inom många verksamheter för att bättre upptäcka våldsutsatthet och våldsutövande bland personer med funktionsnedsättning.

---

[442] MFD (2023). *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning*.

[443] Socialtjänstlag (2025:400).

[444] MFD (2023). *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning*.

- Många professionella upplever att mötet med personer med olika funktionsnedsättningar är så kallade ”sällan-möten”, vilket innebär att verksamheterna inte får tillräcklig mängdträning för att bygga upp erfarenhet och kompetens i organisationen.[445]
- Personer med funktionsnedsättning kan ha svårare att navigera inom och mellan de verksamheter som de kan komma i kontakt med vid utsatthet för brott, däribland våld, exempelvis sjukvårdens akutenheter, polisen, åklagarmyndigheter och socialtjänst.[446]

Kunskap saknas om stöd efter våld eller annat brott

MFD har i flera uppdrag kunnat konstatera att det i dag saknas sammanställd kunskap om vilka stöd och insatser som finns tillgängliga för personer med olika funktionsnedsättningar efter att de har blivit utsatta för våld eller annat brott. MFD:s kartläggningar visar följande:

- Våldsutsatta personer med funktionsnedsättning skickas ibland runt mellan olika instanser på grund av brist på kunskap om målgruppen och professionella anser många gånger att det inte ingår i deras uppdrag att omhänderta personer som får insatser enligt LSS.
- Det finns behov av att se över de stöd- och behandlingsmetoder som finns för barn med olika funktionsnedsättningar.[447]
- Professionella inom till exempel generell brottsofferverksamhet och krisstöd kan ofta inte identifiera målgruppen, vilket är en förutsättning för att kunna erbjuda adekvat stöd och insatser.[448]
- Behovet av stödinsatser till personer med intellektuell funktionsnedsättning som utsatts för brott är omfattande, och i dag är insatserna otillräckliga.
- Det saknas behandlingsmodeller som är lämpliga för att stödja personer med intellektuell funktionsnedsättning.

Brister i kunskap och kompetens inom rättsväsendet

En förutsättning för både rättssäkerhet och rättstrygghet är att alla aktörer inom rättsväsendet har kunskap och kompetens om de särskilda förutsättningar och behov som ett liv med en funktionsnedsättning kan innebära.

---

[445] Myndigheten för delaktighet (2023). *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning*; MFD (2025). *Särskild sårbarhet, särskilt ansvar*.

[446] Starke, M., Larsson, A., & Punzi, E. (2022). *Våldsutsatthet för personer med intellektuella funktionsnedsättningar*, Göteborgs universitet.

[447] Myndigheten för delaktighet (2025). *Särskild sårbarhet, särskilt ansvar*.

[448] Starke, M., Larsson, A., & Punzi, E. (2022). *Våldsutsatthet för personer med intellektuella funktionsnedsättningar*, Göteborgs universitet; Myndigheten för delaktighet (2023) *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning*.

Inom ramen för ett regeringsuppdrag om våldsutsatthet 2022 genomförde MFD en enkät om kunskap mot våld inom Åklagarmyndigheten, Polismyndigheten och de svenska domstolarna. Samtliga enkätrespondenter från Åklagarmyndigheten uppgav att de i någon mån har kunskap om våld mot personer med funktionsnedsättning. Hos Polismyndigheten uppgav något mer än hälften av respondenterna att de har sådan kunskap. Samtidigt svarade en majoritet av företrädarna för de båda myndigheterna att de har behov av fördjupad kunskap inom området. En tredjedel av respondenterna i Polismyndigheten bedömde också att möjligheter till utbildning och tillgång till metoder helt saknas i myndigheten. Inom Åklagarmyndigheten var det i stället en majoritet av respondenterna som uppgav att de till viss del har möjlighet att få utbildning och att tillgång till metoder finns i viss mån.[449]

En majoritet av de domstolar som besvarade enkäten uppskattade att de i hög grad har relevant kunskap om mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, våld mot barn och hedersrelaterat våld och förtryck. De uppgav också att de har relevant kunskap om de konsekvenser som våldsutsatthet kan innebära för personer som utsätts samt om hur uppgifter om våld kan behöva beaktas i olika typer av mål. I jämförelse var det en fjärdedel av domstolarna som uppskattade att verksamheten i hög grad har relevant kunskap om våld och om de särskilda konsekvenserna av våldsutsatthet för en person med funktionsnedsättning. Det var också mer än hälften av respondenterna som bedömde att personal i domstolen generellt behöver fördjupad kunskap om våld, och specifikt kunskap om våld mot personer med funktionsnedsättning.[450]

Avsaknad av uppföljning

Varken den nationella trygghetsundersökningen (NTU) eller Skolundersökningen om brott (SUB), som Brå ansvarar för har hittills inte varit möjligt att redovisa resultat utifrån funktionsnedsättning. Från 2026 kommer Brå att inkludera funktionsnedsättning i NTU, vilket kommer att förbättra möjligheten till uppföljning på området. Bristen på statistik inom området gäller särskilt personer med intellektuell funktionsnedsättning som kan ha svårt att besvara en standardiserad enkät och ofta utgör en för liten grupp för att fångas av slumpmässiga urval. Brist på statistik inom rättsområdet gör att det inte heller går att redovisa specifika våldstyper utifrån funktionsnedsättning, till exempel mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation.

---

[449] Myndigheten för delaktighet (2023). *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning.*

[450] Myndigheten för delaktighet (2023). *Att förebygga och bekämpa våld mot personer med funktionsnedsättning.*

Förslag på åtgärder inom området rättsväsende

För att uppnå det nationella målet för funktionshinderspolitiken behöver rättssäkerheten, stödet och skyddet för personer med funktionsnedsättning säkerställas. Det finns behov av åtgärder som bidrar till att personal inom rättsväsendet har rätt kompetens och tillgång till utbildning, metoder och arbetssätt.

För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

- förbättra kunskap och kompetens hos personal inom rättsväsendet
- förbättra metoder och arbetssätt för att effektivt bemöta och stödja personer med funktionsnedsättning genom hela rättsväsendet
- förbättra möjligheterna till jämlika förutsättningar vid frihetsberövande.

Vissa ytterligare åtgärder föreslås också för att utveckla uppföljningen, vilket redovisas i åtgärdsområde 4 om förstärkt uppföljning av funktionshinderspolitiken. Brottsförebyggande arbete är vidare ett av de områden som ingår i MFD:s arbete med modellkommuner, se åtgärdsområde 3 om regioner och kommuner.

Förbättra kunskap och kompetens hos personal inom rättsväsendet

Utreda möjligheterna för en gemensam kunskapsportal för personal på myndigheter inom rättsväsendet

De strategiska myndigheterna i rättsväsendet, inklusive Migrationsverket, tillsätter i samråd med Åklagarmyndigheten, en arbetsgrupp med uppdrag att undersöka möjligheterna och de praktiska förutsättningarna för att utveckla och implementera ett koncept för en gemensam kunskapsportal för intern utbildning och kompetensutveckling. Konceptet bör inkludera både befintliga utbildningar och hur de i större utsträckning kan användas gemensamt, det vill säga hur utökade målgrupper kan ges tillgång till befintliga utbildningar[451] och att identifiera behov av nya utbildningar som kan utvecklas och användas gemensamt samt se var MFD kan bidra med nytt stöd.

En gemensam satsning skulle innebära att myndigheterna kan dra nytta av varandras kunskap, kompetens och tidigare arbete för att ta ett helhetsgrepp om arbetet med att stärka kunskap och kompetens i hela rättsväsendet. Det är en fråga om effektivitet när kunskapsbehovet i många avseenden är detsamma på alla myndigheter. Det möjliggör också ökad kunskap och förståelse för olika delar av systemet och inte enbart en avgränsad del.

---

[451] Ett exempel kan vara Polisutbildningen i Malmös heldag om att möta personer med psykisk ohälsa.

Skapa förutsättningar och en struktur för domstolarna att frivilligt inrätta en ny funktion för att stärka den enskildes kontakter med rättsväsendet

De domstolar som så önskar, kan inrätta en funktion som utåt sett fungerar som en kontaktperson med särskilt ansvar för att besvara frågor om funktionshinder**.** Domstolsverket initierar arbete för att skapa förutsättningar och en struktur för de domstolar som önskar att inrätta en sådan funktion. Kontaktpersonen ger råd och stöd i den praktiska hanteringen inför och under rättsprocessen, både till parter och till andra myndigheter. Kontaktpersonen samlar även in och bevarar frågor och svar för att över tid bygga en kunskapsbank. Kontaktpersonen är tillgänglig för andra myndigheter och intressenter som har ett behov av att diskutera frågor om funktionshinder inför och under en process i domstol. Domstolsverket bistår domstolarna med råd och stöd och samordnar vid behov exempelvis erfarenhetsutbyten mellan domstolar för att i möjligaste mån renodla kontaktpersonens rådgivande och stödjande roll i funktionshinderfrågor för allmänheten.

Att inrätta en samordningsfunktion på domstolarna, alltså en kontaktperson för funktionshinderfrågor, förväntas leda till förbättrade villkor och bidra till att stärka rättssäkerheten för personer med funktionsnedsättning i domstolsprocesser. Åtgärden bedöms också stärka allmänhetens förtroende för domstolarna. Funktionen innebär ett förbättrat arbetssätt som ger ett stärkt stöd till enskilda, ökad enhetlighet mellan domstolar, ökad kunskap över tid och möjlighet till uppföljning samt stärkt samordning och stöd även för andra myndigheter och intressenter. Åtgärden har också ett stort signalvärde för frågornas betydelse inom rättsväsendet.

Med ett frivilligt inrättande av funktionen kontaktperson möjliggörs ett mer systematiskt arbete inom Sveriges Domstolar. Att inrättandet sker på frivillig väg motiveras av domstolarnas ansträngda arbetssituation och av att många domstolar i dag inte har resurser för andra prioriteringar än den dömande verksamheten. Även ett frivilligt inrättande bör dock ses som ett stort steg mot att synliggöra och genomföra funktionshinderpolitiken och förhoppningen är att allt fler domstolar med tiden ska inrätta funktionen.

Förbättra metoder och arbetssätt för att effektivt bemöta och stödja personer med funktionsnedsättning genom hela rättsväsendet

Stärka arbetet med evidensbaserade metoder och arbetssätt rörande personer med funktionsnedsättning i rättsväsendet inom prioriterade områden

De strategiska myndigheterna inom rättsväsendet, inklusive Migrationsverket, initierar i samråd med Åklagarmyndigheten, ett gemensamt arbete med uppdrag att utreda möjligheterna och förutsättningar för att vid behov stärka arbetet med evidensbaserade metoder och arbetssätt rörande personer med funktionsnedsättning i rättsväsendet. Syftet är att kunna:

- identifiera personer som har funktionsnedsättning inom rättsväsendet
- använda förhörstekniker eller intervjumetoder som är anpassade för personer med funktionsnedsättning inom rättsväsendet
- identifiera och hantera våld och övergrepp mot personer med funktionsnedsättning inom rättsväsendet.

Det finns studier och kartläggningar som indikerar att det saknas evidensbaserade metoder utifrån ett funktionsperspektiv inom olika delar av rättsväsendet. I Åklagarmyndighetens rättsliga vägledning 2022:3[452], om bland annat barnförhör, framgår att myndigheten i sitt arbete inte kunde finna någon forskning om eller några vedertagna arbetssätt vad gäller förhör med vuxna med osynliga funktionsnedsättningar.[453] Att utveckla arbetet inom detta område kan bidra till ett stärkt bemötande och stöd för personer med funktionsnedsättning inom rättsväsendet.

Öka tillgängligheten i ansökningsprocessen för brottsskadeersättning

Brottsoffermyndigheten utvärderar ansökningsprocessen för brottskadeersättning utifrån ett tillgänglighetsperspektiv samt åtgärdar eventuella brister.

Åtgärden syftar till att öka tillgängligheten i ansökningsprocessen. Brottsoffermyndigheten genomförde en nulägesanalys under 2022 som fokuserade på att öka tillgängligheten och främja funktionshinderperspektivet i service, kontakt och information till medborgarna. Det framkom att regelverket och ersättningsförfarandet kan vara svårbegripligt för många, och eventuellt särskilt utmanande för personer med en funktionsnedsättning som gör det utmanande att ta in svår eller mycket information.

Förbättra möjligheterna till jämlika förutsättningar vid frihetsberövande

Säkerställa stöd och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning vid frihetsberövande

Kriminalvården och Migrationsverket initierar tillsammans ett arbete för att, utifrån rättsväsendets ansvar, utreda vilka hinder som finns och som kan uppstå för att frihetsberövade personer får och har tillgång till de hjälpmedel, stöd och anpassningar som de behöver. Vid behov identifierar och vidtar myndigheterna åtgärder för att säkerställa tillgången till hjälpmedel och stöd genom att gemensamt ta fram ett vägledande underlag, för att utveckla befintliga rutiner och processer som stärker arbetet i respektive verksamhet hos de berörda myndigheterna. Arbetet utgår ifrån och nyttjar i första hand befintliga processer

---

[452] Åklagarmyndighetens rättsliga vägledning 2022:3 togs fram 2022 men kartläggningen avseende forskning och arbetssätt som presenteras i vägledningen gjordes 2018.

[453] Åklagarmyndigheten (2022). *Barnförhör m.m. Även något om förhör med vuxna med osynliga funktionsnedsättningar, 2022:3*.

och rutiner. Myndigheterna ska i den mån det är möjligt samråda med Polismyndigheten.

Åtgärden syftar till att undanröja de eventuella hinder som finns och kan uppstå för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får likvärdiga förutsättningar som personer utan funktionsnedsättning vid frihetsberövande. Det gemensamma arbetet ökar möjligheten att personer med funktionsnedsättning får likvärdig bedömning och insats genom hela rättskedjan.

Ytterligare identifierade utvecklings- och utredningsbehov

MFD har i samarbetet med deltagande myndigheter identifierat ytterligare utvecklings- och utredningsbehov för fortsatta ställningstaganden av regeringen. I myndighetens samråd med berörda myndigheter har det framhållits att dessa förslag på åtgärder förutsätter särskilda regeringsbeslut, och i vissa fall ytterligare överväganden i fråga om ansvar för åtgärderna. Om regeringen beslutar att genomföra åtgärder inom dessa områden under strategiperioden föreslås de inkluderas i MFD:s uppföljning av handlingsplanen för funktionshinderpolitiken.

Förbättra informationsöverföringen mellan myndigheter

Regeringen ger lämpliga myndigheter i uppdrag att utreda nuvarande möjligheter till informationsdelning samt kartlägga om och på vilket sätt informationsdelning mellan myndigheterna sker idag. Vid behov bör en sådan utredning även inkludera förslag på åtgärder för att förbättra vidarerapporteringen mellan myndigheter inom rättsväsendet och föreslå lämpliga lagändringar.

De strategiska myndigheterna inom rättsväsendet, tillsammans med Åklagarmyndigheten, har identifierat behov av att i vissa fall säkerställa att viktig information som är kopplad till en persons funktionsnedsättning följer med till nästa instans och inte försvinner på vägen.

Stärka tillgång till målsägarbiträde

Regeringen ger en lämplig myndighet eller lämpliga myndigheter i uppdrag att kartlägga och åtgärda eventuella befintliga brister i tillgången till målsägandebiträde för personer med funktionsnedsättning under rättsprocesser.

Åtgärden syftar till att stärka tillgången till målsägarbiträde för personer med funktionsnedsättning, och därmed stärka rättssäkerheten. I en kartläggning av målsägandes medverkan i rättsprocessen från 2016 bedömde Brå att tillämpningen av förordnande av målsägandebiträde ibland skedde alltför sent, och att personer i behov av ett målsägandebiträde inte alltid blev tilldelade ett sådant biträde. Brå lyfter särskilt fram målsägande med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, men konstaterar också att det kan även finnas andra grupper som har särskilda skäl till förordnande av målsägarbiträde. Brå framhöll att det finns anledning att överväga en översyn av hur förordnandet sker i de fall då andra omständigheter än

brottsrubriceringen är tillämpbara som beslutsgrund.[454] I en tematisk tillsyn från 2020 konstaterade även Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten att målsägandebiträde inte förordnas i tillräcklig utsträckning men att polisen i varje enskilt fall måste bedöma hur information kan göras tillgänglig.[455]

Migration

Målet för området migration och asyl är en ansvarsfull och restriktiv migrationspolitik som ger tillfälligt skydd till människor som har skyddsbehov, i enlighet med miniminivån som följer av EU-rätten och de bindande internationella regler som Sverige åtagit sig att följa, bland annat asylrätten samt upprätthåller en kontrollerad invandring, minskar den irreguljära migrationen till Sverige och EU, bidrar till att personer som saknar skyddsskäl eller av andra skäl inte har laglig rätt att vistas i Sverige lämnar landet, säkerställer en ändamålsenlig arbetskraftsinvandring som bidrar till Sveriges konkurrenskraft, förhindrar, upptäcker och åtgärdar fusk och missbruk, och stimulerar frivillig återvandring.[456]

I beskrivningar av området i detta avsnitt används termen *migranter*. Begreppet syftar till att vara brett och innefattar alla delar av migrations- och etableringsprocessen och alla olika juridiska statusar och benämningar som personer som är nya i Sverige kan ha, till exempel asylsökande, nyanlända och tredjelandsmedborgare eller tillståndssökande.

Trots att migration inte är ett utpekat samhällsområde i strategin finns det goda skäl att beakta området i en kommande handlingsplan. Det finns arbete på området som visar att migranter med funktionsnedsättning av många skäl har sämre levnadsvillkor än andra migranter. [457] FN:s kommitté som bevakar rättigheter för personer med funktionsnedsättning betonar att migranter med funktionsnedsättning är en viktig målgrupp, i sex rekommendationer i

---

[454] Brottsförebyggande rådet (2016). *Målsägandes medverkan i rättsprocessen*.

[455] Polismyndigheten & Åklagarmyndigheten (2020). *Målsägandebiträde – En gemensam tematisk tillsyn av polisens och åklagarens handläggning*.

[456] Regeringen (2025). Länk till mål om migration och asyl: https://www.regeringen.se/regeringens-politik/migration-och-asyl/mal-for-migration-och-asyl/.

[457] MFD (2023). *Stöd till aktörer i funktionshinderrelaterade frågor*; MFD (2017). *Personer med funktionsnedsättning i asyl- och etableringsprocessen.*

granskningen av Sverige 2024.[458] Dialog med civilsamhället bekräftar också att det finns flera utmaningar för migranter med funktionsnedsättning i Sverige.[459]

Den funktionshinderspolitiska strategin omfattar flera myndigheter som har viktiga uppdrag för migranter med funktionsnedsättning. De myndigheter som deltagit i arbetet är Arbetsförmedlingen, Svenska ESF-rådet, Försäkringskassan, Migrationsverket och Skolverket.

Utveckling och utmaningar inom området migration

Genomgången visar att det finns flera utmaningar på området. Det finns brister i kunskapen och uppföljningen på området, liksom i arbetet med att identifiera och ge adekvat stöd till personer med funktionsnedsättning. MFD har i tidigare uppdrag, och genom ett migrationsnätverk, fört dialog med både offentliga aktörer och funktionshindersorganisationer som arbetar med migranter med funktionsnedsättning.[460] Flera av de utmaningar som formuleras nedan tar avstamp i dessa aktörers erfarenheter. I arbetet med handlingsplanen har samverkande myndigheter bekräftat att dessa fortfarande är relevanta.

I dialogen med civilsamhället har det framhållits att nyanlända med funktionsnednedsättning ofta hamnar i ett dubbelt utanförskap. För att motverka detta är det, bland annat, viktigt med tidiga diagnoser och insatser samt ökad kunskap om funktionsnedsättningar hos myndigheter och andra offentliga aktörer som kommer i kontakt med migranter.[461]

---

[458] UN, Committee om the rights of persons with disabilities (2024). *Concluding observations on the combined second and third periodic reports of Sweden*, CRPD/C/SWE/CO/2-3.

[459] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[460] MFD (2023). *Stöd till aktörer i funktionshinderrelaterade frågor*. Exempel på aktörer som deltagit i samverkan och nätverket: Migrationsverket, Barnombudsmannen, Jämställdhetsmyndigheten, Försäkringskassan, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sveriges Kommuner och Regioner, Funktionsrätt Sverige, Independent Living Institute, Disabled Refugees Welcome, Newcomers with Disabilities in Sweden.

[461] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

Kunskap och uppföljning behöver stärkas

MFD har i tidigare uppdrag[462] beskrivit att kunskapen om personer med funktionsnedsättning som befinner sig i en asyl- och etableringsprocess är låg. Det är också svårt att hitta statistik och kvalitativa kunskapsunderlag från myndigheter som gör det möjligt att särskilja och följa upp levnadsvillkoren för denna heterogena grupp. MFD:s uppföljningsrapport har inga indikatorer på området och en systematisk uppföljning saknas.

I myndigheters kunskapsunderlag saknas det också ofta möjlighet till uppföljning av området utifrån ett intersektionellt perspektiv. Det finns ett stort behov av att kunna uppmärksamma skillnader utifrån kön, funktionsnedsättning och utländsk bakgrund samtidigt. Det finns indikationer på att män får mer service än kvinnor i myndigheters handläggning.[463] Utöver det saknas kunskap om skillnader i hur levnadsvillkoren skiljer sig åt mellan kvinnor och män som är migranter och har en funktionsnedsättning.[464] Det gör det svårt att belysa utvecklingen och utmaningarna på området ur ett jämställdhetsperspektiv.

Migrationsverket saknar i dagsläget juridisk möjlighet att föra statistik över funktionsnedsättning. Vidare varierar möjligheten att bryta ned statistik utifrån olika bakgrundsvariabler. Svenska ESF-rådet har till exempel statistik för nyanlända, men det är inte möjligt att bryta ned statistiken på personer med funktionsnedsättning i förhållande till övriga. Motsvarande förhållande råder också för den statistik som rör personer med funktionsnedsättning; den kan inte delas upp utifrån utländsk bakgrund.

De myndigheter som deltagit i arbetet med förslaget till handlingsplan inom funktionshinderspolitiken konstaterar att det saknas sammanställd kunskap på flera olika samhällsområden som kan ha betydelse för att de insatser som genomförs blir så verksamma som möjligt. Det behövs en kunskapssammanställning som beskriver hälsan bland personer med funktionsnedsättning som är nyanlända i Sverige. Därutöver behövs kunskap om

---

[462] NOD Sverige (2025). *Dokumentation: Förslag till åtgärder i en handlingsplan för funktionshinderspolitiken*. https://www.nodsverige.se/wp-content/uploads/2025/07/pdf_slutgiltig_dokumentation-dialog-maj-2025.pdf.

[463] Inspektionen för socialförsäkringen (2024). *Sjuk och (o)likabehandlad*. Enligt granskningen finns tecken på att personer som är födda utanför Europa, samt äldre och yngre kvinnor blir missgynnade i Försäkringskassans handläggning; Migrationsverket (2024). *Jämställt bemötande – Nulägesanalys av och besök och telefon på Migrationsverket*.

[464] MFD (2023). *Stöd till aktörer i funktionshinderrelaterade frågor*. I en intervjuundersökning som gjordes med aktörer som träffade skyddsbehövande från Ukraina 2022 såg dock intervjupersonerna få skillnader mellan livsvillkoren för män och kvinnor med funktionsnedsättning.

framgångsfaktorer för att målgruppen ska få arbete. Båda områdena är relevanta eftersom de har stor betydelse för möjligheten att få och behålla ett jobb. MFD har initierat en kunskapssammanställning om dessa frågor.

Ett område i förändring

Migrationspolitiken har varit i stor förändring under de senaste åren. Mottagandet av asylsökande har varit i fokus i den allmänna debatten och det finns en politisk vilja att minska inflödet av asylsökande. En sådan förändring har också skett och 2024 hade Sverige lägst antal asylsökande sedan mätningarna med nuvarande metod började 2001.[465] Förändringar i lagstiftningen har mynnat ut i beslut om att asylsökande ska bo i särskilda boenden som drivs av Migrationsverket. Utöver mottagnings- och återvändandecenter ska antalet förvarsplatser utökas. Detta medför att Migrationsverket måste både utveckla sin förmåga att tillgänglighetsanpassa lokaler och anpassa verksamheter utifrån ett funktionshindersperspektiv.

Flera utredningar har gjorts eller pågår inom migrationsområdet.[466] Frågor om migranters sårbarhet, exempelvis på grund av funktionsnedsättning, har emellertid fått eller får litet utrymme i den omställning som nu görs. Det förekommer att reformer som föreslås på området motverkar det nationella målet för funktionshinderspolitiken[467] och de rekommendationer som FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning har givit Sverige.[468]

Funktionsnedsättning behöver uppmärksammas

Det saknas i dag en aktör som har ett systemansvar och samordnar alla stadier i mottagandet. Myndigheter som möter och ansvarar för service till migranter av olika slag har olika förutsättningar för att ställa frågor om funktionsnedsättning, registrera svaret och föra informationen vidare till nästa aktör i ledet.[469] Detta

---

[465] SCB (2025). https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/asylsokande-i-sverige/#time 20250502.

[466] Regeringen (2025). Länk till regeringens webb där ett stort antal utredningar presenterats de senaste åren: https://regeringen.se/regeringens-politik/migration-och-asyl/.

[467] SOU 2025:53. *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper;* MFD (2024). *Remissvar angående SOU 2024:68 Mottagandelagen*.

[468] Se artikel 18, rekommendation nr 40 och artikel 28, rekommendation nr 60.

[469] Statens servicecenter beskrev i samband med ett av MFD:s uppdrag 2022 att de saknar förutsättningar för att ställa frågor som rör den enskildes personliga integritet. Migrationsverket beskriver i arbetet med denna rapport att de kan ställa frågor men inte registrera och föra informationen vidare på grund av begränsningar utifrån dataskyddsförordningen och sekretesslagstiftning. Arbetsförmedlingen uppger att de kan ställa frågan om funktionsnedsättning och registrera svaret men att de kan sakna

beror till viss del på lagstiftning och leder till att grundläggande information om enskilda varierar. Informationen överförs endast när det är möjligt, trots att varje myndighet behöver kännedom och information för att kunna hantera de omständigheter som rör funktionsnedsättningen.

För myndighetspersoner som möter enskilda finns även en utmaning i att bedöma om det finns en funktionsnedsättning när den inte är diagnostiserad eller om intyg saknas. En korrekt bedömning kan av flera skäl vara svår att göra under den tid en person befinner sig i exempelvis en asylprocess, så det är viktigt att en sådan bedömning görs av läkare. Ibland har funktionsnedsättningar hos enskilda noterats utan att förutsättningar och behov har utretts eller tagits hänsyn till. Exempelvis ska personer som omfattas av lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. kallas till en hälsoundersökning, men för vuxna leder dessa i de flesta fall inte vidare till utredning av funktionsnedsättning och diagnos. Enligt denna lag har vuxna personer endast rätt till vård som inte kan anstå. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökning av asylsökande ingår inte frågor om funktionsnedsättning i hälsoundersökningens syfte och innehåll.[470]

Till skillnad från vuxna har barn rätt till samma vård som andra barn som bor i Sverige. Skillnaderna i tillgången till vård mellan barn och vuxna är därmed olika under asyl- och tillståndsprövningen. Migranter utan uppehållstillstånd har svårare att få tillgång till hälso- och sjukvård än vuxna som befinner sig under asyl- eller tillståndsprövning.

Situationen ställer höga krav på att personer varje gång de möter en ny samhällsaktör uppger att de har en funktionsnedsättning och förklarar vilka förutsättningar och behov som det medför. Det finns flera skäl till att det inte sker. Funktionshindersorganisationer har beskrivit att personer avstår från att berätta om en funktionsnedsättning då de är rädda att det ska påverka deras situation negativt. Det kan också finnas andra faktorer som hindrar att enskilda berättar om en funktionsnedsättning, till exempel låg tillit till myndigheter eller att funktionsnedsättning är stigmatiserat. Det förekommer också att den enskilde själv är omedveten om att hen har en funktionsnedsättning. Vidare minskar sannolikheten för att enskilda berättar om sin funktionsnedsättning om de inte känner till att det finns stöd att få av samhället. Det förekommer även att personer tror att olika samhällsaktörer delar vidare uppgifter om personen till andra.

När funktionsnedsättningen förblir okänd uppstår olika svårigheter. Den enskilde riskerar att inte få med allt underlag så att Migrationsverket kan göra en korrekt bedömning av ärendet. Enskilda riskerar också att placeras i boenden som inte är

---

information för att göra en relevant bedömning av arbetsförmåga och inte heller kan dela information med andra.

[470] Socialstyrelsen (2011). *SOSFS 2011:11, Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om hälsoundersökning av asylsökande m.fl.*

tillgänglighetsanpassade och som medför stora svårigheter och skaderisker, och det finns risk för att de inte får det stöd som de behöver. Ett annat exempel är att enskilda kan få plats i sfi-klasser som inte är anpassade utifrån deras kognitiva eller fysiska behov. Vidare för det med sig ytterligare svårigheter längre fram exempelvis vad gäller vidare studier och arbete.

Tidig identifiering och rätt stöd för snabbare inträde på arbetsmarknaden

Det är viktigt att tidigt identifiera en funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga, för att arbetssökande ska kunna få ett behovsanpassat stöd vid matchning. Det behövs också för att de arbetssökande ska kunna få del av de särskilda insatser som finns för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga, och därmed få tillgång till olika typer av stöd och anpassningar som kan bli aktuella i samband med anställning.[471]

För nyanlända som är arbetssökande i Sverige är detta en utmaning eftersom de ofta saknar dokumentation och diagnostisering om eventuella funktionsnedsättningar. En förutsättning för att registrera en funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga är att det finns dokumentation som styrker nedsättningen.[472] Uppföljningar på området visar att arbetet med att identifiera funktionsnedsättning idag inte sker tillräckligt snabbt, och också i mindre omfattning för utrikes födda. Av de nyanlända som är inskrivna i etableringsprogrammet är det få (cirka 1,7 procent april 2025) som har en identifierad funktionsnedsättning.[473]Av Samhallutredningen framgår också att det sannolikt finns ett mörkertal av nyanlända personer med funktionsnedsättning bland de inskrivna.[474]

Arbetsförmedlingen ser att tidig identifiering är viktigt för att kunna ge rätt stöd och korta tiden till arbete. Myndigheten har också i uppdrag från regeringen att förkorta tiden för identifiering, se förslag till åtgärd i åtgärdsområde 1, avsnittet om arbetsmarknad och försörjning.

---

[471] Regeringen, Arbetsmarknadsdepartementet (2017). Förordning (2017:462) om särskilda insatser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.

[472] En samlad bedömning om en funktionsnedsättning påverkar arbetsförmågan utgår inte enbart från ett medicinskt underlag utan kan omfatta flera olika typer av dokumentation. Det kan exempelvis röra sig om dokumentation från samtal med individen om hens egen bedömning av sina behov, eventuell utredning från Arbetsförmedlingens professioner inom arbetslivsinriktad rehabilitering eller information från dialog i samverkan med annan samhällsaktör.

[473] Arbetsförmedlingen (2024). *Identifiering och bedömning av arbetssökande med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga.*

[474] SOU 2025:29. *Ökad kvalitet hos Samhall och fler vägar till skyddat arbete*.

Svåra levnadsvillkor

En av de främsta utmaningarna för personer med funktionsnedsättning som just kommit till Sverige är att ersättningsnivåerna för asylsökande är låga. Dagersättningen har inte höjts sedan 1994, och internationella organisationer såsom Nordiska ministerrådet har lyft fram den låga ersättningen i Sverige som en särskild utmaning.[475] De låga ersättningsnivåerna riskerar att drabba migranter med funktionsnedsättning hårdare än övriga. Det kan bero på att personer med funktionsnedsättning kan ha omfattande stödbehov samtidigt som de saknar tillgång till flera välfärdssystem, såsom insatser enligt LSS. De saknar även tillgång till exempelvis omvårdnadsbidrag och merkostnadsersättning.[476]

Även med tillgång till olika välfärdssystem anses ersättningsnivåerna i dag vara för låga för att leva på, vilket funktionshindersorganisationer återkommande lyfter fram i samråd med myndigheter.[477] Dessa inspel är i linje med vad Inspektionen för socialförsäkringen beskriver i en analys av socialförsäkringsförmånerna. Bidrag och ersättningsnivåer från flera socialförsäkringssystem har inte följt pris- och löneutvecklingen. Det har inneburit att inkomstbortfallsprincipen i dessa fall har försvagats. Även det faktiska värdet av flera förmåner som uttryckts i fasta belopp har minskat när bidragen inte höjts. [478]

Trots att de ekonomiska behoven för asylsökande och nyanlända med funktionsnedsättning är stora finns det utredningsförslag som riskerar att ytterligare minska de ekonomiska förutsättningarna för målgruppen.[479]

Personer med behov av hemtjänst som hålls i förvar

Personer som hålls i förvar och som har behov av stöd för sin omvårdnad har rätt till sådant stöd, men i nuläget tillgodoses inte dessa behov. I förslaget till ny mottagandelag föreslås att det ska vara kommunernas ansvar att erbjuda hemtjänst till personer i asylboenden eller på förvar.[480]

---

[475] Nordiska Ministerrådet (2022). *Implementation of temporary protection for refugees from Ukraine*.

[476] För att en person ska ha rätt till omvårdnadsbidrag krävs att personen är försäkrad i Sverige, omfattas av det svenska socialförsäkringsskyddet och uppfyller de särskilda förmånsvillkoren (4 kap. 3 § socialförsäkringsbalken).

[477] FUB (2025). *Fångad i fattigdom*.

[478] Inspektionen för socialförsäkringen (2022). *Utvecklingen av socialförsäkringsförmånerna under de senaste 30 åren*; Försäkringskassan (2023). *Kort analys. Socialförsäkringen vid hög inflation.*

[479] SOU 2025:53. *Kvalificering till socialförsäkring och ekonomiskt bistånd för vissa grupper.*

[480] SOU 2024:68. *Mottagandelagen – En lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande.*

Pågående arbete som förbättrar levnadsvillkoren

Det pågår ett arbete i flera myndigheter som på olika sätt bidrar till bättre levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning som är nya i Sverige. Migrationsverket har under de senaste åren tagit fram nya rutiner för hur funktionshindersfrågor ska hanteras på myndigheten. Det inbegriper bland annat ett arbete för att tillgänglighetsanpassa allt från lokaler till dokument och den externa webbplatsen. Det finns också mer information om stöd för personer som har särskilda behov samt ett kontaktformulär för enskilda som vill berätta för Migrationsverket om sina funktionsnedsättningar.

Förslag på åtgärder inom området migration

För att det funktionshinderspolitiska målet ska uppnås behöver utmaningarna inom området migration klarläggas och stödet förbättras, så att förutsättningarna för en god migrations- och etableringsprocess blir likvärdiga för alla.

För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD och övriga deltagande myndigheter åtgärder för att:

- förbättra kunskapen, förmågan och arbetssätten hos myndigheter när det gäller att möta migranter med funktionsnedsättning
- förbättra kunskapen och uppföljningen av levnadsvillkoren för personer som är nya i Sverige.

Förbättra kunskapen, förmågan och arbetssätten hos myndigheter när det gäller att möta migranter med funktionsnedsättning

Förbättra förmågan att nå ut med information och kunskap till personer med funktionsnedsättning i migrations- och etableringsprocessen

MFD samverkar med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, och Svenska ESF-rådet i syfte att samordna och sprida gemensam information om hur Sverige definierar funktionsnedsättning och vad en funktionsnedsättning kan innebära. Informationen ska beskriva vilken rätt till stöd en funktionsnedsättning kan medföra under migrations- och etableringsprocessen, vilka aktörer som tillhandahåller stödet och hur viktigt det är att berätta om sin funktionsnedsättning i kontakter med samhället. Åtgärden ska också möjliggöra för den enskilde att ta till sig av den information som ges. Det är viktigt att informationen upprepas och innehåller samma budskap, men med lite olika tyngdpunkt i olika stadier av migrations- och etableringsprocessen.

För att nå målgruppen krävs samverkan med civilsamhället och andra vidareinformatörer, till exempel SKR och Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD).

Syftet med åtgärden är att förbättra myndigheters förmåga att nå migranter med funktionsnedsättning, informera om det stöd som finns och främja att enskilda

känner sig tillräckligt trygga och motiverade för att berätta om sin funktionsnedsättning och därmed få tillgång till stöd. Det kan leda till att det går snabbare att identifiera funktionsnedsättningar och särskilda behov i mötet med olika myndigheter vilket leder till att enskilda personer tidigare kan få rätt stöd utifrån sina behov. Genom att vid rätt stadium ge rätt information om vad som gäller för personer med funktionsnedsättning i samtliga steg i processen blir informationen mer begriplig och överskådlig.

Öka kunskap och stärka arbetssätt hos myndighetspersonal om migranter med funktionsnedsättning och synen på funktionsnedsättning i andra länder

MFD samordnar ett arbete där Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Skolverket och Svenska ESF-rådet i samarbete tar fram en utbildningsinsats med syfte att dela kunskap, arbetssätt och befintligt material som rör migranter med funktionsnedsättning.

Utbildningsinsatsen ska höja kompetensen och främja ett gott bemötande av migranter med funktionsnedsättning bland myndigheternas personal. Åtgärden ska beskriva olika sätt att se på funktionsnedsättning i olika länder och främja insikter om vilka erfarenheter som enskilda kan bära med sig. Arbetet ska även inkludera aspekter som rör språkförbistring, tolkning och missförstånd utifrån olika sätt att uppfatta och förstå begrepp. Särskild uppmärksamhet ska även ägnas åt frågan om vårdnadshavares vilja och förmåga att se till att deras barn får ta del av befintligt stöd.

Syftet med åtgärden är att myndighetspersonal ska stärka sitt bemötande av migranter med funktionsnedsättning. Olika myndigheter har i olika grad tagit fram material som syftar till ett gott bemötande av migranter med funktionsnedsättning. Genom att dela och resonera om innehållet och om hur kunskapen förs vidare till medarbetare kan det sammantagna statliga arbetet effektiviseras och stärkas.

Stärka informationsutbyte mellan myndigheter och civila samhället

Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Svenska ESF-rådet och Skolverket genomför gemensamt samråd tillsammans med aktörer i det civila samhället som har kunskap om migration och funktionsnedsättning.

Syftet är att främja ett informationsutbyte och öka träffsäkerheten av planerade insatser för migranter med funktionsnedsättning. Organisationer som har ett aktivt arbete med migranter med funktionsnedsättning har stor kunskap om utmaningar, möjligheter och behov hos målgruppen. Civilsamhällets expertis kan bidra till att stärka och effektivisera insatser, i både det främjande och det uppföljande arbetet. Åtgärden bidrar även till att stärka den kvalitativa uppföljningen av genomförda insatser på området.

Öka tillgången till tillgängliga boendeplatser i boenden och förvar

Migrationsverket inventerar tillgängligheten i samtliga sina boenden och förvar utifrån det funktionshinderspolitiska uppdraget, och sammanställer en åtgärdsplan för att komma till rätta med identifierade brister.

Syftet med åtgärden är att alla asylsökanden och personer som hålls i förvar ska kunna erbjudas en tillgänglighetsanpassad boendeplats. Olika typer av boenden och förvar är inte fullständigt tillgänglighetsanpassade enligt inriktningarna i funktionshinderspolitiken. Då Migrationsverket är en av strategimyndigheterna kommer myndigheten, genom denna åtgärd, fortsätta att arbeta för att det funktionshinderspolitiska målet uppfylls.

Förbättra kunskapen och uppföljningen av levnadsvillkoren för personer som är nya i Sverige

Förbättra tillgång till stöd i rätt tid

Arbetsförmedlingen samlar in och använder sig av den kunskap som myndigheten har om antalet personer med funktionsnedsättning som tar del av etableringsprogrammet, med syftet att utveckla och stärka den arbetssökandes väg mot egenförsörjning.

Syftet med åtgärden är att den arbetssökande får rätt stöd och insatser i rätt tid.

Förbättra kunskap om personer med funktionsnedsättning i förvar

Migrationsverket undersöker förutsättningarna för att ta fram statistik för att kunna följa hur många sökanden och personer med funktionsnedsättning som hålls i förvar.

Syftet med åtgärden är att förbättra kunskapen och statistiken om personer med funktionsnedsättning som befinner sig i förvar.

Ökad kunskap om funktionsnedsättning i Svenska ESF-rådets analyser

Svenska ESF-rådet utvecklar sitt arbete med bakgrundsvariabler och möjliggör därmed statistik som redovisar både kön, utländsk bakgrund och funktionsnedsättning i myndighetens analyser.

Bättre statistik bidrar till möjligheten att synliggöra funktionsnedsättning i analyser och till att mer träffsäkra åtgärder kan initieras utifrån ett funktionshindersperspektiv. Det är idag svårt att hitta statistik och kvalitativa kunskapsunderlag som gör det möjligt att följa levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning som är nyanlända i Sverige.

Ytterligare identifierade utvecklings- och utredningsbehov

MFD har i samarbetet med deltagande myndigheter identifierat ytterligare utvecklings- och utredningsbehov för fortsatta ställningstaganden av regeringen. I myndighetens samråd med berörda myndigheter har det framhållits att dessa förslag på åtgärder förutsätter särskilda regeringsbeslut, och i vissa fall ytterligare

överväganden i fråga om ansvar för åtgärderna. Om regeringen beslutar att genomföra åtgärder inom dessa områden under strategiperioden föreslås de inkluderas i MFD:s uppföljning av handlingsplanen för funktionshinderspolitiken.

Förbättra myndigheters arbete med att identifiera och föra vidare information om funktionsnedsättning

Regeringskansliet eller annan lämplig aktör utreder hur information om den enskildes funktionsnedsättning kan noteras, registreras, utredas och delas mellan myndigheter. Utredningen tydliggör även när och hur utredning och diagnostisering av funktionsnedsättning ska ske.

Det krävs nya verktyg för att det ska gå fortare att identifiera en funktionsnedsättning och för att myndigheter ska få bättre förutsättningar att uppfylla sina uppdrag gentemot migranter med funktionsnedsättning. I nuvarande ordning innebär svårigheter med identifiering att det uppstår hinder i relation till exempelvis asyl- och tillståndsprövning, boendeförhållanden, utbildningsinsatser och bedömning av arbetsförmåga. En korrekt bedömning kan som tidigare nämnts vara svår att göra under den tid då en person befinner sig i exempelvis en asylprocess. Genom att skapa förutsättningar för att utreda en funktionsnedsättning och överföra information mellan myndigheter kan det sammanlagda myndighetsarbetet effektiviseras, samtidigt som individens möjligheter att tillgodogöra sig sina rättigheter förstärks.

Åtgärdsområde 2: Stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i statliga myndigheter

Statliga myndigheter behöver vara tillgängliga och skapa förutsättningar för delaktighet för att det ska bli möjligt att nå det nationella målet för funktionshinderspolitiken. I detta kapitel redovisas utvecklingsområden, utmaningar och förslag till åtgärder för att stödja och stärka myndigheternas arbete för ökad tillgänglighet och delaktighet.

Statliga myndigheter har en central roll i funktionshinderspolitiken

All offentlig verksamhet har ett ansvar för att genomföra FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning och att arbeta för att uppnå det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Lagstiftning utgör grunden och infrastrukturen för offentliga aktörers ansvar och arbete. Rättigheter och skyldigheter för personer med funktionsnedsättning är integrerade i våra grundlagar och i övrig nationell lagstiftning på olika områden.

De statliga myndigheterna har dessutom ett särskilt ansvar i genomförandet av funktionshinderspolitiken. Enligt förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken ska alla statliga myndigheter verka för att deras verksamhet, lokaler, information och tjänster är tillgängliga för såväl anställda som individer med funktionsnedsättning.[481] Det ställer krav på att myndigheternas arbete med till exempel kompetensförsörjning, rekrytering, upphandling, inköp och arbetsmiljö möjliggör tillgänglighet och delaktighet.

De strategiska myndigheterna är förebilder

De strategiska myndigheterna har ett särskilt uppdrag att bidra till genomförande av funktionshinderspolitiken. MFD:s uppföljning av det funktionshinderspolitiska arbetet 2024 visar också att de strategiska myndigheternas arbete uppvisar bättre resultat än andra myndigheters, vilket tyder på att strategiuppdraget ger en tydligare riktning för utvecklingsarbete och ett förstärkt ansvarstagande. Samtidigt som uppföljningen visar på flera goda exempel anger några av myndigheterna att de endast i begränsad omfattning eller inte alls arbetar med vissa frågor av

[481] Regeringen (2001). Förordning (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.

betydelse för funktionshinderspolitiken, vilket visar att det finns utrymme för utveckling även bland dem.[482]

Utvecklingsområden och utmaningar bland de strategiska myndigheterna

Genom en fördjupad enkätundersökning som MFD har genomfört under 2025 har nuläge, utmaningar, risker och behov kunnat identifieras hos de strategiska myndigheterna. Utmaningar finns bland annat avseende myndigheternas förutsättningar för att driva det interna arbetet med tillgänglighet och delaktighet, relaterat till hur arbetet med tillgänglighet och delaktighet styrs och organiseras, och relaterat till frågor om kunskap och behov av kompetensutveckling.

Nuläge i arbetet hos de strategiska myndigheterna

Samtliga strategiska myndigheter gör en bedömning av hur långt de har kommit i arbetet med tillgänglighet och delaktighet, i förhållande till målbilden att vid strategiperiodens slut vara väl rustade att ge information till, ta emot och ge service till såväl anställda som externa kunder och intressenter med funktionsnedsättning, på jämlika villkor. Resultaten visar att många myndigheter är på god väg i arbetet med tillgänglighet och delaktighet, samtidigt som myndigheterna ser behov av ett utvecklat stöd för att de ytterligare ska kunna förbättra sitt arbete. Det finns också betydande variationer mellan myndigheterna, vilket sammantaget visar att det krävs ett fortsatt aktivt och systematiskt arbete för att öka tillgängligheten och delaktigheten inom staten.

Majoriteten av myndigheterna uppger att de har kommit mer än halvvägs mot att bli fullt rustade i det interna arbetet med tillgänglighet och delaktighet, samtidigt som en tredjedel uppskattar att de endast har nått halvvägs eller kortare. Myndigheterna skattar till exempel att det finns mer betydande utvecklingsbehov vad gäller intern kommunikation, interna arbetssystem, upphandling, inköp och aktiv involvering.

Förutsättningarna för att driva det interna arbetet med tillgänglighet och delaktighet varierar också bland myndigheterna. De bristande förutsättningar där flest myndigheter redovisar sämre möjligheter för att driva arbetet framåt handlar om:

- resurser som krävs för att driva arbetet framåt (30 procent)
- kunskap om hur resultat och effekter av arbetet kan följas upp (23 procent)

---

[482] MFD (2025). *Resultat från MFD:s uppföljning av statliga myndigheter 2024. Funktionshinderspolitiskt arbete bland Sveriges myndigheter.*

- tydligt utpekat mandat och ansvar för att driva och samordna arbetet med tillgänglighet och delaktighet (23 procent).

Många myndigheter beskriver att arbete pågår med att integrera de fyra inriktningarna för genomförandet av funktionshinderspolitiken, samtidigt som en betydande andel av dem ser att det finns betydande kvarstående utvecklingsbehov. En majoritet av myndigheterna känner också till FN-kommitténs rekommendationer, och en dryg tredjedel har påbörjat ett internt arbete utifrån dem eller planerar ett sådant.

Arbetet har kommit längre på områden med lagstiftning och tydlig vägledning

Myndigheterna bedömer generellt att de är väl rustade inom de områden som har lagstiftning och tydlig vägledning att förhålla sig till, samt att de har kommit längre och i högre utsträckning bedriver ett systematiskt arbete med dem och har en mer välfungerande uppföljning för dem. Det gäller områdena tillgänglighet i digital information och tjänster riktade mot allmänheten, lokaler som myndigheten ansvarar för, arbetsmiljöarbete och förebyggande diskrimineringsarbete.[483]

Trots att barnkonventionen är svensk lag har barnrättsperspektivet inte fått samma genomslag som jämställdhetsperspektivet i myndigheternas arbete med tillgänglighet och delaktighet. En majoritet av myndigheterna uppger att de har kommit mer än halvvägs i arbetet med att inkludera ett jämställdhets- och barnrättsperspektiv i arbetet med tillgänglighet och delaktighet. Samtidigt uppger en femtedel av myndigheterna att de endast har kommit halvvägs eller kortare i arbetet med att inkludera ett *jämställdhetsperspektiv,* och mer än fyra av tio myndigheter att de endast har kommit halvvägs eller kortare i arbetet med att inkludera ett *barnrättsperspektiv,* i tillgänglighetsarbetet.

Det verkar också finnas olika syn på relevansen av barnrättsperspektivet. Frågan om att inkludera ett jämställdhetsperspektiv har i flera år varit prioriterad genom till exempel uppdrag om jämställdhetsintegrering i myndigheter, vilket kan ha bidragit med en tydlighet i hur arbetet på det området ska bedrivas.[484]

---

[483] Exempelvis SFS nr: 2016:1145. *Lag om offentlig upphandling*, SFS nr: 1977:1160. *Arbetsmiljölag*, SFS nr: 1994:260. *Lag om offentlig anställning*, SFS nr: 2008:567. *Diskrimineringslag*., SFS nr: 2018:1937. *Lag om tillgänglighet till digital offentlig service*, *Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1* (2025).

[484] Regeringskansliet (2025). *Jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter* – JiM.

Myndigheternas bedömer att det finns risker för det fortsatta arbetet framåt

Myndigheterna anger att det finns både interna och externa faktorer som i viss eller stor utsträckning påverkar och utgör en risk i myndigheternas arbete med tillgänglighet och delaktighet. De huvudsakliga riskerna som bedöms försvåra arbetet är bristande:

- resurser och prioriteringar,
- organisation, styrning och samordning
- kunskap och kompetens.

De områden som myndigheterna sammantaget uppskattar är svårast att arbeta med, och för vilka flest anger att det finns hinder och försvårande faktorer är i fallande ordning:

- tillgänglig intern kommunikation och tillgängliga interna system
- tillgänglig och inkluderande rekrytering
- tillgänglighet i upphandling och inköp
- aktiv involvering.

I Riksrevisionens rapport om sektorsansvaret framhålls att förutsättningar i form av omorganisering, utvidgade uppdrag och neddragningar har medfört att myndigheters arbete med funktionshinderspolitiken prioriteras ned.[485] Denna bild styrks av MFD:s enkätundersökning där vissa myndigheter beskriver att situationen är mycket pressad och att frågor som rör tillgänglighet och delaktighet prioriteras ned. Det innebär att en del myndigheter riskerar att sakna förutsättningar för att nå hela vägen fram i arbetet med tillgänglighet och delaktighet i sina verksamheter under 2026–2031.

Myndigheternas egna förslag för att avhjälpa identifierade risker och bristande förutsättningar innefattar att frågan prioriteras av uppdragsgivaren, att ekonomiska resurser tillförs och att det finns en tydlighet i styrningen på övergripande nivå. Vidare efterlyser myndigheterna tydlighet i ambitionsnivån för dessa frågor. Systematiken och samordningen i det interna arbetet behöver också stärkas för att säkerställa ett effektivt arbete över tid.

Det finns behov av utveckling av stöd inom alla undersökta områden

Myndigheterna uttrycker att deras förutsättningar för att driva det interna arbetet med tillgänglighet och delaktighet behöver stärkas, vilket utgör en viktig

[485] Riksrevisionen (2024:22). *Från vision till verklighet – sektorsansvaret i funktionshinderspolitiken*.

iakttagelse i förslaget till nationell handlingsplan. MFD:s undersökning visar sammantaget att det finns behov av att fortsätta utveckla stödet inom alla undersökta områden.[486] Samtidigt framträder några områden vilka kan bedömas vara av större strategisk betydelse. Den samlade bedömningen är att följande områden har särskild strategisk betydelse för MFD i det fortsatta arbetet med att utveckla stöd till offentliga aktörer:

- organisering och styrning av arbetet med tillgänglighet och delaktighet
- kunskap och kompetensutveckling
- upphandling och inköp, med särskilt fokus på interna system och digital tillgänglighet
- uppföljning.

Utöver dessa områden ser MFD även att det särskilt finns behov av att utveckla kunskapsstöd inom områdena:

- digital tillgänglighet (intern och extern)
- aktiv involvering
- rekrytering.

Undersökningens resultat visar vidare att MFD bör utveckla sitt stöd så att det i högre grad tar hänsyn till myndigheternas olika förutsättningar, exempelvis hur långt myndigheterna har kommit i arbetet, både i sin helhet och inom olika områden, och hur myndigheternas förutsättningar för arbetet ser ut.

Myndigheternas behov av stöd varierar

Undersökningen visar att de myndigheter som arbetar systematiskt har nått längre i sitt arbete. Samtidigt uppger myndigheterna i sina enkätsvar att det finns behov av stöd inom alla områden, men behoven varierar. Beroende på område uppger 32–63 procent av myndigheterna att de har behov av stöd. Det innebär att minst en tredjedel och som mest över hälften ser ett behov av stöd inom något av de specifika områdena. Resultatet indikerar därmed att det finns ett visst behov av stöd inom samtliga områden. Inom en del områden där myndigheterna har efterlyst stöd, till exempel digital kommunikation, information och tjänster, upphandling och diskriminering, är det andra myndigheter än MFD som har det huvudsakliga ansvaret.

---

[486] Följande områden följs upp i undersökningen: intern kompetensförsörjning, arbetsmiljö och förebyggande diskriminering, upphandling och inköp, tillgänglighet i de lokaler som myndigheten bedriver verksamhet i eller ansvarar för, internkommunikation och interna arbetssystem som riktar sig till medarbetare, rekrytering, digital information och tjänster som riktar sig till individer och aktörer utanför den egna verksamheten, aktiv involvering.

Det är vanligast att myndigheterna ser ett behov av stöd inom områdena upphandling och inköp, intern kommunikation och interna arbetssystem samt aktiv involvering. Det är samma områden som de upplever som svåra att arbeta med och där arbetet inte har kommit så långt. Myndigheterna beskriver även behov av stöd i organisatoriska frågor samt efterlyser tydligare styrning, prioritering och resurssättning från både den egna organisationen och politiskt håll, till exempel i form av riktade medel och uppdrag.

Myndigheterna framhåller även att det finns behov av stöd från MFD i det konkreta arbetet med uppföljning, till exempel genom att förtydliga hur dataskyddsförordningen (GDPR) ska hanteras för att möjliggöra uppföljning internt. Nästan hälften av myndigheterna ser också att det finns behov av att utveckla MFD:s årliga uppföljning av statliga myndigheter. I fritextsvaren framhålls flera utvecklingsområden, till exempel att MFD bör utveckla indikatorer för uppföljningsarbetet och komplettera den kvantitativa uppföljningen med kvalitativ uppföljning.

MFD:s befintliga stöd behöver utvecklas och spridas ytterligare

MFD erbjuder olika former av stöd som vägledning i arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken.[487] Majoriteten av MFD:s stödmaterial är riktade till myndigheter, regioner och kommuner. Det finns därutöver stöd som är myndighetsspecifika eller särskilt riktade till de strategiska myndigheterna för genomförandet av strategin för funktionshinderspolitiken.[488] MFD erbjuder redan stödmaterial inom vissa av de områden där myndigheterna uppger att de har behov av stöd. Det gäller till exempel stöd i arbetet med tillgänglighet avseende intern kommunikation och interna arbetssystem, digital information och tjänster samt intern kompetensförsörjning.

Några strategimyndigheterna har integrerat delar av MFD:s material i sina egna webbutbildningar men det finns behov av att nå ut bredare med de befintliga stödmaterialen och att målgruppsanpassa dem ytterligare för att få ökad spridning och användning. Myndigheterna lyfter också fram behov av att utveckla specifika utbildningar samt att MFD:s stöd, inklusive kontakten med myndigheten, behöver bli mer konkret och anpassat efter olika myndigheters uppdrag.

---

[487] I princip allt stöd är publicerat på MFD:s webbplats: www.mfd.se. Formatet består främst av information, e-kurser, filmer, checklistor och lärande exempel från offentliga aktörers arbete.

[488] Det gäller följande av MFD:s stöd: Stöd i strategiarbetet, Delaktighetsguiden och Fokus Delaktighet. De två sistnämnda materialen är under omarbetning och kommer framöver riktas till samtliga offentliga aktörer.

Stödmaterial saknas inom vissa områden där stödbehov finns

Det finns områden där myndigheterna anger behov av stöd och där MFD saknar eller erbjuder begränsat stöd, såsom upphandling och inköp, arbetsmiljö och förebyggande diskriminering, aktiv involvering, rekrytering och uppföljning.

Rekrytering är ett område där MFD helt saknar stödmaterial. Inom andra områden, såsom aktiv involvering, uppföljning och de fyra inriktningarna (som bland annat handlar om att förebygga och motverka diskriminering) pågår redan ett utvecklingsarbete på MFD.

Förslag till åtgärder för ökad tillgänglighet och delaktighet hos statliga myndigheter

MFD anser att ambitionen för det fortsatta arbetet bör vara att de strategiska myndigheternas verksamheter vid strategiperiodens slut ska vara tillgängliga och skapa förutsättningar för delaktighet samt att förbättringar även kan ses hos andra offentliga aktörer under strategiperioden. För att stärka utvecklingen och möta befintliga utmaningar inom området föreslår MFD åtgärder för att:

- stödja myndigheterna i att stärka intern organisering, styrning och systematiskt arbete
- stärka rätt kunskap och kompetens hos myndigheterna i deras interna arbete
- stärka stödet till myndigheterna inom vissa prioriterade sakområden.

MFD prioriterar arbetet med att stärka stödet till strategiska myndigheter och andra offentliga aktörer 2026–2031 samt tidsätter och planerar in det i myndighetens verksamhetsplan.

Stödja myndigheterna i att stärka intern organisering, styrning och systematiskt arbete

MFD faciliterar erfarenhets- och kunskapsutbyte samt ger vid behov bilateralt stöd om integrering av funktionshinderfrågorna i organisationen och i styrning och ledning. Det kan till exempel handla om att föra dialog om strategiska utmaningar och prioriteringar samt utbyta kunskap och erfarenhet om organisation, styrning och arbetssätt i sammanhang där myndigheten möter strategiska myndigheter, såsom i GD-råd och tjänstepersonsnätverk. Det kan också innebära att stödja myndigheterna i frågor som de upplever som särskilt komplexa genom individuella stödinsatser som baseras på myndigheternas behov.

MFD fortsätter även att utveckla och sprida myndighetens befintliga stöd om systematiskt arbete för att genomföra funktionshinderspolitiken, internt såväl som externt.

Syftet med åtgärderna är att förbättra kunskaps- och erfarenhetsutbytet till stöd för internt utvecklingsarbete och för utveckling av organisatoriska förutsättningar för ett effektivt arbete med tillgänglighet och delaktighet.

Stärka rätt kunskap och kompetens hos myndigheterna i deras interna arbete

Myndigheterna behöver ha tillräcklig kompetens för att kunna driva arbetet framåt på ett effektivt sätt. Strategimyndigheterna har uppgett utmaningar med att öka, upprätthålla och sprida kunskap och kompetens i arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken. Tillgång till kunskap och kompetens beskrivs samtidigt som en viktig grund för att motverka risker i arbetet inom samtliga områden. Mot denna bakgrund ser MFD detta som ett strategiskt område under strategiperioden.

Stärka och utveckla stödmaterial om myndigheternas interna arbete med tillgänglighet och delaktighet

MFD initierar ett arbete för att utveckla befintliga stödmaterial, vilket omfattar myndigheternas interna arbete med tillgänglighet och delaktighet. Inom ramen för detta arbete tillsätter MFD en arbetsgrupp tillsammans med intresserade strategiska myndigheter och andra relevanta aktörer för att i dialog med dessa utveckla innehåll och form för stödet till myndigheterna.

Inom ramen för arbetet med att vidareutveckla nya och befintliga stöd kommer MFD även att vidta åtgärder för att tydliggöra innebörden av centrala begrepp samt hur de kan användas i arbetet med att genomföra funktionshinderspolitiken.

För att se hur tillämpning, användning och implementering sker i myndigheterna, och vad som eventuellt behöver utvecklas för att få ett större genomslag, avser MFD även att följa upp tre av sina stödmaterial mer specifikt. Det gäller de nyligen publicerade stöden om aktiv involvering, stöd om de fyra områden som arbetet med funktionshinderspolitiken inriktas mot och grundutbildningen om funktionshinderspolitiken.

Därutöver kommer MFD att arbeta för att stärka kopplingen mellan myndighetens arbete med stöd och arbetet med uppföljning. Detta sker bland annat genom att utveckla myndighetens egen uppföljning så att den än mer ska utgöra ett stöd för myndigheter, kommuner och regioner i deras arbete samt genom att utveckla stöd för myndigheter, kommuner och regioner i deras eget arbete med att följa upp funktionshinderspolitiken. Se mer i kapitlet om uppföljning, åtgärdsområde 4.

Syftet är att MFD:s stöd i ännu högre grad ska motsvara myndigheternas identifierade behov och förutsättningar i det interna arbetet med tillgänglighet och delaktighet samt att ytterligare identifiera vilka funktioner på myndigheterna som behöver få utökat eller mer riktat stöd.

Stärka stödet till myndigheterna inom vissa prioriterade sakområden

Stärka myndigheternas arbete med tillgänglig digital information och kommunikation

MFD genomför kompetenshöjande insatser tillsammans med PTS och Digg inom området digital tillgänglighet för personal på myndigheter. MFD undersöker även möjligheten att utveckla ett stöd om användartestning för interna och externa webbsidor, till exempel utifrån kriterier som används vid tillsyn av fastställda kriterier för digital offentlig service.

Syftet är att aktörerna lättare ska kunna välja och utveckla digitala system som är tillgängliga och ändamålsenliga utifrån verksamhetens behov.

Stärka stödet om aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning

MFD fortsätter att utveckla myndighetens befintliga stödmaterial om aktiv involvering för att möta behov hos offentliga aktörer. MFD fortsätter även att erbjuda strategiska myndigheter andra former av stöd vid behov, till exempel processledning i deras arbete med aktiv involvering.

Syftet är att utveckla, stärka samt effektivisera myndigheternas arbete med aktiv involvering.

Stärka stödet till myndigheterna i deras arbete med tillgänglig och inkluderande rekrytering

MFD genomför en kartläggning för att få fördjupad information och kunskap om vilka behov som finns inom området, exempelvis genom intervjuer och fokusgrupper med personer som arbetar med HR och rekrytering. MFD genomför därefter, med utgångspunkt i kartläggningen, aktiviteter samt tar fram stöd med fokus på myndigheters möjligheter och ansvar vad gäller tillgänglighet i samband med rekrytering.

Syftet är att möta myndigheternas utmaningar i deras arbete med att säkerställa tillgänglig och inkluderande rekrytering.

Åtgärdsområde 3: Stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i regioner och kommuner

Kommuner och regioner är centrala aktörer för att nå det nationella målet för funktionshinderspolitiken, även om de inte är utpekade aktörer i genomförandet av den nationella strategin för funktionshinderspolitiken. Kommuner och regioner ansvarar för den operativa verksamheten som är närmast invånarna inom flertalet av de samhällsområden som funktionshinderspolitiken och förslaget till handlingsplan omfattar. Flera av strategimyndigheternas löpande verksamhet vänder sig också direkt till kommuner och regioner, liksom många av förslagen på åtgärder till den kommande handlingsplanen.

MFD hade 2018–2024, och under hela strategiperioden, ett uppdrag tillsammans med länsstyrelserna om att stötta kommuner och regioner i arbetet med deras funktionshinderspolitiska strategier och planer.[489] År 2025 fick MFD också ett särskilt regeringsuppdrag om att ge stöd till kommuner och regioner för ett effektivt genomförande av funktionshinderspolitiken.[490]

I detta kapitel redovisas utvecklingsområden, utmaningar och åtgärder för att stödja och stärka kommunernas och regionernas arbete för ökad tillgänglighet och delaktighet.

Utmaningar i det funktionshinderspolitiska arbetet bland kommuner och regioner

Det finns flera utmaningar i det funktionshinderspolitiska arbetet hos kommuner och regioner, bland annat vad gäller prioritering, organisering, styrning och uppföljning.

Utmaningar hos kommunerna

I en kartläggning från 2023 av kommuners och regioners behov framhåller kommuner vikten av att det finns styrdokument i form av en strategi eller handlingsplan, i kombination med tydliga mål för det funktionhinderspolitiska arbetet. Till detta ser kommunerna att en funktion med ett utpekat ansvar för funktionshindersspecifika frågor gör det lättare att ta fram, förankra och följa upp

[489] Regeringen (2018). *Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Myndigheten för delaktighet*, S2018/05295/FST; Regeringen (2021). *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Myndigheten för delaktighet*, S2020/01534 samt S2020/09593 (delvis).

[490] Regeringen (2025). *Uppdrag till Myndigheten för delaktighet att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken* (S2025/00795).

strategier och andra styrande dokument. En engagerad ledning bedöms vara avgörande för ett framgångsrikt arbete.[491] Om inte dessa förutsättningar finns kan det vara utmanande för en kommun att bedriva ett samlat strategiskt arbete.[492]

En vanlig förekommande utmaning för framför allt mindre kommuner är att det saknas resurser för att kunna arbeta övergripande inom funktionshindersområdet. Det kan medföra att den tjänsteperson som har ett utpekat ansvar även ansvarar för andra politikområden och inte har tid att följa upp arbetet.[493]

Funktionshinderfrågornas karaktär kräver ofta samverkan mellan olika verksamhetsområden i en kommun, i både det strategiska och det operativa arbetet. En utmaning kan vara att få till en sådan förvaltningsövergripande samverkan. Samverkan i form av dialog med och aktiv involvering av funktionshindersorganisationer anses vara en framgångsfaktor för att få bredare genomslag och förankring.[494] Samtidigt som samverkan med funktionshindersorganisationer är viktigt finns det utmaningar med sådan samverkan. Snarare än att involvera organisationerna tidigt i beslutsprocessen blir de många gånger informerade först när beslut redan är fattade.[495]

Flera kommuner lyfter också utmaningar med att följa upp arbetet med funktionshinderspolitiken. Se mer information i kapitlet om uppföljning (åtgärdsområde 4).

Regionernas utmaningar i arbetet med funktionshinderspolitiken

Liksom för kommunerna är det inom regionerna avgörande att det finns en tydlig styrning och organisation för arbetet med funktionshinderspolitiken, det vill säga styrdokument innehållande tydliga mål och en tydlig inriktning i kombination med att det finns en tjänsteperson med utpekat ansvar för samordning.[496] En tydlig och formaliserad struktur för förvaltningsövergripande samverkan är också

---

[491] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[492] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[493] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[494] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). *Funktionshinderspolitiken, så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[495] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[496] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). *Funktionshinderspolitiken, så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

avgörande för att ge funktionshinderfrågorna genomslag i både strategisk styrning och tillämpningen på verksamhetsnivå. Lika viktigt är regelbunden samverkan med funktionshindersråd, där dialog och systematisk kunskapsinhämtning möjliggör mer träffsäkra insatser och beslut.[497]

Funktionshinderområdet har ofta en svag ställning och strateger i regionerna efterlyser tydliga politiska uppdrag för att möjliggöra ett mer systematiskt arbetssätt som får genomslag i verksamheterna. Behov finns av ökad aktivitet och konkreta förändringsinsatser, både internt och i samverkan med kommuner.

Det finns heller inte alltid en självklar koppling mellan styrkedjan och utfallet inom olika verksamhetsgrenar som arbetar med funktionshinderfrågorna. I flera regioner finns funktionshindersstrateger och samverkansavtal med funktionshindersorganisationer främst på den strategiska nivån, medan enskilda verksamhetsområden kan ha utvecklat ett mer långtgående och välfungerande arbete.[498]

Flera regioner verkar också under ansträngd ekonomi, vilket påverkar hela organisationen, inte minst förutsättningarna för strategiska eller samordnande tjänster och tid för utbildning. Den ekonomiska situationen påverkar i form av neddragningar eller bortfall av strategfunktioner, eller leder till att utvecklingsarbete prioriteras ned. I vissa regioner hanteras funktionshinderfrågorna av strateger som har ansvar för området som en del av sin tjänst, vilket påverkar framdriften i arbetet med funktionshinderspolitiken.[499]

Även regionerna uppger flera gemensamma utmaningar kopplat till uppföljning, se mer information under åtgärdsområde 4 om uppföljning.

Behov av stöd bland kommuner och regioner

Det finns ett fortsatt behov av stöd hos kommunerna från bland annat MFD. Behovet av stöd kan variera, både vad gäller omfattning och form för stödet, beroende på om det är en mindre eller en större kommun. För mindre kommuner lyfts stödbehov på en mer övergripande nivå, till exempel stöd i att skapa planer och styrdokument för funktionshinderspolitiken. För större kommuner lyfts behov av samverkan och erfarenhetsutbyten med andra större kommuner som har liknande förutsättningar.

---

[497] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[498] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[499] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

Generellt uppfattas utbildningar, erfarenhetsutbyten, checklistor och spridning av goda exempel som särskilt effektiva. Ett annat behov som lyfts är stöd i att systematisera uppföljningen av mål och indikatorer för funktionshinderspolitiken.

Regionerna efterfrågar strukturerade nätverk för strateger för erfarenhetsutbyte. Regionerna efterfrågar också en gemensam modell med indikatorer som visar utveckling över tid, vilket skulle stärka beslutsstödet och driva genomförandet, då det saknas en sammanhållen främjandestruktur för uppföljning.[500]

Flera regioner uppger också att det finns brister i kunskap om funktionshinderspolitiken och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, och de efterfrågar grundläggande utbildning som tydliggör ledningens ansvar och konkret visar hur politiken kan integreras i verksamheten. De vill också se bättre myndighetssamordning och ett samlat metodstöd som förenar flera rättighetsperspektiv, då dagens separata stöd försvårar hanteringen av tvärfrågor. Politisk nivå och högre chefer i regioner efterfrågar korta beslutsunderlag med tydligt prioriterade utvecklingsområden och handlingsinriktade riktlinjer från MFD för att säkerställa åtgärder.[501] Utöver detta anses, precis som för kommunerna, att utbildningar, erfarenhetsutbyten, checklistor och förmedling av goda exempel är särskilt effektiva.[502]

Uppdrag om stöd till kommuner och regioner 2025–2031 till stöd för att utveckla det funktionshinderspolitiska arbetet

Mot bakgrund av MFD:s kärnuppdrag om att främja ett systematiskt och effektivt genomförande av funktionshinderspolitiken arbetar myndigheten kontinuerligt med att utveckla sitt stöd till kommuner och regioner. År 2025 fick MFD också ett särskilt regeringsuppdrag om att ge stöd till kommuner och regioner för ett effektivt genomförande av funktionshinderspolitiken.[503]

Uppdraget består av tre delar:

- MFD ska ge stöd genom kunskapsstöd, samordning, utbildningar och spridning av goda exempel.
- MFD ska fördela medel till modellkommunverksamhet.

---

[500] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[501] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). Funktionshinderspolitiken, *så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1.

[502] Sweco (Länsstyrelserna) (2023). *Funktionshinderspolitiken, så arbetar kommuner och regioner 2023*, ISBN: 978-91-7937-265-1

[503] Regeringen (2025). *Uppdrag till Myndigheten för delaktighet att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken* (S2025/00795).

- MFD får fördela medel till en lämplig organisation för att bistå i ansökningsförfarande, i samordning av modellkommuner samt med nätverk, uppföljning och andra stödjande insatser till kommuner och regioner.[504]

Inriktning för arbetet framåt

Utifrån den samlade kunskap MFD har från tidigare regeringsuppdrag tillsammans med länsstyrelserna,[505] och från egna uppföljningar är det viktigt att kommuner och regioner även fortsatt kan få ett anpassat stöd för att kunna göra en förflyttning mot det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Mot bakgrund av att kommuner har olika kunskapsnivåer och prioriteringar behöver aktiviteter genomföras för att förmedla både grundläggande och mer fördjupad kunskap. Det grundläggande stödet handlar främst om att öka kunskapen om funktionshinderspolitikens mål och inriktning. MFD behöver också ge stöd som syftar till att ge en fördjupad kunskap om hur det funktionshinderspolitiska arbetet kan bedrivas effektivt och systematiskt.

MFD tar under hösten 2025 fram en strategisk plan för hur arbetet 2026–2031 ska genomföras och följas upp. Den strategiska planen kommer att bli ett viktigt verktyg för att möta behoven hos kommuner och regioner.

MFD:s fortsatta arbete för ökad tillgänglighet och delaktighet hos kommuner och regioner

Myndigheten ser att det finns behov av både ett generellt förstärkt stöd till kommuner och regioner, och ett systematiskt utvecklingsarbete kopplat till modellkommunsuppdraget. Myndigheten genomför mot denna bakgrund åtgärder för att

- stärka stödet till kommuner och regioner
- löpande utveckla arbetet med stöd till modellkommuner.

Arbetet som kommer att genomföras under de kommande åren för att stödja kommuner och regioner kommer att vara ett viktigt komplement till åtgärder hos de statliga aktörerna, och det behöver därför på lämpligt sätt integreras och

---

[504] Regeringen (2025). *Uppdrag till Myndigheten för delaktighet att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken* (S2025/00795).

[505] MFD (2020). *Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete. Slutrapportering av ett regeringsuppdrag om stöd till kommuner och regioner*; MFD (2024). *Funktionshinderspolitiskt stöd i samarbete. Slutrapportering av ett regeringsuppdrag om stöd till kommuner och regioner*; MFD (2025). *Uppföljning av funktionshinderspolitiken 2024*; Regeringen (2021). *Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031*, S2019/02213 och 2021/06595.

samordnas med dem. Behoven hos kommuner och regioner sammanfaller på många punkter med behoven hos statliga myndigheter, så det blir viktigt att synkronisera arbetet. MFD avser mot denna bakgrund arbeta aktivt och systematiskt för att uppdragen ska få synergier. Uppdraget kommer också att genomföras i dialog med berörda strategimyndigheter.

Stärka stödet till kommuner och regioner

MFD ser att det finns behov av att generellt utveckla stödet till kommuner och regioner under 2026–2031. Inriktningen för det stödjande arbetet kommer att utvecklas löpande under perioden, bland annat utifrån ett fokus på att:

- utveckla stödet till målgrupperna vad gäller uppföljning och arbete med indikatorer
- föra nära dialog med kommuner och regioner om till exempel behov av stöd och utbildning
- använda befintliga stöd och vägledningar från MFD samt utveckla nya utifrån de behov som framkommer i dialogen med kommunerna och regionerna
- utifrån ett målgruppsanpassat sätt sprida dessa stöd och vägledningar
- publicera och sprida goda exempel på hur ett effektivt arbete kan genomföras, utifrån till exempel modellkommunsverksamheten.

Utveckla arbetet med stöd till modellkommuner

MFD kommer, i enlighet med regeringsuppdraget om modellkommuner, under de kommande åren arbeta aktivt med att samordna och löpande utveckla stödet till kommunerna. En viktig del i uppdraget blir också att på ett målgruppsanpassat sätt sprida erfarenheter, lärdomar och arbetssätt från modellkommunerna så att dessa kommer alla kommuner och regioner till del.

Syftet med modellkommunverksamheten är att genomföra det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Maximalt 10 kommuner kan efter ansökan arbeta riktat med funktionshindersfrågor under den första perioden 2026–2028 och under den andra perioden 2029–2031.[506] MFD kommer att stödja kommunerna i deras arbete under dessa år, tillsammans med SKR som har beviljats medel för att ingå i arbetet. MFD fattade i september 2025 beslut om ersättning till tio kommuner för den första perioden. MFD fattade i september 2025 beslut om ersättning till 10 kommuner för den första perioden.

Kommuner som får ekonomiska medel kan genomföra insatser som bidrar till att främja ett utvecklingsarbete inom funktionshindersområdet. En viktig uppgift för modellkommunerna är att utveckla och sprida nya inkluderande arbetssätt som

[506] Under förutsättning att riksdagen beviljar medel för satsningen.

kan tjäna som goda exempel för hela kommunsektorn. Totalt finns åtta områden som kommunerna ska arbeta inom.

- Aktiv fritid – att arbeta för att personer med funktionsnedsättning ska få tillgång till kultur- och fritidsaktiviteter.
- Arbete – att främja förutsättningar för personer med funktionsnedsättning att få och behålla ett arbete.
- Brottsförebyggande arbete – att utveckla stöd och insatser för att förhindra att personer med funktionsnedsättning hamnar i kriminalitet.
- Civil beredskap – att utveckla beredskapen för att ge stöd till personer med funktionsnedsättning i kris eller krig.
- Jämlik vård och hälsa – att förbättra tillgången till vård och hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättning.
- Nya socialtjänstlagen – att utveckla arbetet med omställningen till en mer förebyggande och kunskapsbaserad socialtjänst i relation till personer med funktionsnedsättning.
- Samhällsplanering – att utforma miljöer på ett sätt som inkluderar personer med funktionsnedsättning.
- Skola – att skapa en skola som är tillgänglig för alla.

Sju av dessa åtta områden sammanfaller med de prioriterade områdena inom den nationella strategin och är därmed också av betydelse för förslaget om en ny handlingsplan.

Oavsett vilka områden som kommunerna har valt att arbeta med ska arbetet inkludera mål och indikatorer för systematisk och fortlöpande uppföljning. Arbetet ska också

- beakta jämställdhet mellan kvinnor och män samt rättigheter för barn och unga
- omfatta aktiv involvering av och dialog med personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem
- beakta FN:s rekommendationer till Sverige inom de områden som kommunen planerar att arbeta med.

MFD har också beslutat att fördela medel till SKR som ska bistå i arbetet med modellkommuner. SKR ska bland annat bistå i ansökningsförfarandet, i samordningen av modellkommuner och i arbetet med nätverk, uppföljning och andra stödjande insatser. SKR kommer initialt att arbeta för att utveckla uppföljningen i kommuner, arbeta med att ta fram kunskapsunderlag och stöd och integrera frågorna i arbetet med lärprocessen för den nya socialtjänstlagen.

Åtgärdsområde 4: Åtgärder för att stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken samt uppföljning av handlingsplanen

En väl fungerande uppföljning av funktionshinderspolitiken utgör en förutsättning för att följa utvecklingen och identifiera behov av åtgärder. I detta kapitel redovisas pågående arbete med uppföljning samt utvecklingsområden, utmaningar och förslag till åtgärder för en effektiv och systematisk uppföljning av den samlade funktionshinderspolitiken.

Utmaningar gällande tillgång till nationell statistik som beskriver levnadsvillkorens utveckling

MFD har identifierat ett antal utmaningar gällande befintlig statistik och möjligheter till uppföljning som behövs för att beskriva utvecklingen av levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning inom olika samhällsområden. Det gäller särskilt:

- bristande möjligheter att följa upp FN-konventionen
- brister och skillnader i möjlighet att följa upp de prioriterade samhällsområdena
- vissa hinder hos myndigheter för att kunna utveckla den nationella statistiken
- flera utmaningar i uppföljningen inom kommuner och regioner
- bristande möjligheter till intersektionell uppföljning och analys
- avsaknad av variabeln funktionsnedsättning i flera viktiga nationella undersökningar
- svårigheter att följa tillgång till och kvalitet i individuella stöd och lösningar.

Bristande möjligheter att följa upp FN-konventionen

Det finns utmaningar och svårigheter med att följa utvecklingen mot det nationella målet och samtliga bestämmelser i FN-konventionen. I MFD:s uppdrag ingår att följa den nationella strategin och dess tolv områden. Den nationella strategin speglar inte konventionen fullt ut, vilket innebär att det är flera artiklar i FN-konventionen som idag inte följs tillräckligt och där datatillgången behöver förbättras för att möjliggöra uppföljning. Då det nationella målet tar sin utgångspunkt i FN-konventionen går det inte heller att följa utvecklingen i förhållande till det nationella målet i sin helhet. Detta gäller till exempel artiklarna om:

- rätt att leva självständigt och delta i samhället (19)
- personlig rörlighet (20)

- respekt för hem och familj (23)
- habilitering, rehabilitering och hälsa (26)
- tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet (28).

Att följa upp och få kunskap om samtliga artiklar i FN-konventionen är nödvändigt för att veta att konventionens bestämmelser uppfylls, för att möjliggöra en mer fullständig rapportering till FN-kommittén och för att följa utvecklingen mot det nationella målet. För att på sikt kunna följa upp samtliga artiklar i konventionen och det nationella målet på ett ändamålsenligt sätt finns behov av att se över nuvarande struktur för uppföljning och bredda den nationella strategin för uppföljning av funktionshinderspolitiken. Därutöver finns behov av att utveckla statistik som möjliggör uppföljning, på både nationell, regional och lokal nivå, och även att se över MFD:s samlade uppföljning.

Brister och skillnader i möjligheter att följa upp de prioriterade samhällsområdena

MFD bedömer att tillgången på data är otillräcklig inom sju av de prioriterade samhällsområdena i strategin. Det gäller områdena transport, krisberedskap, byggd miljö och samhällsplanering, demokratisk delaktighet, rättsväsende, konsumentpolitik och utbildningsområdet i vissa delar. Bristen på data gör att uppföljningen blir grund eller att endast en begränsad del av samhällsområdet kan följas upp. Det leder också till att utvecklingen inom samhällsområdet är svår att följa över tid.

Bristen på tillgång till statistik inom olika samhällsområden påverkar MFD:s möjligheter att ge en fullständig bild av utvecklingen inom funktionshinderspolitiken för att nå det nationella målet och uppfylla FN-konventionens bestämmelser. Tillgången till och utvecklingen av nationell statistik är dock något som i första hand ligger hos de myndigheter som har ett statistikansvar och som ansvarar för uppföljning och statistik inom olika samhällsområden. Kommuner och regioner är också centrala aktörer för att bidra med underlag till statistiken på nationell nivå.

Vissa hinder hos myndigheter för att kunna utveckla den nationella statistiken

MFD har i arbetet med att ta fram förslag till handlingsplan fört dialog med flera myndigheter om behovet av utveckling inom nationell statistik rörande personer med funktionsnedsättning. Följande hinder har särskilt lyfts fram:

- Det finns juridiska hinder för att följa upp funktionshindersfrågor för vissa myndigheter. Flera myndigheter ser behov av förändringar i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken för att de på ett bättre sätt ska kunna följa upp funktionshindersfrågorna inom sina områden.

- Generella urvalsundersökningar har i dag ett allt större bortfall av respondenter. Ett sådant bortfall innebär också svårigheter för många myndigheter som strävar efter att kunna redogöra för levnadsvillkoren hos små redovisningsgrupper som finns inom gruppen personer med funktionsnedsättning.

En annan utmaning är att vissa grupper av personer med funktionsnedsättning är för små för att kunna redovisas i den nationella statistiken samt att vissa grupper inte går att nå genom traditionella enkäter. I samtliga fall behöver myndigheter i stället använda metoder för att utveckla skräddarsydda undersökningar eller särskild undersökningsmetodik för att komplettera statistiken.

Flera utmaningar i uppföljningen inom kommuner och regioner

Kommuner och regioner har mycket olika förutsättningar och har kommit olika långt i arbetet med att följa upp funktionshinderspolitiken, vilket också redovisas i kapitlet om kommuner och regioner (åtgärdsområde 3). Det är dock viktigt att kunna följa arbetet med funktionshinderspolitiken på flera nivåer. Det innebär att följa utvecklingen, dels på övergripande nivå i förhållande till målsättningar för funktionshinderspolitiken, dels på verksamhetsnivå i förhållande till de insatser som varje kommun och region ansvarar för.

Det finns dock olika utmaningar för både kommuner och regioner. I en kartläggning från 2023 som länsstyrelserna genomförde beskriver flera kommuner och regioner att det finns övergripande målsättningar med det funktionshinderspolitiska arbetet men att det finns utmaningar med att bryta ned målsättningarna till tydliga indikatorer. Det finns ofta osäkerheter kring vilka indikatorer som bör användas för att följa upp arbetet. Kommunerna och regionerna upplever att det är svårt att identifiera relevanta indikatorer för att dokumentera framsteg i arbetet. I vissa fall kan det också finnas bristande kapacitet för uppföljning.[507] En utmaning enligt flera kommuner är dock att fånga upp det arbete som görs på operativ nivå i kommunerna. Inom verksamheterna bedrivs många gånger ett gediget arbete som inte följs upp på strategisk nivå, vilket leder till att arbetssätt och förhållningssätt tenderar att bli personbundna.

En annan utmaning kopplat till uppföljningen är att funktionshinderpolitiken utgör ett brett och komplext område. Målgruppernas behov sträcker sig ofta över flera förvaltningar inom en kommun. Det innebär för vissa kommuner svårigheter att

[507] Länsstyrelserna och Sweco (2023). *Funktionshinderspolitiken - Så arbetar kommuner och regioner 2023*.

veta var man ska börja och hur arbetet ska systematiseras, utvecklas och följas upp. [508]

Då funktionshinderpolitiska frågor är breda till sin karaktär finns det inte alltid ett tydligt ägande av frågorna i vissa kommuner och regioner, vilket i sin tur leder till otydlighet gällande såväl styrning som uppföljning av arbetet. Utifrån detta finns en stor efterfrågan från kommunerna om stöd för att systematisera uppföljningsarbetet, i form av vägledning, utbildning och goda exempel.[509]

Även regionerna uppger generellt att de saknar indikatorer och en tydlig modell för att följa upp funktionshinderspolitiken. Det saknas också samsyn om vad den regionala uppföljningen ska omfatta och var och hur resultaten kan användas inom organisationen. Många regioner anger också att de saknar analyskapacitet för funktionshindersperspektivet och det råder osäkerhet om hur resultatet av en uppföljning konkret kan användas för verksamhetsutveckling som kommer medborgare till del. Ett uttryckt och återkommande behov från regionernas sida gäller stöd för erfarenhetsutbyte kring uppföljning och analys. Flera regioner har också önskat att få stöd i att utarbeta uppföljningsmodeller och stöd kring analys, användning och återkoppling av resultat.

Funktionsnedsättning saknas i flera viktiga nationella undersökningar

Under de senaste åren har det genomförts utvecklingsarbete inom uppföljningen av funktionshinderspolitiken. Fler undersökningar än tidigare omfattar nu funktionsnedsättning som bakgrundsvariabel. Trots det saknas idag variabeln funktionsnedsättning i flera viktiga nationella undersökningar och enkäter som riktar sig till en bred population. Om variabeln inkluderas och analyseras regelmässigt i sådana undersökningar, skulle det bidra till att förbättra kunskapsläget och i förlängningen ge flera aktörer, däribland myndigheter, bättre uppföljningsmöjligheter inom olika samhällsområden. SCB har tidigare lyft behovet av en förändring i bilagan till statistikförordningen (2001:100) för förbättrad statistiktillgång inom samhällsområdet utbildning och livslångt lärande, men även inom områdena jämställdhet och integration.[510]

---

[508] Länsstyrelserna och Sweco (2023). *Funktionshinderspolitiken - Så arbetar kommuner och regioner 2023*.

[509] Länsstyrelserna och Sweco (2023). *Funktionshinderspolitiken - Så arbetar kommuner och regioner 2023*.

[510] SCB (2023). *Hemställan om ändring i förordningen (2001:100) om den officiella statistiken*.

Bristande möjligheter till intersektionell analys

Intersektionell analys handlar om hur flera maktordningar och livsvillkor samverkar samtidigt. Funktionsnedsättning påverkar inte människor på ett enhetligt sätt. Effekten beror på hur funktionsnedsättningen samspelar med andra faktorer som kön, ålder, socioekonomi, etnicitet, sexualitet, geografi och migrationsstatus. Även typen av funktionsnedsättning har stor betydelse. Därför hänger förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning nära ihop med andra omständigheter i livet.

En funktionsnedsättning innebär i allmänhet en avsevärd förstärkning av ett generellt delaktighets- eller jämlikhetsproblem. Den ökar också risken för diskriminering. Hur dessa olikheter påverkar utfallet i levnadsvillkor kan idag i varierande grad synliggöras via nationell statistik och kvalitativa studier. MFD ser att det finns det brister i förutsättningarna för att följa upp och analysera utvecklingen och för att kunna åstadkomma detta behöver funktionsnedsättning som variabel läggas samman med andra variabler i olika delar av kunskapsutvecklingen och uppföljningen. Detta är också en viktig del i utvecklingen av den nationella statistiken. På så vis kan även intersektionell analys möjliggöras och ge en mer träffsäker bild.

Behov av fortsatt arbete gällande definitionen av funktionsnedsättning för statistiska ändamål

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning omfattar begreppet personer med funktionsnedsättning bland annat personer med varaktiga fysiska, psykiska, intellektuella eller sensoriska funktionsnedsättningar, vilka i samspel med olika hinder kan motverka personernas fulla och verkliga deltagande i samhället på lika villkor som andra.[511] Den definitionen betonar både den individuella funktionsnedsättningen och de hinder i samhället som gör att personen inte kan delta fullt ut.

För statistiska ändamål behövs en definition av personer med funktionsnedsättning för att man ska kunna jämföra gruppens levnadsvillkor med befolkningen i övrigt. SCB har under senare år haft i uppdrag att vidareutveckla arbetet med definitionen av personer med funktionsnedsättning i statistiska undersökningar, både för internationell harmonisering och för att skapa ökad jämförbarhet i nationell statistik. SCB har bland annat tagit fram en nationell självskattningsfråga som ska kunna användas av andra nationella aktörer. För att nå likformighet.[512]

---

[511] United Nations 2006. OHCHR, UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, A/RES/61/106.

[512] SCB (2022). *Fråga för att mäta funktionsnedsättning*.

Sedan strategiperiodens början har flera av SCB:s egna undersökningar kompletterats med funktionsnedsättning som bakgrundsvariabel, vilket har förbättrat tillgången till statistik om personer med funktionsnedsättnings levnadsvillkor. I SCB:s undersökningar av levnadsförhållanden (ULF) ställs, utöver den nationella frågan, även sex frågor om funktionsnedsättning i syfte att harmonisera socialstatistiken inom EU. Svaren på de frågorna gör det i viss utsträckning möjligt att följa levnadsvillkoren för personer med olika funktionsnedsättningar, och de kan ge en vägledning om särskilda hinder och utmaningar. I svarsgrupper som har få svarande ökar dock felmarginalerna och det blir svårare att hitta statistiskt signifikanta skillnader mellan olika redovisningsgrupper. Om det är allt för få svarande kan SCB inte redovisa siffrorna.[513]

Trots detta finns det fortfarande flera större nationella undersökningar som i dag inte har någon bakgrundsfråga om funktionsnedsättning, vilket motiverar ett fortsatt utvecklingsarbete. MFD anser också att det är viktigt att olika aktörer fortsatt utvecklar den kvalitativa uppföljningen parallellt med utvecklingsarbetet för att förbättra statistiktillgången. Genom kvalitativ uppföljning som ett komplement, kan även små grupper, som exempelvis nationella minoriteter, nås och inkluderas. Den kvalitativa uppföljningen har även sina styrkor i att kunna synliggöra nyanserna av de skillnader i levnadsvillkor som kan finnas, och kan i större utsträckning även fånga upp, beskriva och skapa kunskap om de hinder som gör att personer med funktionsnedsättning inte kan vara delaktiga fullt ut i samhället.

Svårigheter att kunna följa upp tillgång till och effekten av individuella stöd och lösningar

MFD följer och beskriver årligen utvecklingen av olika former av individuella stöd och lösningar inom strategins samhällsområden, i den mån data finns att tillgå. MFD konstaterar att det finns utmaningar i arbetet med att systematiskt och över tid följa utvecklingen av individuella stöd och lösningar. Befintliga data om individuella stöd och lösningar finns i dag framför allt i form av nyckeltal, vilket inte alltid säger så mycket om utvecklingen gällande tillgång till individuella stöd och lösningar. Vidare saknas det analyser av de resultat som finns på en mer övergripande nivå, exempelvis vad en ökning eller minskning beror på och framför allt vad det innebär för enskilda personers levnadsvillkor.

Inom ramen för nuvarande uppföljning följer MFD även delvis upp individuella stöd och lösningar utifrån hur offentliga aktörers arbetar med att genomföra den funktionshinderspolitiska strategin. Denna information ger dock främst en bild av

[513] SCB (2024). *Olika sätt att mäta funktionsnedsättning. Delrapportering av regeringsuppdrag* 2024:3.

mötet mellan personer med funktionsnedsättning och samhällets service och ger inte en heltäckande bild av hur levnadsvillkor i den egna vardagen påverkas av utformningen och tillgången till olika stödformer.

MFD:s uppföljning av funktionshinderspolitiken och behov av utveckling

MFD ska främja ett systematiskt och effektivt genomförande av funktionshinderspolitiken i samhället, med utgångspunkt i det nationella målet för funktionshinderspolitiken och dess inriktningar. Det sker genom att samordna, följa upp, samla in och analysera insatser inom funktionshinderspolitiken från statliga myndigheter, kommuner, regioner och andra aktörer. Myndigheten ska även samla in och sammanställa kunskap om utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning. I uppdraget ingår dessutom att följa relevant forskning om funktionshinder och vid behov initiera utveckling av ny kunskap.[514]

Kunskapssyn som utgår från egna erfarenheter av funktionshinder

MFD:s syn på att utveckla kunskap har sin utgångspunkt i att löpande och systematiskt samla in personers egna erfarenheter av hur det är att leva med funktionsnedsättning, för att förstå vilka hinder och möjligheter individen möter i konkreta situationer och sammanhang. Att leva med en funktionsnedsättning ger en unik erfarenhet och kunskap som behöver tas tillvara och användas i allt utvecklingsarbete. Därutöver är det nödvändigt att det finns tillgång till sammanställd kunskap om hur levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning utvecklas i jämförelse med övrig befolkning samt om arbetet med funktionshinderspolitikens genomförande.

Den samlade uppföljningen visar utvecklingen i relation till det funktionshinderspolitiska målet

Resultaten från myndighetens samlade uppföljning syftar till att synliggöra och visa på utvecklingen i relation till det funktionshinderspolitiska målet. Resultaten är ett viktigt underlag för regeringen, men de ligger även till grund för att MFD ska kunna identifiera och prioritera bland frågor som kräver en fördjupad kunskapsinhämtning och en grund för att identifiera områden som MFD behöver fortsätta utveckla stöd inom, både självständigt och i samarbete med andra.

För att kunna beskriva levnadsvillkor är MFD beroende av tillgängliga data och statistik som beskriver utvecklingen för personer med funktionsnedsättning inom olika samhällsområden. Statistikansvariga myndigheter och strategiska

---

[514] Regeringen (2024). Förordning (2024:78) med instruktion för Myndigheten för delaktighet. SFS-nr: 2024:78

myndigheter[515] har ett viktigt ansvar för att utveckla och presentera data som gör det lättare att följa upp personer med funktionsnedsättning inom deras respektive samhällsområden.

Uppföljningen av levnadsvillkor utgår från de prioriterade samhällsområdena

MFD:s uppföljning av levnadsvillkor syftar till att följa upp, utvärdera och analysera utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med funktionsnedsättning, och den utgår från de tolv prioriterade samhällsområdena i den nationella strategin.[516] Utvecklingen av levnadsvillkoren inom de olika områdena ska kunna följas utifrån kön och ålder samt även belysas ur ett jämställdhets- och barnrättsperspektiv. Resultaten utvecklas och undersöks genom nationell statistik, kvalitativa undersökningar och andra kunskapsunderlag.

Genom ett framtaget indikatorsystem följer MFD ett antal indikatorer och nyckeltal om levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning inom strategins områden. Syftet med indikatorssystemet är att systematisera och förstärka uppföljningen för att kunna se om det sker en förflyttning i förhållande till det funktionshinderspolitiska målet om jämlika levnadsvillkor och full delaktighet. Indikatorerna och nyckeltalen ska utgöras av tillförlitlig och regelbundet återkommande statistik inom respektive samhällsområde. MFD redovisar årligen urvalet av indikatorer på myndighetens webbplats och till regeringen i rapporten ”Uppföljning av funktionshinderspolitiken”. Indikatorerna redovisas samlat i rapportens tabellbilaga.[517]

Uppföljning av offentliga aktörers arbete med funktionshinderspolitiken genom enkäter

MFD riktar i sitt uppföljningsarbete en enkät till statliga myndigheter, kommuner och regioner för att följa upp deras arbete med genomförandet av funktionshinderspolitiken i relation till det nationella funktionshinderspolitiska målet. Enkäten skickas ut en gång per år, och aktörerna blir också ombedda att belysa hur de tar inkluderar jämställdhet och barnrätt i sitt arbete med funktionshinderspolitiken.

Hur offentliga aktörer arbetar med frågor som rör funktionsnedsättning i sitt uppdrag har stor betydelse för utvecklingen av levnadsvillkoren för personer med

[516] Arbete och försörjning, Utbildning och livslångt lärande, Transport, Byggd miljö och samhällsplanering, Digitalisering, Offentlig upphandling, Konsumentpolitik, Hälsa, folkhälsa och social välfärd, Kultur och fritid, Demokratisk delaktighet, Rättsväsende och Krisberedskap.

[517] Myndigheten för delaktighet (2025). https://www.mfd.se/uppfoljning-och-statistik/.

funktionsnedsättning. För samtliga statliga myndigheter är detta arbete också särskilt reglerat i förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken.[518]

Behov av att utveckla uppföljningen av offentliga aktörers arbete

Det finns behov av att utveckla MFD:s uppföljning av offentliga aktörers arbete med att genomföra funktionshinderspolitiken samt att följa utvecklingen och resultatet av arbetet. Detta redogörs även för under åtgärdsområde 2 och 3.

Uppföljningens utformning och innehåll behöver fortsätta att utvecklas så att den blir mer träffsäker och motsvarar behoven hos offentliga aktörer samt utgör ett bättre stöd i deras arbete. Det innebär att förbättra kvaliteten och förutsättningarna för analys samt öka kunskapen och förståelsen inom olika områden i uppföljningen. Resultaten bör också i större utsträckning användas och återkopplas till aktörerna för att utgöra ett stöd i deras arbete.

Vidare finns det behov av att öka förståelsen inom olika områden och göra tematiska fördjupningar för att kunna ge både statliga myndigheter, regioner och kommuner ett relevant stöd. Uppföljningen behöver också utvecklas för att bättre täcka in FN-konventionens samtliga artiklar.

MFD ser att det finns ett behov av att ge ett mer ändamålsenligt och riktat stöd till de statliga myndigheterna i deras arbete med att följa upp sin verksamhet utifrån ett funktionshindersperspektiv eftersom de har varierande uppdrag och förutsättningar. MFD ser också behov av att stärka stödet inom erfarenhetsutbyte och gemensam kunskapsutveckling gällande frågor om uppföljning under handlingsplanens genomförande. Utöver detta finns behov av dialog med myndigheterna för att stärka kunskapen om levnadsvillkor inom de olika samhällsområden som myndigheterna verkar inom, och för att utveckla deras egen uppföljning.

Uppföljningen av egna erfarenheter hos personer med funktionsnedsättning

MFD har undersökningspanelen Rivkraft som bedrivs i syfte att regelbundet samla in målgruppens egna erfarenheter av hur levnadsvillkoren utvecklas. Genom återkommande regelbundna undersökningar inom olika samhällsområden kan personer med egen funktionsnedsättning dela sina upplevelser om hinder och delaktighet.

---

[518] Regeringen (2001). Förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförande av funktionshinderspolitiken. SFS nr: 2001:526.

Eftersom deltagarna inte väljs ut slumpmässigt går det inte att säga att resultaten representerar alla personer med funktionsnedsättning. Däremot ger svaren djupare, mer kvalitativa insikter som kompletterar annan information från andra undersökningar. Genom svaren kan MFD förstå vilka faktorer som hindrar eller gör det lättare för personer att vara delaktiga i samhället, och därigenom får MFD insikter i vad som behöver förändras.

MFD strävar kontinuerligt mot att nå fler grupper och stärka representationen i undersökningspanelen Rivkraft. I dag deltar fortfarande betydligt fler kvinnor än män, och åtgärder behövs för att uppnå en jämnare könsfördelning. För att lyfta ungas perspektiv har MFD även möjliggjort att personer från 16 år kan delta. För att bättre inkludera personer med intellektuella eller kognitiva funktionsnedsättningar har MFD även utvecklat en kompletterande metod för att ställa frågor, där målgruppen får tillgång till bildstöd och erbjuds stödpersoner som kan göra det lättare att besvara enkäten.

Resultaten från panelen används i MFD:s uppföljning, och en strävan är att frågorna i enkäterna systematiskt ska täcka de tolv områden som ingår i den funktionshinderpolitiska strategin. Resultaten används också i de flesta av MFD:s kunskapsunderlag. MFD erbjuder även strategimyndigheterna att använda panelen för att samla in kunskap om tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning om såväl deras interna som deras externa verksamhet.

MFD involverar också personer med funktionsnedsättning och företrädande organisationer i arbetet med att utforma och analysera undersökningar, exempelvis genom fokusgrupper, referensgrupper och myndighetens funktionshindersråd. Det kan omfatta att föra dialog om och föreslå vilka frågor som ska studeras samt analysera och tolka resultat.

MFD ser behov av att i fler delar av sin uppföljning stärka sitt arbete med aktiv involvering. Syftet är att exempelvis förbättra analysen av data och få en ökad förståelse för hur förändringar i samhället påverkar levnadsvillkoren för personer med olika funktionsnedsättningar samt att öka kvaliteten i kunskapsproduktionen, som utgör en viktig del i MFD:s samlade uppföljning.

Behov av att utveckla uppföljningen av egna erfarenheter hos personer med funktionsnedsättning

Det finns flera svårigheter med att samla in egna erfarenheter från personer med funktionsnedsättningar. Ett grundläggande problem för MFD är att det är svårt att nå vissa grupper av personer med funktionsnedsättning, vilket gör att kunskapen om deras situation brister. De grupper som MFD ser som särskilt utmanande att nå är personer som är födda i utomeuropeiska länder, personer inom hbtqi-gruppen, unga personer och personer med intellektuell funktionsnedsättning som har svårt att svara på traditionella enkäter. Det har även varit utmanande att nå mindre grupper med stora behov, exempelvis döva personer, hörselskadade personer och

personer med dövblindhet, personer med synnedsättning och personer med psykisk funktionsnedsättning. Socioekonomiska förutsättningar som är kopplade till funktionsnedsättning har en stor inverkan på levnadsvillkoren, men för MFD är detta också en svår faktor att fånga då grupper i utsatta situationer generellt är svårare att nå.

De strategiska myndigheternas arbete med uppföljning

De strategiska myndigheterna har i uppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken 2021–2031 utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken. Som riktlinje för återrapporteringen gäller att en redogörelse lämnas för hur de fyra områdena[519] för genomförande av funktionshinderspolitiken har beaktats i myndighetens arbete, där det är tillämpligt. Myndigheternas ska även redogöra för vilka åtgärder som har vidtagits med anledning av att det nationella målet ska bidra till ökad jämställdhet och till att barnrättsperspektivet beaktas.[520] Det nya uppdrag som regeringen gav myndigheterna och MFD under 2025 kommer att bidra till att myndigheternas återrapportering blir mer enhetlig.[521]

Myndigheternas uppföljning är grundläggande för beskrivningar av utvecklingen

Myndigheternas uppföljningsarbete grundlägger tillgången till data och statistik som beskriver utvecklingen för personer med funktionsnedsättning inom olika samhällsområden. De strategiska myndigheterna arbetar med att följa upp funktionshinderspolitiken inom sin sektor och sitt verksamhetsområde. Vissa av myndigheterna har dessutom ett statistikansvar inom den officiella statistiken. Det pågår således ett omfattande arbete inom flera uppföljningssystem, inklusive viss statistikutveckling.

Myndigheterna behöver fortsätta att utveckla sitt arbete med att följa upp funktionshinderspolitiken framöver; det gäller att följa upp tillgänglighet och delaktighet både inom den egna verksamheten och utifrån ansvaret inom sin sektor och sitt verksamhetsområde i stort.

---

[519] Universell utformning, befintliga brister i tillgängligheten, individuella stöd och lösningar för individens självständighet samt att förebygga och motverka diskriminering.

[520] Regeringen (2021). *Strategi för systematisk uppföljning av funktionshinderspolitiken under 2021–2031*, S2019/02213 och 2021/06595.

[521] Regeringen (2025). *Ändring av uppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken 2021–2031 utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken*, S2025/01367.

Förslag till åtgärder för att förbättra nationell statistik och stärka uppföljningen

Tillgången till statistik är grundläggande för möjligheterna att följa upp funktionshinderspolitiken i sin helhet, och även avgörande för vilka möjligheter MFD har att utveckla och förbättra det egna arbetet med den samlade uppföljningen av funktionshinderspolitiken. För att möta de utmaningar som finns vad gäller tillgången till statistik finns det behov av flera åtgärder. För att stärka utvecklingen av statistik föreslår MFD åtgärder för att:

- möjliggöra ytterligare statistik och uppföljning från myndigheter
- ytterligare förbättra den nationella statistiken i särskild satsning
- utveckla möjligheter att redovisa levnadsvillkor utifrån regional och kommunal nivå
- öka samverkan om uppföljning
- stärka MFD:s egen uppföljning och stödja aktörers arbete med uppföljning.

Möjliggöra ytterligare statistik och uppföljning från myndigheter

MFD föreslår att regeringen gör en översyn av bilagan till förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.[522] En sådan översyn skulle bidra till att förbättra tillgången på statistik inom flera områden, exempelvis utbildning och livslångt lärande, integration och jämställdhet, vilket även skulle innebära en förbättrad möjlighet att genomföra intersektionella analyser. Det skulle även svara upp mot vissa av de brister i statistiktillgång som FN-kommittén pekar på i sina rekommendationer till Sverige.

I kapitlet om jämlika levnadsvillkor i samhället (åtgärdsområde 1) redovisas även bland annat följande förslag på åtgärder som rör uppföljning:

- Utveckla sektorsansvaret för att stärka arbetet med sektorsövergripande utmaningar (Strukturella och tvärgående utmaningar).
- Stärka samverkan för att stödja arbetet med jämställdhet och barnrätt i genomförandet av handlingsplanen (Strukturella och tvärgående utmaningar).
- Utveckla indikatorer för handlingsplanen och digitaliseringsstrategin (Digitalisering).
- Stärka statistiken om tillgänglighet och användbarhet (Offentlig upphandling).

---

[522] Bland annat har SCB har gjort en hemställan om ändringar i bilagan till förordningen om den officiella statistiken för att möjliggöra behandling av känsliga uppgifter på utbildningsområdet och i jämställdhetsstatistik. Skolverket (2025). *Uppföljning av elever med funktionsnedsättning – Förslag på samkörning av Socialstyrelsens patientregister med Skolverkets individregister* (Dnr: 2025:477).

- Öka kunskapen om hinder och möjligheter för deltagande i cancerscreening för kvinnor med funktionsnedsättning (Hälsa, folkhälsa och social välfärd).
- Stärka hälsofrämjande levnadsvanor bland personer med funktionsnedsättning (Hälsa, folkhälsa och social välfärd).
- Öka förutsättningarna för en mer jämlik sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland personer med funktionsnedsättning (Hälsa, folkhälsa och social välfärd).
- Kartlägga och sprida kunskap om tillgängligheten i olika verksamheter (Hälsa, folkhälsa och social välfärd).
- Ta fram förslag på ett standardiserat självskattningsmått (Utbildning och livslångt lärande).
- Följa upp behovet av och tillgången till tillgängliga läroböcker, läromedel, lärverktyg och tillgänglig kurslitteratur (Utbildning och livslångt lärande).
- Utvärdera tillgänglighet och inkludering inom studieförbunden och folkhögskolor (Utbildning och livslångt lärande).
- Fördjupa kunskapen om yrkesinriktade utbildningar (Utbildning och livslångt lärande).
- Följa upp det fortsatta arbetet med statistik och uppföljning inom området högre utbildning (Utbildning och livslångt lärande).
- Öka kunskapen för att stärka övergången mellan utbildning och arbete (Arbetsmarknad och försörjning).
- Utveckla uppföljningen av arbetsmiljö och funktionshinder (Arbete och försörjning).
- Förbättra uppföljningen av hur personer med funktionsnedsättning deltar i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet (Kultur och fritid).
- Förbättra statistik och öka kunskapen om demokratisk delaktighet bland personer med funktionsnedsättning i val och demokratiska processer (Demokratisk delaktighet).
- Öka kunskapen om samt identifiera hinder och möjligheter när det gäller att vara förtroendevald med funktionsnedsättning (Demokratisk delaktighet).

I åtgärdsområde 1 återfinns även förslag på åtgärd gällande uppföljning rörande sektorsmyndigheterna, se avsnitt om Förslag till åtgärder till stöd för arbetet med tvärgående utmaningar.

Särskild satsning för att ytterligare förbättra den nationella statistiken

MFD initierar en särskild satsning för att bidra till att förbättra tillgången till nationell statistik om personer med funktionsnedsättning. Satsningen genomförs i dialog med relevanta statistikmyndigheter och innebär att MFD initierar ett särskilt statistikprojekt som omfattar följande delar:

- MFD genomför en kartläggning och analys av vilken statistik som finns och vilken som saknas samt redogör för vilka åtgärder som krävs för att

möjliggöra en heltäckande uppföljning av utvecklingen inom funktionshinderspolitiken i förhållande till det nationella målet.
- MFD kartlägger nödvändiga åtgärder för utveckling av data och statistik inom samhällsområden med bristfällig statistik såsom byggd miljö och samhällsplanering, transport, rättsväsende, krisberedskap, konsumentpolitik och demokratisk delaktighet.
- MFD kartlägger och inhämtar kunskap om pågående arbete och nuvarande förutsättningar för att använda registerstudier i syfte att stärka statistik och uppföljning.
- MFD analyserar vilka ytterligare registerstudier som skulle vara särskilt relevanta i uppföljningen av funktionshinderspolitiken och redogör för vad som krävs för att dessa ska kunna genomföras.
- MFD kartlägger åtgärder och behov för att förbättra möjligheterna till intersektionell analys.

I samband med genomförandet av uppdraget kommer MFD att se över möjligheterna att i högre utsträckning återge och tydliggöra FN-konventionens artiklar och synliggöra FN-kommitténs rekommendationer i myndighetens egen uppföljning av funktionshinderspolitiken.

MFD samarbetar med de strategiska myndigheterna, i synnerhet sektorsmyndigheterna, med andra relevanta aktörer och med det civila samhället i genomförandet av uppdraget. Samarbetet sker exempelvis genom det nätverk för frågor om uppföljning som föreslås för strategiska myndigheter, och genom att resultatet från det uppdrag som MFD föreslår att regeringen ger till sektorsmyndigheterna i åtgärdsområde 1 utgör ett underlag i arbetet.

MFD avser också att fortsätta utveckla myndighetens indikatorssystem för att stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken.

Utveckla möjligheter att redovisa levnadsvillkor utifrån regional och kommunal nivå

Regioner och kommuner är centrala aktörer för att bidra till det funktionshinderspolitiska målet. För att kunna redogöra för och följa utvecklingen av levnadsvillkor för personer med funktionsnedsättning finns behov av att stärka arbetet med att följa utvecklingen i kommuner och regioner. Detta är också något som FN lyfter fram som oroande i sina rekommendationer till Sverige. Dels att det är stora skillnader mellan olika regioner och kommuner i fråga om genomförandet av konventionen, dels att det sker en otillräcklig uppföljning på nationell nivå av regionernas och kommunernas genomförande av konventionen.

Mot denna bakgrund avser MFD att initiera ett utvecklingsarbete under handlingsplansperioden för att stärka uppföljningen av levnadsvillkor. Arbetet kan bland annat innebära att se över hur kommuners och regioners statistik bättre kan

användas i den nationella uppföljningen, utveckla analys av effekterna ytterligare i förhållande till funktionshinderspolitiken och att utveckla kvalitativa delar av uppföljningen. Arbetet hänger också nära samman med de planerade insatserna i uppdraget om att stötta regioner och kommuner (se åtgärdsområde 3), där SKR bland annat utvecklar Nationell uppföljning av socialtjänstens omställning (NUSO), med fokus på vuxen och funktionshinderområdet (SoL och LSS). Det blir också viktigt att koppla an utvecklingsarbetet till andra pågående uppdrag, som exempelvis Socialstyrelsens förberedelse med att införa en socialtjänstdataregisterlag.

Stärka samverkan kring uppföljning

MFD vidtar åtgärder för att stärka samverkan om statistik och uppföljning med andra aktörer. Det handlar bland annat om att:

- initiera och samordna ett nätverk för frågor om uppföljning för de strategiska myndigheterna, för dialog om bland annat:
    - myndigheternas eget arbete med uppföljning av funktionshinderspolitiken
    - sätt att förbättra den nationella statistiken, utifrån en särskild satsning
    - sätt att förbättra uppföljning av individuella stöd och lösningar, både vad gäller tillgång och kvalitet
- utveckla och stärka samverkan med internationella aktörer, med särskilt fokus på det nordiska samarbetet
- delta i andra aktörers referensgrupper vid utvecklingsarbeten som rör statistik och uppföljning, men även i tematiska möten i MFD:s befintliga nätverk och övriga erfarenhetsutbyten.

Stärka MFD:s egen uppföljning och stödja aktörers arbete med uppföljning

MFD kommer under perioden för handlingsplanen (2026–2031) fortsätta att utveckla myndighetens eget arbete med uppföljning, med målsättningen att öka uppföljningens kvalitet, bredd och träffsäkerhet, samt stärka möjligheterna att i större utsträckning analysera resultat av uppföljningen. Vissa åtgärder och utveckling är dock beroende av att tillgången till statistik förbättras jämfört med i dag. MFD avser inom ramen för detta arbete att genomföra följande åtgärder:

- Fortsatt utveckla uppföljningen av offentliga aktörers arbete med att genomföra funktionshinderspolitiken. Bland annat innebär det att myndighetens enkäter till aktörerna kommer att skickas ut vartannat år men kompletteras med tematiska fördjupningar om de olika samhällsområdena under mellanåren.

- Inom ramen för regeringsuppdraget om att stödja kommuner och regioner i genomförandet av funktionshinderspolitiken, utveckla stöd för hur kommuner och regioner kan stärka sin egen uppföljning (dessa åtgärder redovisas även under åtgärdsområde 2 och 3).
- Fortsätta att utveckla sina interna samråd och former för aktiv involvering samt ser över hur dessa i större utsträckning kan användas i den samlade uppföljningen för att prioritera, tolka och analysera resultatet.
- Utveckla arbetet med att inhämta personer med funktionsnedsättnings egna erfarenheter för att ytterligare fånga upp hinder för delaktighet och möjliga lösningar.

Förslag till uppföljning av handlingsplanen

MFD föreslår att regeringen ger MFD i uppdrag att följa upp handlingsplanen, som en del i myndighetens samlade uppföljning av den nationella strategin för funktionshinderspolitiken och MFD:s årliga återrapportering till regeringen om utvecklingen samt om resultatet av myndigheters, kommuners och regioners arbete. Uppföljningen av handlingsplanen ska bidra till att ansvariga aktörer får en aktuell lägesbild av genomförandet och åtgärdernas resultat och effekter. Den ska även bidra till lärande och utveckling.

Samordnad uppföljning av den nationella strategin och den kommande handlingsplanen för funktionshinderspolitiken

Myndigheter med uppdrag inom den nationella strategin för funktionshinderspolitiken ska fortsättningsvis inkomma med en särskild redovisning direkt till MFD i stället för att redovisa sitt arbete i sin årsredovisning till regeringen.[523] MFD kommer att samordna myndigheternas återrapportering av uppdraget i strategin, liksom återrapporteringen av deras åtaganden i handlingsplanen, genom att ta fram en särskild struktur och process för återrapportering. Det blir således inte fler redovisningstillfällen för myndigheterna utan en samlad återrapportering per år. Den nya återrapporteringsstrukturen kommer att underlätta myndigheternas redovisning och samtidigt ge MFD nya analysmöjligheter och fördjupad kunskap.

Process för redovisning av arbetet med åtgärder i handlingsplanen

MFD utvecklar en återrapporteringsstruktur och samordnar processen för att inhämta och sammanställa underlag från de myndigheter som har ett utpekat ansvar för åtgärder i handlingsplanen. Utgångspunkten är att de myndigheter som

[523] Regeringen (2025). *Ändring av uppdrag att följa upp funktionshinderspolitiken 2021–2031 utifrån det nationella målet för funktionshinderspolitiken*, S2025/01367.

har ansvar för att genomföra åtgärder årligen ska följa upp och beskriva hur arbetet med åtgärderna framskrider, samt följa upp och återrapportera vilka resultat och, i den mån det är möjligt, vilka effekter åtgärderna bidrar till. Därutöver ska myndigheterna även redogöra för hur de i genomförandet har beaktat jämställdhet, barnrätt, aktiv involvering samt hur de har främjat och omhändertagit FN-rekommendationerna.

Vartannat år följer MFD upp genomförandet och resultatet av handlingsplanen genom att analysera åtgärderna på en mer kvalitativ nivå.

Inför slutredovisningen ska myndigheterna i möjligaste mån följa upp och redogöra för effekter av genomförda förslag. MFD sammanställer det slutliga resultatet av det samlade arbetet med att genomföra samtliga åtgärder, i slutet av handlingsplansperioden.

De olika processtegen för uppföljningen redovisas översiktligt i nedanstående figur.

Figur. MFD:s förslag till modell för uppföljning av den nationella handlingsplanen.

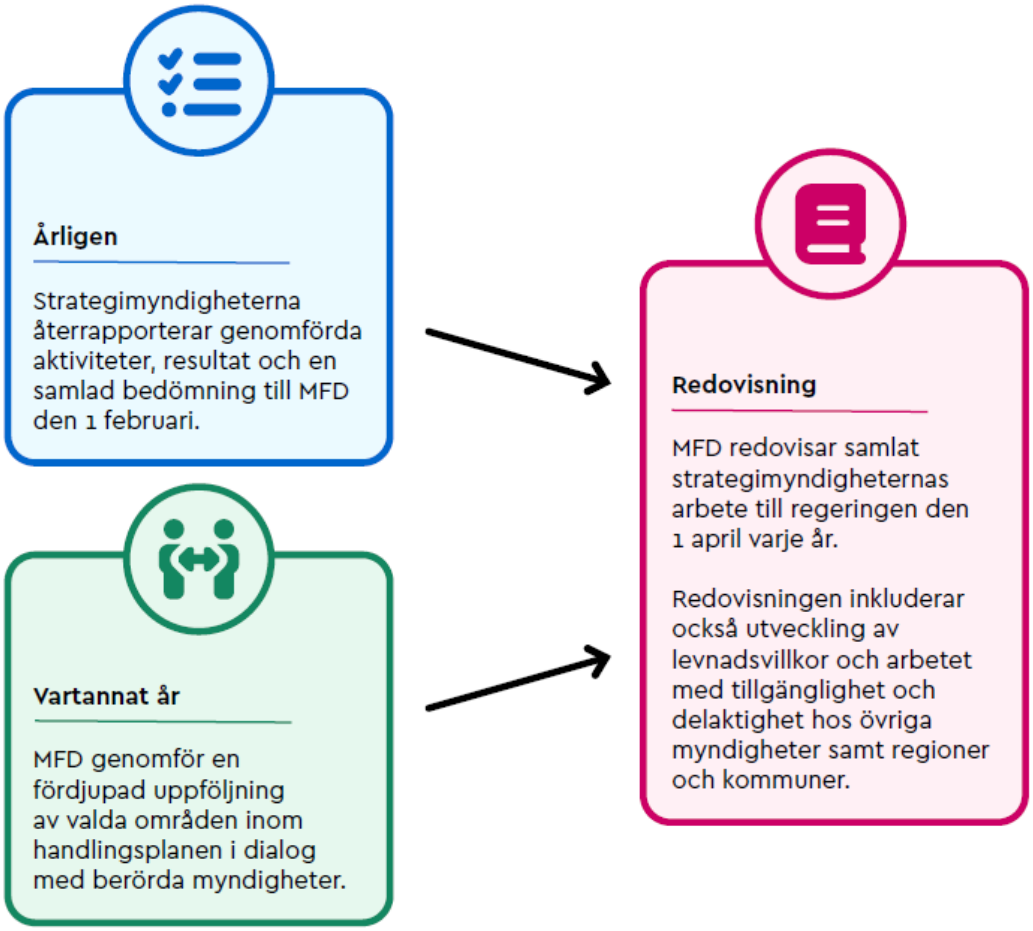

Bilaga 1: Sammanställning av förslag till utgångspunkter och åtgärder i regeringens handlingsplan

I denna bilaga redovisas en sammanställning av de förslag på utgångspunkter för, och åtgärder i, regeringens handlingsplan som redovisas i denna rapport.

Förslag på utgångspunkter för regeringens handlingsplan	**Ansvariga aktörer**
Handlingsplanen ska tydligt och effektivt stödja arbetet med det nationella målet för funktionshinderspolitiken	Samtliga aktörer med åtgärdsansvar
Perspektiven om jämställdhet, barnrätt och aktiv involvering ska integreras i genomförandet av samtliga åtgärder i handlingsplanen	Samtliga aktörer med åtgärdsansvar
Samtliga åtgärder ska följas upp systematiskt och samordnat	Samtliga aktörer med åtgärdsansvar
Förslag på åtgärder för att uppnå jämlika levnadsvillkor i samhället	**Ansvariga aktörer**
Sektorsövergripande samverkan	
Utveckla sektorsansvaret för att stärka arbetet med sektorsövergripande utmaningar	Myndigheten för delaktighet och sektorsmyndigheter
Stärka samverkan för att stödja arbetet med jämställdhet och barnrätts i genomförandet av handlingsplanen	Jämställdhetsmyndigheten, Barnombudsmannen och Myndigheten för delaktighet
Byggd miljö och samhällsplanering	
Handlingsplan för att stärka arbetet med tillgänglighet	Boverket
Pågående arbete för ökad tillgänglighet följs upp inom ramen för regeringens handlingsplan	Boverket
Transporter	
Pågående arbete för ökad tillgänglighet följs upp inom ramen för regeringens handlingsplan	Trafikverket
Digitalisering	
Öka kunskapen och stödet för tillgänglighet och användbarhet i den digitala miljön	Post- och telestyrelsen
Öka implementeringen och tillämpningen av universell utformning	Post- och telestyrelsen
Utveckla vägledning för AI	Post- och telestyrelsen
Öka kännedomen om inbyggda digitala hjälpmedel i mobil, surfplattor och datorer	Post- och telestyrelsen
Stärka digitala förmågor hos användare	Post- och telestyrelsen, samverkan med Folkbildningsrådet och dialog med Socialstyrelsen
Främja ett tydligt tillgänglighetsperspektiv i insatser för digital kompetens	Post- och telestyrelsen
Stärka kompetens och samverkan för ökad tillgänglighet	Post- och telestyrelsen
Utveckla indikatorer för handlingsplanen och digitaliseringsstrategin	Post- och telestyrelsen
Offentlig upphandling	

Utveckla en strukturerad samverkan för tillgänglighetsfrågor	Upphandlingsmyndigheten och Myndigheten för delaktighet
Öka kunskapsutbytet till stöd för arbetet med ramavtal	Upphandlingsmyndigheten och Myndigheten för delaktighet
Utveckla och sprida stöd om tillgänglighet	Upphandlingsmyndigheten
Höja kunskapsnivån genom insatser i samverkan	Upphandlingsmyndigheten
Stärka statistiken om tillgänglighet och användbarhet	Upphandlingsmyndigheten
Hälsa, folkhälsa och social välfärd	
Inkludera funktionshinderperspektivet i uppföljningar av vaccinacceptans	Folkhälsomyndigheten
Öka kunskapen om hinder och möjligheter för deltagande i cancerscreening för kvinnor med funktionsnedsättning	Folkhälsomyndigheten
Stärka implementeringen av en webbaserad utbildning för ledare av fritidsaktiviteter	Folkhälsomyndigheten
Följa upp och belysa sambandet mellan funktionsnedsättning, ensamhet och isolering	Folkhälsomyndigheten
Hälsofrämjande levnadsvanor bland personer med funktionsnedsättning	Folkhälsomyndigheten
Öka förutsättningarna för en mer jämlik sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland personer med funktionsnedsättning	Folkhälsomyndigheten
Kartlägga och sprida kunskap om tillgängligheten i olika verksamheter	Socialstyrelsen
Kartlägga och sprida regionala exempel på patientinformation i anpassade format	Socialstyrelsen
Översätta brittiskt självhjälpsmaterial på lättläst om psykisk ohälsa	Socialstyrelsen
Göra det lättare att hitta kunskapsstöd som rör habiliteringen	Socialstyrelsen
Förbättra möjligheten att samla in data om barn och elever med funktionsnedsättningar	Specialpedagogiska skolmyndigheten
Förbättra kunskapen för bättre tillgång till hälso- och sjukvård och individuella stöd från socialtjänsten	Socialstyrelsen
Stärka regleringen av kvalitet inom ramen för Socialstyrelsens föreskrifter	Socialstyrelsen
Genomföra informationssatsningar om funktionshindersfrågor till lokalpolitiker respektive gode män och förvaltare	Socialstyrelsen
Minimera tvångs- och begränsningsåtgärder	Inspektionen för vård och omsorg
Uppmärksamma signaler om våld i boenden för barn med funktionsnedsättning för att säkerställa adekvata åtgärder	Inspektionen för vård och omsorg
Säkerställa adekvata åtgärder vid upptäckt av våld i gruppbostäder för vuxna	Inspektionen för vård och omsorg
Öka kunskapen om att motverka förekomst av tvångs- och begränsningsåtgärder	Socialstyrelsen
Utbildning och livslångt lärande	
Förvalta och justera stödmaterial och kompetenshöjande insatser	Skolverket
Ta fram guide till målgrupperna i att hitta och använda kompetenshöjande material	Skolverket, samråd med Specialpedagogiska skolmyndigheten

Informera om tillgänglig arbetsmiljö och universell utformning	Skolverket
Ta fram verksamhetsnära stöd för att främja delaktighet i förskolan och skolan	Specialpedagogiska skolmyndigheten
Öka kvaliteten i utredningar och stöd	Specialpedagogiska skolmyndigheten
Sprida kunskap till stöd för etablering efter avslutade folkhögskolestudier	Folkbildningsrådet
Sprida kunskap om framgångsfaktorer för deltagare med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa vid studier på folkhögskola	Folkbildningsrådet, i samverkan med Myndigheten för delaktighet
Vid behov utveckla vägledning och stöd till folkhögskolor och studieförbund	Folkbildningsrådet
Utveckla arbetet med studiemotiverande folkhögskolekurs	Folkbildningsrådet och Arbetsförmedlingen
Utveckla nya metoder för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden	Folkbildningsrådet
Fortsätta arbetet för ett väl fungerande särskilt pedagogiskt stöd	Myndigheten för yrkeshögskola
Översyn av statsbidragssystemet för folkhögskolor	Folkbildningsrådet
Ny fördelningsmodell för förstärkningsbidraget till folkhögskolor	Folkbildningsrådet
Förstärka och konkretisera sektorsansvaret	Skolverket, samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten
Förstärka arbetet med aktiv involvering	Skolverket, samråd med Specialpedagogiska skolmyndigheten
Ta fram förslag på ett standardiserat självskattningsmått	Statistiska centralbyrån i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten
Följa upp behovet av och tillgången till tillgängliga läroböcker, läromedel, lärverktyg och tillgänglig kurslitteratur	Myndigheten för tillgängliga medier i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten
Utvärdera tillgänglighet och inkludering inom studieförbunden	Folkbildningsrådet
Fördjupa kunskapen om yrkesinriktade utbildningar	Folkbildningsrådet
Följa upp det fortsatta arbetet med statistik och uppföljning inom området högre utbildning	Universitetskanslersämbetet
Arbete och försörjning	
Vidareutveckla skolsamverkan	Arbetsförmedlingen
Öka kunskapen för att stärka arbetet med övergångar till arbete	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Folkbildningsrådet
Öka kunskapsspridningen till utbildningsanordnare och arbetsgivare	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Förkorta tiden för bedömning för att tidigare kunna besluta om ändamålsenliga insatser	Arbetsförmedlingen
Öka kännedomen hos arbetsgivare om särskilda insatser	Arbetsförmedlingen
Ta fram en rapport om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning	Arbetsmiljöverket
Utveckla arbetssätt för att påverka förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv	Arbetsmiljöverket

Sprida kunskap och synliggöra en tillgänglig arbetsmiljö för ett hållbart arbetsliv	Arbetsmiljöverket
Utveckla uppföljningen av arbetsmiljö och funktionshinder	Arbetsmiljöverket
Öka kunskapen internt inom socialförsäkringen om funktionsnedsättningar och funktionshinderspolitiken	Försäkringskassan
Utveckla arbetssätt för att förbättra övergången från barn till vuxen inom socialförsäkringen	Försäkringskassan
Se över mallar i syfte att öka begriplighet i texter och kommunikation med enskilda	Försäkringskassan
Ta fram en rapport om ekonomiska levnadsvillkor i hushåll där minst en person har en funktionsnedsättning	Försäkringskassan
Kultur och fritid	
Stödja och öka kunskap för att skapa mer tillgängliga kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamheter	Kulturrådet och Riksantikvarieämbetet
Stärka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta på samma villkor som andra i kultur- kulturarvs- och fritidsverksamhet	Kulturrådet, Riksantikvarieämbetet och Försäkringskassan
Öka stödet till folk- och skolbibliotek för att färre personer ska möta läshinder	Myndigheten för tillgängliga medier och Kulturrådet
Stärka förutsättningarna till inflytande på kultur-, kulturarvs- och fritidsområdet för personer med funktionsnedsättning	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Riksantikvarieämbetet och Kulturrådet
Förbättra uppföljningen av hur personer med funktionsnedsättning deltar i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Riksantikvarieämbetet, initierar samverkan med Myndigheten för kulturanalys, Myndigheten för delaktighet och Statistiska centralbyrån
Förbättra förutsättningar att anställa och arbeta med personer med funktionsnedsättning	Kulturrådet
Stärka samverkan för att öka kunskapen om villkor och förutsättningar för professionella kulturutövare med funktionsnedsättning	Kulturrådet och Försäkringskassan
Öka kunskapen om förutsättningar och hinder för högre utbildning för kulturutövare med funktionsnedsättning	Kulturrådet
Stärka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga med funktionsnedsättning	Kulturrådet och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Främja möjligheter för barn och unga att nyttja Fritidskortet	Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Kulturrådet
Stärka arbetet för att barn och unga med funktionsnedsättning på samma villkor som andra kan delta i kulturella aktiviteter i skolan	Kulturrådet
Demokratisk delaktighet	
Stärka information och stöd för möjlighet att delta på lika villkor i demokratiska val	Myndigheten för tillgängliga medier, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och

	Myndigheten för delaktighet, dialog med Valmyndigheten
Förbättra statistik och öka kunskapen om demokratisk delaktighet bland personer med funktionsnedsättning	Myndigheten för delaktighet och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, initierar dialog med Statistiska centralbyrån, Valforsknings-programmet och SOM-institutet
Öka kunskapen om hinder och möjligheter när det gäller att vara förtroendevald med funktionsnedsättning	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för delaktighet, initierar dialog med Statistiska centralbyrån
Öka tillgängligheten till föreningar och förtroendeuppdrag	Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Stöd för att främja deltagande i lokala demokratiska processer	Myndigheten för delaktighet, dialog med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för tillgängliga medier och Sveriges Kommuner och Regioner
Synliggöra representation av personer med funktionsnedsättning och funktionshindersfrågor i medier och politiska sammanhang	Myndigheten för delaktighet, dialog med Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för tillgängliga medier, Diskrimineringsombudsmannen, Mediemyndigheten och Utbildningsradion
Konsumentpolitik	
Kartlägga behov av skolmaterial om konsumenträtt och privatekonomi för anpassad grundskola	Konsumentverket
Öka kunskapen om adhd och privatekonomi	Konsumentverket
Initiera arbete för att identifiera åtgärder inom området telefonförsäljning	Konsumentverket
Följa och synliggöra förutsättningarna för konsumenter med funktionsnedsättning inom specifika marknader	Konsumentverket
Krisberedskap och civilt försvar	
Stärka funktionshindersperspektivet i information och stödmaterial om krisberedskap och civilt försvar	Myndigheten för civilt försvar och Socialstyrelsen
Stärka stödet om tillgänglig krisberedskap till kommuner och regioner	Myndigheten för civilt försvar och Socialstyrelsen, dialog med Myndigheten för delaktighet
Stärka möjligheterna till god hemberedskap för personer med funktionsnedsättning	Myndigheten för civilt försvar och Socialstyrelsen, dialog med Myndigheten för delaktighet
Öka tillgängligheten till portalen ”Lilla krisinfo”	Myndigheten för civilt försvar
Rättsväsende	
Utreda möjligheterna för en gemensam kunskapsportal för personal på myndigheter inom rättsväsendet	Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården, Migrationsverket och Polismyndigheten, samråd med Åklagarmyndigheten

Skapa förutsättningar och en struktur för domstolarna att frivilligt inrätta en ny funktion för att stärka den enskildes kontakter med rättsväsendet	Domstolsverket
Stärka arbetet med evidensbaserade metoder och arbetssätt rörande personer med funktionsnedsättning i rättsväsendet inom prioriterade områden	Brottsoffermyndigheten, Domstolsverket, Kriminalvården, Migrationsverket och Polismyndigheten, samråd med Åklagarmyndigheten
Öka tillgängligheten i ansökningsprocessen för brottsskadeersättning	Brottsoffermyndigheten
Säkerställa stöd och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning vid frihetsberövande	Kriminalvården och Migrationsverket
Migration	
Förbättra förmågan att nå ut med information och kunskap till personer med funktionsnedsättning i migrations- och etableringsprocessen	Myndigheten för delaktighet, samverkan med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket och Svenska ESF-rådet
Öka kunskap och stärka arbetssätt hos myndighetspersonal om migranter med funktionsnedsättning och synen på funktionsnedsättning i andra länder	Myndigheten för delaktighet, samordning med Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Migrationsverket, Skolverket och Svenska ESF-rådet
Stärka informationsutbyte mellan myndigheter och civila samhället	Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan, Svenska ESF-rådet och Skolverket
Öka tillgången till tillgängliga boendeplatser i boenden och förvar	Migrationsverket
Förbättra tillgång till stöd i rätt tid	Arbetsförmedlingen
Förbättra kunskap om personer med funktionsnedsättning i förvar	Migrationsverket
Ökad kunskap om funktionsnedsättning i Svenska ESF-rådets analyser	Svenska ESF-rådet
Förslag på åtgärder för att stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i statliga myndigheter	**Ansvariga aktörer**
Stödja myndigheterna i att stärka intern organisering, styrning och systematiskt arbete	Myndigheten för delaktighet
Stärka och utveckla stödmaterial om myndigheternas interna arbete med tillgänglighet och delaktighet	Myndigheten för delaktighet
Stärka myndigheternas arbete med tillgänglig digital information och kommunikation	Myndigheten för delaktighet tillsammans med Post- och telestyrelsen och Myndigheten för digital förvaltning
Stärka stödet om aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning	Myndigheten för delaktighet
Stärka stödet till myndigheterna i deras arbete med tillgänglig och inkluderande rekrytering	Myndigheten för delaktighet
Förslag på åtgärder för att stärka tillgänglighet och förutsättningar för delaktighet i regioner och kommuner	**Ansvariga aktörer**

Stärka stödet till kommuner och regioner	Myndigheten för delaktighet
Utveckla arbetet med stöd till modellkommuner	Myndigheten för delaktighet, Sveriges Kommuner och Regioner och modellkommuner
Förslag på åtgärder för att stärka uppföljningen av funktionshinderspolitiken	**Ansvariga aktörer**
Möjliggöra ytterligare statistik och uppföljning från myndigheter	Regeringen
Särskild satsning för att ytterligare förbättra den nationella statistiken	Myndigheten för delaktighet, samarbete med de strategiska myndigheterna, i synnerhet sektorsmyndigheterna, andra relevanta aktörer samt det civila samhället
Utveckla möjligheter att redovisa levnadsvillkor utifrån regional och kommunal nivå	Myndigheten för delaktighet
Stärka samverkan kring uppföljning	Myndigheten för delaktighet
Stärka MFD:s egen uppföljning och stödja aktörers arbete med uppföljning	Myndigheten för delaktighet
Samordnad uppföljning av den nationella strategin och den kommande handlingsplanen för funktionshinderspolitiken	Myndigheten för delaktighet

Bilaga 2: Redovisning av beaktade FN-rekommendationer i relation till åtgärder i den föreslagna handlingsplanen

I denna bilaga redovisas MFD:s bedömning av de rekommendationer från FN:s kommitté för rättigheter för personer med funktionsnedsättning som berörs av de föreslagna åtgärderna till regeringens handlingsplan.[524]

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Åtgärdsområde 1 – Sektorsövergripande samverkan		
Utveckla sektorsansvaret för att stärka arbetet med sektorsövergripande utmaningar	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning som drabbas av flerfaldiga och intersektionella former av diskriminering, inbegripet lesbiska kvinnor, homosexuella män, bisexuella personer, transpersoner och intersexpersoner med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter – exempelvis flyktingar, asylsökande och personer omfattade av tillfälligt skydd – med funktionsnedsättning, barn med funktionsnedsättning, kvinnor och flickor med funktionsnedsättning och institutionsintagna personer med funktionsnedsättning.
Stärka samverkan för att stödja arbetet med jämställdhet och barnrätt i genomförandet av handlingsplanen	16a, 18a	Förslaget beaktar rekommendation 16a om att stärka åtgärderna och de politiska mekanismerna för att säkerställa att rättigheterna för kvinnor och flickor med funktionsnedsättning –inbegripet kvinnor och flickor med funktionsnedsättning som är migranter eller tillhör nationella minoriteter – helt och fullt integreras i all lagstiftning och politik på

[524] MFD (2024). *Kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Sammanfattande kommentarer avseende Sveriges kombinerade andra och tredje periodiska rapport*.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		både jämställdhets- och funktionshindersområdet. Förslaget beaktar även rekommendation 18a om att stärka genomförandet av den nationella lagstiftningen om barns rättigheter genom att se till att denna omfattar samtliga barn med funktionsnedsättning inom alla områden av livet och främjar säkra och gynnsamma miljöer för barn där liv och värdighet för barn med funktionsnedsättning respekteras i lika hög grad som andra barns liv. och värdighet.
Åtgärdsområde 1 – prioriterade samhällsområden		
Byggd miljö och samhällsplanering		
Handlingsplan för att stärka arbetet med tillgänglighet	22a, 22b, 42e	Förslaget berör rekommendation 22a om att se till att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Vidare berörs även rekommendation 22b om att inrätta institutionaliserade mekanismer för nära samråd med och aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning, via deras organisationer, i processerna för utarbetande av tillgänglighetsstandarder, och inrätta klagomålsmekanismer som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem att inge klagomål när deras rätt till tillgänglighet åsidosätts. Även rekommendation 42e beaktas av förslaget då den omfattar att vidta åtgärder för att undanröja sådant som hindrar personer med funktionsnedsättning från att välja var och med vem de ska bo, inbegripet en ökning i utbudet av säkra och tillgängliga boenden i samhället till överkomlig kostnad.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Pågående arbete för ökad tillgänglighet följs upp inom ramen för regeringens handlingsplan	22a, 22b, 42e	Förslaget berör rekommendation 22a om att konventionsstaten ska se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer Förslaget beaktar rekommendation 22b om att inrätta institutionaliserade mekanismer för nära samråd med och aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning, via deras organisationer, i processerna för utarbetande av tillgänglighetsstandarder, och inrätta klagomålsmekanismer som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem att inge klagomål när deras rätt till tillgänglighet åsidosätts. Förslaget beaktar även rekommendation 42e om åtgärder för att undanröja sådant som hindrar personer med funktionsnedsättning från att välja var och med vem de ska bo, inbegripet en ökning i utbudet av säkra och tillgängliga boenden i samhället till överkomlig kostnad.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Utveckla statistik för uppföljning av funktionshinderspolitiken	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning […].
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Öka kunskap och vägledning om universell utformning	22a	Förslaget berör rekommendation 22a om att konventionsstaten ska se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer
Transporter		
Pågående arbete för ökad tillgänglighet följs upp inom ramen för regeringens handlingsplan	22a, 64a	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Förslaget beaktar även och är en förutsättning för vissa andra rekommendationer såsom rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Analys av hur samverkan kan utvecklas för att bättre svara mot behoven	10a, 22a	Förslaget beaktar rekommendation 10a om att med beaktande av sina skyldigheter enligt artikel 4.5 i konventionen förbättra samordningen mellan regionernas och kommunernas insatser för att genomföra konventionen, se till att regionernas och kommunernas åtgärder för förverkligande av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning är förenliga med deras skyldigheter enligt konventionen och se till att personer med funktionsnedsättning liksom organisationer som företräder dessa får tillgång till ändamålsenliga möjligheter att vidta åtgärder vid otillräckligt genomförande på regional och kommunal nivå. Förslaget beaktar även rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Digitalisering		
Öka kunskapen och stödet för tillgänglighet och användbarhet i den digitala miljön	22a, 22c	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Vidare beaktar förslaget även rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.
Öka implementeringen och tillämpningen av universell utformning	22a	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Utveckla vägledning för AI	22a, 20b	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Förslaget berör även rekommendation 20b om att genomföra mediekampanjer med syftet att dels undanröja fördomar, negativa stereotyper, skadliga beteenden och hatiska uttalanden inom alla områden av livet, dels främja varaktiga och systematiska attitydförändringar, med särskilt fokus på kvinnor och flickor med funktionsnedsättning, personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		funktionsnedsättningar och barn med funktionsnedsättning.
Öka kännedomen om inbyggda digitala hjälpmedel i mobil, surfplattor och datorer	22c	Förslaget beaktar rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.
Stärka digitala förmågor hos användare	22c	Förslaget beaktar rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.
Främja ett tydligt tillgänglighets-perspektiv i insatser för digital kompetens	22c	Förslaget beaktar rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.
Stärka kompetens och samverkan för ökad tillgänglighet	22b	Förslaget beaktar rekommendation 22b om att inrätta institutionaliserade mekanismer för nära samråd med och aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning, via deras organisationer, i processerna för utarbetande av tillgänglighetsstandarder, och inrätta klagomålsmekanismer som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem att inge klagomål när deras rätt till tillgänglighet åsidosätts.
Utveckla indikatorer för handlingsplanen och för digitaliseringsstrategin	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning […].
Offentlig upphandling		
Utveckla en strukturerad samverkan för tillgänglighetsfrågor	22a, 22b	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Förslaget beaktar även rekommendation 22b om att inrätta institutionaliserade mekanismer för nära samråd med och aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning, via deras organisationer, i processerna för utarbetande av tillgänglighetsstandarder, och inrätta klagomålsmekanismer som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem att inge klagomål när deras rätt till tillgänglighet åsidosätts.
Öka kunskapsutbytet till stöd för arbetet med ramavtal	22a	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Utveckla och sprida stöd om tillgänglighet	22a	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Höja kunskapsnivån genom insatser i samverkan	22a	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Stärka statistiken om tillgänglighet och användbarhet	22a, 66	Förslaget beaktar rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Förslaget beaktar även rekommendation 66 om att […] konventionsstaten, i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Hälsa, folkhälsa och social välfärd		
Inkludera funktionshinders-perspektivet i uppföljningar av vaccinacceptans	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] konventionsstaten, i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Öka kunskapen om hinder och möjligheter för deltagande i cancerscreening för kvinnor med funktionsnedsättning	66, 54b, 16b	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] konventionsstaten, i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […]. Förslaget beaktar även rekommendation 54b om att skärpa kraven på att personer med funktionsnedsättning systematiskt ska involveras vid planering, utformning, övervakning och utvärdering av tillgänglighet, vårdprocesser och arbetsmetoder inom hälso- och sjukvården samt stärka genomförandet av den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		Vidare beaktar förslaget också rekommendation 16b om att se till att systemen för statistikinsamling och konsekvensbedömningarna av lagstiftning och politiska åtgärder inbegriper indikatorer och specifik statistik avseende kvinnor och flickor med funktionsnedsättning.
Stärka implementeringen av en webbaserad utbildning för ledare av fritidsaktiviteter	64a	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.
Följa upp och belysa sambandet mellan funktionsnedsättning, ensamhet och isolering	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] konventionsstaten, i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Hälsofrämjande levnadsvanor bland personer med funktionsnedsättning	64a, 54b	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur-och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 54b om att skärpa kraven på att personer med funktionsnedsättning systematiskt ska involveras vid planering, utformning, övervakning och utvärdering av tillgänglighet, vårdprocesser och arbetsmetoder inom hälso- och sjukvården samt stärka genomförandet av den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning.
Öka förutsättningarna för en mer jämlik sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter bland personer med funktionsnedsättning	54a	Förslaget beaktar rekommendation 54a om att vidta åtgärder för att se till att alla personer med funktionsnedsättning – särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar personer med funktionsnedsättning som bor i avlägsna områden, personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och barn och kvinnor med funktionsnedsättning – får tillgång till information på lika villkor som andra och, mot en

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		överkomlig kostnad, till tillgänglig, kvalitativ och kulturanpassad medicinsk utrustning och hälso- och sjukvård, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och psykisk hälsa.
Kartlägga och sprida kunskap om tillgängligheten i olika verksamheter	54a, 22a	Förslaget beaktar rekommendation 54a om att vidta åtgärder för att se till att alla personer med funktionsnedsättning – särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar personer med funktionsnedsättning som bor i avlägsna områden, personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och barn och kvinnor med funktionsnedsättning – får tillgång till information på lika villkor som andra och, mot en överkomlig kostnad, till tillgänglig, kvalitativ och kulturanpassad medicinsk utrustning och hälso- och sjukvård, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och psykisk hälsa. Förslaget beaktar även rekommendation 22a vilken omfattar att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Kartlägga och sprida regionala exempel på patientinformation i anpassade format	54a, 54b	Förslaget beaktar rekommendation 54a om att vidta åtgärder för att se till att alla personer med funktionsnedsättning – särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar personer med funktionsnedsättning som bor i avlägsna områden, personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och barn och kvinnor med funktionsnedsättning – får tillgång till information på lika villkor som andra och, mot en överkomlig kostnad, till tillgänglig, kvalitativ och kulturanpassad medicinsk utrustning och hälso- och sjukvård, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och psykisk hälsa. Förslaget beaktar även rekommendation 54b om att skärpa kraven på att personer med funktionsnedsättning systematiskt ska involveras vid planering, utformning, övervakning och utvärdering av tillgänglighet,

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		vårdprocesser och arbetsmetoder inom hälso- och sjukvården samt stärka genomförandet av den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning.
Översätta brittiskt självhjälpsmaterial på lättläst om psykisk ohälsa	54a	Förslaget beaktar rekommendation 54a om att vidta åtgärder för att se till att alla personer med funktionsnedsättning – särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar personer med funktionsnedsättning som bor i avlägsna områden, personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och barn och kvinnor med funktionsnedsättning – får tillgång till information på lika villkor som andra och, mot en överkomlig kostnad, till tillgänglig, kvalitativ och kulturanpassad medicinsk utrustning och hälso- och sjukvård, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och psykisk hälsa.
Göra det lättare att hitta kunskapsstöd som rör habiliteringen	54a, 56	Förslaget beaktar rekommendation 54a om att vidta åtgärder för att se till att alla personer med funktionsnedsättning – särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar personer med funktionsnedsättning som bor i avlägsna områden, personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och barn och kvinnor med funktionsnedsättning – får tillgång till information på lika villkor som andra och, mot en överkomlig kostnad, till tillgänglig, kvalitativ och kulturanpassad medicinsk utrustning och hälso- och sjukvård, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och psykisk hälsa. Förslaget berör även rekommendation 56 om att utveckla nationellt enhetliga riktlinjer och övervaknings-och utvärderingsmekanismer, så att personer med funktionsnedsättning enkelt kan välja och ta del av de mest relevanta och lämpliga insatserna eller åtgärderna inom habilitering och rehabilitering i enlighet med sina egna val och preferenser och så att de kan leva ett oberoende liv och få tillträde till arbetsmarknaden.
Förbättra möjligheten att samla in data om barn och elever med funktionsnedsättningar	20c, 54a, 66	Förslaget berör rekommendation 20c om att stärka och bygga ut intensivkurser för elever, domare, poliser och andra inom rättsväsendet, lärare, hälso-och sjukvårdspersonal och allmänheten om rättigheterna för personer med

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		funktionsnedsättning och om den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning. Förslaget beaktar rekommendation 54a om att vidta åtgärder för att se till att alla personer med funktionsnedsättning – särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar personer med funktionsnedsättning som bor i avlägsna områden, personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och barn och kvinnor med funktionsnedsättning – får tillgång till information på lika villkor som andra och, mot en överkomlig kostnad, till tillgänglig, kvalitativ och kulturanpassad medicinsk utrustning och hälso- och sjukvård, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och psykisk hälsa. Vidare beaktar förslaget även rekommendation 66 om att […] konventionsstaten, i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Förbättra kunskapen för bättre tillgång till hälso- och sjukvård och individuella stöd från socialtjänsten	20c, 54a	Förslaget beaktar rekommendation 20c om att stärka och bygga ut intensivkurser för elever, domare, poliser och andra inom rättsväsendet, lärare, hälso-och sjukvårdspersonal och allmänheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och om den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 54a om att vidta åtgärder för att se till att alla personer med funktionsnedsättning – särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar personer med funktionsnedsättning som bor i avlägsna områden, personer med funktionsnedsättning som bor på institutioner och barn och kvinnor med funktionsnedsättning – får tillgång till information på lika villkor som andra och, mot en överkomlig kostnad, till tillgänglig, kvalitativ och kulturanpassad medicinsk utrustning och hälso-

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		och sjukvård, inbegripet sexuell och reproduktiv hälsa och psykisk hälsa.
Stärka regleringen av kvalitet inom ramen för Socialstyrelsens föreskrifter	42c, 42e	Förslaget beaktar rekommendation 42 c om relevanta politiska program för stängning av befintliga institutioner och för förhindrande av återinstitutionalisering av personer med funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 42e om att vidta åtgärder för att undanröja sådant som hindrar personer med funktionsnedsättning från att välja var och med vem de ska bo, inbegripet en ökning i utbudet av säkra och tillgängliga boenden i samhället till överkomlig kostnad.
Genomföra informationssatsningar om funktionshindersfrågor till lokalpolitiker respektive gode män och förvaltare	20c	Förslaget beaktar rekommendation 20c om att stärka och bygga ut intensivkurser för elever, domare, poliser och andra inom rättsväsendet, lärare, hälso-och sjukvårdspersonal och allmänheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och om den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning.
Minimera tvångs- och begränsningsåtgärder	34a, 34b	Förslaget beaktar rekommendation 34a om att förbjuda användning av tvångs- och begränsningsåtgärder liksom tillämpning utan samtycke av ECT och medicinska behandlingar på barn och vuxna med funktionsnedsättning på gruppboenden, särskilda boenden och alla former av institutioner, inbegripet psykiatriska inrättningar, samt inrätta alternativa åldersadekvata stödåtgärder utan inslag av tvång och ge all personal utbildning om dessa åtgärder. Förslaget beaktar även rekommendation 34b om att stärka de befintliga tillsynsmekanismerna i syfte att säkerställa regelbundna inspektioner av häkten, samhällsvård, gruppboenden och privat drivna inrättningar, se till att offentliga rapporter regelbundet lämnas till riksdagen och inrätta mekanismer som främjar ett snabbt genomförande av rekommendationer.
Uppmärksamma signaler om våld i boenden för barn med funktionsnedsättning	34a, 34b, 18c, 36a	Förslaget beaktar rekommendation 34a om att förbjuda användning av tvångs- och begränsningsåtgärder liksom tillämpning utan samtycke av ECT och medicinska behandlingar på barn och vuxna med funktionsnedsättning på

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
för att säkerställa adekvata åtgärder		gruppboenden, särskilda boenden och alla former av institutioner, inbegripet psykiatriska inrättningar, samt inrätta alternativa åldersadekvata stödåtgärder utan inslag av tvång och ge all personal utbildning om dessa åtgärder. Förslaget beaktar även rekommendation 34b om att stärka de befintliga tillsynsmekanismerna i syfte att säkerställa regelbundna inspektioner av häkten, samhällsvård, gruppboenden och privat drivna inrättningar, se till att offentliga rapporter regelbundet lämnas till riksdagen och inrätta mekanismer som främjar ett snabbt genomförande av rekommendationer. Vidare beaktar förslaget även rekommendation 18c om att garantera respekten för den i utveckling stadda förmåga som barn med funktionsnedsättning besitter i syfte att se till att dessa barn kan bilda sig egna uppfattningar och fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör dem, inbegripet i brottmål och asylärenden, och se till att vederbörligt avseende fästs vid deras åsikter i överensstämmelse med deras ålder och mognadsgrad, samt säkerställa att dessa barn erhåller stöd som är lämpligt med hänsyn till deras funktionsnedsättning och ålder för att kunna utöva sin rätt att yttra sig. Förslaget beaktar också rekommendation 36a om att utveckla en heltäckande och ändamålsenlig strategi för att förebygga och bemöta våld, i linje med Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, som tillgodoser köns-och åldersspecifika krav och är inriktad mot alla former av våld mot barn och vuxna med funktionsnedsättning i samtliga miljöer, inbegripet på institutioner, samt vidta åtgärder för att säkerställa tillgången till rättssystemet och till köns- och åldersadekvata stöd-och rehabiliteringsåtgärder.
Säkerställa adekvata åtgärder vid upptäckt av våld i gruppbostäder för vuxna	34a,34b, 36a	Förslaget beaktar rekommendation 34a om att förbjuda användning av tvångs- och begränsningsåtgärder liksom tillämpning utan samtycke av ECT och medicinska behandlingar på barn och vuxna med funktionsnedsättning på gruppboenden, särskilda boenden och alla former av institutioner, inbegripet psykiatriska

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		inrättningar, samt inrätta alternativa åldersadekvata stödåtgärder utan inslag av tvång och ge all personal utbildning om dessa åtgärder. Förslaget beaktar även rekommendation 34b om att stärka de befintliga tillsynsmekanismerna i syfte att säkerställa regelbundna inspektioner av häkten, samhällsvård, gruppboenden och privat drivna inrättningar, se till att offentliga rapporter regelbundet lämnas till riksdagen och inrätta mekanismer som främjar ett snabbt genomförande av rekommendationer. Förslaget beaktar också rekommendation 36a om att utveckla en heltäckande och ändamålsenlig strategi för att förebygga och bemöta våld, i linje med Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, som tillgodoser köns-och åldersspecifika krav och är inriktad mot alla former av våld mot barn och vuxna med funktionsnedsättning i samtliga miljöer, inbegripet på institutioner, samt vidta åtgärder för att säkerställa tillgången till rättssystemet och till köns- och åldersadekvata stöd-och rehabiliteringsåtgärder.
Öka kunskapen om att motverka förekomst av tvångs- och begränsningåtgärder	34a, 36a	Förslaget beaktar rekommendation 34a om att förbjuda användning av tvångs- och begränsningsåtgärder liksom tillämpning utan samtycke av ECT och medicinska behandlingar på barn och vuxna med funktionsnedsättning på gruppboenden, särskilda boenden och alla former av institutioner, inbegripet psykiatriska inrättningar, samt inrätta alternativa åldersadekvata stödåtgärder utan inslag av tvång och ge all personal utbildning om dessa åtgärder. Förslaget beaktar också rekommendation 36a om att utveckla en heltäckande och ändamålsenlig strategi för att förebygga och bemöta våld, i linje med Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet, som tillgodoser köns-och åldersspecifika krav och är inriktad mot alla former av våld mot barn och vuxna med funktionsnedsättning i samtliga miljöer, inbegripet på institutioner, samt vidta åtgärder för att säkerställa tillgången till

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		rättssystemet och till köns- och åldersadekvata stöd-och rehabiliteringsåtgärder.
Utbildning och livslångt lärande		
Förvalta och justera stödmaterial och kompetenshöjande insatser	52d	Förslaget beaktar rekommendation 52d om att garantera fortbildning för lärare och övrig personal om inkluderande utbildning på alla nivåer, inbegripet utbildning i teckenspråk och andra tillgängliga kommunikationsformat, och utveckla ett uppföljningssystem för att undanröja alla former av direkt och indirekt diskriminering av barn med funktionsnedsättning och deras familjer.
Ta fram guide till målgrupperna i att hitta och använda kompetenshöjande material	52d	Förslaget beaktar rekommendation 52d om att garantera fortbildning för lärare och övrig personal om inkluderande utbildning på alla nivåer, inbegripet utbildning i teckenspråk och andra tillgängliga kommunikationsformat, och utveckla ett uppföljningssystem för att undanröja alla former av direkt och indirekt diskriminering av barn med funktionsnedsättning och deras familjer.
Informera om tillgänglig arbetsmiljö och universell utformning	22a, 52b, 52d	Förslaget beaktar rekommendation 22a om att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Förslaget beaktar även rekommendation 52b om att se till att elever med funktionsnedsättning kan gå i reguljära skolor, bland annat genom att öka tillgängligheten och förekomsten av skälig anpassning för alla typer av funktionsnedsättningar och genom att ombesörja lämpliga transportarrangemang, särskilt i avlägsna områden. Därutöver beaktar förslaget även rekommendation 52d om att garantera fortbildning för lärare och övrig personal om inkluderande utbildning på alla nivåer, inbegripet utbildning i teckenspråk och andra tillgängliga kommunikationsformat, och utveckla ett

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		uppföljningssystem för att undanröja alla former av direkt och indirekt diskriminering av barn med funktionsnedsättning och deras familjer.
Ta fram verksamhetsnära stöd för att främja delaktighet i förskolan och skolan	52d	Förslaget beaktar rekommendation 52d om att garantera fortbildning för lärare och övrig personal om inkluderande utbildning på alla nivåer, inbegripet utbildning i teckenspråk och andra tillgängliga kommunikationsformat, och utveckla ett uppföljningssystem för att undanröja alla former av direkt och indirekt diskriminering av barn med funktionsnedsättning och deras familjer.
Öka kvaliteten i utredningar och stöd	52d	Förslaget beaktar rekommendation 52d om att garantera fortbildning för lärare och övrig personal om inkluderande utbildning på alla nivåer, inbegripet utbildning i teckenspråk och andra tillgängliga kommunikationsformat, och utveckla ett uppföljningssystem för att undanröja alla former av direkt och indirekt diskriminering av barn med funktionsnedsättning och deras familjer.
Sprida kunskap till stöd för etablering efter avslutade folkhögskolestudier	58c	Förslaget beaktar rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Sprida kunskap om framgångsfaktorer för deltagare med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa vid studier på folkhögskola	58c	Förslaget beaktar rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Vid behov utveckla vägledning och stöd till	58c	Förslaget beaktar rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
folkhögskolor och studieförbund		inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Utveckla arbetet med studiemotiverande folkhögskolekurs	58c	Förslaget beaktar rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Utveckla nya metoder för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden	58c	Förslaget beaktar rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Fortsätta arbetet för ett väl fungerande särskilt pedagogiskt stöd	52c, 58c	Förslaget beaktar rekommendation 52c om att se till att elever med funktionsnedsättning får tillgång till kompensatoriska hjälpmedel och läromedel i alternativa och tillgängliga format, exempelvis inkluderande digital åtkomst, alternativa och tillgängliga kommunikationssätt och kommunikationsmedel, inbegripet lättläst, och till kommunikationshjälpmedel och hjälpmedels- och informationsteknik, och se till att det finns tillräckligt många lärare som behärskar svenskt teckenspråk flytande. Förslaget beaktar även rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Översyn av statsbidragssystemet för folkhögskolor	52c, 52e	Förslaget beaktar rekommendation 52c om att se till att elever med funktionsnedsättning får tillgång till kompensatoriska hjälpmedel och läromedel i alternativa och tillgängliga format, exempelvis inkluderande digital åtkomst, alternativa och tillgängliga kommunikationssätt och kommunikationsmedel, inbegripet lättläst, och till kommunikationshjälpmedel och hjälpmedels- och informationsteknik, och se till att det finns tillräckligt många lärare som behärskar svenskt teckenspråk flytande. Förslaget beaktar även rekommendation 52e om att anslå ytterligare resurser för att tillhandahålla skälig anpassning och program för särskilt stöd vid inrättningar för högre utbildning, inbegripet yrkeshögskoleutbildning för studerande med alla typer av funktionsnedsättningar.
Ny fördelningsmodell för förstärkningsbidraget till folkhögskolor	52c, 52e	Förslaget beaktar rekommendation 52c om att se till att elever med funktionsnedsättning får tillgång till kompensatoriska hjälpmedel och läromedel i alternativa och tillgängliga format, exempelvis inkluderande digital åtkomst, alternativa och tillgängliga kommunikationssätt och kommunikationsmedel, inbegripet lättläst, och till kommunikationshjälpmedel och hjälpmedels- och informationsteknik, och se till att det finns tillräckligt många lärare som behärskar svenskt teckenspråk flytande. Förslaget beaktar även rekommendation 52e om att anslå ytterligare resurser för att tillhandahålla skälig anpassning och program för särskilt stöd vid inrättningar för högre utbildning, inbegripet yrkeshögskoleutbildning för studerande med alla typer av funktionsnedsättningar.
Förstärka och konkretisera sektorsansvaret	52	Förslaget berör rekommendationer kopplade till utbildning – införandet av sektorsansvariga myndigheter bidrar till att tydliggöra och stärka arbetet med rekommendationerna inom området.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Förstärka arbetet med aktiv involvering	18 a-c, 52, 12a	Förslaget beaktar rekommendation 18 om att a) stärka genomförandet av den nationella lagstiftningen om barns rättigheter genom att se till att denna omfattar samtliga barn med funktionsnedsättning inom alla områden av livet och främjar säkra och gynnsamma miljöer för barn där liv och värdighet för barn med funktionsnedsättning respekteras i lika hög grad som andra barns liv och värdighet, b) säkerställa god tillgång till tillgängliga, kvalitativa och inkluderandetidiga insatser liksom hjälpmedel och anordningar för rörlighet, stödteknik och transporter för barn med funktionsnedsättning samt tillräcklig information till och erforderligt stöd för deras föräldrar, och c) garantera respekten för den i utveckling stadda förmåga som barn med funktionsnedsättning besitter i syfte att se till att dessa barn kan bilda sig egna uppfattningar och fritt uttrycka sina åsikter i alla frågor som berör dem, inbegripet i brottmål och asylärenden, och se till att vederbörligt avseende fästs vid deras åsikter i överensstämmelse med deras ålder och mognadsgrad, samt säkerställa att dessa barn erhåller stöd som är lämpligt med hänsyn till deras funktionsnedsättning och ålder för att kunna utöva sin rätt att yttra sig. Förslaget beaktar även rekommendation 52 om att […] i nära samråd med och under aktiv involvering av organisationer för personer med funktionsnedsättning, elever med funktionsnedsättning och deras familjer, ska göra följande […]. Förslaget beaktar också rekommendation 12a om att utveckla och införa rättsligt väletablerade förfaranden för nära samråd med och aktiv involvering av organisationer för personer med funktionsnedsättning – inbegripet organisationer för personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättning, för kvinnor med funktionsnedsättning, för barn med funktionsnedsättning och för personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter – i samtliga frågor som påverkar dem samt fastställa regler och villkor för dessa förfaranden som bland annat garanterar att organisationerna får tillräckligt lång tid på sig att

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		lämna sina svar och att de erhåller samtliga relevanta handlingar i tillgängliga format.
Ta fram förslag på ett standardiserat självskattningsmått	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] konventionsstaten, i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Följa upp behovet av och tillgången till tillgängliga läroböcker, läromedel, lärverktyg och tillgänglig kurslitteratur	52c	Förslaget beaktar rekommendation 52c om att se till att elever med funktionsnedsättning får tillgång till kompensatoriska hjälpmedel och läromedel i alternativa och tillgängliga format, exempelvis inkluderande digital åtkomst, alternativa och tillgängliga kommunikationssätt och kommunikationsmedel, inbegripet lättläst, och till kommunikationshjälpmedel och hjälpmedels- och informationsteknik, och se till att det finns tillräckligt många lärare som behärskar svenskt teckenspråk flytande.
Utvärdera tillgänglighet och inkludering inom studieförbunden	64a	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.
Fördjupa kunskapen om yrkesinriktade utbildningar	52e, 58c	Förslaget beaktar rekommendation 52e om att anslå ytterligare resurser för att tillhandahålla skälig anpassning och program för särskilt stöd vid inrättningar för högre utbildning, inbegripet yrkeshögskoleutbildning för studerande med alla typer av funktionsnedsättningar. Förslaget beaktar även rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Följa upp det fortsatta arbetet med statistik	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
och uppföljning inom området högre utbildning		involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning […].
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Utveckla uppföljningen av måluppfyllelsen för elever med funktionsnedsättning	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning […].
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Effektivare stöd till studerande på folkhögskola och yrkeshögskola	52e	Förslaget beaktar rekommendation 52e om att anslå ytterligare resurser för att tillhandahålla skälig anpassning och program för särskilt stöd vid inrättningar för högre utbildning, inbegripet yrkeshögskoleutbildning för studerande med alla typer av funktionsnedsättningar.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Öka kunskap om universell utformning i förskolors och skolors fysiska miljö för att skapa tillgängliga lärmiljöer	22a	Förslaget beaktar rekommendation 22a om att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Översyn av hur rätten till stöd uppfylls för elever med funktionsnedsättning	52b	Förslaget beaktar rekommendation 52b om att se till att elever med funktionsnedsättning kan gå i reguljära skolor, bland annat genom att öka tillgängligheten och förekomsten av skälig anpassning för alla typer av funktionsnedsättningar och genom att ombesörja lämpliga transportarrangemang, särskilt i avlägsna områden.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov:	22c	Förslaget beaktar rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Översyn av regler för digital tillgänglighet inom skolväsendet		och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Undersökningar av hur det riktade pedagogiska stödet kan användas mer effektivt och jämlikt	52b, 52c	Förslaget beaktar rekommendation 52b om att se till att elever med funktionsnedsättning kan gå i reguljära skolor, bland annat genom att öka tillgängligheten och förekomsten av skälig anpassning för alla typer av funktionsnedsättningar och genom att ombesörja lämpliga transportarrangemang, särskilt i avlägsna områden. Förslaget beaktar även 52c om att se till att elever med funktionsnedsättning får tillgång till kompensatoriska hjälpmedel och läromedel i alternativa och tillgängliga format, exempelvis inkluderande digital åtkomst, alternativa och tillgängliga kommunikationssätt och kommunikationsmedel, inbegripet lättläst, och till kommunikationshjälpmedel och hjälpmedels- och informationsteknik, och se till att det finns tillräckligt många lärare som behärskar svenskt teckenspråk flytande.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Informationsinsatser för ökad kännedom om möjligheten till anpassat studiemedel	52e	Förslaget beaktar rekommendation 52e om att anslå ytterligare resurser för att tillhandahålla skälig anpassning och program för särskilt stöd vid inrättningar för högre utbildning, inbegripet yrkeshögskoleutbildning för studerande med alla typer av funktionsnedsättningar.
Arbete och försörjning		
Vidareutveckla skolsamverkan	58a	Förslaget beaktar rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Öka kunskapen för att stärka arbetet med övergångar till arbete	58a, 58c	Förslaget beaktar rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs. Förslaget beaktar även rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Öka kunskapsspridningen till utbildningsanordnare och arbetsgivare	58a, 58c	Förslaget beaktar rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs. Förslaget beaktar även rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Förkorta tiden för bedömning för att tidigare kunna besluta om ändamålsenliga insatser	58a	Förslaget beaktar rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs.
Öka kännedomen hos arbetsgivare om särskilda insatser	58a, 58b	Förslaget beaktar rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs. Förslaget beaktar även rekommendation 58b om att se till att anställningskvoterna för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillämpas i både den offentliga och den privata sektorn samt att arbetsplatserna är tillgängliga och att skälig anpassning görs på dessa
Ta fram en rapport om arbetsmiljön för personer med funktionsnedsättning	58b	Förslaget beaktar rekommendation 58b om att se till att anställningskvoterna för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillämpas i både den offentliga och den privata sektorn samt att arbetsplatserna är tillgängliga och att skälig anpassning görs på dessa.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Utveckla arbetssätt för att påverka förutsättningarna för ett hållbart arbetsliv	58b	Förslaget beaktar rekommendation 58b om att se till att anställningskvoterna för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillämpas i både den offentliga och den privata sektorn samt att arbetsplatserna är tillgängliga och att skälig anpassning görs på dessa.
Sprida kunskap och synliggöra en tillgänglig arbetsmiljö för ett hållbart arbetsliv	58b	Förslaget beaktar rekommendation 58b om att se till att anställningskvoterna för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillämpas i både den offentliga och den privata sektorn samt att arbetsplatserna är tillgängliga och att skälig anpassning görs på dessa.
Utveckla uppföljningen av arbetsmiljö och funktionshinder	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning […].
Öka kunskapen internt inom socialförsäkringen om funktionsnedsättningar och funktionshinders-politiken	60b	Förslaget beaktar rekommendation 60b om att se till att personer med funktionsnedsättning har lika tillgång till stöd i alla regioner och kommuner samt förenkla förfarandena för att ansöka om stöd.
Utveckla arbetssätt för att förbättra övergången från barn till vuxen inom socialförsäkringen	60b	Förslaget beaktar rekommendation 60b om att se till att personer med funktionsnedsättning har lika tillgång till stöd i alla regioner och kommuner samt förenkla förfarandena för att ansöka om stöd.
Se över mallar i syfte att öka begriplighet i texter och kommunikation med enskilda	60b	Förslaget beaktar rekommendation 60b om att se till att personer med funktionsnedsättning har lika tillgång till stöd i alla regioner och kommuner samt förenkla förfarandena för att ansöka om stöd.
Ta fram en rapport om ekonomiska levnadsvillkor i hushåll där minst en person har en funktionsnedsättning	60a	Förslaget beaktar rekommendation 60 a om att vidta alla åtgärder som krävs för att åtgärda motverka att personer med funktionsnedsättning ska löpa högre risk att drabbas av fattigdom och se till att ett funktionsnedsättningsperspektiv ingår i alla undersökningar, all forskning, all

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		politik och alla planer på området fattigdomsminskning.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Personligt stöd till de arbetssökande som behöver det	56, 58a	Förslaget beaktar rekommendation 56 om att utveckla nationellt enhetliga riktlinjer och övervaknings- och utvärderingsmekanismer, så att personer med funktionsnedsättning enkelt kan välja och ta del av de mest relevanta och lämpliga insatserna eller åtgärderna inom habilitering och rehabilitering i enlighet med sina egna val och preferenser och så att de kan leva ett oberoende liv och få tillträde till arbetsmarknaden. Förslaget beaktar även rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Tillgång till effektiva insatser för återgång i arbete	56, 58a	Förslaget beaktar rekommendation 56 om att utveckla nationellt enhetliga riktlinjer och övervaknings- och utvärderingsmekanismer, så att personer med funktionsnedsättning enkelt kan välja och ta del av de mest relevanta och lämpliga insatserna eller åtgärderna inom habilitering och rehabilitering i enlighet med sina egna val och preferenser och så att de kan leva ett oberoende liv och få tillträde till arbetsmarknaden. Förslaget beaktar även rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella,

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Samverkan inom rehabiliteringsområdet	56, 58a, 58c	Förslaget beaktar rekommendation 56 om att utveckla nationellt enhetliga riktlinjer och övervaknings- och utvärderingsmekanismer, så att personer med funktionsnedsättning enkelt kan välja och ta del av de mest relevanta och lämpliga insatserna eller åtgärderna inom habilitering och rehabilitering i enlighet med sina egna val och preferenser och så att de kan leva ett oberoende liv och få tillträde till arbetsmarknaden. Förslaget beaktar även rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs. Förslaget berör även till viss del rekommendation 58c om att stärka systemet för yrkesutbildning och vidta åtgärder för att säkerställa tillgänglighet och inklusivitet, inbegripet genom inrättande av en klagomålsmekanism för utredning av ageranden som kan innebära diskriminering på grund av funktionsnedsättning inom yrkesrehabilitering och arbete, samt se till att övergången från yrkesutbildning och högre utbildning till arbete på den öppna arbetsmarknaden fungerar smidigt.
Kultur och fritid		
Stödja och öka kunskap för att skapa mer tillgängliga kultur-,	64a, 22c	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
kulturarvs- och fritidsverksamheter		fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Vidare beaktar förslaget även rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.
Stärka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att delta på samma villkor som andra i kultur- kulturarvs- och fritidsverksamhet	64a, 64b	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 64b om att se till att personer med funktionsnedsättning har tillgång till kostnadsfri personlig assistans som ger dem möjlighet att idrotta och att delta i kulturella och sociala verksamheter.
Öka stödet till folk- och skolbibliotek för att färre personer ska möta läshinder		Saknar koppling till specifik rekommendation, bedöms bidra till Sveriges konventionsåtaganden.
Stärka förutsättningarna till inflytande på kultur-, kulturarvs- och fritidsområdet för personer med funktionsnedsättning	64a	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att kommittén rekommenderar att konventionsstaten, i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem, ska göra följande: a) Stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.
Förbättra uppföljningen av hur personer med funktionsnedsättning deltar i kultur-, kulturarvs- och fritidsverksamhet	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning […].
Förbättra förutsättningar att anställa och arbeta	58b	Förslaget beaktar rekommendation 58b om att se till att anställningskvoterna för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillämpas i både den offentliga och den privata sektorn samt att

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
med personer med funktionsnedsättning		arbetsplatserna är tillgängliga och att skälig anpassning görs på dessa. beaktar även rekommendation 64b om att se till att personer med funktionsnedsättning har tillgång till kostnadsfri personlig assistans som ger dem möjlighet att idrotta och att delta i kulturella och sociala verksamheter.
Stärka samverkan för att öka kunskapen om villkor och förutsättningar för professionella kulturutövare med funktionsnedsättning	58a, 58b	Förslaget beaktar rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs. Förslaget beaktar även rekommendation 58b om att se till att anställningskvoterna för personer med funktionsnedsättning faktiskt tillämpas i både den offentliga och den privata sektorn samt att arbetsplatserna är tillgängliga och att skälig anpassning görs på dessa.
Öka kunskapen om förutsättningar och hinder för högre utbildning för kulturutövare med funktionsnedsättning	52e	Förslaget beaktar rekommendation 52e om att anslå ytterligare resurser för att tillhandahålla skälig anpassning och program för särskilt stöd vid inrättningar för högre utbildning, inbegripet yrkeshögskoleutbildning för studerande med alla typer av funktionsnedsättningar.
Stärka arbetet med en meningsfull fritid för barn och unga med funktionsnedsättning	64a, 18a	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 18a om att stärka genomförandet av den nationella lagstiftningen om barns rättigheter genom att se till att denna omfattar samtliga barn med funktionsnedsättning inom alla områden av livet och främjar säkra och gynnsamma miljöer för barn där liv och värdighet för barn med

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		funktionsnedsättning respekteras i lika hög grad som andra barns liv och värdighet.
Främja möjligheter för barn och unga att nyttja Fritidskortet	64a	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning.
Stärka arbetet för att barn och unga med funktionsnedsättning på samma villkor som andra kan delta i kulturella aktiviteter i skolan	64a, 18a	Förslaget beaktar rekommendation 64a om att stärka de mekanismer som ska säkerställa att idrotts-, rekreations-, kultur- och fritidsverksamheter är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 18a om att stärka genomförandet av den nationella lagstiftningen om barns rättigheter genom att se till att denna omfattar samtliga barn med funktionsnedsättning inom alla områden av livet och främjar säkra och gynnsamma miljöer för barn där liv och värdighet för barn med funktionsnedsättning respekteras i lika hög grad som andra barns liv och värdighet.
Demokratisk delaktighet		
Stärka information och stöd för möjlighet att delta på lika villkor i demokratiska val	62a, 62b	Förslaget beaktar rekommendation 62a om att utveckla, och säkerställa genomförandet av, hållbara politiska program och åtgärder för att främja ett effektivt och fullständigt deltagande av personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra, inbegripet såvitt avser rätten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att rösta och kandidera i val samt att få tillträde till beslutsfattande positioner på hög nivå inom stat, regioner och kommuner, och öka deras deltagande i offentliga sektorn genom att beakta indikator 16.7.1 för FN:s globala mål för hållbar utveckling. Förslaget beaktar även rekommendation 62b om att säkerställa tillgängligheten för röstningsmaterial och vallokaler, särskilt i avlägsna områden, i samtliga regioner och kommuner, liksom tillgängligheten för valkampanjer, bland annat genom att tillämpa stödåtgärder riktade till personer med intellektuell funktionsnedsättning genom

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		alternativa och kompletterande informationsmetoder.
Förbättra statistik och öka kunskapen om demokratisk delaktighet bland personer med funktionsnedsättning	62a, 62b, 66	Förslaget beaktar rekommendation 62a om att utveckla, och säkerställa genomförandet av, hållbara politiska program och åtgärder för att främja ett effektivt och fullständigt deltagande av personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra, inbegripet såvitt avser rätten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att rösta och kandidera i val samt att få tillträde till beslutsfattande positioner på hög nivå inom stat, regioner och kommuner, och öka deras deltagande i offentliga sektorn genom att beakta indikator 16.7.1 för FN:s globala mål för hållbar utveckling. Förslaget beaktar även rekommendation 62b om att säkerställa tillgängligheten för röstningsmaterial och vallokaler, särskilt i avlägsna områden, i samtliga regioner och kommuner, liksom tillgängligheten för valkampanjer, bland annat genom att tillämpa stödåtgärder riktade till personer med intellektuell funktionsnedsättning genom alternativa och kompletterande informationsmetoder. Förslaget beaktar också rekommendation 66 om att […] i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Öka kunskapen om hinder och möjligheter när det gäller att vara förtroendevald med funktionsnedsättning	62a	Förslaget beaktar rekommendation 62a om att utveckla, och säkerställa genomförandet av, hållbara politiska program och åtgärder för att främja ett effektivt och fullständigt deltagande av personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra, inbegripet såvitt avser rätten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att rösta och kandidera i val samt att få tillträde till beslutsfattande positioner på hög nivå inom stat,

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		regioner och kommuner, och öka deras deltagande i offentliga sektorn genom att beakta indikator 16.7.1 för FN:s globala mål för hållbar utveckling.
Öka tillgängligheten till föreningar och förtroendeuppdrag	62a	Förslaget beaktar rekommendation 62a om att utveckla, och säkerställa genomförandet av, hållbara politiska program och åtgärder för att främja ett effektivt och fullständigt deltagande av personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra, inbegripet såvitt avser rätten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att rösta och kandidera i val samt att få tillträde till beslutsfattande positioner på hög nivå inom stat, regioner och kommuner, och öka deras deltagande i offentliga sektorn genom att beakta indikator 16.7.1 för FN:s globala mål för hållbar utveckling.
Stöd för att främja deltagande i lokala demokratiska processer	62a, 62b	Förslaget beaktar rekommendation 62a om att utveckla, och säkerställa genomförandet av, hållbara politiska program och åtgärder för att främja ett effektivt och fullständigt deltagande av personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, i det politiska och offentliga livet på lika villkor som andra, inbegripet såvitt avser rätten och möjligheten för personer med funktionsnedsättning att rösta och kandidera i val samt att få tillträde till beslutsfattande positioner på hög nivå inom stat, regioner och kommuner, och öka deras deltagande i offentliga sektorn genom att beakta indikator 16.7.1 för FN:s globala mål för hållbar utveckling. Förslaget beaktar även rekommendation 62b om att säkerställa tillgängligheten för röstningsmaterial och vallokaler, särskilt i avlägsna områden, i samtliga regioner och kommuner, liksom tillgängligheten för valkampanjer, bland annat genom att tillämpa stödåtgärder riktade till personer med intellektuell funktionsnedsättning genom alternativa och kompletterande informationsmetoder.
Synliggöra representation av personer med	20b	Förslaget beaktar rekommendation 20b om att genomföra mediekampanjer med syftet att dels undanröja fördomar, negativa stereotyper,

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
funktionsnedsättning och funktionshindersfrågor i medier och politiska sammanhang		skadliga beteenden och hatiska uttalanden inom alla områden av livet, dels främja varaktiga och systematiska attitydförändringar, med särskilt fokus på kvinnor och flickor med funktionsnedsättning, personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar och barn med funktionsnedsättning.
Konsumentpolitik		
Kartlägga behov av skolmaterial om konsumenträtt och privatekonomi för anpassad grundskola	52c, 60a	Förslaget beaktar rekommendation 52c om att se till att elever med funktionsnedsättning får tillgång till kompensatoriska hjälpmedel och läromedel i alternativa och tillgängliga format, exempelvis inkluderande digital åtkomst, alternativa och tillgängliga kommunikationssätt och kommunikationsmedel, inbegripet lättläst, och till kommunikationshjälpmedel och hjälpmedels- och informationsteknik, och se till att det finns tillräckligt många lärare som behärskar svenskt teckenspråk flytande. Förslaget beaktar även rekommendation 60a om att vidta alla åtgärder som krävs för att åtgärda motverka att personer med funktionsnedsättning ska löpa högre risk att drabbas av fattigdom och se till att ett funktionsnedsättningsperspektiv ingår i alla undersökningar, all forskning, all politik och alla planer på området fattigdomsminskning.
Öka kunskapen om adhd och privatekonomi	60a	Förslaget beaktar rekommendation 60a om att vidta alla åtgärder som krävs för att åtgärda motverka att personer med funktionsnedsättning ska löpa högre risk att drabbas av fattigdom och se till att ett funktionsnedsättningsperspektiv ingår i alla undersökningar, all forskning, all politik och alla planer på området fattigdomsminskning.
Initiera arbete för att identifiera åtgärder inom området telefonförsäljning	60a	Förslaget beaktar rekommendation 60 a om att vidta alla åtgärder som krävs för att åtgärda motverka att personer med funktionsnedsättning ska löpa högre risk att drabbas av fattigdom och se till att ett funktionsnedsättningsperspektiv ingår i alla undersökningar, all forskning, all politik och alla planer på området fattigdomsminskning.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Följa och synliggöra förutsättningarna för konsumenter med funktionsnedsättning inom specifika marknader	60a	Förslaget beaktar rekommendation 60 a om att vidta alla åtgärder som krävs för att åtgärda motverka att personer med funktionsnedsättning ska löpa högre risk att drabbas av fattigdom och se till att ett funktionsnedsättningsperspektiv ingår i alla undersökningar, all forskning, all politik och alla planer på området fattigdomsminskning.
Krisberedskap och civilt försvar		
Stärka funktionshinders-perspektivet i information och stödmaterial om krisberedskap och civilt försvar	26a, 26c,	Förslaget beaktar rekommendation 26a om att utveckla en övergripande strategi, baserad på mänskliga rättigheter och med ett inkluderande perspektiv på personer med funktionsnedsättning, för alla risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inbegripet folkhälsonödlägen, klimatförändring och katastrofriskreducering, i syfte att säkerställa samordning på nationell, regional och kommunal nivå. Förslaget beaktar även rekommendation 26c om att se till att alla personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar och personer med neurodivergens, i risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inbegripet folkhälsonödlägen, har möjlighet att utnyttja tillgängliga kommunikations- och informationsmedel, inbegripet lättläst, punktskrift och teckenspråk.
Stärka stödet om tillgänglig krisberedskap till kommuner och regioner	26a	Förslaget beaktar rekommendation 26a om att utveckla en övergripande strategi, baserad på mänskliga rättigheter och med ett inkluderande perspektiv på personer med funktionsnedsättning, för alla risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inbegripet folkhälsonödlägen, klimatförändring och katastrofriskreducering, i syfte att säkerställa samordning på nationell, regional och kommunal nivå.
Stärka möjligheterna till god hemberedskap	26a	Förslaget beaktar rekommendation 26a om att utveckla en övergripande strategi, baserad på mänskliga rättigheter och med ett inkluderande perspektiv på personer med

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
för personer med funktionsnedsättning		funktionsnedsättning, för alla risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inbegripet folkhälsonödlägen, klimatförändring och katastrofriskreducering, i syfte att säkerställa samordning på nationell, regional och kommunal nivå.
Öka tillgängligheten till portalen ”Lilla krisinfo”	26a	Förslaget beaktar rekommendation 26a om att utveckla en övergripande strategi, baserad på mänskliga rättigheter och med ett inkluderande perspektiv på personer med funktionsnedsättning, för alla risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inbegripet folkhälsonödlägen, klimatförändring och katastrofriskreducering, i syfte att säkerställa samordning på nationell, regional och kommunal nivå.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Stärka funktionshinders-perspektivet hos personal som är först på plats vid kris eller olycka	20c, 26a	Förslaget beaktar rekommendation 20c om att stärka och bygga ut intensivkurser för elever, domare, poliser och andra inom rättsväsendet, lärare, hälso- och sjukvårdspersonal och allmänheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och om den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 26a om att utveckla en övergripande strategi, baserad på mänskliga rättigheter och med ett inkluderande perspektiv på personer med funktionsnedsättning, för alla risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inbegripet folkhälsonödlägen, klimatförändring och katastrofriskreducering, i syfte att säkerställa samordning på nationell, regional och kommunal nivå.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Säkerställa ett funktionshinders-perspektiv i samtliga myndigheters kris- och beredskapsplaner	26a, 26d	Förslaget beaktar rekommendation 26a om att utveckla en övergripande strategi, baserad på mänskliga rättigheter och med ett inkluderande perspektiv på personer med funktionsnedsättning, för alla risksituationer och humanitära katastrofsituationer, inbegripet folkhälsonödlägen, klimatförändring och katastrofriskreducering, i syfte att säkerställa samordning på nationell, regional och kommunal nivå. Förslaget beaktar också rekommendation 26d om att se till att flyktingar och asylsökande med

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		funktionsnedsättning, inbegripet personer från Ukraina som omfattas av tillfälligt skydd, får tillgång till nödvändiga service och till funktionshindersrelaterat stöd, inbegripet tillgängliga kommunikationer, tillgängligt boende, tillräckliga försörjningsmöjligheter, hjälpmedel och stöd för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden.
Rättsväsendet		
Utreda möjligheterna för en gemensam kunskapsportal för personal på myndigheter inom rättsväsendet	20c, 30b	Förslaget beaktar rekommendation 20c om att stärka och bygga ut intensivkurser för elever, domare, poliser och andra inom rättsväsendet, lärare, hälso- och sjukvårdspersonal och allmänheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och om den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning. Förslaget beaktar även rekommendation 30b om lämplig utbildning för verksamma inom rättsväsendet, inbegripet domare, poliser, åklagare och kriminalvårdspersonal, om tillämpningen av kraven och principerna enligt konventionen, så att tillgången till rättssystemet kan säkerställas.
Skapa förutsättningar och en struktur för domstolarna att frivilligt inrätta en ny funktion för att stärka den enskildes kontakter med rättsväsendet	32b	Förslaget beaktar rekommendation 32b om att ändra och/eller upphäva lagstiftning som begränsar rättskapacitet för personer med funktionsnedsättning eller medger strängare åtgärder mot personer med funktionsnedsättning än mot andra som fälls för samma brott, exempelvis frihetsberövande på obestämd tid, och garantera att personer med funktionsnedsättning under hela det rättsliga förfarandet får tillgång till rättssystemet på lika villkor som andra.
Stärka arbetet med evidensbaserade metoder och arbetssätt rörande personer med funktionsnedsättning i rättsväsendet inom prioriterade områden	20c, 30b	Förslaget beaktar rekommendation 20c om att stärka och bygga ut intensivkurser för elever, domare, poliser och andra inom rättsväsendet, lärare, hälso- och sjukvårdspersonal och allmänheten om rättigheterna för personer med funktionsnedsättning och om den på mänskliga rättigheter grundade synen på funktionsnedsättning. Förslaget beaktar rekommendation 30b om lämplig utbildning för verksamma inom

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		rättsväsendet, inbegripet domare, poliser, åklagare och kriminalvårdspersonal, om tillämpningen av kraven och principerna enligt konventionen, så att tillgången till rättssystemet kan säkerställas.
Öka tillgängligheten i ansökningsprocessen för brottsskadeersättning.	32b	Förslaget beaktar rekommendation 32b om att ändra och/eller upphäva lagstiftning som begränsar rättskapacitet för personer med funktionsnedsättning eller medger strängare åtgärder mot personer med funktionsnedsättning än mot andra som fälls för samma brott, exempelvis frihetsberövande på obestämd tid, och garantera att personer med funktionsnedsättning under hela det rättsliga förfarandet får tillgång till rättssystemet på lika villkor som andra.
Säkerställa stöd och hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning vid frihetsberövande	32b	Förslaget beaktar rekommendation 32b om att ändra och/eller upphäva lagstiftning som begränsar rättskapacitet för personer med funktionsnedsättning eller medger strängare åtgärder mot personer med funktionsnedsättning än mot andra som fälls för samma brott, exempelvis frihetsberövande på obestämd tid, och garantera att personer med funktionsnedsättning under hela det rättsliga förfarandet får tillgång till rättssystemet på lika villkor som andra.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Förbättra informations-överföringen mellan myndigheter	32b	Förslaget beaktar rekommendation 32b om att ändra och/eller upphäva lagstiftning som begränsar rättskapacitet för personer med funktionsnedsättning eller medger strängare åtgärder mot personer med funktionsnedsättning än mot andra som fälls för samma brott, exempelvis frihetsberövande på obestämd tid, och garantera att personer med funktionsnedsättning under hela det rättsliga förfarandet får tillgång till rättssystemet på lika villkor som andra.
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Stärka tillgång till målsägarbiträde	30c	Förslaget beaktar rekommendation 30c om en översyn av rättshjälpslagen som innebär att ekonomiska hinder för möjligheten att få ett rättsligt ombud undanröjs, särskilt såvitt avser förvaltnings- och diskrimineringsrättsliga mål.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Migration		
Förbättra förmågan att nå ut med information och kunskap till personer med funktionsnedsättning i migrations- och etableringsprocessen	60c	Förslaget beaktar rekommendation 60c om att se till att asylsökande, flyktingar och migranter med funktionsnedsättning, inbegripet personer med funktionsnedsättning omfattade av tillfälligt skydd, får tillgång till systemen för stöd till personer med funktionsnedsättning, så att det kan förhindras att de hamnar i fattigdom.
Öka kunskap och stärka arbetssätt hos myndighetspersonal om migranter med funktionsnedsättning och synen på funktionsnedsättning i andra länder	40a, 60c	Förslaget beaktar rekommendation 40a om att säkerställa att migranter med funktionsnedsättning utan diskriminering får tillgång till alla former av välfärdstjänster och väsentliga stödinsatser, inbegripet funktionsnedsättningsspecifikt stöd. Förslaget beaktar även rekommendation 60c om att se till att asylsökande, flyktingar och migranter med funktionsnedsättning, inbegripet personer med funktionsnedsättning omfattade av tillfälligt skydd, får tillgång till systemen för stöd till personer med funktionsnedsättning, så att det kan förhindras att de hamnar i fattigdom.
Stärka informationsutbyte mellan myndigheter och civila samhället	12a	Förslaget beaktar rekommendation 12a om att utveckla och införa rättsligt väletablerade förfaranden för nära samråd med och aktiv involvering av organisationer för personer med funktionsnedsättning – inbegripet organisationer för personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättning, för kvinnor med funktionsnedsättning, för barn med funktionsnedsättning och för personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter – i samtliga frågor som påverkar dem samt fastställa regler och villkor för dessa förfaranden som bland annat garanterar att organisationerna får tillräckligt lång tid på sig att lämna sina svar och att de erhåller samtliga relevanta handlingar i tillgängliga format.
Öka tillgången till tillgängliga boendeplatser i boenden och förvar	22a	Förslaget beaktar rekommendation 22a om att se till, i enlighet med artikel 9 i konventionen, att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
		utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Förbättra tillgång till stöd i rätt tid	58a, 60c	Förslaget beaktar rekommendation 58a om att se över sin befintliga nationella lagstiftning i syfte att åtgärda systematiska, intersektionella och strukturella hinder som drabbar personer med funktionsnedsättning, särskilt kvinnor med funktionsnedsättning, ungdomar med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter med funktionsnedsättning och personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättningar, vidta åtgärder för att öka antalet personer med funktionsnedsättning på den öppna arbetsmarknaden och se över hur bedömningen av nedsatt arbetsförmåga görs. Förslaget beaktar även rekommendation 60c om att se till att asylsökande, flyktingar och migranter med funktionsnedsättning, inbegripet personer med funktionsnedsättning omfattade av tillfälligt skydd, får tillgång till systemen för stöd till personer med funktionsnedsättning, så att det kan förhindras att de hamnar i fattigdom.
Förbättra kunskap om personer med funktionsnedsättning i förvar	66	Förslaget beaktar också rekommendation 66 om att […] i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Ökad kunskap om funktionsnedsättning i Svenska ESF-rådets analyser	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] i nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning […].
Ytterligare utrednings- och utvecklingsbehov: Förbättra myndigheters arbete	60c	Förslaget beaktar rekommendation 60c om att se till att asylsökande, flyktingar och migranter med funktionsnedsättning, inbegripet personer med funktionsnedsättning omfattade av tillfälligt

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
med att identifiera och föra vidare information om funktionsnedsättning		skydd, får tillgång till systemen för stöd till personer med funktionsnedsättning, så att det kan förhindras att de hamnar i fattigdom.
Åtgärdsområde 2 - statliga myndigheter		
Stödja myndigheterna i att stärka intern organisering, styrning och systematiskt arbete	22a	Förslaget berör rekommendation 22a om att se till att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Stärka och utveckla stödmaterial om myndigheternas interna arbete med tillgänglighet och delaktighet	22a-c	Förslaget berör rekommendation 22a om att se till att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer. Vidare berörs även rekommendation 22b om att inrätta institutionaliserade mekanismer för nära samråd med och aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning, via deras organisationer, i processerna för utarbetande av tillgänglighetsstandarder, och inrätta klagomålsmekanismer som gör det möjligt för personer med funktionsnedsättning och de organisationer som företräder dem att inge klagomål när deras rätt till tillgänglighet åsidosätts. Vidare beaktar förslaget även rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.
Stärka myndigheternas arbete med tillgänglig digital information och kommunikation	22c	Förslaget beaktar rekommendation 22c om att garantera möjligheterna till digital tillgänglighet och elektronisk identifiering för personer med funktionsnedsättning.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Stärka stödet om aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning	12a	Förslaget berör rekommendation 12a om att Utveckla och införa rättsligt väletablerade förfaranden för nära samråd med och aktiv involvering av organisationer för personer med funktionsnedsättning – inbegripet organisationer för personer med intellektuella, neuropsykiatriska och psykiska funktionsnedsättning, för kvinnor med funktionsnedsättning, för barn med funktionsnedsättning och för personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter – i samtliga frågor som påverkar dem samt fastställa regler och villkor för dessa förfaranden som bland annat garanterar att organisationerna får tillräckligt lång tid på sig att lämna sina svar och att de erhåller samtliga relevanta handlingar i tillgängliga format.
Stärka stödet till myndigheterna i deras arbete med tillgänglig och inkluderande rekrytering	22a	Förslaget berör rekommendation 22a om att se till att nationella, regionala och kommunala regelverk innehåller föreskrifter om tillgänglighet inom alla områden av livet, inbegripet i offentlig upphandling, se till att det vidtas verkningsfulla och enhetliga åtgärder för att säkerställa att dessa föreskrifter efterlevs och främja universell utformning vid utarbetandet av standarder och riktlinjer.
Åtgärdsområde 3 - regioner och kommuner		
Stärka stödet till kommuner och regioner	10a	Förslaget beaktar rekommendation 10a om att med beaktande av sina skyldigheter enligt artikel 4.5 i konventionen förbättra samordningen mellan regionernas och kommunernas insatser för att genomföra konventionen, se till att regionernas och kommunernas åtgärder för förverkligande av rättigheterna för personer med funktionsnedsättning är förenliga med deras skyldigheter enligt konventionen och se till att personer med funktionsnedsättning liksom organisationer som företräder dessa får tillgång till ändamålsenliga möjligheter att vidta åtgärder vid otillräckligt genomförande på regional och kommunal nivå.
Utveckla arbetet med stöd till modellkommuner	10a	Se tidigare beskrivning.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
Åtgärdsområde 4 - stärkt uppföljning		
Möjliggöra ytterligare statistik och uppföljning från myndigheter	66	Förslaget beaktar rekommendation 66 om att […] nära samråd med och under aktiv involvering av personer med funktionsnedsättning via de organisationer som företräder dem, ska se till att det finns lämpliga och nationellt enhetliga åtgärder som innebär att det samlas in, analyseras och offentliggörs specifik statistik avseende situationen för personer med funktionsnedsättning, särskilt personer med funktionsnedsättning som drabbas av flerfaldiga och intersektionella former av diskriminering, inbegripet lesbiska kvinnor, homosexuella män, bisexuella personer, transpersoner och intersexpersoner med funktionsnedsättning, personer med funktionsnedsättning som tillhör nationella minoriteter, migranter – exempelvis flyktingar, asylsökande och personer omfattade av tillfälligt skydd – med funktionsnedsättning, barn med funktionsnedsättning, kvinnor och flickor med funktionsnedsättning och institutionsintagna personer med funktionsnedsättning.
Särskild satsning för att ytterligare förbättra den nationella statistiken	66	Se tidigare beskrivning.
Utveckla möjligheter att redovisa levnadsvillkor utifrån regional och kommunal nivå	66	Se tidigare beskrivning.
Stärka samverkan kring uppföljning	66	Se tidigare beskrivning.
Stärka MFD:s egen uppföljning och stödja aktörers arbete med uppföljning	66	Se tidigare beskrivning.
Samordnad uppföljning av den nationella strategin och den kommande handlingsplanen för	66	Se tidigare beskrivning.

Åtgärd	Rek. nr.	Beskrivning av rekommendation
funktionshinders politiken		